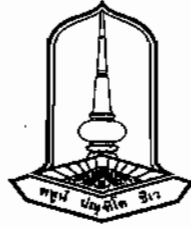

**อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย
(ค.ศ. 1975-2006)**

**วิทยานิพนธ์
ของ
ไมพอน ดวงพะสี**

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาลาว
ธันวาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางไมพอน ดวงพะสี
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาลาว ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รศ.จรรวรณ์ ธรรมวัตร) (กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ) (ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ ไชหว่างจั้ง) (กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์) (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาลาว ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ.ดร.สมเกียรติ ภู่วัฒนวิบูลย์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(รศ.ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2551

**วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2551
ประเภทนิสิตระดับปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปีการศึกษา 2551**

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับการอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณ
หลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ ที่นี้
ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ ประธานกรรมการควบคุม
วิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สมลี ไชหวางจั้ง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลา
อันมีค่าเพื่อให้ความคิดริเริ่ม คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและแนวทางการศึกษากันกว่าหาข้อมูล
ตลอดจนตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มี ประโยชน์ ซึ่งทำให้
การวิจัยสมบูรณ์ นอกจากนั้นท่านอาจารย์ยังคอยให้กำลังใจและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา
ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์จารุวรรณ ธรรมวัตร ประธานกรรมการสอบ
และอาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ
เพื่อทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยจน
สามารถสำเร็จการศึกษาตามความมุ่งหมายไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ดวงเดือน บุนยวง ผู้ดูแลหอสมุดมหาสิลา วีระวง ที่ปรึกษา
เลขาธิการกองกลางกองสันติสุข อาจารย์บุญเกิด แสงสุทิน อาจารย์แสงฟ้า โกลานูปา และอาจารย์
กงจัน พะเมือง ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาลาวและสื่อสารมวลชน คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนที่สังกัดภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันตกทุกท่าน
ที่ได้กรุณาวางพื้นฐานแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาจนทำให้ผู้วิจัยสามารถนำเอาวิชาความรู้
มาใช้เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ สมาชิกภาษาลาว รุ่น 1 และ 2 ทุกคนที่ให้ความ
ช่วยเหลือผู้วิจัยในการปรับตัวสู่ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมทั้งพี่ ๆ
น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ที่อยู่ประเทศลาวทุกคนที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณน้องนงลักษณ์ สูงสุมาลย์ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย รุ่นที่ 2
ที่ได้คอยช่วยแก้ไขคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้าย ขอขอบคุณ สามิ และ ลูก ๆ ทุกคนที่เป็นเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตจิตใจให้ผู้วิจัย
ทำงานอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย และเฝ้ารอคอยผู้วิจัย อีกทั้งยังให้กำลังใจด้วยความรักและห่วงใยด้วยดี
เสมอมา

ไมพอน ดวงพะสี

ชื่อเรื่อง	อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006)
ผู้วิจัย	นางไมพอน ควงพะลี
กรรมการควบคุม ปริญญา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ และอาจารย์ ดร.สมลี ไชหว่างจั่ง ศศ.ม. สาขาวิชา ภาษาลาว
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2551

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ของตัวละครในเรื่องสั้นและนวนิยายสะท้อนให้เห็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อม และลักษณะนิสัยของตัวละครเหล่านั้น อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าต่างๆ เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006) โดยนำกรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์มาวิเคราะห์ตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้น 18 เรื่อง และนวนิยาย 6 เรื่อง โดยมีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของ ชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่าที่สะท้อนภาพจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย และเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่สะท้อนจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยนั้น เป็นภาพความสัมพันธ์ภายในสังคมของบรรดากลุ่มชนเผ่า ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมที่กลุ่มชนเผ่าได้ปฏิบัติกันมา ได้แก่ ภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบรรดาชนเผ่าที่สัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าลึก อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ความเจริญ โดยเฉพาะในพื้นที่สูง เขตภูเขา มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสังคมเกษตรกรรม มีภาษาและการแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะและมีความเชื่อและศาสนาที่เป็นแบบดั้งเดิม มีการนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับชีวิตของผู้คน ชนเผ่ามีความผูกพันและเชื่อในเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ และเชื่อว่า การเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของผี

อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่สะท้อนภาพจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยเป็นอัตลักษณ์ของบรรดาชนเผ่าที่ถูกสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ภายในสังคมจากกลุ่มชนอื่นได้แก่ ตัวละครชนเผ่าเป็นนักปฏิวัติทางการเมืองที่มีบทบาทหน้าที่เป็น “ทหารกองหลอน” และเป็นผู้สนับสนุนพรรคปฏิวัติ เป็นบุคคลที่มีความสำนึกและจิตใจรักชาติ ต่อสู้กู้ชาติบ้านเมืองให้ได้รับอิสรภาพ ตัวละครชนเผ่ามีฐานะและชนชั้นทางสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์

กับสังคมหรือชุมชนภายนอกด้วยเช่นกัน ได้แก่ “การเป็นเด็กกำพร้า การเป็นแม่จ้างนางขาย การเป็นผู้ใช้แรงงาน การเป็นผู้มีอิทธิพลในทางมิชอบ เช่น การกำลัງเสพติดโดยเฉพาะฝิ่น” ซึ่งตัวละครที่แสดงบทบาทนี้จะเป็นฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับกลุ่มแนวลาวัรักษาคิ หรือกลุ่มต่อต้าน การปฏิวัติลาว นอกจากนี้แล้วตัวละครชนเผ่ายังเป็นผู้ที่รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยโดยเฉพาะป่าไม้ ส่วนภาพตัวละครชนเผ่าที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะการเปลี่ยนแปลง ของสังคม นั้นมีความสัมพันธ์กับมิติทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั้งสังคมตะวันตก ประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวลุ่ม คังกรณีการที่มีบรรดาหญิงชนเผ่าที่ได้ ก้าวไปสู่การเป็นทหารเพื่อกอบกู้ ชาติการที่หญิงชนเผ่าได้ก้าวเข้าไปสู่เวทีของการขายแรงงาน หรือเข้าสู่ธุรกิจการบริการที่เกิดจาก สภาพของกลุ่มชนเผ่าที่ได้ไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมหรือกลุ่มชนอื่น ๆ

โดยสรุป เรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยในการวิจัยในครั้งนี้ปรากฏภาพอัครลักษณะ ของตัวละครชนเผ่ามีความหลากหลายและเลื่อนไหลที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของ สภาพสังคมและการเมืองลาวตลอดจนการแสดงภาพลักษณะของตัวละครชนเผ่าที่สัมพันธ์กับบริบท ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งมีผลต่อกลวิธีการนำเสนอภาพตัวละครชนเผ่าที่ผู้ประพันธ์ ได้สร้างสรรค์ขึ้น

TITLE Self-images of Tribal Characters in Contemporary Lao Short Stories and Novels (1975-2006)

AUTHOR Mrs.Maiphon Duangphasi

ADVISORS Asst. Prof. Dr.Pratom Hongsnwan and Dr.Somsi Chaiwangchang

DEGREE M.A. **MAJOR** Lao

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2008

ABSTRACT

Self-images of characters in short stories and novels can reflect economic, social, political and environmental conditions and characteristics of those characters. Self-images of different tribal characters are very interesting things. Thus the researcher examined self-images of tribal characters in contemporary Lao short stories and 6 novels. Two purposes of this study were to examine self-images of the tribes in the tribal culture dimension which reflected from the contemporary Lao short stories and novels, and to examine self-images of the tribes in the dimension of relationships with other cultures which reflected from the contemporary Lao short stories and novels.

The results of the study revealed that self-images of the tribal characters in the tribal culture dimension appearing in the contemporary Lao short stories and novels were images of the relations within the societies of tribal groups which were traditional self-images practiced by tribal groups. These included the images of the way of life in being of all the tribes that related to the surrounding nature. These tribes had their dwelling places in deep forest areas in remote mountain areas. They had the way of life related to the agricultural society, their own identical languages and dressing styles, and had original beliefs and religions. They respected animism and the different supernatural as related to people's lives in animism and the supernatural, and they believed that all illnesses were caused by actions of spirits.

The tribal images in the dimension of relationships with other cultures which reflected from the contemporary Lao short stories and novels were self-images of all the tribes that were created from the relationships within the society from other tribal groups.

These included : tribal characters were political revolutionists who had functional roles as “guerrilla troop,” were supporters of the Revolutionary Party and were persons who had awareness and love of the nation, and fought to bring liberty to the country. The tribal characters had social status and class which also reflected including “being orphans, being prostitutes, being laborers, being illegally influential persons such as drug trade, particularly opium.” The characters who played these roles were in the opposite side of the Lao Patriotic Group or the Anti-Lao Revolutionary Group. Moreover the tribal characters maintained and conserved natural resources, especially forests. However, the images of tribal characters who were impacted by social changed conditions were related to the dimension of other cultures including western society, neighboring countries Lower-Lao ethnic group such as tribal women becoming soldiers to fight for the country, tribal women entering labor market or entering business services generated from the conditions of tribal groups which had interacted with other cultures or groups of people.

In conclusion, in the contemporary Lao short stories and novels in this study there appeared self-images of tribal characters that were diverse and flowing in accordance with Lao social and political changes and demonstrating images of tribal characters as related to the contexts which were in accordance with community cultures affecting techniques of presenting tribal characters that authors created.

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ ..	1
ภูมิหลัง ..	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย ..	4
ความสำคัญของการวิจัย ..	4
ขอบเขตของการวิจัย ..	4
นิยามศัพท์เฉพาะ ..	5
วิธีดำเนินการวิจัย ..	6
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ..	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ..	10
2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบรรดาชนเผ่าในสังคมลาว ..	27
ความหมายของคำว่าชนเผ่า ..	27
การจำแนกหมวดหมู่ของบรรดาชนเผ่า ..	29
สภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าต่างๆ ..	32
บรรดาชนเผ่าในประวัติศาสตร์การเมืองของลาว ..	52
บรรดาชนเผ่าในวรรณคดีและนิทานพื้นเมืองลาวของลาว ..	55
3 ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ..	61
ความหมาย วิวัฒนาการ ลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ..	61
องค์ประกอบ ประเภทของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ..	91
ความสำคัญ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ..	96
4 อุดมลักษณะของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชุมชน : ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาว	
ร่วมสมัย ..	100
อุดมลักษณะชนเผ่าว่าด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ..	101
อุดมลักษณะชนเผ่าว่าด้วยความเชื่อและพิธีกรรม ..	113

อัตลักษณ์ว่าด้วยภาษาและการแต่งกาย	128
วิธีการนำเสนออัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่า	132
 5 อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมอื่น : ภาพสะท้อนจากเรื่องและนวนิยายลาว	
ร่วมสมัย	138
ตัวละครชนเผ่ากับการปฏิบัติทางการเมือง	139
ตัวละครชนเผ่ากับการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ	162
ตัวละครชนเผ่ากับการศึกษาเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	167
ตัวละครชนเผ่ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม	174
 6 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	185
สรุปผล	185
อภิปรายผล	187
ข้อเสนอแนะ	189
 บรรณานุกรม	191
 ภาคผนวก	198
ภาคผนวก ก เรื่องย่อนวนิยาย	199
ภาคผนวก ข ชื่อและบทบาทของตัวละครในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย	209
ภาคผนวก ค ประวัติและผลงานของผู้แต่ง	213
 ประวัติย่อของผู้วิจัย	221

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	บ้านของชนเผ่าม้ง	34
2	การแต่งกายของชนเผ่าม้ง	36
3	บ้านของชนเผ่าขมุ	38
4	ศาลากลางบ้านของชนเผ่าขมุ	39
5	การแต่งกายของชนเผ่าขมุ	40
6	บ้านของชนเผ่ากะตาง	42
7	การแต่งกายของชนเผ่ากะตาง	43
8	บ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยง	45
9	การแต่งกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง	46
10	บ้านของชนเผ่าอาลั๊ก	48
11	การแต่งกายของชนเผ่าอาลั๊ก	49
12	บ้านของชนเผ่ามะกอง	50
13	การแต่งกายของชนเผ่ามะกอง	51

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คำ “ชนเผ่า” (Ethnic Groups) เป็นคำศัพท์ที่ใช้ศึกษากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะที่สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคน Charles F. Keyes (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2546 : 4 ; อ้างอิงมาจาก Keyes. 1997 : 152) คำ “ชนเผ่า” (Ethnic Groups) นี้มักเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเรื่องราวของกลุ่มชนที่เป็นประชากรกลุ่มน้อยในประเทศหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มชนเหล่านี้มีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้กลุ่มชนดังกล่าวนี้เป็นคนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีภาษาพูดเดียวกัน และสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับทัศนะที่กรมชนเผ่าได้อธิบายถึงคำนี้ไว้ในหนังสือ บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว (2005 : ๒) ว่า “ชนเผ่า คือ กลุ่มคนที่มีภาษาพูดร่วมกัน มีกำเนิดประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน มีพื้นฐานวัฒนธรรมร่วมกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน”

ส่วนพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 166) ให้นิยามความหมายของคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” หมายถึงกลุ่มคน ซึ่งกำหนดโดยขนาดหรือส่วนของประชากรว่ามีจำนวนน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่กล่าวคือเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งมีแบบอย่างวัฒนธรรมย่อยอยู่ในสังคมใหญ่ชนกลุ่มน้อยในสังคมต่าง ๆ มีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันด้วยเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือลักษณะอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนว่าต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของสังคม

ในวัฒนธรรมลาวคำว่า “ชนเผ่า” เป็นคำที่เกิดจากคำสองคำนำมาสมาสกัน นั่นคือมาจากคำ “ชน” ที่แปลว่ามนุษย์ สมาสกับคำ “เผ่า” ที่แปลว่า เชื้อแนว พงศ์พันธุ์ ชนชาติมีหลายเผ่า (สีเวียงแขก กอนนิวง. 2005 : 553, 945) ซึ่งเป็นคำที่บัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “Ethnic Group” ในภาษาอังกฤษ

ประเทศลาว (Laos) เป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชนเผ่า จากการศึกษาค้นคว้าของคณะค้นคว้าสังคมลาว พบว่า ในประเทศลาวมีชนเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่ร่วมกันจำนวน 68 ชนเผ่า (ค.ศ. 1970) ทั้งนี้ได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ อีกทั้งเรียกชื่อชนเผ่าเหล่านั้นตามถิ่นที่อยู่อาศัย ภาษาและการเมืองวัฒนธรรม ดังนี้

1. ชนเผ่าลาวลุ่ม หมายถึงคนที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มและใกล้แม่น้ำ ประกอบด้วยชนเผ่าจำนวน 12 ชนเผ่า ได้แก่ ลาว พวน ลื้อ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทมัย ไทเหนือ ไทญ้อ ญ้อและแสก

2. ชนเผ่าลาวเทิง หมายถึงคนที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่บนเนินเขา ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป ประกอบด้วยชนเผ่าจำนวน 36 ชนเผ่า ได้แก่ ขมุ สะเมด บด ผ่อง ปวก ขรุ ผู้น้อย กะเส้ง คอย ไฟ มะกอก กะตาง ปะโก ละเวน ละเว ยะเหิน ดรูย สุ สะปวน สอก ตะลิว ตะเลียง ตะโอย อาลัก กะตู แะะ ส่วย เจ้ง ฉากก้า ละวี ละวี ละวั โอย ดองเหลียง กาโค ถิ่น และสามด้าว

3. ชนเผ่าลาวสูง หมายถึงคนที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่บนเทือกเขาสูง ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป มี 20 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าม้งขาว ม้ง ลายม้งดำ เข่า แลนแดน กอปานา กอสีดา กอมุจิ กอปูลิ กอเฟ กอญซาง กอญยอตกอมูเด็น กอจีจัน กอกงสาด ฮายี่ ลาหู่ มูเวอด้า มูเซอขาว และกูย (กรมชนเผ่า, 2005 : ข-ย)

นอกจากนี้แล้ว กรมชนเผ่าได้อาศัยมิติทางภาษามาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในลาวออกเป็น 4 หมวดภาษา คือ หมวดภาษาไทย-ลาว หมวดภาษามอญ-เขมร หมวดภาษาจีน-ทิเบต และหมวดภาษาม้ง-อีวเมียน รวมทั้งหมด 49 ชนเผ่า (กรมชนเผ่า, 2005 : น-บ)

จากการศึกษาเนื้อหาของวรรณกรรมลาวร่วมสมัยในกลุ่มงานเขียนประเภทเรื่องสั้นและนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมลาวหลายเรื่องได้สะท้อนภาพชีวิตของกลุ่มชนเผ่าในฐานะที่เป็นตัวละครสำคัญ ภาพชนเผ่าที่ปรากฏในเนื้อหาของวรรณกรรมลาวเหล่านั้นได้สะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ของชนเผ่าที่มีต่อสังคมลาวในหลายแง่มุม เนื่องด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในวัฒนธรรมลาว อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นักเขียนได้นำมาผูกเรื่องและใช้เป็นวัตถุดิบในการปรุงแต่งสร้างสรรค์เรื่องราวทางวรรณศิลป์ขึ้นมา คริสตินา บุญจรร (2547 : 5) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า “วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่าวรรณกรรมเป็นคั่นช่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตของยุคสมัยนั่นเอง”

จากทัศนะข้างต้นเมื่อย้อนกลับมาพิจารณาภาพชีวิตของบรรดาชนเผ่าในสังคมลาวแล้วพบว่าภาพของชนเผ่าต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมของนักเขียนลาวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสัดส่วนของประชากรในสังคมลาวแล้ว พบว่าชนชาติลาวมีจำนวนอยู่ระหว่างร้อยละ 40 และส่วนที่เหลือแบ่งเป็นชนกลุ่มน้อยชนชาติต่าง ๆ ซึ่งมักถูกเรียกว่า กลุ่ม ชนเผ่า หรือ “ชาวเขา” (แกรนท์ อีแวนส์, 2549 : 144) อันเป็นผลให้นักเขียนลาวหลายคนได้สร้างตัวละครชนเผ่าขึ้นมาหลายเรื่องเพื่อสะท้อนภาพชีวิตในหลายแง่มุม โดยเฉพาะทางด้านสังคม

การเมืองการปกครองและวัฒนธรรม ในช่วงปี ค.ศ 1975 เป็นต้นมา ได้มีความพยายามสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นอย่างมากมาย และแพร่หลาย อีกทั้งในวงวิชาการลาวศึกษาก็ต่างยอมรับว่าในปี ค.ศ 1975 เป็นต้นมาวรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นได้พัฒนาและมีปริมาณมากขึ้นกว่าในอดีต อีกทั้งยังมีการปรากฏของตัวละครชนเผ่าเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างเช่น นวนิยายเรื่อง ไม้บะเลียง (2007) ของดวงไช หลวงพะสี ที่กล่าวถึงเด็กหญิงชนเผ่าคนหนึ่งมีฐานะยากจน และได้กลายเป็นทาสรับใช้คนที่มีความรู้ทางเศรษฐกิจดี แต่ในตอนท้ายก็สามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้ หรือนวนิยายเรื่อง เส้นทางแห่งชีวิต (2002) ของจันทิ เดือนสะหวัน นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นเรื่อง ก้างคินในป่าลึก (1999) และ ประเพณีและชีวิต (2005) ที่มีเนื้อหากล่าวถึงภาพชีวิตของบรรดาชนเผ่าด้วยเช่นกัน

คำว่า “อัตลักษณ์” มาจากศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Identity ซึ่งส่วนมากจะใช้ในศาสตร์ทางด้านมานุษยวิทยา มีความหมายว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ หรือความเป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกันของผู้คน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มคนที่มีสำนึกร่วมกันว่าตนเองมีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และภาษาเดียวกัน ตลอดจนความรู้สึกเผ่าพันธุ์เดียวกัน

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 932) ให้ความหมายของคำว่า อัตตะ หรือ อัต ว่าหมายถึง ตน และตัวเอง อัตลักษณ์จึงเป็นลักษณะเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากลักษณะของคนอื่นหรือสังคมอื่น ในขณะที่ ยศ สันตสมบัติ (2542 : 2) กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ความมีตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นบนฐานของการมีเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดียวกัน ส่วนสุพัตรา สุภาพ (2542 : 20) กล่าวถึง Identity ในความหมายของคำว่า เอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นของสังคมหรือลักษณะส่วนรวมของสังคมที่เห็นเด่นชัด แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง

จากทัศนะและคำอธิบายต่าง ๆ ข้างต้นนี้ ถือเป็นการพยายามที่จะทำความเข้าใจและอธิบายความหมายของคำว่า “Identity” ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจะให้ความหมายว่า “อัตลักษณ์” เนื่องจากเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มชนหนึ่ง ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งมีความหมายครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัยที่ศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องยังไม่ปรากฏผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในวรรณกรรมลาวปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครในวรรณกรรมลาวปัจจุบัน การศึกษารัสนี้จะเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครในวรรณกรรมของลาวให้กว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่าที่สะท้อนจากเรื่องสั้น และนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006)
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่สะท้อนจากเรื่องสั้น และนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006)

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจศึกษาอัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่าที่สะท้อนจากเรื่องสั้น และนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006)
2. ทำให้เข้าใจศึกษาอัตลักษณ์ชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่สะท้อนจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006)
3. เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมลาวปัจจุบัน ในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. วรรณกรรมลาวที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นและนวนิยาย ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นวรรณกรรมแนวสัจทัศน์ (Realism Literary Works) เท่านั้น
2. แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจาวรรณกรรมร่วมสมัยที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี ค.ศ. 1975-2006 ทั้งตีพิมพ์เป็นเล่ม รวมทั้งที่มีการตีพิมพ์ไว้ในวารสารวรรณศิลป์
3. ข้อมูลเรื่องสั้นและนวนิยายที่ปรากฏอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่ากลุ่มที่ไม่พูดภาษาไทย-ลาว เช่น ภาษามอญ-เขมร จีน-ทิเบต และม้ง-อีวเมียน ซึ่งนำมาศึกษามีดังนี้
นวนิยาย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่
  1. กองพันที่สอง เล่ม 1 ของ ส. บุบผานูวงศ์ พิมพ์ครั้งที่ 4 ค.ศ. 1980
  2. พายุชีวิต ของ คาวเหนือ (เทียบ วงประกาย) พิมพ์ครั้งที่ 2 ค.ศ. 1979
  3. ไมปะเลีย ของ ดวงไซ หลวงพะสี พิมพ์ครั้งที่ 3 ค.ศ. 2007
  4. ลูกสาวของพัก เล่ม 1 ของ สุวันทอน บุบผานูวงศ์ พิมพ์ ค.ศ. 1982

5. สามอ้ายน้อง ของ ดวงไข หลวงพะสี พิมพ์ ค.ศ. 1995
6. เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1 ของ จันที เดือนสะหวัน พิมพ์ครั้งที่ 4 ค.ศ. 2002
เรื่องสั้น จำนวน 18 เรื่อง ได้แก่
  1. ครูอาสาสมัคร ของ ปากกาแดง พิมพ์ ค.ศ. 1984
  2. ก้างคันทึ่ปาลัก ของ จันที เดือนสะหวัน พิมพ์ ค.ศ. 1999
  3. จำเยะ ของ สุชี นอละสิน พิมพ์ ค.ศ. 2004
  4. ชีวิตกองหลอน ของ สหายเน่งอย่าทาว ไม่ปรากฏผู้แต่ง พิมพ์ ค.ศ. 1982
  5. ชงกว้านบักวู้ไม่ยอมจำนน ของ คัดทะพอน พิมพ์ ค.ศ. 1999
  6. สะดากกรรมร้อยเอกหมอปี ของจันที เดือนสะหวัน พิมพ์ ค.ศ. 2002
  7. ชีวิตและความตาย ของ บุนเสน แสงมะณี พิมพ์ ค.ศ. 2005
  8. ดอกคายจอมภูเขว ของ ไชสมบุญ พิมพ์ ค.ศ. 1990
  9. ดายอย่างมีเกียรติ ของ อุทิน บุนยาวง พิมพ์ ค.ศ. 1982
  10. ถิ่นคอย ของ ฮ่มโพทอง พิมพ์ ค.ศ. 1997
  11. นางกาอิง ของ จันที เดือนสะหวัน พิมพ์ ค.ศ. 1999
  12. ไปอยู่หน้าท่านคู่ ของ จันที เดือนสะหวัน พิมพ์ ค.ศ. 2004
  13. ประเพณีและชีวิต ของ บุนเสน แสงมะณี พิมพ์ ค.ศ. 2005
  14. ผืนสีเขียวและลมหนาว ของ แสงพูไซ อินทะวีคำ พิมพ์ ค.ศ. 1997
  15. ผ้าร่วมอลณะ ของ ส. พวงดอกซ้อน พิมพ์ ค.ศ. 1999
  16. ลาวสูง ของ ชายเซโปน (สุวันทอน บุนผานวง) พิมพ์ ค.ศ. 1999
  17. ละครน้ำเฒ่า ของ บุนทะนอง ชมไชผน พิมพ์ ค.ศ. 2002
  18. แสงสว่างจากภูคอย ของ บุนเสน แสงมะณี พิมพ์ ค.ศ. 2005

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชนเผ่า (Ethnic) หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ได้พูดภาษาตระกูลไท-ลาว ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในประเทศ ทั้งนี้กลุ่มชนเผ่าในความหมายของงานวิจัยฉบับนี้จะหมายถึงชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร จีน-ทิเบต และม้ง-อิวเมียน เท่านั้น ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาพูดร่วมกัน มีกำเนิด ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาร่วมกัน มีพื้นฐานวัฒนธรรมร่วมกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน

2. อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความรู้สึกสำนึกเกี่ยวกับตัวคนที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นบนฐานของการมีเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดียวกัน

3. เรื่องสั้น (Short Story) หมายถึง งานเขียนที่มีได้เน้นข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการ มีลักษณะที่สำคัญคือต้องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และดำเนินไปในสถานที่ เวลา เชื่อมโยงกันเป็นเรื่องราว ซึ่งมีตัวละครไม่มาก มีโครงเรื่องสั้น

4. นวนิยาย (Novel) หมายถึง งานเขียนที่มีได้เน้นข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการ มีลักษณะที่สำคัญคือต้องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และดำเนินไปในสถานที่ เวลา เชื่อมโยงกันเป็นเรื่องราว ซึ่งมีตัวละครมากมาย มีโครงเรื่องยาว และซับซ้อน

5. ตัวละคร (Characters) หมายถึง ตัวแสดงที่มีปรากฏอยู่ในเรื่องที่แสดงให้เห็นรูปร่างลักษณะและพฤติกรรม ตลอดจนความคิดต่าง ๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงทั้งตัวละครเอกและตัวละครประกอบที่เป็นชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขึ้นกำหนดโครงร่างวิทยานิพนธ์

2. ขึ้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอัตลักษณ์

2.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร

2.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าและชาติพันธุ์

2.1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมลาวร่วมสมัย

2.1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมลาว

2.2 ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมไว้อย่างละเอียดแล้วนำมาตีความโดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ของตัวละครในเรื่องสั้นและนวนิยายเป็นแนวทางในการศึกษา

3. ขึ้นเรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอรายงานการค้นคว้าวิจัย

4. ขึ้นสรุปและอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

คำว่า “อัตลักษณ์” มาจากศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Identity ซึ่งส่วนมากจะใช้ในศาสตร์ทางด้านมานุษยวิทยา มีความหมายว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ หรือความเป็นอยู่อย่างหนึ่งอย่างเดียวกันของผู้คน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มคนที่มีสำนึกร่วมกันว่าตนเองมีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกัน ตลอดจนความรู้สึกเผ่าพันธุ์เดียวกัน

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) เป็นการศึกษาลักษณะความมีตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นจากฐานแห่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในที่นี้หมายถึง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งมีสายสัมพันธ์อันเครือญาติเดียวกันและมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึง หรือเป็นแบบเดียวกัน การศึกษา อัตลักษณ์เป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ นั้น เป็นวิธีวิทยาที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาด้านวัฒนธรรม อันเป็นการช่วยให้เข้าใจผู้คนหรือกลุ่มชนที่มีความหลากหลายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยเหตุว่าเมื่อสังคมมีหลากหลายในแง่ชาติพันธุ์ ในวงวิชาการจึงต้องมีความเข้าใจลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในกลุ่มชนนั้นขึ้นมา

ลักษณะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ ทั้งนี้อาจพิจารณาจากวัฒนธรรมทางภาษา เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย ความคิด หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

คำว่า Identity แปลเป็นภาษาไทยว่า เอกลักษณ์ แต่ในความหมายซึ่งหมายถึงเช่นความเป็นไทยดังใน “ เอกลักษณ์แห่งชาติ ” เป็นเชิงว่ามีความเฉพาะตัว หรือมีเพียงหนึ่งเดียว ในระยะหลัง คำแปลนี้ถูกมองว่าแสดงความเป็นหนึ่งเดียวให้แก่ผู้คนในประเทศ ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกัน จึงได้ใช้คำว่า “อัตลักษณ์” แทน เพราะจะเปิดทางให้ทุกคนหรือทุกส่วนในสังคม สามารถมีหรือเลือก อัตลักษณ์ของตนเองได้ เช่นเดียวกันอัตลักษณ์ของชาติก็ไม่ได้มีความเป็น เนื้อเดียวกัน และยังมีความแปรเปลี่ยนมากในกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนไหวของของคนประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือบุคคลกร่วมเพศ และบุคคลในวัฒนธรรมย่อยต่าง ๆ เพื่อให้สังคมยอมรับในอัตลักษณ์ที่แตกต่างของเขา ซึ่งเกิดขึ้นในปัจจุบันเรียกว่า การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Politics of Identity)

คำว่า อัตลักษณ์ เป็นกรอบแนวคิดของทางมานุษยวิทยาเพื่อวิเคราะห์ทางด้านสังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ในพจนานุกรมภาษาไทย-อังกฤษ หรือ อังกฤษ-ไทย (วิทย์ เทียงบุรณะธรรม. 1049) ได้แปลคำ Identity คือ “ เอกลักษณ์ ” ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ (Oxford Advance Lerner's. 1973 : 487 ; Collins Dictionary 1976) นั่นคือ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง และมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติ

เฉพาะของสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมา หรือแตกต่างกับสิ่งอื่น ทว่าในแวดวงสังคมศาสตร์ ปัจจุบัน ความหมายนี้แปรเปลี่ยนไปแล้ว การนิยามความหมาย ซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบท มันมิได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป ดังนั้นคำว่า “อัตลักษณ์” จะเหมาะสมกว่า “เอกลักษณ์” ในความหมาย Identity ในยุคปัจจุบัน (อภิญา เฟื่องฟูสกุล. 2546 : 1) สังคมวิทยาขีมนโนทัศน์อัตลักษณ์กับตัวตน มาจากสำนักจิตวิเคราะห์และสัญศาสตร์ (Semiology) เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์สังคมและปัจเจกชนในกรณีของสังคม การใช้มโนทัศน์นี้วางอยู่บนการอนุมานว่าสังคมก็คล้ายกับปัจเจกชนคือ สามารถมีและสร้างอัตลักษณ์และตัวตนของสังคมได้ เดิมทีในวงการสังคมวิทยาไทย มักจะใช้คำว่าเอกลักษณ์ในความหมายที่ปัจจุบันใช้คำว่า “อัตลักษณ์” อาจเนื่องมาจากการตระหนักเพิ่มขึ้นว่า อัตลักษณ์เป็นพหุพจน์จึงไม่ควรใช้คำว่า “เอกลักษณ์” อนึ่ง ทั้งอัตลักษณ์และตัวตนมีรากเหง้าทางวิชาการจากสายจิตวิเคราะห์ มโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์อาจนับสายตระกูล (Genealogy) กลับไปถึงนักทฤษฎีสานักฟรอยด์ใหม่ (Neo-Freudian) ยิ่งไปกว่านั้นการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในที่นี้ยังวางอยู่บนสมมติฐานว่า ผู้ปกครองในสังคมโดยเฉพาะสังคมที่เป็นรัฐมักจะคิดว่าคนเป็นตัวแทนหรือเจ้าของรัฐและมักจะใช้อุปมาอุปไมยว่า บ้านเมืองเป็นประหนึ่งครอบครัวผู้ปกครองคือหัวหน้า หรือ “พ่อ” ของครอบครัว ดังนั้น อัตลักษณ์ของรัฐหรือประเทศ ในทัศนะ ของผู้ปกครองจึงไม่ต่างอะไรกับอัตลักษณ์ของครอบครัว (ฉลาตชาย รมิดานนท์. 2002 : 155)

ฉลาตชาย รมิดานนท์ (2545 : 155-156) กล่าวอีกว่า อัตลักษณ์เป็นความรู้สึกสำนึกเกี่ยวกับตัวตน (Self) ที่พัฒนาขึ้นมาในขณะที่เด็กเริ่มแตกต่างไปจากพ่อแม่และครอบครัวและเข้าไปอยู่ตำแหน่งแห่งที่ในสังคมการสร้างอัตลักษณ์ในปัจเจกชนเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาและไม่ได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น Erik Erikson เสนอว่า เมื่อเด็กเติบโตขึ้นสู่วัยหนุ่มสาวจะเกิดวิกฤติทาง อัตลักษณ์ (Identity Crisis) ณ จุดนี้เองของพัฒนาการที่คนหนุ่มสาวแสวงหา อัตลักษณ์โดยพยายามสร้าง มิตรภาพกับหลายกลุ่ม พยายามใช้ชีวิตหลายแบบ หลายแนว มีแผนในการจะเลือกอาชีพหลาย ๆ อาชีพ เป็นต้น แต่ในที่สุดเมื่อก้าวเข้าสู่ช่วงปลายของความเป็นหนุ่มสาวแล้วอัตลักษณ์ก็น่าจะเริ่มอยู่ตัวและคนหนุ่มสาวเหล่านั้นก็จะเริ่มตระหนักหรือยอมรับตัวตนของพวกเขาและเธอ เกิดความรู้สึก สะดวกสบายกับอัตลักษณ์นั้น ๆ ดังนั้น ในทัศนะของ Erikson อัตลักษณ์จึงก่อรูปมาจากผลของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาเรื่องวิกฤติของอัตลักษณ์เกิดขึ้น เมื่อคนหนุ่มสาวรู้สึกว่าถูกแปลกแยกจากสังคม ตัวอย่างเช่น การถูกเลือกปฏิบัติบนฐานของความเป็นหญิง อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ ที่แตกต่างออกไปและชนชั้นหรือความยากจน เป็นต้น

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2543 : 60) เห็นว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีความเป็นการเมือง หรืออาจเรียกได้ว่า “การเมืองเรื่องอัตลักษณ์” โดยอธิบายว่า ความเป็นชาติพันธุ์หมายถึงแง่มุมหนึ่งของความความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มคนที่คิดว่ากลุ่มตนแตกต่างจากกลุ่มอื่น มิได้หมายถึง

สิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะทางวัฒนธรรมหรือเชื้อชาติของกลุ่ม เช่นเดียวกับที่ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546 : 9-10) เห็นว่า การอธิบายอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้น ไม่อาจพิจารณาโดยแยกออกจากความสัมพันธ์กับหน่วยทางสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทความสัมพันธ์กับรัฐชาติ ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่เพียงแต่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนผู้มีอำนาจ (Dominant Group) ผู้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นชนกลุ่มใหญ่ กับกลุ่มชนที่ด้อยอำนาจกว่า (Subordinate Group) ภายใต้กระบวนการสร้างความเป็นชาติ การสร้างพรมแดนและการสร้างช่วงชั้นที่ไม่เท่ากันทางชาติพันธุ์ (สูง-ต่ำ ดี-เลว ก้าวหน้า - ล้าหลัง) และสิ่งนี้ได้กลายมาเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่รัฐชาติใช้ในการควบคุมพลเมืองของตน ซึ่งเรียกกันว่า “โครงการสร้างความศิวิไลซ์” ด้วยแนวความคิดนี้ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรีจึงสรุปว่า กระบวนการเบื้องต้นที่รัฐชาติในการดำเนินโครงการสร้างความศิวิไลซ์คือ การจำแนกทางชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วยการแยกประเภทของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ออกจากกัน ด้วยการหาหรือสร้างอัตลักษณ์ร่วมเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม และสร้างชื่อเรียกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สร้างและจัดจำแนกขึ้น จึงเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างจากภายนอก เป็นอัตลักษณ์ประดิษฐ์ ซึ่งต่างจากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สร้างจากภายใน (Self - identification) เป็นอัตลักษณ์ที่ถูกแช่แข็งและเปลี่ยนแปลงยาก

ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทความสัมพันธ์กับรัฐชาติจึงเป็นทั้งสิ่งที่เลือกเอง และสิ่งที่ถูกเลือกให้ อัตลักษณ์ทั้งสองประเภทไม่ได้ดำรงอยู่อย่างแยกจากกัน แต่สัมพันธ์กันแบบวิภาษลักษณ์ (Dialectic) มีการปะทะสังสรรค์ ต่อรองซึ่งกันและกันตลอดเวลา นั่นคือ กระบวนการครอบงำและการจัดจำแนกและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์โดยรัฐชาติ ไม่อาจกระทำได้เบ็ดเสร็จในเวลาเดียวอย่างสมบูรณ์ แต่มักตรวจสอบ ตอบโต้ และตีความใหม่อยู่เสมอจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนวิธีการในตอบโต้ดังกล่าว ปิ่นแก้ว (2546 : 12) เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์สามารถทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การรื้อฟื้น และสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อแสดงตัวตนต่อสังคมภายนอก ตลอดจนการสร้างพื้นที่ทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมกับการเลือกรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ อัตลักษณ์ตนเอง

Erving Goffman (อภิญา เพื่องฟูสกุล. 2546 : 27-28) นักสังคมวิทยาสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ผู้หนึ่งได้จำแนกอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม โดยได้นิยามความคิดความรู้สึที่ปัจเจกมีต่อตนเองว่าเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Ego Identity) ส่วนภาพของปัจเจกในสายตาผู้อื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเรียกว่า อัตลักษณ์ทางสังคม (Personal Identity) ทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจงและระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป เช่นสังคมสมัยใหม่ใช้บัตรประชาชนหรือการพิมพ์รอยนิ้วมือ เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม คือสถานะภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น

เพศ ชาติพันธุ์หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่สังคมคาดหวังและเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัยนี้ ชนชั้นนี้ เพศนี้ควรวางตนหรือมีบุคลิกภาพเฉพาะตนที่พึงปรารถนาอย่างไรบ้าง อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมี สองส่วน ส่วนหนึ่งคือมาตรฐานที่สังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคล (Virtual Identity) และอีกส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ที่เป็นจริงของบุคคลนั้น ดังนั้น อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ของปัจเจกจึงมีทั้งความแตกต่างกัน มีความเชื่อมโยงกันและมีบางส่วนที่ซ้อนทับกัน

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเชิงอัตลักษณ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ การศึกษาตีความเกี่ยวกับทักษะความรู้สึกรู้จักคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่น ๆ โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเราว่า เรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นหรือไม่ อย่างไร การที่แสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใครนั้น จะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไร โดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกันทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ดังนั้น การศึกษาอัตลักษณ์ที่จะนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งประกอบมี 2 ลักษณะ คือ 1) อัตลักษณ์ในมิติวัฒนธรรมชนเผ่า และ 2) อัตลักษณ์ในมิติของความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น

จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย โดยจะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในมิติทางด้านความเชื่อและศาสนา การเมืองการปกครอง สังคมวัฒนธรรม เพศ สถานภาพทางสังคม และชนชั้นเป็นหลัก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวระหว่าง ค.ศ. 1975-2006 โดยพิจารณาจากเรื่องสั้นและนวนิยายที่การนำเสนอภาพตัวละครชนเผ่าทั้งที่เป็นตัวละครเอกและตัวละครประกอบ ก่อนที่จะนำไปสู่บทวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยขอทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และตีความในบทอื่น ๆ ต่อไป โดยได้จำแนกผลงานออกเป็น 5 กลุ่มตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอัตลักษณ์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าและชาติพันธุ์
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมลาวร่วมสมัย
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมลาว

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอัตลักษณ์

ในแง่การศึกษาอัตลักษณ์ในงานรวมหนังสือบทความทางมานุษยวิทยานั้น พบว่ามีอยู่อย่างแพร่หลายและกว้างขวางในวงวิชาการไทย เช่นหนังสือรวมบทความของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) ซึ่งได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ ปิ่นแก้วได้กล่าวให้เห็นถึงชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบว่า เป็นกระบวนการสร้างพรแดนของอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามลำพัง หากแต่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และยังได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) เป็นแนวคิดสำคัญที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกนำมาใช้ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เพื่อการศึกษากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะที่ได้สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคน การค้นคว้าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้มองวัฒนธรรมและการนิยามตนเองในความสัมพันธ์กับกลุ่มชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์กับรัฐชาติ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือรวมบทความ เป็นการรวบรวมกรณีศึกษาและบทวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมของกลุ่มชนอันหลากหลายที่อาศัยอยู่ในชายขอบของสังคมไทย ทั้งที่ห่างไกลจากสังคมเมืองและที่อยู่ในใจกลางของเมือง บทความเหล่านี้ได้พิจารณาปฏิสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ที่ชนในชายขอบเหล่านี้มีต่อสังคมเมืองในศูนย์กลาง โดยวิเคราะห์ถึงกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเป็นชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบของกลุ่มคนเหล่านี้ภายใต้ความสัมพันธ์อันซับซ้อนกับสถาบันสังคมต่างๆ ในสังคมไทย บทความเหล่านี้ได้พยายามวิเคราะห์อธิบายถึงโครงสร้างและกระบวนการทางอัตลักษณ์และการแสดงออกของตัวตนของคนบางกลุ่มในสังคมที่ถูกกีดกันและปิดขวางการมีส่วนร่วมกับสังคมส่วนใหญ่และพยายามชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน การคิดและการสร้างความหมายของคนผู้อยู่ในชายขอบจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ของคนชายขอบในสังคมไทย

หนังสือสำคัญอีกเล่มหนึ่งที่น่าสนใจและถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะนำมาศึกษาตีความเรื่องราวอัตลักษณ์ของชนเผ่า นั่นก็คือ วาทกรรมอัตลักษณ์ ชาติ-ชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นหนังสือรวมบทความทางมานุษยวิทยา (2547) ดังบทความ การสร้างและการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งเป็นผลงานของประสิทธิ์ สิปรีชา ได้กล่าวถึงชาติพันธุ์ม้งว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 4,000 ปี ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีทางภาคตะวันออกของประเทศจีนแล้ว อพยพลงมาทิศใต้เข้าสู่ภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ลาว พม่าและไทย อันเป็นผลจากการถูกรุกรานแย่งชิงพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ด้วยการคอบงำทางวัฒนธรรมจากชาวจีน (ฮั่น) มาเป็นระยะเวลานานทำให้ชาวม้งได้พยายามสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง โดยกระทำผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับการแย่งชิงกษัตริย์กันระหว่างม้งกับจีน ซึ่งแสดงรายละเอียดไว้ในพิธีศพ

ผู้เขียนนำเสนอว่าการที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งไม่มีตัวหนังสือเขียนเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ของตนเอง กับการที่ได้ทำสงครามต่อต้านผู้รุกรานชาวจีนมานาน และในที่สุดถูกผสมผสานทาง ชาติพันธุ์จากประเทศจีน ให้ชาวม้งสร้างและแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองผ่านกลไกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นหลัก โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทาง ชาติพันธุ์และอิทธิพลความหนึ่งที่เป็นน่าสนใจก็คือ การฟื้นฟูและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวอาข่าในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านของปม่า นูญสาระนัย ได้ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวอาข่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่องผ่านสำนักทางประวัติศาสตร์เรื่องการสืบสายสกุลและระบบเครือญาติ แม้ว่าชาวอาข่าจะถูกจำแนกแบ่งแยกด้วยบริบททางการเมืองสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพรมแดนรัฐชาติที่ต่างกันและพรมแดนทางวัฒนธรรมที่มีความยืดหยุ่นไม่แน่นอนตายตัว ได้ทำให้ชาวอาข่าในหลายรัฐชาติที่ต่างกัน สามารถปรับตัวมาได้ตลอดช่วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาค เมื่อมีโอกาสที่เปิดให้พวกเขาได้มาพบกัน การร่วมฟื้นฟูและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมกันจึงเกิดขึ้นตามบริบทและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวย ซึ่งพวกเขาได้เลือกใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมระบบการทอผ้าขึ้นบันไดเพื่อต่อรองกับกระแสภายนอก

นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ก็คือ อัตลักษณ์ ของอภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ ประการแรก จะทำการทบทวนการเปลี่ยนแปลงความหมายทางทฤษฎีของมโนทัศน์ “อัตลักษณ์” เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดใหญ่ทางทฤษฎีสังคมศาสตร์อย่างไร และประการที่สอง จะเน้นความสำคัญของมโนทัศน์อัตลักษณ์ในการทำ ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมเมืองสมัยใหม่ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาความหมายของมโนทัศน์ “อัตลักษณ์” (Identity) และทบทวนความหมายของมโนทัศน์และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กล่าวให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในแนวคิดสมัยใหม่ (Modernism) หัวใจของวิวิธคติของยุคสมัยใหม่คือปรัชญาในอุดมคติแห่งภูมิปัญญา ดังนั้นจึงมุ่งให้ภาพมุมกว้างของภาพปัจเจกและอัตลักษณ์ที่ปรากฏในสาขาวิชาปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับคำจำกัดความและลักษณะของแนวคิดหลังสมัยใหม่ และวิวิธคติของนักคิดคนสำคัญบางคนใน กลุ่มหลังโครงสร้างนิยม และได้พิจารณาอิทธิพลของวิวิธคิตดังกล่าวที่มีต่อการศึกษารื่องอัตลักษณ์ทางเพศและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ งานศึกษาทั้งอัตลักษณ์ทางเพศและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ควบคู่กันไปและผลของการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีอัตลักษณ์ชายขอบจะมีความรู้ลึกที่แหลมคมว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก็มีปฏิกริยาและประสบการณ์ที่หลากหลายมากและอัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบท

โลกาภิวัตน์ และได้กล่าวให้เห็นถึงการทบทวนและการสร้างความหมายใหม่ ๆ ขึ้นมาและทำให้การสร้างภาพอัตลักษณ์กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบบริโภคนิยม อีกทั้งงานวิจัยนี้ได้นำเสนออัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้นำเสนอภาพเชิงโครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์และพลวัตทางวัฒนธรรม ทำให้การสร้างอัตลักษณ์กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบบริโภคนิยม และได้ศึกษามิตีต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวโดยจะมุ่งตัวอย่างกรณีของอัตลักษณ์ทางศาสนาและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซึ่งมีบทบาทสูงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และวัฒนธรรมในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนี้ยังมีงานวิจัยที่จะเป็นแนวทางให้แก่การวิจัยในครั้งนี้ คือ ละคร ที่ไว้บท : ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการบริเวณชายแดนภาคใต้ ของสุรพงษ์ ชัยสมันต์ (2549) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตและการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการในพื้นที่บริเวณชายแดนภาคใต้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้หมโนทัศน์หลักเรื่องอัตลักษณ์และหมโนทัศน์เรื่องโครงสร้างและผู้กระทำการเป็นแนวคิดหลักในการวิจัยและมองพื้นที่ชายแดนในฐานะบริบทของการดำเนินชีวิตและการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการ ผลการศึกษาพบว่า ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการมีลักษณะที่ไม่คงรูปและเป็นไปตามความสัมพันธ์ของบุคคล พื้นที่การเจรจาต่อรองและสถานการณ์ซึ่งมีอยู่หลายแบบ รวมถึงภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจชายแดนและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกันนี้ผู้หญิงขายบริการได้ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ตนเองอยู่ได้ การต่อสู้ดิ้นรนและการเจรจาต่อรองในชีวิตประจำวันถือเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการในลักษณะ “พหุอัตลักษณ์” โดยที่กระบวนการเหล่านี้มีความหลายหลากและไม่คงรูป ผู้หญิงขายบริการยังประกอบขึ้นด้วยความคาดหวังของสังคม ความต้องการจะเป็นและที่ผู้หญิงขายบริการเป็นได้ในขณะนั้น ตลอดจนบ่งชี้ถึงความเหมือนกันกับผู้หญิงคนอื่น ๆ หรือแตกต่างจากผู้หญิงบางคนเพื่อหลุดพ้นจากสถานะถูกประหัตประหารให้เป็นหรือการเป็นเพียงผู้ถูกกระทำ

อีกงานวิจัยที่น่าสนใจก็คือ การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ในนวนิยายเรื่อง เสียงเพริกจากท้องน้ำ ของประทีป ชุมพล ซึ่งวิจัยโดย นัทธนัย ประสานนาม (2549) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานวนิยาย เรื่อง เสียงเพริกจากท้องน้ำ ของประทีป ชุมพล ในแง่การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ ผลของการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้เผยแสดงประวัติศาสตร์แห่งการกดขี่ที่รัฐกระทำต่อชาวอูรักลาไวก์ ทั้งการขับไล่ พวกเขากออกจากพื้นที่ที่เคยอาศัยมาหลายชั่วอายุคนและการทำลายอัตลักษณ์โดยนิยามชาวอูรักลาไวก์ให้เป็น “ไทยใหม่” ผ่านสถาบันการศึกษาและศาสนา ผู้เขียนตอบได้ปรากฏการณ์ดังกล่าวในคัวบทด้วยการเขียนอัตลักษณ์ของชาวอูรักลาไวก์ขึ้นใหม่ผ่านคำบรรยายสภาพชีวิตตามแบบของงานเขียนชาติพันธุ์วรรณนา ใช้ภาพแทนและเรื่องเล่าสร้างอัตลักษณ์ให้ชาวอูรักลาไวก์เป็น “ผู้ถูกกดขี่ที่มีศักดิ์ศรี” ในขณะเดียวกันผู้เขียนสร้างอัตลักษณ์ของ

“คนเมือง” ให้เป็น “ผู้กดขี่ที่โหดและชั่วร้าย” โดยหยิบเลือกคุณสมบัติที่ตรงข้ามกันของคนทั้งสองกลุ่มมาใช้ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนทุกกลุ่มในเรื่องสามารถสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ลัทธิมาร์กซ์สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้เขียนอันเป็นผลมาจากเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519

บทความหนึ่งที่เป็นแนวทางให้แก่การทำวิจัยในครั้งนี้ก็คือ แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท” ของฉลาดชาวย รมิดานนท์ (2002) บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องราวความสัมพันธ์ทางสังคมในอดีตที่มีความสลับซับซ้อนและหลากหลาย ไม่หยุดนิ่งและภายใต้ความสัมพันธ์นี้เองจำเป็นต้องเกิดการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มขึ้นมาและการสร้างนี้อาจมีทั้งการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างสิ้นเชิงในความหมายของวัตรกรรม ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์จึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ฉลาดชาวยังได้กล่าวอีกว่า อัตลักษณ์ตัวตนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคม ดังนั้นจึงมีกระบวนการของการสร้าง เช่น การสร้างความเป็น “สยาม” “ไทย” และ “ไท” ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไป มีการรื้อล้อมของเก่าทั้งหมด หรือบางส่วนแล้วสร้างของใหม่ขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน อัตลักษณ์ก็คื ตัวตนที่ดี อาจนำมาใช้ศึกษากลุ่มคน กลุ่มชาติพันธุ์ หรือสังคมได้ในความหมายที่เป็นอัตลักษณ์ หรือตัวตนร่วมกัน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาตัวละครในวรรณกรรมนั้น ผู้ศึกษาพบว่า มีผลงานที่ศึกษาประเด็นนี้จำนวนมาก ทั้งที่เป็นการศึกษาในแวดวงวรรณกรรมไทยศึกษาและแวดวงวรรณกรรมลาวศึกษา เช่น วิทยานิพนธ์ของ สมพร ร่วมสุข (2521) การวิเคราะห์บทบาทตัวละครมนุษย์ในบทละครในและบทละครนอก งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับที่มา ลักษณะ อุปนิสัย ประเภท บทบาทและคุณค่าของตัวละครมนุษย์ที่ปรากฏในละครในเรื่อง รามเกียรติ์ อิเหนา อุณรุท และบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง ไกรทอง ภาระเกด ไชยเชษฐ มโนห์รา และสุวรรณหงส์ ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครมนุษย์ส่วนใหญ่มีที่มา มาจากศาสนาความเชื่อในคัมภีร์พราหมณ์และคติพุทธของอินเดีย แต่มีตัวละครบางประเภทก็ไม่ได้ถ่ายทอดความคิดมาจากวรรณคดีต่างชาติ เช่น วรรณคดีอินเดีย ขวา เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สร้างตัวละครมนุษย์โดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของไทยเป็นหลักแล้วจินตนาการให้มีลักษณะพิเศษ และพิสดารมากยิ่งขึ้น ส่วนบทบาทตัวละครในบทละครนั้น พบว่าตัวละครมนุษย์ในบทละครแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครมนุษย์ฝ่ายดีซึ่งเป็นตัวละครที่มีคุณธรรมและเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือตัวเองในการขจัดอุปสรรคและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ตัวเอกเผชิญอยู่ให้หมดไป และตัวละครฝ่ายร้ายซึ่งได้แก่ตัวละครที่ขาดคุณธรรมชอบสร้างปัญหาหรือก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นอยู่เสมอ นอกเหนือจากนี้ยังพบว่า มีการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครในบทละครนอกของ สิริศักดิ์ ดวงปรีชา (2539)

เรื่อง บทบาทสัมพันธ์ภาพและภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทยของตัวละครพี่และตัวละครน้อง ในบทละครนอกสมัยอยุธยา งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทละครนอกสมัยอยุธยาในประเด็นต่าง ๆ คือ บทบาทของตัวละครพี่และตัวละครน้อง สัมพันธภาพระหว่างตัวละครพี่และตัวละครน้อง และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทยจากบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่าบทบาททั่วไปของตัวละครพี่ตัวละครน้องในบทละครนอกสมัยอยุธยา ด้านชาติกำเนิด ตัวละครส่วนใหญ่เป็นโอรสและธิดาของกษัตริย์ มีทั้งตัวละครมนุษย์และอมมนุษย์ ในด้านรูปร่างหน้าตาของตัวละครพี่น้องจะมีลักษณะรูปร่างหน้าตาดี ส่วนวัยของตัวละครพี่น้องส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรกเริ่ม จะมีบ้างที่ตัวละครพี่น้องอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เพศของตัวละครพี่น้องมี 3 ลักษณะคือ พี่น้องเป็นชายทั้งหมด พี่น้องเป็นหญิงทั้งหมดและพี่น้องเป็นชายหญิง บทบาทของตัวละครพี่น้องที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องสามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ คือ บทบาทในการสร้างข้อขัดแย้งของเรื่อง บทบาทในการสร้างเรื่องให้น่าสนใจน่าติดตาม บทบาทในการคลี่คลายปัญหาของเรื่อง บทบาทในการสนับสนุนตัวเอกของเรื่อง และบทบาทในการสร้างเรื่องเหนือวิสัย ส่วนสัมพันธภาพระหว่างตัวละครพี่น้องนั้นพบว่ามียู่ 3 ลักษณะ คือ สัมพันธภาพในทางเกื้อกูลกัน สัมพันธภาพในทางขัดแย้งกัน และสัมพันธภาพทั้งเกื้อกูลและขัดแย้งกัน ส่วนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทยจากบทบาทของตัวละครพี่น้องในบทละครนอก พบว่ามียู่ 3 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมด้านสถาบันครอบครัววัฒนธรรมด้านก่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมด้านคติธรรมในการดำเนินชีวิต การศึกษาบทบาทตัวละครอื่น ๆ ในผลงานวรรณคดีไทยในลักษณะเช่นนี้นั้นยังพบได้ในงานวิจัยอีกหลายเรื่อง ดังเช่นในรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระของ ช่อรัตน์ ไวยฉัยยา (2545) เรื่อง บทบาทตัวละครเอกในทศชาติชาดก หรือ การศึกษาบทบาทผู้หญิงในอรรถกถาชาดกกับชาดกที่แต่งในประเทศไทย ของ พรวิภา วัฒนรัชานกุล (2533) เป็นต้น

นอกจากนี้ในแง่การศึกษาตัวละครในวงวิชาการไทยยังมีแนวการศึกษา

เรื่องภาพลักษณ์ ตัวละครปรากฏอยู่ในวรรณกรรมสมัยปัจจุบันด้วย งานศึกษาที่น่าสนใจและน่าจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้ ก็คือวิทยานิพนธ์ของ พินอัมไพ สิริบุษกะ (2543) เรื่องภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาพัฒนาการของภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย โดยมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2520-2540 จากการศึกษาพบว่าภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยช่วงก่อนปี พ.ศ. 2520 จะเป็นตัวละครประกอบในนวนิยาย ผจญภัย เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายรักและไม่เน้นการนำเสนอในฐานะเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย หรือเป็นตัวละครเอกเพื่อเสนอแก่นเรื่อง ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ นวนิยายในช่วงพ.ศ. 2520-2530 มีการนำเสนอภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยชัดเจนขึ้น โดยมี ตัวละครเอกเป็นชนกลุ่มน้อยและมีการดำเนินเรื่อง จาก และ โครงเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ภาพลักษณ์ของชน

กลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายเป็นภาพลักษณ์ของผู้อยู่ภายใต้การปกครองของชนกลุ่มใหญ่ และเป็นผู้ด้อยพัฒนา นวนิยายในช่วง พ.ศ. 2531-2540 นำเสนอภาพลักษณ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น มีการเสนอภาพสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะคนและเสนอภาพของการพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ ภาพลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏใน นวนิยายไทย มีความชัดเจนมากขึ้นจากการเป็นตัวละครประกอบมาเป็นตัวละครเอก อีกทั้งยังมีการนำเสนอภาพชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น ทำให้สังคมมีความเข้าใจวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย ส่วนในวงวิชาการวรรณคดีลาวศึกษา พบว่า ก็มีความสนใจในการ ศึกษาตัวละครด้วยเช่นกัน แม้จะยังไม่ค่อยมีปรากฏงานวิจัยที่เป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์แพร่หลายมากนัก หากเทียบกับวงวิชาการวรรณกรรมในประเทศไทย อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่มุ่งเน้นการศึกษาตัวละครในงานวรรณกรรมปัจจุบัน มีน้อยปรากฏการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะ ตัวละครในกลุ่มวรรณคดีโบราณมากนัก ตัวอย่างเช่น ผลงานของบุญไชยชัง เน้งชะยู (2001) เรื่องรูปภาพตัวละครมั่งในวรรณคดีลาวสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าผู้แต่งได้สร้างภาพตัวละครมั่งใน 2 ลักษณะที่ตรงข้ามกัน คือ ตัวละครมั่งที่เป็นตัวแทนให้แก่ฝ่ายปฏิวัติ และตัวละครมั่งที่ไม่ได้เป็นตัวแทนให้แก่ฝ่ายปฏิวัติ นอกจากนี้ บุญไชยชัง ยังได้แสดงให้เห็นว่าตัวละครเผ่ามั่งนั้นมีลักษณะทางด้านอารมณ์และจิตใจที่รักชาติรักพวกพ้อง มีอุดมการณ์ และเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแสดง ออกมาผ่านตัวบทประพันธ์ได้อย่างน่าสนใจ ผลงานการศึกษาตัวละครมั่งในนิทานพื้นเมืองในวัฒนธรรมลาวนั้นยังมีปรากฏในงานของ ช่งล่อ ไม้ล่อ และสี เสงจือไซ (2004) เรื่อง ตัวละครในนิทานพื้นเมืองเผ่ามั่ง เป็นต้น

การศึกษาในแง่ตัวละครในวรรณกรรมลาวนั้นมิได้ปรากฏเฉพาะตัวละครชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยเท่านั้น เพราะยังมีการศึกษาตัวละครโดยใช้เกณฑ์เรื่องเพศมาเป็นตัวแบ่งแยก นั่นก็คือ การศึกษารูปภาพผู้หญิงลาวผ่านบทประพันธ์วรรณคดีลาวสมัยใหม่ ของไคคำ เก๋ยมวิไซ (2001) ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ผู้แต่งได้สร้างรูปแบบตัวละครผู้หญิงในหลายแง่มุม ทั้งในเรื่องความมีจิตใจที่กล้าหาญอดทน มีความเสียสละเพื่อปกป้องประเทศชาติแผ่นดินเกิด อีกทั้งยังเป็น ผู้ที่มีความเป็นนักสู้เพื่อต้องการความมีอิสระเสรี เป็นผู้ที่รักฮึดคงประเพณีอันดีงาม มีจิตใจรักการพัฒนา มีความคิดที่ก้าวหน้า เป็นต้น

จากตัวอย่างผลงานที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าเป็นการศึกษาตัวละครในผลงานวรรณศิลป์ประเภทวรรณกรรมสมัยใหม่หรือวรรณกรรมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ก็มีกลุ่มงานศึกษาที่มุ่งพิจารณางานวรรณกรรมเฉพาะเรื่องปรากฏร่วมอยู่ด้วยโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวละครด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่นการศึกษาของ คำเปม จันทิจัก (2003) ศิลปะการพรรณานวนิยายเรื่องสองเอื้องน้อย ของ ส.บุญผาฉาว ทั้งนี้คำเปม ได้อธิบายให้เห็นว่า การพรรณาสภาพแวดล้อมในนวนิยายเรื่องนี้ได้เป็นการกล่าวบรรยายให้เห็นสภาพ

ธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ภูเขา รวมทั้งชีวิตสรรพสัตว์ต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่คู่กับมนุษย์ ส่วนตัวละครใน นวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งได้พรรณนาให้เห็นถึงรูปร่าง การแต่งกายและสภาพจิตใจในส่วนลึกของตัวละครได้อย่างละเอียด ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพตัวละครให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น งานศึกษาในแง่ตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวเฉพาะเรื่องนั้นยังมีปรากฏในงานวิจัยของนักวิชาการลาวอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังกรณีการศึกษาของทองดี วงคอนแค (2004) ศิลปะการพรรณนาด้านแนวคิดศาสตร์ของตัวละครในหนังสือรวมเรื่องสั้นยี่มนั้นและแพงแม่ ของอุทิน บุนยวง เป็นต้น

ความสนใจในแง่การศึกษาตัวละครในแวดวงวิชาการวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมลาวนั้น พบว่ามีได้จำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาวรรณคดีโบราณ (วรรณคดีคลาสสิก) หรือวรรณกรรมสมัยใหม่ (วรรณกรรมปัจจุบัน) เท่านั้น หากแต่ยังมีการศึกษาตัวละครในวงการคติชนวิทยา (Folklore) ด้วย ซึ่งนักวิชาการกลุ่มนี้ให้ความสนใจข้อมูลในกลุ่มตำนาน นิทาน เรื่องเล่าต่าง ๆ หรือวรรณกรรมท้องถิ่น รวมทั้งความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ซึ่งก็จะมีมิติของการนำเอากรอบคิดเรื่องการเมืองตัวละครมาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อศึกษาวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน ดังกรณีบทความวิจัยของปฐม หงษ์สุวรรณ (2549) เรื่องบทบาทของหมาในด้านานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในอุษาคเนย์ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของตัวละครหมา ที่ปรากฏในตำนานและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการศึกษาพบว่าหมามีบทบาทในเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญ ๆ อยู่ 4 ประการ คือ เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ เป็นผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นตัวแทนของการสืบเผ่าพันธุ์และความอุดมสมบูรณ์ และเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกศักดิ์สิทธิ์ บทความวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้เห็นบทบาทและความสำคัญของหมาในฐานะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับการเป็นตัวแทนของกลุ่มชนและเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา อันมีความหมายเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนระบบคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในดินแดนอุษาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การศึกษาบทบาทตัวละครในกลุ่มงานวิจัยทางด้านคติชนวิทยานั้นยังพบได้จากงานวิจัยอีกหลายเรื่อง เช่นวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของลิงในนิทานพื้นบ้านไทย ของบุษรา เรือนไทย (2548) บทความวิจัยเรื่องพระพุทธรูปเจ้าในตำนานและนิทานพื้นบ้านไทย-ไทของ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2542) และพระเจ้าพรหม : วีรบุรุษในตำนานของโยนก-ล้านนา ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2542) เป็นต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าและชาติพันธุ์

เรื่องการศึกษาชนเผ่าและชาติพันธุ์ในวงวิชาการไทยและลาวนั้นมีปรากฏอยู่แพร่หลายเช่นกัน ซึ่งเป็นการศึกษาที่เป็นการรวบรวมและนำเสนอภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตามกลุ่มชาติพันธุ์บ้าง หรือเป็นการศึกษารวบรวมภาพรวมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่

ในพื้นที่หรืออาณาบริเวณทางวัฒนธรรมร่วมกัน รวมทั้งเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา เรื่องชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “ชาติพันธุ์วิทยา” ตัวอย่างเช่น เรื่องชาติพันธุ์สุวรรณภูมิ : บรรพชนคนไทย ในอุษาคเนย์ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2547) หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอให้เห็นว่าสุวรรณภูมินั้น หมายถึง ดินแดน อันอุดมสมบูรณ์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยพันธุ์สัตว์และพืชพันธุ์ธัญญาหาร และแร่ธาตุ สุจิตต์ได้พยายามอธิบายให้เห็นอีกว่าชาติพันธุ์สุวรรณภูมิ บรรพชนคนไทยในอุษาคเนย์ ในหนังสือเล่มนี้ มีพยานหลักฐาน เริ่มตั้งแต่สภาพภูมิสังคมจนถึงมนุษย์อุษาคเนย์ที่เป็นบรรพชน ของ คนสุวรรณภูมิ ซึ่งล้วนมีรากเหง้าเดียวกันทางชาติพันธุ์และชาติภาษามาแต่ดึกดำบรรพ์ ต่อมาภายหลังได้ตั้งชื่อสมมติเรียกกลุ่มชาติพันธุ์เป็นชนเผ่าต่าง ๆ กัน แล้วเติบโตก้าวหน้าเป็นชน ชาติขนาดใหญ่ จำแนกกว้าง ๆ ตามตระกูลภาษาได้ 5 ตระกูลเป็นอย่างน้อย เช่น มอญ-เขมร, ขวามลายู, ไทย-ลาว, จีน-ทิเบต, ม้ง-เย้า ฯลฯ ทั้งนี้ชนเผ่าในสุวรรณภูมิล้วนเป็นเครือญาติชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมตั้งแต่ราว 3,000 ปีมาแล้วอย่างไม่ขาดสาย แต่มีพวกหนึ่งกลายเป็นคนไทย ในประเทศไทยทุกวันนี้

ส่วนผลงานที่ศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่สำคัญก็คือ 30 ชาติ ในเชิงรายชื่อ ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547) ซึ่งเป็นผลงานในยุคแรก ๆ ที่ได้ศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ อย่างหลากหลายในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศ ไทย ไม่ว่าจะเป็นพวกไทใหญ่ ไทจีน ไทยอง ไทลื้อ ลาว ส่วย แยก ม่าน กะเหรี่ยงเผ่าต่าง ๆ มูเซอร์ อาข่าหรืออาก้อ เป็นต้น บุญช่วยได้นำเสนอให้เห็นประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของผู้คน เหล่านี้โดยสังเขป รวมทั้งภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ทั้งเรื่องการเกิด การตาย การแต่งงาน วิธีการทำมาหากินที่มีความเหมือนคล้ายและแตกต่างกัน กลุ่มชนส่วนใหญ่เหล่านี้เป็น กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท-กะได และภาษาจีน-ทิเบต หนังสือเล่มนี้ ถือเป็นผลงานที่จะช่วยให้เข้าใจและมองเห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชนเผ่า ซึ่งสามารถนำมา เทียบเคียงกับเรื่องราว ชนเผ่าในสังคมลาวเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ตีความในงานวิจัยฉบับนี้ ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ที่มีปรากฏในวงวิชาการไทยนั้น ยังพบว่ามีแนวทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการนำเอากรอบแนวคิดทฤษฎีทางด้านชาติพันธุ์วิทยามาประยุกต์ใช้ ดังกรณี ผลงานสำคัญของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เรื่องว่าด้วยแนวทางการศึกษา ชาติพันธุ์ (2547) ทศนะสำคัญที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ก็คือ คำว่า เชื้อชาติ ชนชาติ เผ่า เผ่าพันธุ์ กลุ่ม ชาติพันธุ์ เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในความหมายกว้าง ๆ ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิต อยู่ในพื้นที่บริเวณหนึ่ง มีภาษา วิถีชีวิต จารีตประเพณีที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งอาจมีความสำนึกว่าเป็นคนที่มีสายโลหิตเดียวกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม หนังสือเล่มนี้ เป็นรวมบทความด้านการศึกษาชาติพันธุ์ ซึ่งมีบทความน่าสนใจที่สามารถนำมาประยุกต์ ใช้เพื่อ

เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ เรื่องบททวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาในสังคมไทยของฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ หรือเรื่อง การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความรู้พื้นถิ่นในไทย เวียดนาม และลาว ของจามรี เชียงทอง ตลอดจนเรื่อง แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์ ของจิรวุฒิ เสนาคำและเรื่องการเปรียบเทียบ ความเป็นไทยกับความเป็นกรีก : ความสำคัญของแนวคิดทางมานุษยวิทยาในชีวิตประจำวัน ของไมเกล เฮอร์ซเฟลด์

การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ในวงวิชาการไทยนั้น บางครั้งอาจเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อสะท้อนให้เห็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชาติพันธุ์กับประเพณี วัฒนธรรม ดังกรณีตัวอย่างการศึกษาเรื่อง กรือเซะ : ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ ปรัมปรานิยาย และพิธีกรรม ของ ชุตินธรา วัฒนกุล (2537) วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่าการชุมนุมประท้วงที่ มัสยิดกรือเซะในปี พ.ศ. 2532-2533 นอกเหนือไปจากเหตุผลทางการเมืองการปกครองแล้ว ความขัดแย้งในกรณีดังกล่าวยังอาจเกิดจากเหตุผลทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งพบว่าทั้งชาวมลายูสลิม และชาวจีนในจังหวัดปัตตานีซึ่งมีปรัมปรานิยายเป็นของตนเอง ได้พยายามใช้เงื่อนไขที่มีอยู่ใน ปรัมปรานิยายมากล่าวอ้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่ม เพื่อช่วงชิงสิทธิประโยชน์ทางสังคม ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งนำไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะคนจีนซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ที่ได้ประโยชน์เหนือกว่าชาวมลายูสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงได้แสดงให้เห็น บทบาทของตำนานปรัมปราที่มีต่อสังคมและชาติพันธุ์ ในประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางสังคม นอกเหนือจากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในวงวิชาการไทยยังมียานศึกษาวิจัย ที่ให้ความสนใจกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มชน ที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับคนลาวในประเทศลาวมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง นั่นคือผลงานของกลุ่ม นักวิจัยในสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ ในอีสาน (2550) ซึ่งเป็นเอกสารหลักที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้พิจารณาประกอบกับเรื่องราวการศึกษา วัฒนธรรมชนเผ่าในสังคมลาวด้วยเช่นกัน

ส่วนในวงวิชาการลาวนั้นก็มียานศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาชนเผ่าและชาติพันธุ์ในสังคมลาวที่สำคัญอยู่หลายเล่มด้วยกัน ดังเช่น ผลงานการศึกษาของกรมชนเผ่า ส.ป.ป.ลาว (2005) เรื่องบรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว หนังสือเล่มนี้ได้พยายามอธิบายให้เห็นถึงการจัดแบ่ง และการเรียกชื่อของบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ ในสังคมลาว รวมทั้งแสดงให้เห็นลักษณะพิเศษของชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้น ทั้งชนเผ่าที่อยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลลาว-ไท ซึ่งมีอยู่ 8 ชนเผ่า กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ซึ่งมีอยู่ 32 ชนเผ่า กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่งมีอยู่ 7 ชนเผ่า และกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลม้ง-อิวเมียน (เข่า) ซึ่งมีอยู่ 2 ชนเผ่า นอกจากการจำแนกกลุ่มชนดังกล่าวแล้วยังมี เนื้อหาที่น่าสนใจให้เห็นประวัติความเป็นมาทางชาติพันธุ์ ลักษณะจารีตประเพณีและวัฒนธรรม

ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มในแต่ละสังคมชนเผ่าร่วมอยู่ด้วย เอกสารงานวิจัยฉบับนี้ จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของนักวิชาการลาวอีกเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องการศึกษาชนเผ่าในสังคมดั้งเดิมของลาว นั่นคือผลงานการศึกษาของ สอนสอนพิค พานวง และเอียบ แบรด (2007) เรื่องบรรดาเผ่าดั้งเดิมของแขวงเซกอง งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประวัติที่มาและการดำรงชีวิตของบรรดาชนเผ่าในแขวงเซกอง ของ ส.ป.ป.ลาว ผลการศึกษาพบว่าแขวงเซกองมีหลายชนเผ่าอาศัยปะปนอยู่ร่วมกัน มีอาณาบริเวณที่ติดต่อสัมพันธ์คือ ทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือติดกับทีกเทียนเหว กวางนามและกวางดุม ของประเทศเวียดนาม ทิศตะวันตกติดกับแขวงจำปาสัก ทิศเหนือติดกับแขวงสาละวัน และทิศใต้ติดกับแขวงอัตตะปือ แขวงเซกองประกอบด้วยชนเผ่าดั้งเดิมหลายชนเผ่า มีต้นกำเนิดมาแล้วหลายศตวรรษที่ดำรงชีวิตอยู่ในแขวงนี้ ได้แก่ เผ่ากะตุ เผ่ากะตุตริว เผ่ากะตุคากัง เผ่าเกรียง (แงะ) เผ่าจะด้อง เผ่าละโฮย(บรูละโฮย) เผ่าละเลียง เผ่าเยะ เผ่าอากเผ่าละวี เผ่าส่วย เผ่ายู่ (ละเวน) และลาว ในเอกสารวิจัยนี้ได้นำเสนอให้เห็นเรื่องความเป็นมาของชื่อเรียก การดำรงชีวิต การตั้งบ้านเรือน เครื่องนุ่งห่ม อาหารการกิน และอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงสภาพจิตใจและวัฒนธรรมสังคม อันเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิต เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานศพ เป็นต้น งานศึกษาเกี่ยวกับชนเผ่าในสังคมลาวยังมีปรากฏอยู่อีกหลายเรื่อง โดยเฉพาะภาพการศึกษาชีวิตและวัฒนธรรม กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร และทัศนะของสังคมลาวที่มีต่อกลุ่มชนดังกล่าวด้วย ตัวอย่างเช่น งานศึกษาเรื่องประเพณีปีนปัว (การรักษา) ของเผ่ากะตุ ของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม (1995) งานศึกษาเรื่องทัศนะและนโยบายของพรรคเราต่อบรรดาเผ่าในแต่ละระยะของการปฏิวัติ ของคำไบ บุคดาลาด (2000) หรืองานศึกษาเรื่องการคงชีพของชนเผ่าขมุ ของสุกสว่าง สิมะนะ (1997) เป็นต้น

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมลาวร่วมสมัย

เท่าที่ผู้วิจัยสำรวจในเบื้องต้นพบว่านักวิชาการไทยที่ศึกษาวรรณกรรมลาวร่วมสมัยนั้นยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากกระแสความสนใจศึกษากลุ่มวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศลาวในวงวิชาการไทยเพิ่งมีความตื่นตัวและได้รับความนิยมยิ่งขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเท่านั้น งานศึกษาที่สำคัญเช่นงานศึกษาของ รัชญา สังขพันธานนท์ (2540) คือบทความเรื่องโฉมหน้าเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาว ปรากฏอยู่ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการเปิดโลกวรรณกรรมเพื่อนบ้าน (1) วรรณกรรมลาว : ความสัมพันธ์กับวรรณกรรมไทย จัดโดยภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในบทความนี้ รัชญาได้แสดงทัศนะให้เห็นว่าลาวเรียกวรรณกรรมร่วมสมัยของคนว่า “วรรณคดีทันสมัย” วรรณกรรมทันสมัยของลาวเริ่มปรากฏพร้อม ๆ กับกระแสการต่อต้านจักรพรรดินิยมตะวันตกภายใต้การนำของขบวนการลาวอิสระ ในระยะเริ่มแรกของการต่อต้านวรรณคดีได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายแนวคิด

ชาตินิยม และการต่อต้านผู้ยึดครอง ประวัติวรรณคดีลาวเรียกวรรณคดีในระบือนี้ว่า “กระแสวรรณคดีรักชาติ” วรรณคดีประเภทกบฏกลอนซึ่งถือว่าเป็น “วรรณคดีมูลเชื้อ” หรือวรรณคดียุคอาณาจักรล้านช้างเป็นรูปแบบการเขียนที่สำคัญในการสื่อความคิดดังกล่าว ส่วนวรรณคดีร้อยแก้วหรือที่ลาวเรียกว่า “วรรณคดีประเภทลิลิต” ยังไม่มีบทบาทมากนัก

ธัญญา ได้กล่าวอธิบายเพิ่มเติมให้เห็นว่าในระยะแรก ๆ ของวรรณกรรมแนวรักชาติซึ่งมีเนื้อหาต่อต้านนักล่าเมืองขึ้น และปลุกเร้าให้เกิดความคิดกอบกู้เอกราช วรรณคดีประเภทลิลิตยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ส่วนใหญ่ของวรรณกรรมประเภทนี้มักเป็นเรื่องเล่าหรือบทบันทึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานเขียนที่เรียกว่า “บทบันทึกเรื่องจริงคนแท้” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์และบุคคล จริง ๆ ในช่วงระยะเวลาที่วรรณกรรมประเภทลิลิตหรืองานเขียนในรูปแบบร้อยแก้วของลาวขยายตัวมากที่สุดได้แก่ยุคก่อนและหลังการปฏิวัติ ในระยะนี้งานเขียนประเภทเรื่องสั้นเกิดขึ้นและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง มีการเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ นักเขียนเรื่องสั้น และนวนิยายที่มีชื่อเสียงในช่วงเวลานั้น เช่น สุวันทอน บุปผาง พูมี วงวิจิต และสมบุญ ทะวีไซ เป็นต้น ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้เรื่องสั้นขยายตัวอย่างมากก็คือเงื่อนไขของการปฏิวัตินั่นเอง เรื่องสั้นมีบทบาทในการสนับสนุนและคอกย้ำให้เห็นถึงมรรควิธี และความชอบธรรมในการปฏิวัติ เสริมสร้างและปลุกเร้าให้เกิดกำลังใจ คลอจดนให้แบบอย่างในการปฏิวัติ ในทางกลับกันความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิวัติและสถานการณ์ทางการเมืองก็กลายเป็นแรงบันดาลใจ และประสบการณ์แก่นักเขียนด้วย

ในแง่เรื่องโฉมหน้าของเรื่องสั้นลาวร่วมสมัยนั้น ธัญญาได้กล่าวให้เห็นชัดเจนว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกลับไปมองพัฒนาการของเรื่องสั้นลาวในระยะเริ่มแรกจนมาถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งหากแบ่งยุคสมัยของเรื่องสั้นลาวแล้วอาจแบ่งได้ 3 ระยะด้วยกัน คือ เรื่องสั้นยุคก่อนการปลดปล่อย เรื่องสั้นยุคหลังจากการปลดปล่อย และเรื่องสั้นในยุคจินตนาการใหม่ โดยการพิจารณาถึงแนวคิดหลักของเรื่องสั้นจะเห็นได้ถึงความเปลี่ยนแปลง และการคลี่คลายซึ่งมีพัฒนา การควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของลาวอย่างชัดเจน

นอกจากงานศึกษาข้างต้นที่ได้มองพัฒนาการเรื่องสั้นลาวแล้ว ยังพบว่ามีการศึกษาของวิยะดาพรหมจิตต์ (2541) เรื่องพัฒนาการเรื่องสั้นลาว : ความสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาพัฒนาการเรื่องสั้นลาวในด้านองค์ประกอบโดยให้ความสำคัญกับแนวคิดและการประพันธ์ ประการที่สอง เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของเรื่องสั้นลาวที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นลาวมีพัฒนาการตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม

โดยแบ่งได้เป็น 4 ยุค ยุคแรกเรื่องสั้นลาวเริ่มด้วยแนวสัจจะทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมลาว ซึ่งตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจนถึงช่วงที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาทำสงครามอินโดจีน นักเขียนเรื่องสั้นลาวในยุคแรกเริ่มด้วยนักเขียนหญิง บทบาทของตัวละครหญิงจึงโดดเด่นตั้งแต่เรื่องสั้นในยุคนี้ ยุคที่สองระหว่างพุทธศักราช 2508-2518 เรื่องสั้นลาวมีลักษณะที่แตกต่างกันตามเขตการปกครองทางการเมือง เรื่องสั้นลาวในเขตราชอาณาจักรนำเสนอแนวคิดวิพากษ์วิจารณ์ การฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาการอพยพของชาวชนบทที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง ปัญหา ซึ่งเกิดจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนเรื่องสั้นในเขตปลดปล่อยนำเสนอปัญหาคล้ายคลึงกันแต่มีข้อแตกต่างคือจะชี้แนะนโยบายทางการเมืองพร้อมกับเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาสังคม ยุคที่สามระหว่างพุทธศักราช 2519 – 2530 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เรื่องสั้นลาวพัฒนาจากเรื่องสั้นในเขตปลดปล่อย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสนอแนวคิดทางการเมืองพร้อมกับสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมใหม่ และเสนอแนวคิดที่มุ่งรณรงค์ให้ประชาชนสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นที่เสนอความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลและสังคมและยุคที่สี่ ระหว่างปีพุทธศักราช 2531 – 2540 เรื่องสั้นพัฒนาจากแนวสัจจะทัศน์สังคมนิยมมาสู่แนวคิดใหม่ที่เป็นสากลมากขึ้น นักเขียนลาวแสดงความเป็นปัจเจกบุคคลและวิจารณ์นโยบายสังคมนิยม

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเล่มล่าสุดที่ได้ศึกษากลุ่มข้อมูลวรรณกรรมลาวร่วมสมัยของอุมารินทร์ ตูลารักษ์ (2550) เรื่องแม่หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัย หลังการปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตย ค.ศ. 1975 วิชานีพนธ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาด้วยบทในฐานะของตัวบททางวัฒนธรรม (Cultural Text) ที่นำเสนออุดมการณ์หลายชุด โดยมองว่า ภาพแทนของผู้หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงในสังคม ผ่านกระบวนการนิยามความหมายผู้หญิงในสถานะต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาภาพแทนผู้หญิง และการปรับเปลี่ยนภาพแทนผู้หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตย ค.ศ. 1975 ประการที่สอง คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัย หลังการปฏิวัติชาติ ค.ศ. 1975 โดยแบ่งช่วงของการนำเสนอภาพผู้หญิงหลังการปฏิวัติออกเป็น 3 ช่วง คือ ผู้หญิงยุคเพื่อสังคม (ค.ศ. 1976-1985) ผู้หญิงยุคจินตนาการใหม่ (ค.ศ. 1986-1995) และผู้หญิงยุคโลกาภิวัตน์ (ค.ศ. 1996 - ปัจจุบัน)

อุมารินทร์พบว่าภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1975 แม้จะมีการนำเสนออย่างหลากหลาย แต่ความเป็นผู้หญิงในอุดมการณ์ของสังคมเป็นไปได้อีก 9 แบบ คือ ภรรยา แม่ ลูกสาว แม่บ้านแม่เรือน ผู้หญิงที่เป็นกุลสตรี รวมทั้งนักอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งมีต้นแบบที่มาจากวรรณกรรมโบราณและได้รับการผลิตซ้ำเรื่อยมา ส่วนผู้หญิง นักปฏิวัติ ผู้หญิงนักพัฒนา และผู้หญิงทำงานเป็นภาพในอุดมคติของรัฐที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติที่ได้รับการสืบเนื่องถึงปัจจุบัน ส่วนภาพของผู้หญิงที่แต่งกายอย่างเสรีหรือ

มีความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเปิดเผยนั้น เป็นตัวแทนอุดมการณ์ใหม่ที่ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ภาพที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นภาพแทนผู้หญิงในอุดมคติ ทั้งจากภาครัฐและภาคประชาชน และเป็นภาพแทนของผู้หญิงในยุคสมัยต่าง ๆ หลังการปฏิวัติ ดังนั้นภาพผู้หญิงที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมจึงไม่ได้เป็นภาพสะท้อน แต่เป็นภาพที่ถูกเลือกสรรปรุงแต่ง และเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (Politics of Culture and Identities) ที่ถูกผูกโยงกับอัตลักษณ์ของชาติ ความเป็นพลเมืองและการเป็นส่วนหนึ่งของโลกสมัยใหม่ การศึกษาภาพผู้หญิงในแต่ละช่วงจึงแสดงให้เห็นพัฒนาการทางความคิด และความเป็นไปในแต่ละยุคสมัย มากกว่าเป็นเพียงการทำความเข้าใจภาพแต่ละแบบเท่านั้น

ย้อนกลับมาพิจารณาในกลุ่มนักวิชาการลาวที่ศึกษาข้อมูลวรรณกรรมร่วมสมัย จะพบว่ามีการกล่าวถึงไม่มากนัก โดยเฉพาะในระดับของการวิจัยในเชิงลึกหรือการวิจัยผลงานวรรณกรรมเป็นประเภท เรื่องสั้น นวนิยายหรือกวีนิพนธ์ นั้นยังไม่มีผู้ศึกษามากนัก เท่าที่ปรากฏจะเป็นเพียงการศึกษาวรรณกรรมร่วมสมัยเฉพาะเรื่อง หรือเป็นการกล่าวถึงพัฒนาการของวรรณคดีลาวที่มีปรากฏในยุคสมัยใหม่ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งก็มีได้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์เชิงลึก ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของบ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ (1987) วรรณคดีลาว หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ภาคใหญ่ ๆ คือ ภาคที่ 1 เป็นวรรณคดีพื้นเมือง ภาคที่ 2 เป็นวรรณคดีสมัยราชอาณาจักรล้านช้าง ค.ศ. 1353-1893 และภาคที่ 3 เป็นวรรณคดีปัจจุบัน ค.ศ. 1893-ปัจจุบัน เฉพาะในส่วนภาคที่ 3 นั้น บ่อแสงคำ และคณะ ได้แบ่งวรรณคดีออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่พวกล่าเมืองขึ้น คือ พวกฝรั่งเศสที่เข้ามาปกครองลาว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1893 - 1954 ระยะที่สหรัฐอเมริกาเข้ามารุกราน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1955 - 1975 และระยะที่สาม คือลาวในยุคปลดปล่อย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะที่ลาวสถาปนาเป็นประเทศ ส.ป.ป. ลาว

ในแง่พัฒนาการวรรณคดีลาวในช่วงสมัยวรรณคดีลาวร่วมสมัยนั้น บ่อแสงคำ และคณะได้กล่าวถึงการพัฒนาการวรรณคดีลาวปัจจุบันว่า วรรณคดีลาวร่วมสมัยทั้งงานประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองโดยเฉพาะวรรณคดีร้อยแก้วได้ถือกำเนิดซ้ำว่าวรรณคดีร้อยกรอง ในระยะนี้มีเพียงเรื่องสั้นและบทบันทึกไม่กี่เรื่องเท่านั้น จนกระทั่งมีโรงพิมพ์แนวลาวยุคแรกเกิดขึ้นมาจึงได้มีการพัฒนาวรรณกรรมลาวประเภทร้อยแก้วขึ้นมาอีกเป็นจำนวนมาก ผลงานเรื่องสั้นที่สำคัญ ๆ เช่น เรื่องข้าวต้มจี๋ปิ่น, แสงสว่างของการปฏิวัติ, ลูกผู้ประเสริฐของชาติ, สองแม่ลูก, ภาษาแม่, การสู้รบปลดปล่อยตัวเมืองท่าแขก, ประเทศชาติของพวกเรา, ผู้สืบทอด, ดินหนึ่งในแนวหน้า, น้องน้อยอาจหาญ, ดอกไม้ป่า, บนเส้นทางปลดปล่อย, แหวนหมั้น, สาวเชียงขวาง, ฟองน้ำของ และเสียงเพลงจากภูคอย เป็นต้น

นอกจากผลงานข้างต้น พบว่ามีการศึกษาของ บัวแก้ว จะเลินลึงสี (1993) เรื่อง การปฏิวัติลาวและวรรณคดีปฏิวัติ หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายให้เห็นว่าประเทศลาวตกอยู่ภายใต้การทำศึกสงครามตลอดมา โดยเฉพาะกับชาวต่างชาติที่มีระยะเวลายาวนาน ประชาชนลาวภายใต้การนำของแนวลาวยุติการได้มีการดำเนินการต่อสู้ชาติต่อต้านการรุกรานของอเมริกา ในช่วงระยะเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมา ได้เกิดวรรณคดีแนวปฏิวัติเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย วรรณคดีหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นเรื่องการปฏิวัติชาติ การสร้างความเป็นประชาธิปไตยของลาว วรรณคดีได้ฉายภาพชีวิตการต่อสู้อย่างยากลำบากของประชาชนชาวลาวจนก่อให้เกิดชัยชนะอย่างยิ่งใหญ่ บัวแก้วยังได้กล่าวให้เห็นว่าวรรณคดีปฏิวัติลาวนั้น แม้ว่าจะเกิดขึ้นในยุคสมัยใหม่ แต่ก็ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาทางสังคมการเมืองอย่างมากมาย โดยสาระหลักคือ ความต้องการเรียกร้องให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่บ้านเมือง วรรณคดีปฏิวัติที่บัวแก้วได้นำมาพิจารณาในการอธิบายวิเคราะห์ในผลงานฉบับนี้มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน ตัวอย่างเช่น แสงสว่างของการปฏิวัติของ จ. เคือนสะหวัน, พลัดพรากจากสี่พันดอน, สีน้อย, เล่าเรื่องมูลเชื้อปฏิวัติ เป็นต้น ทั้งนี้เนื้อหาที่ร่วมกันของวรรณคดีเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นการเติบโตขยายตัวของแนวคิดการปฏิวัติ และความต้องการในอนาคตเกี่ยวกับความเป็นไปของประเทศชาติ รวมถึงแนวนโยบายในอุดมคติด้านต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความสุขสงบในประเทศลาวที่เกิดจากน้ำเสียงของผู้แต่งอย่างหลากหลาย

นอกเหนือจากนี้ ยังมีบทความการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมลาวร่วมสมัยที่ปรากฏอยู่ในวารสารต่าง ๆ อีกหลายฉบับ ดังเช่น วารสารวรรณศิลป์ (2006) ซึ่งมีนักวิชาการทั้งชาวลาวและชาวต่างประเทศที่ได้นำเสนอการวิเคราะห์ตีความวรรณกรรมลาวร่วมสมัย ดังเช่นบทความของบัวบาน วละขุน เรื่องวรรณคดีในยุคสมัยปฏิบัติสองหน้าที่ยุทธศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงใหม่ เป็นต้น

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมลาว

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมลาวโดยสังเขป ซึ่งจะกล่าวถึงเอกสารสำคัญ ๆ อันได้แก่ ผลงานของเดิม วิชาคย์พจนกิจ (2540) เรื่องประวัติศาสตร์ลาว ผลงานฉบับนี้เป็นหนังสือในโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อแพร่กระจายความรู้และความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื้อหาที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์บางประการว่า ประวัติศาสตร์ลาวและบริเวณภาคอีสานของไทยนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแนบแน่น และแยกพิจารณาออกจากกันไม่ได้ ในแง่เนื้อหานั้น เดิม วิชาคย์พจนกิจ ได้กล่าวให้เห็นตั้งแต่ประวัติศาสตร์ว่าด้วยเมืองแดง สมัยกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง จนถึงสมัยที่มีการดำเนินงานทางการทูตของประเทศฝรั่งเศสในลาว นอกจากนี้ เดิม ยังได้แสดงให้เห็นว่าประเทศลาวล้านช้างในสมัยโบราณ แต่ก่อนมีอาณาเขต

ด้านตะวันออกจดเขตแดนเวียตนาม จีนจนถึงกัมพูชา เขตภาคตะวันตกจดแคว้นล้านนาไทยและ
กรุงศรีอยุธยาทิวเขาเพชรบูรณ์และคงพลญาไฟ ด้านเหนือจดสิบสองปันนาในมณฑลยูนนานของจีน
ด้านใต้จดเขตกัมพูชาสุดเขตเมืองเชียงแตงได้แก่หงส์ มีแม่น้ำโขงอยู่ท่ามกลางประเทศ ชนชาติลาว
ล้านช้างถือว่าวงศ์ภคย์ของคนสิบเชื้อสายมาจากขุนบรมโดยตรงตั้งแต่ขุนลอโอรสขุนบรมลงมา
สร้างเมืองเชียงคองเชียงทอง ครองราชย์สมบัติต่อมาชั่ว 40 กษัตริย์จนถึงเจ้าชัยเชษฐาธิราชจึงได้ย้าย
ราชธานีลงมาตั้งที่เมืองเวียงจันทน์อันเป็นนครหลวงในพุทธศักราช 1202 จนถึงปัจจุบัน

หนังสือสำคัญอีกเล่มหนึ่งที่น่าสนใจและถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะนำมาใช้
ศึกษาตีความเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม นั่นก็คือผลงานของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์
(2547) เรื่องราชอาณาจักรลาว ซึ่งเป็นการนำเสนอเรื่องเล่าต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการเมืองการ
ปกครอง เศรษฐกิจการค้า และประวัติศาสตร์ โบราณคดี ดำนาน ทั้งจากการศึกษาค้นคว้าจาก
เอกสารและบาง ส่วนก็เป็นการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ในภาคสนาม บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ยังได้
แสดงให้เห็นว่าประเทศลาว ถึงแม้จะมีเนื้อที่กว้างขวางแต่มีพลเมืองน้อยกว่าที่ควรทั้งนี้เพราะต้องผู้
รบกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งพม่า ไทย ฝรั่งเศส อเมริกัน และเมื่อลาวได้พ่ายแพ้ก็มักจะถูก
กวาดต้อนไปไว้ยังเมืองต่าง ๆ ของชาตินั้น ๆ ภายหลังเมื่อลาวตกอยู่ในการยึดครองของฝรั่งเศส
ก็ได้มีการทำข้อตกลงระหว่างลาวกับฝรั่งเศส จากนั้นในปี พ.ศ. 2490 ได้มีการประกาศใช้
รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรลาวฉบับถาวร ตั้งแต่นั้นมาการปกครองเมืองลาวก็มีลักษณะ
คล้ายกับไทย คือพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ บุญช่วย ได้กล่าวถึง
ประวัติศาสตร์ลาว โดยอธิบายให้เห็นว่าคำว่า “ล้านช้าง” นั้นหมายถึงช้างล้านเชือก อีกทั้งยัง
หมายความว่าบริเวณที่ประเทศลาวตั้งอยู่มีช้างจำนวนมาก และดินแดนนี้ในสมัยก่อนที่ชนชาติลาว
จะเข้ามาปกครองมี ชนชาติที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ก่อนแล้ว คือ ชนชาติละว้า หรือลัวะ และชนชาติมอญ
เป็นต้น

ในกลุ่มนักวิชาการลาวก็มีความสนใจและมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาวอยู่
จำนวนหนึ่ง ซึ่งถ้ากล่าวถึงการศึกษาในมิติประวัติศาสตร์ของลาวแล้วบุคคลสำคัญที่ไม่อาจจะหลงลืม
ได้และถือเป็นปราชญ์ทางด้านลาวศึกษานั้นก็คือ มหาสิลา วีระวงษ์ซึ่งได้เรียบเรียงแต่งหนังสือเรื่อง
ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึง 1946 มหาสิลาได้กล่าวถึงสภาพภูมิประเทศของลาวตั้งแต่แหลมอิน
โดจีน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศอินเดียและจีน ประเทศลาวมีชายแดนติดกับประเทศต่าง ๆ ได้แก่
จีน ไทย เวียดนาม พม่า และกัมพูชา ประเทศลาวไม่มีทางออกสู่ทะเล มีแต่แม่น้ำโขงซึ่งเป็นเสมือน
เส้นเลือดใหญ่ที่สำคัญของคนลาว มหาสิลายังได้อธิบายให้เห็นในเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของลาว
กล่าวคือการกล่าวถึงกำเนิดชาตินั้นว่ามีภูมิลำเนาดั้งเดิมมาจากเทือกเขาฮัลโด ซึ่งเป็นดินแดนของ
พวกมองโกลในปัจจุบัน มหาสิลายังได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในส่วนของภูมิประเทศ
หลักฐานทางโบราณคดีในแหลมอินโดจีน อาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรพูนัน

นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงประวัติศาสตร์ในยุคขุนบรมราชาราชในราชอาณาจักรล้านช้าง เรื่อย มาจนถึงการตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของศักดินาสยาม มหาสีกา ยังได้นำเสนอภาพยุคที่ราชอาณาจักรลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส รวมทั้งภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้น เอกสารสำคัญที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นในมิติทางประวัติศาสตร์ของชาวลาวที่สำคัญอีกเล่มหนึ่ง นั่นก็คือ ประวัติศาสตร์ลาว (ศึกคำบรพ์-ปัจจุบัน) ของ สุนเด โพธิสาน (2000) ทั้งนี้สุนเดได้กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคโบราณ (ยุคหินจนถึงสมัยของพระเจ้าฟ้ารุ่ง) ซึ่งได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา มีการรวบรวมบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ และหัวเมืองเล็กเมืองน้อยเข้าเป็นอาณาจักรลาวล้านช้าง หลังจากนั้นก็เป็นการอธิบายให้เห็นประวัติศาสตร์ในสมัยอาณาจักรล้านช้างรุ่งเรือง ซึ่งต่อมาได้มีการต่อสู้และสูญเสียเอกราชให้กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างราชอาณาจักรสยาม ต่อมามีการต่อสู้และแยกตัวท้ายที่สุดลาวก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส เนื้อหาในช่วงท้ายที่สุนเดนำเสนอในเอกสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองหลังจากที่ลาวได้รับเอกราช มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสันติภาพเกิดขึ้น นอกเหนือจากนี้ยังมีผลงานสำคัญที่ได้ศึกษาและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมลาวปรากฏอยู่หลายเล่ม ทั้งที่เป็นการศึกษาของนักวิชาการลาวและนักวิชาการชาวต่างชาติ ดังเช่น ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว : ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์ ของแกรนท์ อีแวนส์ (2549), ประวัติศาสตร์ฉบับกระทรวงศึกษาธิการลาว ของกระทรวงศึกษาธิการลาว (2545), ประวัติศาสตร์และราชวงศ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ลาว สยาม พม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ของดวงธิดา ราเมศวร์ (2548) ลาวกวิวัฒน์ : มุมมองจากอดีตสู่ปัจจุบัน ของ กนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง และคณะ (2549) เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นเอกสารที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อประกอบการพิจารณาตีความในงานวิจัยนี้ได้อีกประการหนึ่ง

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบรรดาชนเผ่าในสปป.ลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบรรดาชนเผ่าในสปป.ลาว 2 ประเด็นหลัก คือ ความหมายของคำว่าชนเผ่า สภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่าชนเผ่า

คำว่า “ชนเผ่า” ในที่นี้หมายถึงชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ภาษากลุ่มจีน-ทิเบต และภาษาม้ง-อิวเมียน บรรดาชนกลุ่มชนเหล่านี้อาศัยกระจายกันอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย ตั้งแต่ภาคเหนือจรดภาคใต้ ที่เรียกว่ากลุ่มบรรดาชนเผ่าเหล่านั้นเนื่องจากมีความหลากหลายทั้งในแง่ ภาษาพูด วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รวมทั้งระบบโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างจากคนไทย ที่อาศัยอยู่ทั่วทั้งไป คำว่าบรรดาชนเผ่าในที่นี้อาจใช้คำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะต่างทาง วัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยก็ได้

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 157) อธิบายว่ากลุ่มชนเผ่าหรือกลุ่มวัฒนธรรมนี้มีลักษณะเด่น คือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชนเผ่าเดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและชาติพันธุ์ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้อยู่ในกลุ่มชนเผ่าที่นับถือศาสนาเดียวกัน ความคิดนี้สอดคล้องกับ ทองคำ อ่อนมะนิสอน (1992 : 311) กล่าวว่า ชนเผ่าคือกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ นอกเหนือจากนี้ กรมชนเผ่า (2005 : ข) ของประเทศไทยยังได้อธิบายว่า “ชนเผ่า” หมายถึงกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูดร่วมกัน มีกำเนิดประวัติศาสตร์ ความเป็นมาร่วมกัน อีกทั้งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมร่วมกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน กล่าวโดยสรุป คำว่าชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์นั้นจึงมีความหมายอย่างเดียวกัน นั่นคือกลุ่มชนที่มีภาษาพูดและวัฒนธรรมร่วมกันและอาจจะมีสำนึกร่วมทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์วิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่คล้ายคลึงกันนั่นเอง

ประเทศไทยมีประชากรซึ่งมีความหลากหลายด้านชนเผ่า กล่าวคือมีมากกว่า 47 ชนเผ่าเหล่านั้น ผู้วิจัยพบว่าชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) ได้แก่ กลุ่มชนที่พูดภาษามอญ-เขมรมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งในบรรดาชนเผ่าส่วนน้อยทั้งหมด กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลนี้

ได้แก่ ละว้า ขมุ มลาปรี ถิ่น ส่วย ไช่ กูย กะตุ ละวี ละเว็น อะลัก ตะเลียง เป็นต้น ส่วนชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Stock) ได้แก่ ม้ง เย้า ก็มีปรากฏอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งมีเพียงจำนวนเล็กน้อยกว่าหากเทียบกันกลุ่มแรกที่ถูกกล่าวมาแล้วข้างต้น

Patrick Gay (1997 : 22) กล่าวว่า ในทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้นมีชนเผ่าขมุ ซึ่งเป็น ชนกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกที่มีจำนวนมาก ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มชนนี้มักอาศัยอยู่ในแขวงหลวงน้ำทา อุตรมไซ พงสาลี ซำเหนือ เชียงขวาง หลวงพระบาง และไชยบุรี บรรดา ชนเผ่าทางภาคกลาง เช่น ไส้ พ้อง ดุม ได้ตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำโขงตอนกลาง ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่มาก่อนที่อิทธิพลของขมูจะแผ่เข้ามาภายหลัง ในจำนวนบรรดาชนเผ่าเหล่านี้ พบว่าชาวโล่สามารถปรับตัวเข้ากับคนลาวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้หันมานับถือพุทธศาสนาและตั้งบ้านเรือนในบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ในขณะที่ชนเผ่าพ้องและดุมได้อพยพเคลื่อนย้ายขึ้นไปอาศัยอยู่บนยอดเขาเป็นส่วนใหญ่ บรรดาเผ่าเหล่านี้ได้อาศัยอยู่ปะปนกันและตั้งถิ่นฐานกระจายในบริเวณแขวงคำม่วน

นอกเหนือจากนี้ยังมีชนเผ่ามลาปรีหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เผ่าคองเหลียง” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ได้อพยพโยกย้ายแหล่งที่อยู่อาศัยอยู่เสมอ ชนกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตทำมาหากินแบบสังคมล่าสัตว์และเก็บของป่า ทั้งนี้สามารถพบคนกลุ่มนี้ได้ในแขวงไชยบุรีและทางภาคกลางของประเทศลาว ส่วนทางภาคใต้นั้นพบว่ามีกลุ่มชนที่พูดภาษามอญ-เขมรอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งบางกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก เช่น เผ่ากะตาง ตะโฮ้ย แยะ อินกะตุ ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่แขวงสาละวันรวมทั้งเผ่าอาลักซึ่งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มและในเขตภาคใต้บริเวณแขวงเซกอง อัดตะปือ นอกจากนั้นยังมีชนเผ่ากะเสง ฮาลัง ขะปวน เจ็งและเว็ค เป็นต้น (Patrick Gay. 1997 : 22)

ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าลาวเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่อาจจะมีความเหมือน คล้ายและแตกต่างกับชนเผ่าอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันก็ได้ รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ผิแผ่นไปจากคนไทยลาวโดยส่วนใหญ่แน่นอน

เนื่องจากบรรดาชนเผ่าในประเทศไทยลาวมีจำนวนมาก ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะนำเสนอภาพชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่าบางกลุ่มเฉพาะกลุ่มชนเผ่าที่มีการนำเสนอให้เห็นเป็นภาพชีวิต ตัวละครในวรรณกรรมที่นำมาวิจัยเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่นักวิชาการไทย ลาวและชาวตะวันตกที่ได้เก็บรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ โดยได้นำเสนอให้เห็นในแง่วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความเชื่อของกลุ่มชนดังกล่าว ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

การจำแนกหมวดหมู่ของบรรดาชนเผ่า

ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีหลากหลายด้านชนเผ่า จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า มีผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกลุ่มชนเผ่าในลาวหลายเรื่อง ทั้งนี้ผลงานส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกลุ่มและชื่อชนเผ่าในลาวให้ถูกต้องตามหลักการชนเผ่าวิทยา ตรงตามลักษณะเฉพาะของชนเผ่าเพื่อความสัมพันธ์และความเสมอภาพระหว่างชนเผ่าในการปกครองและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ เสริมสร้างขนบธรรมเนียม สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่า ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้เสนอผลงานที่ศึกษาค้นคว้าและจัดกลุ่มชนเผ่าในลาวรายละเอียดดังต่อไปนี้

คณะค้นคว้าสังคมลาวได้สำรวจไว้เมื่อ ค.ศ. 1970 พบว่าในประเทศลาวมีบรรดาชนเผ่า 68 ชนเผ่า แล้วจัดกลุ่มชนเผ่าเหล่านั้นออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ ทั้งนี้ได้เรียกชื่อชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้นตามถิ่นที่อยู่อาศัย ภาษาและการเมืองวัฒนธรรม ได้แก่

1. ชนเผ่าลาวลุ่ม หมายถึง คนที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มและใกล้ริมแม่น้ำ ประกอบด้วย 12 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าลาว พวน ลื้อ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทเมืง ไทเหนือ ไทญ้อ ญ้อและแสก

2. ชนเผ่าลาวเทิง หมายถึงคนที่ดำรงชีวิตอยู่และตั้งภูมิลำเนาอยู่บนหุบเขา ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป ประกอบด้วย 36 ชนเผ่า คือชนเผ่าขมุ สะเมด บค ผ่อง ปวก ขรุ ผู้น้อย กะเล้ง คอย ไฟ มะกอก กะดาง ปะโก ละเวน ละเว ชะเหิน ครุย สุ สะปวน สอก ตะลิว ตะเลียง ตะโอย อาลัก กะตู แะะ ส่วย เจ้ง ดาก้า ละวี ละวี ละวก โอย ตองเหลือง กาโด ถิ่น และสามด้าว

3. ชนเผ่าลาวสูง หมายถึงคนที่ดำรงชีวิตและตั้งภูมิลำเนาอยู่บนเทือกเขาสูง ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป มี 20 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าม้งขาว ม้ง ลายม้งดำ เข่า แลนแดน กอปานา กอสีดา กอมูจิ กอปูลี กอเฟ กอภูซาง กอญอกกอมูเด็น กอจีจาน กอหงสาต ฮายี่ ลาหู่ มูเซอคำ มูเซอขาว และกูย (กรมชนเผ่า. 2005 : ข-ย)

ส่วนไกสอน พรหมวิหานได้ให้ความเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นชนเผ่าใด ๆ ก็ล้วนแต่มีจุดพิเศษร่วมขององค์คณะญาติแห่งชาติ ในด้านอื่น ๆ ก็มีจุดเฉพาะพิเศษของตน ผ่านกระบวนการวิวัฒนาการที่ชนเผ่าต่าง ๆ ได้สมัครใจเป็นแต่ละภาคส่วนแห่งชาติ ซึ่งแต่ก่อนเคยเรียกตามความหมายการเมืองว่า ชนชาติลาวลุ่ม ชนชาติลาวเทิง และชนชาติลาวสูง คณะกรรมการชนชาติศูนย์กลางควรประสานสมทบกับแขนงต่าง ๆ และพี่น้องพนักงานเผ่าต่าง ๆ พร้อมกับค้นคว้าปรึกษาหารือกัน ควรจะเรียกว่าอย่างไร และขึ้นบัญชีรายชื่อชนเผ่าเพื่อให้เป็นข้อกำหนดของพรรคเรา (กรมชนเผ่า. 2005: ย)

ผลงานของบ่อแสงคำ วงคาลา พร้อมคณะ (1987) นั้น ได้จัดกลุ่มชนเผ่าในลาวออกเป็น 6 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ด้านภาษา วัฒนธรรมและรูปแบบการผลิต เช่น

กลุ่มชนเผ่าที่พูดภาษาไทย-ลาว หมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณที่ราบคามริมแม่น้ำโขงและสาขาแม่น้ำลำเซ มีอาชีพทำนา ได้แก่ ไทลาว ไทดำ ไทแดง ไทเหนือ ไทพวน ผู้ไท ลื้อ ขวน ฉี่ง เยี้ยว เมี้ยว แซก กะลาบ เป็นต้น

กลุ่มชนเผ่าที่พูดภาษามอญ-เขมร หมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งภูมิลำเนาและทำมาหากินอยู่ในเขตที่ราบสูง บนคอยทางภาคเหนือ ภาคตะวันออก บางส่วนก็อาศัยอยู่ที่ราบ มีอาชีพทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ขมุ ละเมด ละเวน ละแ่ว ส่วย ม้งกอง บิด ซานด้าว คอย พอง ลีงมูน ไฟ แซง แทน ตริ กะดาง ปะโกะ กะคู แก้ว ตะเลียง อารัก ละวี โอย เจง สะปอน ย่าเหิน แะ สะหลัง ชู ละโอย จะตอง คง กะยอง ขะแม เป็นต้น

กลุ่มชนที่พูดภาษาม้ง-ฮ่าว หมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งภูมิลำเนาและทำมาหากินอยู่บนคอยสูง มีอาชีพทำไร่เป็นหลัก ได้แก่ ม้งขาว ม้งดำ ม้งลาย ม้งแดง แลนแตน อาข่า ปีลู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีกลุ่มชนที่พูดภาษาพม่า-ธิเบต ได้แก่ ก่อ กุ่ย โลโล พุน้อย มูเซอ เป็นต้น กลุ่มชนที่พูดภาษาเวียด-เมือง ได้แก่ เมือง สะลาต ตริ เป็นต้น และกลุ่มชนที่พูดภาษาฮ่อ มี ฮ่อ เดียว

จากการค้นคว้าของสถาบันวิทยาศาสตร์สังคมพบว่า ในประเทศลาวมีชนเผ่าอาศัยอยู่จำนวน 47 เผ่า โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ระหว่างภูเขาสูงและที่ราบระหว่างหุบเขา แบ่งเป็น 6 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ชนเผ่าในกลุ่มภาษาไทย-ลาว ชนเผ่าในกลุ่มภาษาม้ง-ฮ่าว ชนเผ่าในกลุ่มภาษาธิเบต-พม่า ชนเผ่าในกลุ่มภาษามอญ-เขมร ชนเผ่าในกลุ่มภาษาเวียด-เมือง และชนเผ่าในกลุ่มภาษาฮ่อ รายละเอียดดังนี้

ชนเผ่าในกลุ่มภาษาไทย-ลาวนั้น เป็นชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลไท-ลาว แบ่งเป็นชนเผ่าในกลุ่มลาว มีหลายชนเผ่า เช่น พวน เวียง อีสาน กะเลิง ไช่ ย้อ เป็นต้น และชนเผ่าผู้ไท ซึ่งมีหลายแขนงเรียกนามตามเครื่องแต่งกายประจำเผ่าบ้าง เรียกตามภูมิลำเนาที่ตั้งถิ่นฐานบ้าง เช่น ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทเหนือ ไทแมน ไทวัง ไทลื้อ ไทพวน เป็นต้น ชนเผ่าในกลุ่มภาษาธิเบต-พม่า เป็นชนเผ่า ที่พูดภาษาตระกูลธิเบต-พม่า ได้แก่ ก่อ กุ่ย มูเซอ เป็นต้น ชนเผ่าในกลุ่มภาษามอญ-เขมรเป็นชนเผ่า ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ได้แก่ ขมุ ละเมด บิด จิงมูน เป็นต้น และชนเผ่าในกลุ่มภาษา เวียด-เมือง เป็นชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลเวียด-เมือง ได้แก่ คุ่ม มอน ง่วน ภรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชนเผ่าในกลุ่มภาษาม้ง-ฮ่าว เป็นชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลม้ง-ฮ่าว และชนเผ่าในกลุ่มภาษาฮ่อ เป็น ชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลฮ่อ (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2540 : 70-71)

ส่วนการจัดกลุ่มชนเผ่าในหนังสือ “บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว” นั้น ได้เสนอผลการวิจัยโดยใช้เกณฑ์ด้านภาษาพิจารณาจัดกลุ่ม และได้จัดแบ่งชนเผ่าออกเป็นตาม 4 กลุ่มตามตระกูลภาษา และ แต่ละตระกูลประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ รวมมีชนเผ่าในประเทศลาวทั้งหมด 49 ชนเผ่า ดังนี้

หมวดตระกูลภาษาลาว-ไต มี 8 ชนเผ่า ได้แก่ แซก ขวน ไค ไทเหนือ ผู้ไท ขี้ ลาว และลื้อ

หมวดตระกูลมอญ-เขมร มี 32 ชนเผ่า ได้แก่ ขมุ กะดาง กะตู กะเหรี่ยง กรี ขแมงวน เจ็ง สามคั่ว สะดาง ซ่วย ซึงมูน ขะเหิน ตะโอย เกรียง ตรี ตุม แท่น บิด เบรา ปะโกะ ไพร ผ้อง มะกอง ยรุ ม้อย แซะ ละเมด ละวี โอย เออตู และฮำรัก

หมวดตระกูลภาษาจีน-ทิเบต มี 7 ชนเผ่า ได้แก่ สิงลีลี สีลา ละหุ โลโล หื้อ อาข่า และ ฮ่ายี

หมวดตระกูลภาษาม้ง-อิวเมียน มี 2 ชนเผ่า ได้แก่ ม้ง และอิวเมียน

นอกจากนี้แล้ว จิตร ภูมิศักดิ์ (2544 : 401) ได้กล่าวว่า ประชากรลาวปัจจุบันประกอบด้วย ชนเผ่าสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มชนเผ่าลาว-ไท กลุ่มชนเผ่ามั่ว และกลุ่มชนเผ่าข่า กลุ่มชนเผ่า ลาว-ไท และกลุ่มชนเผ่ามั่ว นั้นเป็นกลุ่มชนเผ่าที่เข้ามาภายหลัง ทั้งนี้กลุ่มชนเผ่ามั่วอพยพมาจากภาคใต้ของจีนเช่นเดียวกับกลุ่มชนเผ่าลาว-ไท ผู้ที่เป็นเจ้าของดินแดนดั้งเดิมคือกลุ่มชนเผ่าข่า

ผลจากการจัดชนเผ่าในประเทศลาวดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการเปิดช่องทางให้แก่การค้นคว้าชนเผ่าในอนาคต ทำให้บรรดานักวิชาการเห็นว่า ชนเผ่าที่อยู่ในหมวดภาษาเดียวกัน มีฮัตถองประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันและชนเผ่าที่อยู่ในหมวดภาษาที่แตกต่างกัน ก็จะมีประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป แต่ละชนเผ่านั้นล้วนแต่มีปัจจัยในตัวและนอกตัว แม้ว่าพวกเขามีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมและฮัตถองประเพณีก็ตาม แต่พวกเขาก็ล้วนแต่เป็นพลเมืองลาวที่มีความรักชาติ พร้อมกันต่อสู้กอบกู้เอกราชมาให้ประเทศชาติ

จากทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวมานั้นเห็นว่า การจัดกลุ่มชนเผ่าในลาวเป็นปัญหาที่สำคัญและยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการจัดกลุ่มชนเผ่าที่สมบูรณ์ เพราะสังเกตได้ว่า แต่ละคนยังมีทัศนะที่คล้ายและแตกต่างกัน ฉะนั้นการจัดกลุ่มชนเผ่าในลาวจึงยังเป็นประเด็นปัญหาที่จะได้มีการค้นคว้าต่อไปในอนาคต

สภาพชีวิตและวัฒนธรรมของบรรดาเผ่าต่าง ๆ

1. ชนเผ่าม้ง

ที่มาของชื่อชาวเขาเผ่าม้งที่เรียกตัวเองว่า “หม้ง” หรือ “ม้ง, โม้ง” ซึ่งหมายถึง อิศรชน นั้น คำว่าม้งเป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในภาษาไทย ลาว เวียดนาม หรือฝรั่งเศส ที่จริงเป็นคำที่มีเสียงเพี้ยนมาจากคำว่า “เมี่ยว” ซึ่งคนจีนใช้เรียกคนเผ่านี้มานานแล้ว คำว่า “เมี้ยวหรือเมี่ยว” เป็นคำที่ชาวจีนใช้เรียกชาวหม้ง คำว่า “เมี้ยว” ชาวเขาเผ่านี้ไม่ต้องการให้เรียกพวกเขา แต่ชอบให้ชาติอื่น ๆ เรียกว่า ม้ง เช่นเดียวกับพวกเขาเรียกตนเอง (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 6)

ชนเผ่าม้งที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในประเทศอยู่ลาวมี 4 กลุ่ม ได้แก่ ม้งขาว ม้งเขียว ม้งซี (ม้งแดง) และม้งดำ ผู้หญิงม้งขาวจะใส่กระโปรงสีขาว มีถิ่นที่อยู่อาศัยทั่วประเทศลาว ส่วนม้งเขียวนั้น ผู้หญิงจะใส่กระโปรงลาย ซึ่งอาจจะมีสีแดง ฟ้าย เหลือง มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่แขวงเชียงขวางและแขวงอื่น ๆ แต่มีจำนวนไม่มากนัก ในขณะที่ม้งซี ซึ่งบางครั้งเรียกว่า “ม้งแดง” นั้น ผู้หญิงจะใส่กระโปรงลายแต่มีสีแดงมากกว่า ชนเหล่านี้มักอาศัยอยู่ในแขวงหัวพัน ส่วนม้งดำนั้น ผู้หญิงใส่กระโปรงดำ มีดอกขาว มีถิ่นที่อยู่อาศัยในแขวงหัวพันและแขวงอุดมไซ (เน่ง ไขว้ง. 1994 : 43) เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าม้งนั้น ยังไม่มีใครสามารถอธิบายได้ชัดเจนว่า ชนเผ่าม้งมีถิ่นกำเนิดที่แน่นอนในบริเวณใด แต่อย่างไรก็ตามมีตำนานปรัมปราของชนเผ่าม้ง ที่ได้เล่าสืบต่อกันมา กล่าวไว้ว่า ถิ่นกำเนิดของชนเผ่าม้งอยู่ที่มุมหนึ่งของโลก เป็นดินแดนที่อากาศหนาวเย็นปกคลุมด้วยหิมะ น้ำตามลำน้ำจับกันเป็นน้ำแข็ง บรรดาคนและต้นไม้มีขนาดเล็ก เวลาครึ่งหนึ่งเป็นกลางวันและครึ่งหนึ่งเป็นกลางคืน มนุษย์สัตว์และต้นไม้รวมทั้งสรรพชีวิตต่าง ๆ ล้วนต้องทนอยู่กับความหนาว สรรพสิ่งมีขนาดเล็กกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อากาศที่หนาวเย็นทำให้ทุกคนต้องสวมหนังสัตว์ (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 6)

การเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชนเผ่าม้งนั้น เราต้องศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศจีนควบคู่ไปด้วยสืบเนื่องจากพบว่าประวัติศาสตร์ของชนเผ่าม้งเกี่ยวข้องกับชาวจีน ชนเผ่าม้งมีการติดต่อกับ ชาวจีนมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ชนเผ่าม้งอาศัยอยู่ประเทศจีนก่อนชาวจีนมาหลายศตวรรษแต่เดิมนั้นชนเผ่าม้งอาศัยอยู่ในลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง (ประเทศจีน) ครั้งแรกได้อพยพไปทางตะวันตกตามแถบภูเขาเทียนชานกือชู่และมณฑลต่าง ๆ ที่มีดินแดนติดกัน คือ มณฑลยูนนาน กวางซี ยูนนาน และ เสฉวน มณฑลกือชู่เป็นดินแดนที่ชนเผ่าม้งต่าง ๆ มารวมตัวและอยู่ใกล้กันมากที่สุด แต่ต่อมาเมื่อมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานออกจากมณฑลนี้ จึงได้ย้ายลงทางใต้ไปยังมณฑลยูนนาน กวางซีและค่อยย้ายลงมาตามแถบภูเขาในประเทศเวียดนามลาวและไทยในที่สุด

สุนทรี พรหมเมศ ได้กล่าวไว้อีกว่า ชนเผ่าม้งมีลักษณะรูปร่างหน้าตาตลอดจนภาษา และความเชื่อศาสนาที่แตกต่างจากชนเผ่าอื่น บาทหลวงซารินา กล่าวว่า ชาวเขาเผ่านี้เป็นเผ่าที่แตกต่างหากจากเผ่าอื่นๆ ทั้งหมดในทวีปเอเชีย มีกำเนิดจากที่แห่งหนึ่งในแคว้นเมโสโปเตเมียและจากการค้นคว้าของนักโบราณคดีและมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศส ดังกรณีที่เขาแวงและเบอร์นัทซิด กล่าวถึงประวัติของชนเผ่าม้งไว้ว่า ม้งคือพวกจีนที่ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากตามลุ่มแม่น้ำฮวงโห (ลุ่มแม่น้ำเหลือง) และได้แผ่ขยายอาณาเขตออกมาด้วยการสู้รบขับไล่ชนชาติต่าง ๆ ที่เป็นบรรพบุรุษของชนเผ่าไท ชนเผ่าม้งและชนเผ่าอื่น ๆ การสู้รบระหว่างชนเผ่าจีนโบราณกับบรรพบุรุษของชนเผ่าม้งได้เป็นไปอย่างรุนแรงและยืดเยื้อ ค่อมานชนเผ่าม้งได้พ่ายแพ้ต่อชนเผ่าจีน ส่วนหนึ่งยอมคดอยู่ได้อ่านาจจีนและ ยอมรับวัฒนธรรมจีน แต่ก็มีหลายชนเผ่าที่ไม่ยอมอยู่ได้อ่านาจของจีน จึงได้หลบหนีเข้าไปอยู่ตามป่าเขาและถอยร่นไปอยู่ทางตะวันตก (มณฑลเสฉวน) และทางตอนใต้ (มณฑลคัตนเกีย) ในสมัยขงจื้อ เอกสารของจีน ได้กล่าวถึงชาวม้งว่า เป็นส่วนหนึ่งของ “พวกกอนารบชนแห่งขุนเขา”

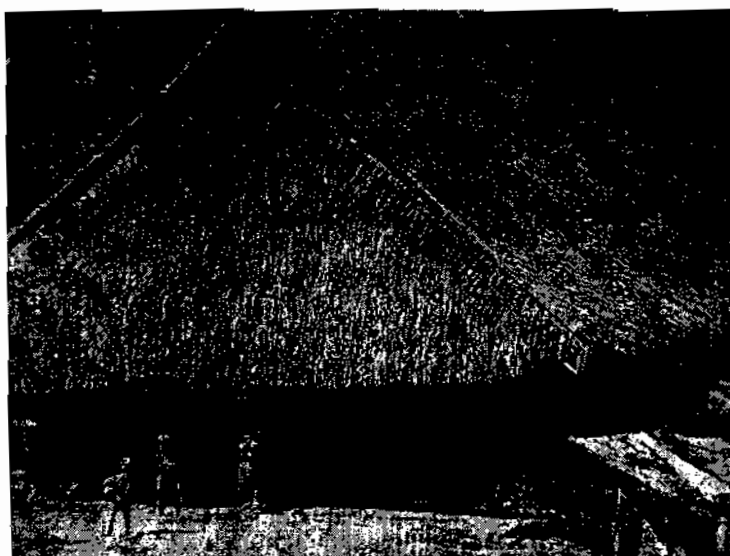
ชนเผ่าม้งอาศัยอยู่ในที่ต่างๆ ของประเทศจีนมาหลายศตวรรษ จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 17 พวกราชวงศ์แมนจู (เหมาง) มีอำนาจในประเทศจีน กษัตริย์จีนในราชวงศ์เหมางได้เปลี่ยนนโยบายเป็นการปราบปรามให้ชนเผ่าม้งยอมจำนนโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดมีการต่อสู้อย่างรุนแรงในหลายแห่งดังเช่นที่เมืองฟิงหยุน ในปี พ. ศ. 2009 มีการต่อสู้ในมณฑลไกวเจาระหว่าง พ.ศ. 2276-2278 นอกจากนี้ ยังมีการต่อสู้ในมณฑลเสฉวนและไกวเจาในระหว่าง พ.ศ. 2306-2318 กับครั้งหลังสุดใน พ.ศ. 2398-2424 ซึ่งในการสู้รบแต่ละครั้ง ชนเผ่าม้งพ่ายแพ้สูญเสียพลรบและประชากรเป็นจำนวนมาก ในที่สุดชนเผ่าม้งจึงได้อพยพลงสู่ทางใต้ กล่าวคืออพยพมาทางยูนนาน แล้วเข้าไปลุ่มแม่น้ำแดงในมณฑลคัตนเกีย แต่ถูกชาวญวนขัดขวางจึงเป็นเหตุให้เกิดการสู้รบพลัดกันแพ้ชนะ แต่ชาวม้งผู้อพยพหนีในที่ราบและกองทัพญวนซึ่งมีช้างเป็นกำลังสำคัญไม่ได้ จึงแตกหนีกระเจาเป็นกลุ่มย่อยๆ แล้วย้ายกลับขึ้นอยู่บนที่สูงป่าเขาในแคว้นสิบสองจุไทยและสิบสองปันนา เป็นต้น (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 11-12)

ชนชาวม้งได้อพยพมาจากจีนจนถึงประเทศลาวด้วย 3 เส้นทาง เส้นทางแรกคือจากจีนตอนใต้เข้ามาสู่เวียดนามแล้วจึงอพยพมายังประเทศลาว เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่อพยพจากเวียดนามเข้ามาลาว ซึ่งมีสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือตั้งแต่เขตตะวันตกเฉียงเหนือเข้าไปยังแขวงหัวพัน เขียวขวาง บริคำไซ อีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพจากตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามเข้าไปยังบรรดาแขวงภาคเหนือของลาว เช่น หลวงพระบาง พงสาลี อุ้มไซยะและหลวงน้ำทา ส่วนเส้นทางที่ 2 อพยพมาจากภาคใต้ของจีนลงมายังประเทศไทย พม่า แล้วเข้ามาสู่ประเทศลาว ดังเช่นแขวงไซบุรี และเส้นทางที่ 3 เป็นการอพยพจากภาคใต้ของจีนลงมาตามชายแดนลาว-จีน (มณฑล ยูนนาน) เป็นต้น

สำหรับลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยชนเผ่าม้งนั้นชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูง มีอากาศเย็นและมักตั้งอยู่บริเวณห่างไกลจากหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าอื่นๆ ถ้าหากยอดเขานั้น มีที่ราบมากพอ ชนเผ่าม้งก็จะตั้งบ้านเรือนบนยอดเขา ถ้าหากมีที่ราบไม่พอก็จะอาศัยพื้นที่ลาด จากยอดเขาที่ไม่ชันนักและอยู่ใกล้กับต้นน้ำลำธาร

ชาวม้งดั้งเดิมสร้างบ้านอยู่ตามเขตภูเขาสูงของประเทศลาว ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งบริเวณแขวงพงสาตี หลวงน้ำทา บ่อแก้ว อุดมไชย หลวงพระบาง หัวพัน เชียงขวาง ไชยบุรี เวียงจันทน์ และบรีคำไชย แต่ละพื้นที่ที่ชนเผ่าม้งอาศัยอยู่จะมีลักษณะแตกต่างกัน บางพื้นที่เป็น เขตภูเขาสูง บางพื้นที่เป็นภูเขาป่าดิบชื้นมีน้ำห้วยไหลตลอดปี และมีอากาศหนาว

ลักษณะบ้านของชนเผ่าม้งนั้นเป็นบ้านตั้งบนพื้นดิน สร้างด้วยไม้ ใช้หญ้ามุง ชาวม้ง มักทำมาหากินในละแวกหมู่บ้านของตน ซึ่งบางหมู่บ้านต้องขึ้นภูเขาสูงเพื่อไปทำไร่ บางหมู่บ้าน ต้องลงจากภูเขาสูงเพื่อไปทำไร่ในพื้นที่ต่ำกว่า สาเหตุที่ชนเผ่าม้งชอบอาศัยอยู่แถบภูเขาสูงก็เพราะว่า เป็นเขตที่มีอากาศปลอดโปร่ง มีความอุดมสมบูรณ์

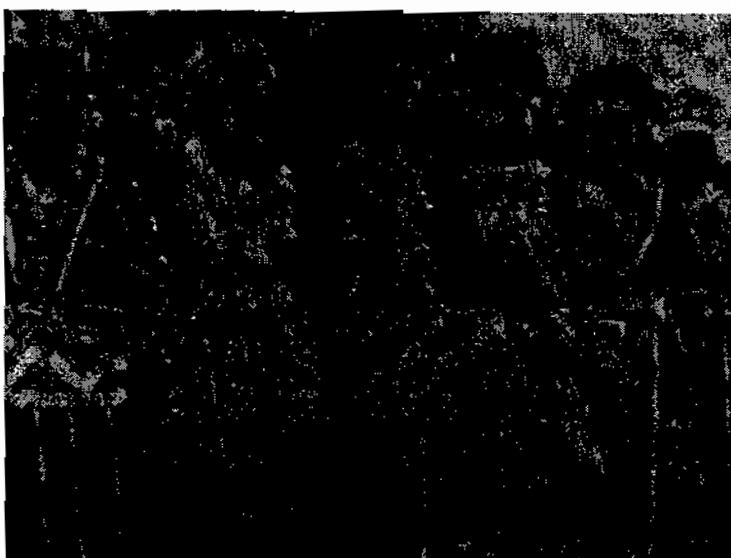

ภาพประกอบ 1 บ้านของชนเผ่าม้ง

ในอดีตชนเผ่าม้ง ไม่ได้อาศัยอยู่ที่ราบ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ได้มีกำลัง ฝ่าวแนวลาวยุติการได้ทำการปลดปล่อยเขตเชียงขวางที่เป็นเขตที่มีชนเผ่าม้งอาศัยอยู่มาก ชนเผ่าม้ง จึงได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเป็นอย่างมาก เช่น การส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง การลงมาตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ราบและทำนาในที่ราบ อย่างไรก็ตามชาวม้งระยะนี้ได้ถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย

ขัดแย้งกัน คือ ฝ่ายหนึ่งทำงานกับแนวลาวัรักษาคือเพื่อต่อสู้ และอีกฝ่ายหนึ่งทำงานกับวางปาว (วางปาวเป็น คนมั่งที่ทำงานให้อเมริกาเพื่อทำการค้ากับแนวลาวัรักษาคือ) (เน่ง ไขว้าง. 1994 : 76-77)

ในด้านการแต่งกายของชนเผ่าม้ง เสื้อผ้าทั้งหญิงและชายนั้น มีสีดำเป็นพื้น ผู้ชายใส่เสื้อที่ตัดเย็บรัดตัว เสื้อจะมีขนาดสั้นครึ่งท่อน แขนยาวถึงข้อมือ เสื้อไม่ผ่าอกกลาง แต่ผ่าอกเฉียงข้างจาก ค้นคอมาทางเอวข้างซ้ายมากกว่าทางเอวขวา ผู้ชายเผ่าม้งสวมกางเกงสีดำคัตแหลม ๆ คล้ายกับกางเกงจีน รอบเอวผูกด้วยผ้าผืนใหญ่สีแดง บางคนใช้ผ้าดอกใช้เข็มขัดเงินคาดทับบนผ้าตรงเอว นิยมสวม หมวกจีน ทำด้วยผ้าสีดำมีพู่สีแดงบนยอดหมวก ผู้ชายม้งจึงสังเกตได้ง่ายกว่าเผ่าอื่น ๆ ตรงที่สวมหมวก สวมกำไลคอหรือห่วงคอโลหะ เงิน ชายหนุ่มบางคนสวมห่วงคอโลหะซ้อน ๆ กันถึง 4-5 ชั้น ห่วงคออันหนึ่งใช้เหรียญรูปทำด้วยเงินแท้ ตรงปลายมีสายโซ่เงินห้อยลงมาแขวนแผ่นโลหะเงินสี่เหลี่ยมไว้ที่หน้าอก ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงม้งชาวนั้นจะสวมผ้าถุงรูปทรงกระสอบ ใช้ผ้าสีดำหรือผ้าดอก บางคนมีโลหะเงินทำเป็นแท่งกลมเล็กยาวโค้งลงมาจากศีรษะลงมายังข้างหลัง เสื้อสีดำแขนยาวถึงข้อมือด้านหลังมีปกผ้าลายสี่เหลี่ยมเปิดประมาณ 1 คืบคล้ายปกเสื้อข้างหลังทหารเรือ มีกำไลใส่ซ้อนกันหลายอัน เสื้อยาวปิดเอวไม่เปิดท้อง ผ่าอกตรงกลางติดแถบผ้าสีขาวริมขอบเสื้อขนาด 2-3 นิ้ว แล้วทับซ้อนกันเล็กน้อย โดยมีเม็ดกลัดที่หน้าอกทั้งยังโปกศีรษะด้วยผ้าสีครามหรือสีดำ ประดับลวดลายแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ส่วนกระโปรงสีขาวจีบรอบเอวสั้นแค่หัวเข่า มักนุ่งเวลาเข้าไปในเมืองหรือเวลามีงานพิธีต่าง ๆ ในขณะที่ผู้หญิงม้งเขี้ยวจะสวมกระโปรงสีฟ้าแก่ ประดับด้วยลายภาพที่วาดอย่างยากลำบาก ลวดลายปักอย่างประณีตในส่วนล่างของกระโปรง ผ้าคาดเอวเป็นสีแดง ผ้าที่ร้อยลงมาเป็นสีดำเหมือนในหมู่พวกม้งชาวเสื้อเป็นสีต่าง ๆ คอปกเสื้อเล็กกว่าของม้งชาวและขอบเป็นรูปโค้ง ผู้หญิงม้งเขี้ยวจะไม่มีผ้าโปกหัวแต่มีผ้าฉีกบาง ๆ ผืนหนึ่งประดับด้วยแถบผ้าลายดอกไม้สีแดงพันรอบมวยผมขนาดใหญ่ (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 19-21)

ภาพประกอบ 2 การแต่งกายของชนเผ่าม้ง

สำหรับการทำมาหากินนั้น โดยปกติแล้วชาวม้งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำไร่ ทั่วครอบครัวจะมีที่ดินเป็นของตนเอง และเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สมาชิกทุกคน ในครอบครัวจะไปช่วยกันทำไร่ โดยจะเลือกหาทำเลที่เหมาะสม (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 21-23)

ในแง่วัฒนธรรมและความเชื่อ ม้งมีความเชื่อถือในโชคลางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยเชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มีวิญญาณอยู่ในทุกแห่ง เป็นทั้งผีบรรพบุรุษและผีซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ท้องฟ้า ลม ลำน้ำ ป่าไม้ ภูเขา ไร่ และบ้านเรือน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ พลังสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตของชนเผ่าม้ง ชนเผ่าม้งตั้งบ้านเรือนบนเขาสูง ซึ่งมีสัตว์ป่าอาศัย อยู่จำนวนมาก ทั้งมีอากาศหนาวเย็น เมื่อฝนตกหนักจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมามีส่วนผลักดันให้เกิดความเชื่อถือในการปฏิบัติ เพื่อความอยู่รอดในรูปแบบต่าง ๆ

สุนทรี พรหมเมศ (2534) ยังกล่าวอีกว่า ม้งเชื่อว่าผีที่คนนับถือมีอยู่หลายระดับ ระดับสูงสุดได้แก่ ผีฟ้า ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ทุกสิ่งในโลก ให้คุณและให้โทษแก่มนุษย์ ใครทำดี ตายไปผีฟ้าจะให้ขึ้นสวรรค์อยู่บนฟ้า ถ้าทำชั่วจะตกนรกอยู่ใต้พื้นดิน มีแต่ความทุกข์ทรมาน ระดับรองจากผีฟ้า ได้แก่ ผีหมู่บ้าน ผีซึ่งจะเป็นผู้มีอำนาจคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนั้น ยังมีผีบรรพบุรุษหรือผีเรือน ซึ่งเป็นผีของสมาชิกในแต่ละครอบครัว ซึ่งล่วงลับไปแล้ว ผีบรรพบุรุษ จะปกป้องรักษาคนในครอบครัวให้มีความสุข นอกจากผีทั้ง 3 ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีผีตามจารีต ประเพณี ซึ่งมีอยู่หลายชนิด โดยจะมีผีฟ้า เป็นผู้บัญญัติยึดครองจารีตประเพณีให้ถือปฏิบัติสังคม มีอำนาจในการกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ดังเช่น การทำไร่ หากผู้ใดฝ่าฝืนผีไรจะเป็นผู้ลงโทษ นอกจากนั้นชนเผ่าม้งยังเชื่อว่า คนเกิดมามี 3 ขวัญ เมื่อเด็กเกิดมาจะต้องทำพิธีเช่นสังเวยด้วยหมู

และไก่ เพื่อเรียกขวัญเข้าร่างกายเด็กอย่างน้อยจะมี 1 ขวัญอยู่ในร่างกาย อีก 2 ขวัญอาจต้องลอยออกจากร่างกายในเวลาเช้าของนอนหลับ

ประเพณีการตายของชาวเผ่าม้ง ญาติพี่น้องจะล้างหน้าทาแป้ง และแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ให้แก่ผู้ตายและเชื่อว่าผู้ตายจะได้ไปอยู่ในที่ชื่นชมและได้รับการต้อนรับจากคนอีกโลกหนึ่ง ผู้ทำกรรมเสียดสพก็จะได้บุญกุศลด้วย การวางศพนั้นจะจัดให้ผู้ตายนอนขนานกับฝาผนัง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับประตูบ้าน มีการสวดเพื่อให้คนตายได้ทราบว่าตนเองตายไปแล้วและกำลังเดินทางไปหาผีพ่อแม่ ซึ่งอยู่ยังอีกโลกหนึ่ง (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 34)

2. ชนเผ่าขมุ

“ขมุ” อยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกสาขามอญ-เขมร ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นกลุ่มชนเผ่าที่เก่าแก่ที่สุดในดินแดนสุวรรณภูมิ ขมุได้เรียกชนเผ่าของตนเองว่า “กำมู” “กิมมู” “กำมู” กำมูแปลว่า “คน” “มนุษย์” ในสมัยก่อนชนเผ่าขมุ มีชื่อเรียกว่า “ขอม” ซึ่งเป็นชื่อรวมสำหรับกลุ่มชนเผ่าในหมวดภาษามอญ-เขมร ในศตวรรษที่ 14 (สมัยสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุ้ม) ชาวขมามีชื่อหนึ่งอีกเรียกว่า “ข้าเก่า” ต่อมาจึงมีชื่อใหม่เกิดขึ้น เช่น “ผู้เทง” “ไตเตง” “ลาวกาง” “ลาวใหม่” เป็นต้น

ชาวขมุแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ “ขมู” ส่วนมากจะตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยและทำมาหากินอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคเหนือของลาวได้แก่ แขวงอุดมไชย พงสาลี หลวงพระบาง เชียงขวาง หัวพัน เวียงจันทน์ และบริคำไชย นอกเหนือจากนี้ยังมีกลุ่มขมุที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันอีก เช่น ตะมอยอู ตะมอยซัด ตะมอยเจือง ตะมอยอ่า ตะมอยเบ็ง และ “ขมูรอก” เป็นต้น (สุกสะหว่าง สีมานะ และนางเอธิชาเบ็ด ไพรลิก. 1990 : 1-2)

ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนเผ่าขมุ พบว่าเป็นกลุ่มชนเผ่าที่มีประชากรจำนวนมากเผ่าหนึ่ง ทั้งยังเป็นชนเผ่าที่เก่าแก่ดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งของลาว ที่ได้ทำมาหากินอยู่บนดินแดนแห่งนี้ โดยเฉพาะบริเวณเขตภาคเหนือ ชนเผ่าขมูมีประวัติศาสตร์อันยาวนานหลายยุคหลายสมัยแล้วว่า ในสมัยโบราณ ชาวขมูมี “อาณาจักร” เป็นของตนเองมาเป็นเวลาช้านานแล้วนั่นคือ เมืองขวามือเมืองปะกัน (เชียงขวาง) เชียงแสน เชียงเครือ เป็นต้น (สุกสะหว่าง สีมานะ และนางเอธิชาเบ็ด ไพรลิก. 1990 : 1-2)

ชนเผ่าขมูมักนิยมปลูกบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่สูงตามภูเขา ทั้งนี้หมู่บ้านหนึ่งอาจมีจำนวน 100 หลังคาเรือนหรืออาจจะมีน้อยกว่านั้น ชุมชนของชนเผ่าขมูจะรวมกันเป็นกลุ่มทั้งนี้จะเลือกที่ตั้งในบริเวณที่ใกล้แหล่งน้ำ มักเป็นเนินสูงริมน้ำ บ้านของชนเผ่าขมูเป็นลักษณะบ้านครึ่งชั้น ตั้งบนเสาขนาดสั้น ยกพื้น บางครอบครัวก็จะสร้างบ้านติดดิน บ้านของชนเผ่าขมูโดยทั่วไปจะสร้างด้วยไม้ไผ่ ยกเว้นเสาและส่วนที่เป็นข้อที่รองรับหลังคาจะใช้ไม้แผ่นมาประกอบ ส่วนหลังคาจะใช้หญ้าหรือ บางบ้านจะใช้ไม้ไผ่สับ (แฝก) ส่วนฝาบ้านก็ใช้แฝกเช่นเดียวกัน

ในปัจจุบันบ้านที่มีฐานะดีจะเปลี่ยนจากไม้ไผ่เป็นไม้ โดยจะสร้างได้ถาวรขึ้นซึ่งใช้เก็บฟืน นอกจากนั้นบางครอบครัวยังใช้เป็นคอกเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ควาย และหมู เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่เก็บเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวันต่าง ๆ เช่น ตะกร้า กับดักสัตว์ เป็นต้น

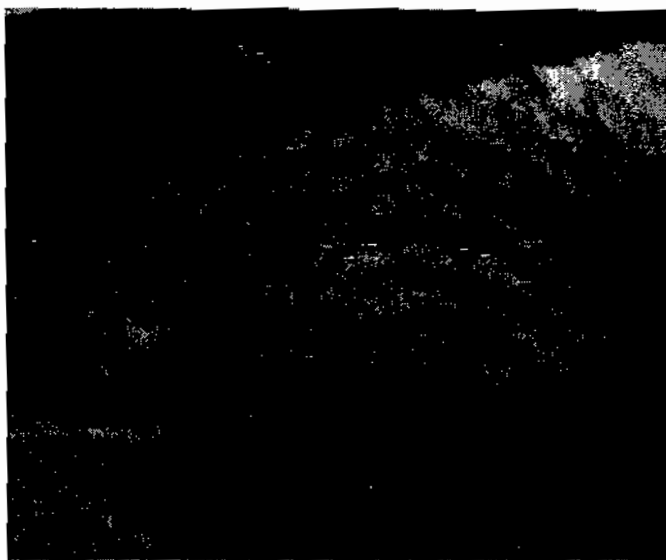

ภาพประกอบ 3 บ้านของชนเผ่าขมุ

ในด้านความเชื่อทางศาสนาของชาวขมุนั้นพบว่า ภายในบริเวณบ้านของชาวขมุจะมีเตาไฟ หุงข้าวซึ่งถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่อยู่ของผีบ้านที่เรียกว่า “ไร่ยทาง” ส่วนเตาไฟทำอาหารจะอยู่คนละที่ ชั้นเหนือเตาไฟทำอาหารเป็นที่เก็บอาหารแห้ง พริก เกลือ และไม้ไผ่ที่เตรียมเอาไว้ทำ ลูกธนู ชาวขมุบางกลุ่มนิยมใช้กระบอกลูกธนูเป็นไม้ไผ่เป็นที่ใส่น้ำดื่ม น้ำใช้ภายในบ้าน เรียกว่า “อัมตัง” บางกลุ่มจะนิยมใช้น้ำเต้า ซึ่งเรียกว่า “อัมแงน” รอบบริเวณบ้านอาจมีการปลูกผักสวนครัวบ้าง และมักจะปลูกพืชที่มีกลิ่นฉุนหรือมีรสเผ็ด เพื่อใช้ปรุงรสและใช้ในการกันผี และรักษาโรค (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2531 : 2)

หมู่บ้านชาวขมุมักจะมีศาลากลางบ้านซึ่งเรียกว่า “จอง” เป็นที่สำหรับชุมนุมทำงานและประกอบพิธีกรรมตามประเพณี เช่น การเลี้ยงผีหมู่บ้านการดัดสนคัตติพิพากษาคติต่างๆ การเลี้ยงในงานการขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น เป็นสถานที่สำหรับผู้ชายเพราะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและการปกครอง นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักสำหรับคนเดินทางอีกด้วย เนื่องจากชาวขมุเป็นผู้ที่เคร่งครัดต่อประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีอย่างยิ่ง ทางเข้าหมู่บ้านหรือคาน

ทางแยกจึงมักจะมีการปักไม้ไผ่สานซึ่งเรียกว่า “คั่ว” เป็นสัญลักษณ์ของการเลี้ยงผีไว้ที่ทางเข้าประตูหมู่บ้านหรือทางแยก แต่ถ้าเป็นหมู่บ้านที่นับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธจะไม่พบสิ่งเหล่านี้ เป็นที่สังเกตว่าในหมู่บ้านที่นับถือพุทธศาสนานั้นยังมีการถือผีควบคู่ไปด้วยเสมอ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์. 2531 : 2)

ภาพประกอบ 4 ศาลากลางบ้านเผ่าขมุ

การแต่งกาย โดยทั่วไปชาวขมุจะนิยมเสื้อผ้าสีดำหรือสีคล้ำเข้ม การแต่งกายของผู้หญิงจะนุ่งขึ้นลายลงแบบลาวสีคล้ำ เสื้อสีดำและโพกผ้าสีแดง บางพวกก็ใช้ขึ้นลายขวางแบบไทลื้อและสวม เสื้อผ้าหนาสีน้ำเงินเข้ม ตัวสั้น ตกแต่งด้วยผ้าด้ายสีและเหรียญเงิน ใส่กำไลเงินแบบม้ง และกำไลข้อมือและมักจะโพกผ้าสีขาว ในชีวิตประจำวันจะพบการแต่งกายเหล่านี้เฉพาะกลุ่มหญิงมีอายุ เด็กรุ่นใหม่จะนิยมแต่งกายแบบคนเมือง และในบางหมู่บ้านจะไม่พบเครื่องแต่งกายประจำเผ่าเลยนอกจากนี้ยังพบว่านิยมการสักลายตามแขนทั้งเพศชายและหญิง สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้ชายนั้น ในปัจจุบันไม่ต่างไปจากคนเมือง แต่ถ้างานว่าแต่เดิมใช้นุ่งผ้าเตี่ยว (ปัจจุบันนำมาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเท่านั้น) ผู้หญิงนิยมเจาะหูเป็นรูกว้าง ใช้ดอกไม้เสียบ และนิยมพินสีดำ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์. 2531 : 3)

ภาพประกอบ 5 การแต่งกายของชนเผ่าขมุ

ในด้านการทำมาหากิน ชาวเผ่าขมุส่วนมากมีอาชีพในการทำไร่ปลูกข้าวเหนียว ข้าวโพด ฝ้ายเปลือก และมัน การปลูกข้าวของเผ่าขมุส่วนมากทำแบบไร่เลื่อนลอยและไร่หมุนเวียน และส่วนน้อยที่มีที่นาปลูกข้าว โดยเริ่มการทำไร่ในคอนคันมีนาคม จะถางป่า พอถึงเดือนเมษายน จะเริ่มต้นปลูกข้าวไร่ เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จากนั้นก็ปลูกพริก ฝ้าย บางแห่งปลูกข้าวโพด ไร่รับประทานและเลี้ยงสัตว์ การปลูกยาสูบพันธุ์พื้นเมืองจะลงมือเพาะเมล็ดชา เมื่อต้นกล้า ถึงอายุตามกำหนดก็ลงมือปลูก ค่อมมาจึงคอนกั้ง เมื่อเก็บยาได้แล้วก็ลงมือเก็บอบไว้ จนยากลาย เป็นสีเหลือง จึงซอยด้วยมีดบาง ๆ โดยใช้เขียงซึ่งทำเป็นรู นอกจากนั้นยังมีการปลูกข้าว พืชแล้ว ชาวขมูยังเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ วัว แพะ และควาย สัตว์พวกนี้ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้ใช้ในพิธีกรรม ต่าง ๆ เป็นหลัก (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2531 : 3)

ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อของชนเผ่าขมุนั้นพบว่า มีความเก่าแก่สืบทอดกันมาช้านานแล้วเช่น การถากหิน การตัดหิน การฝังหลักหินและการสร้างไหหิน (ไหหินเชียงขวาง) ตลอดจนการสร้างคตองบั้งหรือกลองมโหระทึก เป็นต้น เผ่าขมุถึงว่าจะเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก แต่ก็มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งจัดอยู่ในหมวดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขา มอญ-เขมร อันเป็นภาษาที่เก่าแก่ (สุกสะหว่าง สีมานะ และนางเอลิษาเบ็ดไพโรสถ, 1990 : 3-4)

ส่วนด้านความเชื่อและศาสนาของชาวขมุนั้นยังมีความเชื่อในเรื่องผี กล่าวคือ มนุษย์เรียกว่า “เมืองผี” ซึ่งคนเรานั้นจะอยู่ทั้งเมืองมนุษย์และเมืองผี ในเวลากลางวันคนจะอยู่เมืองมนุษย์ และเวลากลางคืนคนเราจะอยู่เมืองผี เพราะเวลาคนนอนวิญญาณจะไปเคลื่อนไหวอยู่ที่เมืองผี

ชาวขมุเชื่อว่ามียี่งอยู่ 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ ผีเฮือน ผีมนต์ ผีบ้าน ผีเมือง ผีขวัญ ผีปอบ ผีโพง ผีเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์มากหากเทียบกับกลุ่มที่สอง แต่ก็ล้วนมีอำนาจลงโทษมนุษย์ได้เช่นกัน หากมนุษย์กระทำความผิดกับผี สามารถปกป้องรักษาและช่วยเหลือคนเรา เมื่อใดคนทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งผิด ผีเหล่านี้ก็มีอำนาจในการจะทำให้โทษได้เสมอ และผีกกลุ่มที่สอง ได้แก่ พระอินทร์ ผีเถณ ผีฟ้า ผีภู ผีเงือก ผีอาฮัก เป็นต้น (สุกสะหว่าง สีมานะ และนางเอธิชา เบ็ด ไพรลิก. 1990 : 5)

ในด้านฮีดคองของชาวเผ่าขมุพบว่า เกิดจากแนวคิดและการเชื่อถือของกลุ่มตนเอง และฮีดคองเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของพวกเขาเสมอ ฮีดที่สำคัญ ได้แก่ ฮีดเฮือน ฮีดไร่ ฮีดมนต์ ฮีดคอง ฮีดเกี่ยวกับคนตาย เป็นต้น (สุกสะหว่าง สีมานะ และนางเอธิชา เบ็ด ไพรลิก. 1990 : 6)

3. ชนเผ่ากะดาง

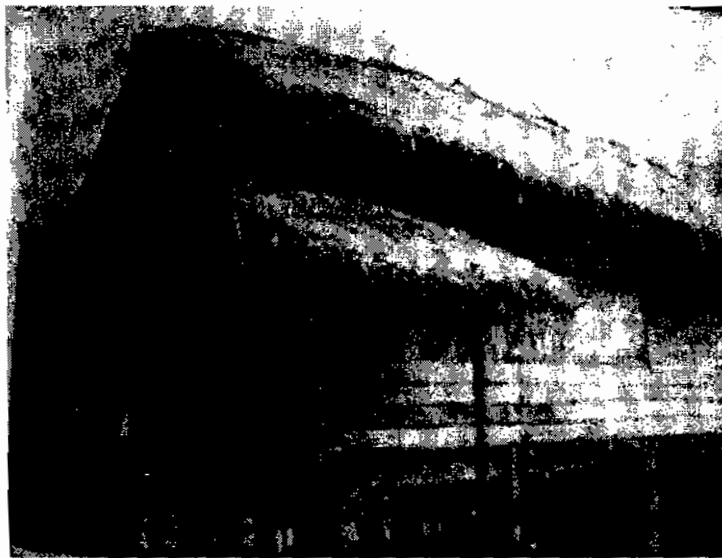
ชนเผ่ากะดางนี้จะเรียกตนเองว่า “บรูกะดาง” ชนเผ่าอื่นจะเรียกให้เขาว่า “กะดาง” ซึ่งมีความหมายว่า “ขี้ผึ้ง” ชาวกะดางนั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กะดางและพะแก้ว (บรรดาชนเผ่า ใน ส.ป.ป. ลาว. 2005 : 55)

ประวัติความเป็นมาของชนเผ่ากะดาง พบว่าเป็นกลุ่มชนเผ่าที่อยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ-เขมร ชนเผ่ามอญโบราณได้ตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือแล้วได้เคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่เขตเมืองนอง เซโปน แขวงสะหวันนะเขต โดยผ่านแคว้นหงสาวดี แห่งอาณาจักรมอญ ประเทศพม่าและแคว้นลพบุรี แห่งอาณาจักรสยาม หลังจากนั้น จึงมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเคลื่อนย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านดงห้วยแล้วจึงเคลื่อนย้ายลงไปกระจายในทุกเมืองของ สะหวันนะเขต พร้อมนั้นมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งได้เคลื่อนย้ายลงมาเขตเมืองคัมลัน แขวงสาละวันและก็ขยายไปอยู่ในอีกหลายเมืองในแขวงจำปาสักจนถึงปัจจุบัน ในด้านที่มาของชื่อเรียกกลุ่ม ชาติพันธุ์ของชาวกะดางพบว่าในสมัยอดีตมีเรื่องเล่าว่า มีเผ่ากะดางจำนวนหนึ่งได้พบพระพุทธรูปอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง แล้วก็เอาไปไว้เรือน แต่มีคนชนเผ่าลาวพบเห็นก็เลยขอเอาไปไว้อยู่แคว้นจำปาสัก แต่ในขณะที่ข้ามแม่น้ำโขง ในเขตเมืองโพนทอง พระพุทธรูปนั้นตกลงไปในน้ำ ผู้ปกครองแคว้นจำปาสักจึงได้ระดมกำลังพลเพื่อดำลงไปเอาพระพุทธรูปนั้นขึ้นมา แต่ทำให้ผู้คนล้มตายจำนวนมากและไม่สามารถนำเอาพระพุทธรูปนั้นมาได้ ดังนั้นผู้ปกครองแคว้นจำปาสักจึงได้แต่งตั้งเสนาอำมาตย์ ของพระองค์ไปกวาดต้อนชนเผ่ากะดางมาอยู่ในเขตบ้านธาตุอิงฮัง เมืองคันทูลี แขวงสะหวันนะเขตในปัจจุบัน เพื่อลงไปเอาพระพุทธรูปนั้น ชนเผ่ากะดางได้คำนึงลงไปแล้วก็สามารถนำพระพุทธรูปขึ้นมาได้ แล้วจึงนำเอาไปประดิษฐานไว้ที่วัดหอพระแก้วที่เมืองเก่า

แขวงจำปาสัก นับแต่นั้นเป็น ต้นมาเจ้าราชการแคว้นจำปาสักจึงได้มอบหมายให้ชนเผ่ากะตาง เป็นผู้ดูแลรักษาพระพุทธรูป จึงได้กลายมาเป็นชื่อว่า “ชนเผ่าพระแก้ว” นั่นเอง (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 54)

ปัจจุบันชนเผ่ากะตางได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ภาคกลางและภาคใต้ของลาว เช่น แขวงคำม่วน สะหวันนะเขต สาสะวัน จำปาสักดิ์ และเซกอง (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 55)

ส่วนลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชนเผ่ากะตางนั้น ในอดีตนั้นพวกเขา มักปลูกบ้านเรือนตามแบบเรือนร้าน ลักษณะของเรือนกะตาร์ดัด คล้ายคลึงกับบ้านเรือนของชาวผู้ไท

ภาพประกอบ 6 บ้านของชนเผ่ากะตาง

ส่วนการแต่งกายสำหรับผู้ชายเผ่ากะตางนั้นจะสวมผ้าเดี๋ยว ไ่ว้ผมยาว มวยผม เจาะหู ใส่ต่างหูเหมือนกับผู้หญิงซึ่งทำด้วยเงินและโลหะ สักลายบริเวณขาอันแสดงถึงความกล้าหาญ คัดฟันและเอาหนังควายทำเป็นรองเท้า ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่น สวมเสื้อ มวยผม เจาะหู ใส่ต่างหู ที่เป็นเงินหรือโลหะส่วนสร้อยข้อมือและบริเวณคอ ซึ่งทำด้วยลูกเดือย ใส่สีฟันซึ่งเป็นสีจาก เปลือกไม้ ไม่สวมใส่รองเท้า หรือบางครั้งก็เอาหนังควายมาทำเป็นรองเท้าเช่นเดียวกับผู้ชาย พวกเขาผู้ชายมีความนิยมนั่งกางเขนขาขึ้นแบบชนเผ่าผู้ไท เสื้อผ้าทั้งหญิงหรือชาย จะสวมใส่สีดำ

ภาพประกอบ 7 การแต่งกายของชนเผ่ากะดาง

สำหรับการหาเลี้ยงชีพของเผ่ากะดางนั้น ส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพทาง การเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ปลูกข้าว ปลูกพืช ผักต่าง ๆ นอกจากนั้นชนเผ่ากะดางยังนิยม เลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เพื่อไว้ใช้งานพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่กับการทำ เกษตร ชนเผ่ากะดางมักบริโภคข้าวเหนียว อาหารประเภทต้มแกง ย่าง ลาบดิบ ก้อย มีรสเผ็ด และเค็ม การปรุงอาหารมักใช้พืชพันธุ์จากธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งอาหารจากธรรมชาติ เช่น ปลา เนื้อสัตว์ป่า ชนเผ่ากะดางมักดื่มเหล้าไหและสุบบุหรืที่เรียกว่า ยาเส้น (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 56)

ในด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ พบว่าเผ่ากะดางมีความเชื่อเรื่องผี เช่น ผีพ่อผีแม่ ผีบรรพบุรุษ (ผีเรือน) ผีรักษาแต่ละชั่วคน ผีกำเนิด นอกจากนี้จะมีความเชื่อเรื่องผีแล้ว ยังพบว่า ชนเผ่ากะดางมีความนิยมเรียนวิชาอาคม เรียนเวทย์มนต์คาถา การทำนาย การรักษาโรคด้วยอำนาจ วิเศษ เพื่อให้คนอื่นเคารพนับถือตนเอง บุญประเพณีที่สำคัญของเผ่ากะดางในรอบปีหนึ่ง ๆ นั้น พวกเขาจะมีบุญปีใหม่ นอกนั้นยังมีพิธีกรรมเลี้ยงผี โดยการฆ่าสัตว์เพื่อเลี้ยงผีอีกหลายประเภท ด้วยเช่นกัน

ประเพณีการแต่งงานของชนเผ่ากะดางมี 2 รูปแบบหลัก คือ รูปแบบที่หนึ่ง พ่อแม่ หมั้นหมายให้แต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ส่วนรูปแบบที่สองนั้น คู่บ่าวสาวชอบหากันเอง การแต่งงาน ของชนเผ่ากะดางจัดขึ้น 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เรียกว่า “งานแต่งเล็ก” และครั้งที่ 2 เรียกว่า

“งานแต่งใหญ่” งานแต่งเล็กจะเชิญเพียงญาติใกล้ชิดของคนมาร่วมและก็ไปมอบคำสินสอดให้พ่อแม่ของเจ้าสาว คำสินสอดนั้นจะมีควาย และเงิน 2 ราง นอกจากนั้นก็ยังมีหมู และไก่ เหล้าไห กิจกรรมในประเพณีการแต่งงานยังจะจัดให้มีการรับประทานอาหารและดื่มเหล้าร่วมกัน 1 วัน 1 คืน หลังจากนั้นในระหว่าง 5-10 ปี ก็ต้องงานแต่งใหญ่ โดยจะเชิญญาติทุกคนมาร่วมงาน ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ในวันงานแต่งงานนั้นจะต้องฆ่าควาย 4 ตัว การเลี้ยงฉลองจะดำเนินไป 1 คืน ตอนเช้าจะมีพิธีฆ่าควายถวายผี จากนั้นงานเลี้ยงก็ดำเนินไป ในวันนั้นคู่บ่าวสาวก็จะกับคู่บ้านของสามี ถ้าหากใช้คำสินสอดครบตามจำนวน แต่ถ้ายังไม่ครบก็ต้องได้อู่บ้านของภรรยา อีกต่อไปเป็นเวลา 3 ปี (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 57)

นอกจากนี้ชนเผ่ากะตางยังมีประเพณีงานศพ กล่าวคือ เมื่อคนอยู่ในเรือนเกิดมีการเจ็บป่วยแล้วได้รักษาตามแบบพื้นเมือง เช่น การใช้หมอดู หมอเหยา หรือด้วยการกินยาพื้นเมือง และใช้ เวทย์มนต์คาถา แต่กรณีคนนั้นเสียชีวิต ก็จะเอาผ้าขาวหรือผ้าดำห่อศพแล้วใส่โลงซึ่งแต่ก่อนจะหามศพไปฝังในป่าช้า (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 58)

4. ชนเผ่ากะเหรี่ยง

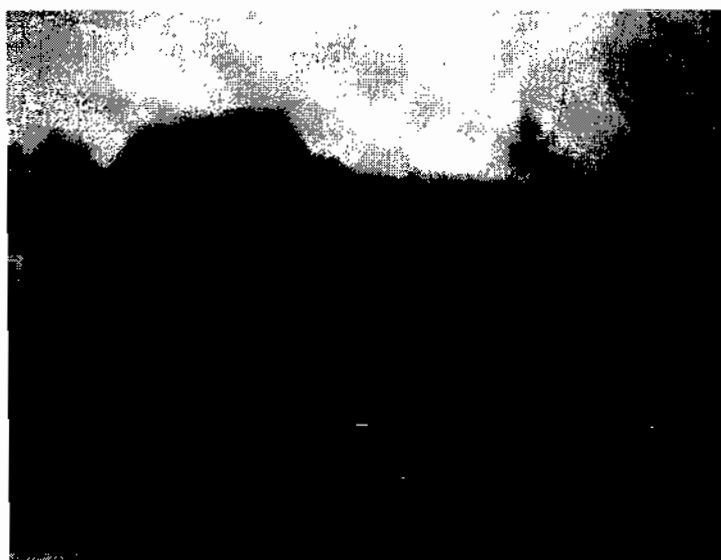
ที่มาของชื่อกะเหรี่ยงพบว่าชนเผ่าอื่นจะเรียกให้พวกเขาว่า “เงะ” แต่ชาวกะเหรี่ยงจะเรียกชื่อตามแบบดั้งเดิมคือ “กะเหรี่ยง” ยังเป็นชื่อที่พวกเขาชื่นชอบ ทั้งที่ความหมายว่า “คน” ชนเผ่ากะเหรี่ยง นั้นมี 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ กะเหรี่ยงเกะและจะต้อง

ในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา มีเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้อพยพมาจากกะแะ เซียงแดง เซียงปาง (เขมร) เมื่อหลายร้อยปีที่ผ่านมาแล้ว โดยได้อพยพตามแม่น้ำโขงตั้งแต่บริเวณ ที่ราบเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก และไปตั้งถิ่นฐานในเขตทุ่งเสี็ด ทุ่งสาบ ภูกะหวด กองตูม และขยายถึงคาดเสด เมื่อหลายปีต่อมาได้มีชาวกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งได้ไปตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองท่าแดง คือ จะลาม จะกำ ซึ่งมีจำนวนหนึ่งได้ขยายไปถึงบริเวณริมแม่น้ำเซกอง

ในปัจจุบันชนเผ่ากะเหรี่ยงได้ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาและดำรงชีวิตอยู่บริเวณภาคใต้ของลาว อาศัยกระจายในเขตเมืองกะลิม เมืองแดง และเมืองละม้าม แขวงเซกอง เมืองสาละวัน แขวงสาละวัน และเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก เป็นต้น (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 69)

ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยเมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา หมู่บ้านชนเผ่ากะเหรี่ยงจะสร้างเป็นโรงเรือนยาวและแบ่งเป็นหลาย ๆ ห้อง จะอาศัยอยู่ร่วมกัน 20-30 ครอบครัว หลักในการเลือกที่ตั้งหมู่บ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยง คือ ต้องมีแหล่งน้ำใช้ และมีลักษณะทางภูมิประเทศเอื้ออำนวย เช่น ป้องกันการรุกรานจากชนเผ่าอื่น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ แบบอย่างการอยู่ร่วมกันในโรงเรือนยาวได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วดังจะพบว่าภายหลังได้มีการแยกครัวเรือนต่างหาก

การสร้างบ้านของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะตั้งบนเสาสูงจากพื้นดิน หลังคามุงด้วยไม้ไผ่ บางที่ก็มุงด้วยใบหญ้าคา ใบหญ้าแล้วแต่สะดวก ส่วนตัวบ้านตั้งแต่พื้นบ้านและผนังบ้านนั้น จะใช้ไม้ไผ่ตลอดทั้งหลัง หลังจากจะสร้างลากลงไปถึงระดับฝาผนัง คือ ชายคาจะคลุมไปหมด ถ้ามองจากภายนอกจะเห็นแค่หลังคา แต่ไม่เห็นฝาผนังของบ้านโดยจะมีประตูเข้าแค่ทางเดียว ซึ่งแต่ละบ้านจะมีเฉลียงสำหรับต้อนรับแขก ภายในตัวบ้านจะมีเตาไฟอยู่ตรงกลาง คนเผ่ากะเหรี่ยง ส่วนมากตั้งถิ่นฐานอยู่เขตที่ห่างไกลจากตัวเมือง การสร้างเรือนยังปฏิบัติตามประเพณีของพวกเขา คือ มักจะสร้างเรือนร้าน โดยจะมีการจัดแบ่งห้องเรือนนั้นอิงตามสมาชิกในครอบครัว (บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป ลาว. 2005 : 70)

ภาพประกอบ 8 บ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยง

ส่วนด้านการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงจะพบว่า ผู้ชายจะสวมกางเกงขาขาว สีดำ และเสื้อ แจกเกดหลวม ๆ ไม่มีแขน ด้านนอกจะเป็นเสื้อตัวตรงเย็บติดกันเป็นทางยาว เว้นช่องสำหรับคอและแขนสองข้างไว้ เสื้อขาวแก่ครั้งขา บางคนสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แล้วทับด้วยเสื้อชุดสีแดง ผู้ชายบางคนสวมเสื้อชุดสีดำ แต่ทุกคนต้องมีเสื้อชุดสีแดงเตรียมไว้เสมอ ส่วนผู้หญิงสาวทุกคนจะสวมกระโปรงยาว สีขาวถึงข้อเท้า บางคนทอเป็นเส้นสีแดงเล็ก ๆ รอบสะโพกและกลางขา เสื้อแบบนี้ทอกันเอง เย็บเอง เป็นทรงกระบอก แขนสั้น ผ่าคอเป็นรูปสามเหลี่ยม หมวกสวมด้วยหนังสัตว์หลายรอบ ทั้งนี้เด็กหญิงแต่งกายอย่างเดียวกับหญิงสาว ส่วนหญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อสั้น

ลงมาถึงใต้เอว สีดำ ตรงครึ่งอกล่างเย็บด้วยเส้นด้ายกับลูกเดือยหินสีขาว เป็นรูปตารางหมากรุก หรือเป็นจุดสีขาว ๆ เป็นเครื่องหมายแสดงว่าแต่งงานแล้ว ทั้งชายและหญิงมักจะสูบกด้องยาสูบ และคัมสุรา ทั้งนี้แต่ละหมู่บ้าน แต่ละกลุ่มก็แตกต่างกัน บางเล็กน้อย (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 160)

ภาพประกอบ 9 การแต่งกายของเผ่ากะเหรี่ยง

วิธีการทำมาหากินของกะเหรี่ยงพบว่ามักจะประกอบอาชีพการทำไร่และปลูกข้าว เป็นพืชหลักและพืชอื่น ๆ ก็จะปลูกบ้างทั้งใช้เป็นอาหารภายในครัวเรือน เช่น มันแกว มันเหลี่ยม ถั่วต่าง ๆ พริก แตงกวา ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ลูกเดือย ฝ้ายและยาสูบ เป็นต้น ชาวกะเหรี่ยง มีความชำนาญในการทอผ้า การย้อมผ้าและงานฝีมือต่าง ๆ ซึ่งจะเป็งานของผู้หญิง นอกจากนี้ มีความเชี่ยวชาญในการล่าสัตว์ด้วยเช่นกัน (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 169)

ด้านประเพณีและศาสนาจะพบว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องผีและโชคลางต่าง ๆ โดยเชื่อว่าสิ่งสูงสุดเป็นผู้สร้างทุกสิ่งในโลก มีอำนาจในการบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดแก่มนุษย์ได้ ซึ่งมนุษย์จะต้องมีการเซ่นไหว้ สำหรับผีที่กะเหรี่ยงนับถือจะมีอยู่ 2 อย่างคือ ผีบ้าน ซึ่งเป็นผีที่รักษาหมู่บ้าน บางที่เรียก “ผีเจ้าเมือง” หรือผีเจ้าที่ ส่วนผีอีกประเภทคือ ผีหรือเจ้าประจำบ้านเรือน เมื่อบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ถึงแก่กรรมไปแล้ว ควงวิญญาณยังคงวนเวียนภายในบ้านเรือน ที่จะปกป้องดูแลลูกหลาน กะเหรี่ยงมีการเลี้ยงผีเรือน จะปกป้องดูแลลูกหลาน กะเหรี่ยงจึงมีการเลี้ยง ผีเรือนหรือควงวิญญาณบรรพบุรุษอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ผีเรือนนี้เรียกว่า “Bgha” ในพิธีเลี้ยงผีเรือน

จะมีการนำหมูและไก่มาเช่นไหว้ และผู้เฒ่าฝ่ายหญิงที่อาวุโสที่สุด กับสมาชิกที่สืบสายโลหิตทางฝ่ายมารดาจะต้องอยู่ในพิธีนี้

เมื่อมีการเจ็บป่วยขึ้นในครอบครัว ก่อนออกเดินทางหรือก่อนออกล่าสัตว์ ชาวกะเหรี่ยงมักจะต้องดูฤกษ์ดูยามโดยการเสี่ยงทาย คือ ปรัชญาภูตผีต่างๆ เครื่องเช่นไหว้ที่สำคัญคือ เมล็ดข้าวกระดุกไก่และขี้เถ้า หากขาดคนไม่มีกระดุกไก่หรือเมล็ดข้าวก็อาจใส่ไม้ไผ่หรือไม้อื่นแทนได้ บางครั้งก็อาจจะใช้ผ้าโพกศีรษะเป็นเครื่องเสี่ยงทายโดยสังเกตรอบทางของผ้า ชาวกะเหรี่ยงนับว่าเป็นพวกที่ดูโชคชะตาด้วยความแม่นยำดังจะเห็นได้จากคนเฒ่าอื่นในบริเวณใกล้เคียงก็นิยมให้ชาวกะเหรี่ยงทายให้ (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 167)

ในด้านพิธีกรรมนั้น พบว่าพิธีต่างๆ ที่จัดขึ้น ได้แก่ มีพิธีเลี้ยงผีเรือน การเลี้ยงผีประจำไร่หรือ ผีนา การเลี้ยงผีป่า มีวัตถุประสงค์ต่างกันไป เช่น การเลี้ยงเพื่อฉลองโชคชัย การเลี้ยงเพื่อขอขมา ลาโทษ เลี้ยงเพื่อบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งนี้พิธีเลี้ยงผีต่าง ๆ นี้จะมีการเช่นไหว้ตามประเพณี งานสำคัญของชาวกะเหรี่ยงที่พอเห็นได้มีงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่ งานพิธีกินข้าวใหม่ งานแต่งงาน และงานศพ ซึ่งจะมีหมอมผีเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรม ในเรื่องของงานศพนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะถือว่า เป็นงานที่สำคัญยิ่ง ทุกคนต้องช่วยกันไปร่วมงานพิธีศพ โดยเฉพาะหนุ่มสาวจะถือโอกาสทำความรู้จักสนิทสนมกันและนำไปสู่การแต่งงานในภายหลัง ผู้มีฐานะดีจะเก็บศพไว้บนบ้านนานวัน โดยจะมีการทำบุญอย่างเต็มที่ งานศพใหญ่โตเพียงไรก็มักขึ้นอยู่กับฐานะ ถ้าฐานะดีศพจะถูกบรรจุไว้ในโลงที่ประดับประดาอย่างสวยงาม แต่ถ้าฐานะยากจนก็เอาเสื้อห่มห่อแล้วเอาไปฝังนั่นเอง (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 168)

5. ชนเผ่าฮาร์กหรือฮาลัก

ชื่อดั้งเดิมของชนเผ่าฮาลักนั้นผู้วิจัยพบว่าเกิดจากตำนานซึ่งเล่าสืบกันมาว่า ลูกของท้าวหมื่นด่างตกน้ำตาย ผู้เป็นพ่อต้องการค้นหาคนกล้าที่สามารถดำน้ำเพื่อค้นหาลูกได้และตั้งเงื่อนไขไว้ว่าถ้าบุคคลใดสามารถดำน้ำลงไปนำเอาลูกของคนขึ้นมาได้จะให้รางวัลตอบแทน มีชายกลุ่มหนึ่งได้อาสาดำน้ำลงไปเอาลูกท้าวหมื่นด่างขึ้นมาได้ ท้าวหมื่นด่างก็เลยตั้งชื่อตามกลุ่มภาษาเป็นการตอบแทนว่า กลุ่ม “ฮาร์ก” และกลายมาเป็นชื่อเรียกชนเผ่าฮาร์กมาจนถึงทุกวันนี้ คำ “ฮาร์ก” ตรงกับคำภาษาลาวว่า โจมเอา (ประคอง) ชนเผ่านี้มักเรียกตนเองว่า “ฮาร์ก” (บรรดาเผ่าดั้งเดิมแขวงเซกอง. 2007 : 56)

ส่วนประวัติเกี่ยวกับต้นกำเนิดของชนเผ่าฮาร์กนั้น เชื่อว่ามาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ภาคอีสานในปัจจุบัน) มีนิทานเล่าว่า เผ่านี้เป็นคนรับใช้ของพระเจ้าหอ เมื่อถูกพระเจ้าหอขับไล่ต้องอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งขวา ในการโยกย้ายมานั้นได้ผ่านเมืองจำปาสักและข้ามแม่น้ำโขงข้ามเซกองไปตามสายภูหลวงและไปตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านดอกล การโยกย้ายมาครั้งแรกนั้น มีประมาณ 10 ครอบครัว กลุ่มคนมีเพียงเผ่าเดียวคือเผ่า “ฮาร์ก” นี้ เผ่าฮาร์กตั้งหลักปักฐานอยู่เขตเมืองละม้าม

แขวงเซกองและเมืองซานไซ แขวงอัตตะปือ มาได้หลายร้อยปีแล้ว ภายหลังการปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตย มีชนเผ่า ฮาร์กจำนวนหนึ่ง ได้อพยพโยกย้ายด้วยการเปลี่ยนจากอาชีพเดิม คือ ถางป่าทำไร่ปลูกข้าวเหนียวมาทำสวนกาแฟในเมืองเลางาม แขวงสาละวัน เมืองบาเจียง เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก เป็นต้น (บรรดาเผ่าดั้งเดิมแขวงเซกอง. 2007 : 55)

ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยและการตั้งบ้านเรือนของชนเผ่าฮาร์กในอดีตมัก โยกย้ายไป ถิ่นฐานไปตามที่ต่างๆ อาศัยอยู่แต่ละถิ่นเพียง 4-5 ปี ก็ย้ายไปที่อื่น การตั้งบ้านเรือน จะตั้งรวมกันเป็นกลุ่มตามเครือญาติ เชื้อสาย ตระกูล ซึ่งหากผู้ใดมีญาติจำนวนมากก็เป็นบ้านใหญ่ ในอดีตชาวฮาร์กมักจะตั้งหมู่บ้านตามเนินเขาแล้วปลูกเรือนล้อมศาลากลางบ้าน ทั้งนี้ศาลา เป็นสถานที่รวมกลุ่มเพื่อทำพิธีฮีดบ้านกินควาย ส่วนอยู่หน้าบ้านมีหลักสำหรับผูกควายกินฮีด ครอบครัว บ้านบางหลังจะมีสัญลักษณ์ไม้กันลม ซึ่งมีรูปสลักลายที่มีสีสันสวยงาม ส่วนฝาผนังนั้น มุงด้วยหญ้า และมีเตาไฟอยู่กลางเรือนสำหรับจุดไฟให้เจ้าของบ้านสำหรับแกล้ง จุกอกยาสูบ และมีเตาไฟอีกเตาหนึ่งสำหรับทำอาหารอยู่ทางหน้ามีตรอกดำข้าว (บรรดาเผ่าดั้งเดิมแขวงเซกอง. 2007 : 56)

ภาพประกอบ 10 บ้านของชนเผ่าฮาร์ก

ในปัจจุบันการตั้งบ้านเรือนของชนเผ่าฮาร์กเหมือนกับชนเผ่าลาว โดยครอบครัวยุคใหม่พอฐานะจะสร้างเรือนที่ก่อด้วยปูน ก่อนที่จะสร้างเรือนแต่ละครั้งจะเอาคนเผ่าคนเก่าๆมาบอก

และต้องเป็นผู้ที่ชาวบ้านนับถือมาเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธี ส่วนผู้ที่จะไปปลูกเรือนต้องไปจับจองที่เสียก่อน แล้วมานอนเสี่ยงความฝัน ซึ่งถ้าหากฝันเห็นไม้หัก ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะไม่ดี และต้องย้ายไปที่ใหม่ ในอดีตการปลูกเรือนจะปลูกเป็นวงกลม ล้อมศาลาให้อยู่กลาง โดยแต่ละเรือนมีหลักผูกควายเพื่อไว้กินฮีด ภายในเรือนนั้นมี 2 ห้อง ได้แก่ ห้องของเจ้าเรือนและห้องแขก ห้องของเจ้าเรือนจะชันเป็น ห้อง ๆ ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะทำตามแบบเรือนของชนเผ่าลาว ซึ่งมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ทำเหมือนอดีต (บรรดาเผ่าดั้งเดิมแขวงเซกอง. 2007 : 56-57)

ในด้านการแต่งกายผู้ชายส่วนมากจะนุ่งกระเดี้ยวและมวยผมเล็กน้อยไว้ท้ายทอย สวมเสื้อแขนสั้นสีขาว หรือสีดำ เจาะรูหูใส่ดอกไม้ ส่วนผู้หญิงนุ่งซิ่นลายดอกไม้ และลายขวาง สวมเสื้อ แขนสั้นหรือแขนยาว ใส่สร้อยข้อมือที่ทำด้วยเงิน ค้อมหูเงิน เอาเงินมาร้อยแล้วใส่คอ ถ้าหากมีงานบุญฮีด กินควายผู้ชายและผู้หญิงมาเปลี่ยนใส่กางเกงและเสื้อที่สวยงาม ยังเพียงแค่ผู้เฒ่าและเจ้าริศเท่านั้นที่สวมใส่กระเดี้ยว ส่วนผู้หญิงก็เหมือนกัน (บรรดาเผ่าดั้งเดิมแขวงเซกอง. 2007 : 58)

ภาพประกอบ 11 การแต่งกายของชนเผ่าฮาร์ก

วิธีการทำมาหากินและอาชีพของชนเผ่าฮาร์กพบว่า การที่ไร่และปลูกข้าวเจ้าเป็นหลัก และปลูกพืชอื่นๆ ด้วย เช่น ข้าวโพด ถั่ว พริก เป็นต้น ในปัจจุบันชนเผ่าฮาร์กได้เปลี่ยนอาชีพมาทำสวนกาแฟ แต่ยังคงทำนาปลูกข้าวด้วยเช่นกัน

ชนเผ่าฮาร์กมีความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณ เช่น ผีเรือน ผีรักษาหมู่บ้านและผีเตาไฟ เป็นต้นนอกจากนั้นพวกเขายังยึดถือฮัตคองต่างๆ เช่น พิธีการฆ่าควายเลี้ยงผีซึ่งจะทำทุก ๆ ปี ชาวฮาร์กมีความเชื่อในเรื่องผีฟ้า แถน ดิน มีเรื่องเล่าว่า หากมีคนเจ็บป่วยจะรักษาด้วยยาพื้นเมือง จากนั้นจะรักษาด้วยเวทมนต์คาถา หว่านยาตามคำแนะนำของหมอผี ถ้าคนนั้นเสียชีวิต พวกเขาจะเอาผ้าห่มห่อใส่โลงไว้อยู่ในเรือนของผู้ตาย ซึ่งมีการจัดงาน 1- 2 คืน แล้วจึงนำศพไปฝังอยู่ป่าช้าของหมู่บ้าน (บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว. 2005 : 212)

6. ชนเผ่ามะกอง (มองกอง)

ชนเผ่ามะกองเรียกตนเองว่า “บูรมะกอง” ส่วนชนเผ่าอื่นเรียกให้เขาว่า “มะกอง” ซึ่งหมายถึง “มะเอากลองมาให้” ชนเผ่ามะกองมี 5 กลุ่ม ได้แก่ มะกอง คุรุษ พัว มะร้อยและดอง ชนเผ่ามะกองซึ่งได้โยกย้ายมาจากแคว้นหงสาวดี ประเทศพม่าและเมืองลพบุรี ประเทศไทย แล้วมาตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่เขตเมืองนอง แขวงสะหวันนะเขต ในปัจจุบันนี้ เผ่ามะกองตั้งถิ่นฐานอยู่แขวงสะหวันนะเขตและคำม่วน (บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว. 2005 : 171)

ลักษณะบ้านเรือนของชนเผ่ามะกองซึ่งเป็นเรือนสูงมีใต้ถุนบ้าน ภายในเรือนมีการจัดวางดังเช่น เตาไฟ ห้องนอนพ่อแม่ ห้องนอนลูกที่แต่งงานแล้ว ห้องนอนลูกชายและลูกสาวที่ยังโสด และห้องแขก ชนเผ่ามะกองจะปลูกเรือนแต่ละหลังล้อมศาลากลางบ้าน และมีพิธีกรรมในการเลือกสถานที่ปลูกเรือนและขึ้นเรือนใหม่ (บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว. 2005 : 172)

ภาพประกอบ 12 บ้านของชนเผ่ามะกอง

ในด้านการแต่งกายผู้ชายส่วนมากจะใส่ผ้ากะเตี่ยว ไว้ผมยาว มวยผมเหมือนผู้หญิง
เจาะหูใส่ต่างหูที่ทำด้วยเงินหรือโลหะ ตัดฟัน สักลายบนอก หน้าลาย ส่วนผู้หญิงใส่จิ้น สวมเสื้อ
ใส่ผ้าโพกหัว เจาะหูใส่ต่างหูที่ทำด้วยเงินหรือโลหะเช่นเดียวกับผู้ชาย ใส่สร้อยข้อมือ ที่คอใส่ลูกปัด

ภาพประกอบ 13 การแต่งกายของชนเผ่ามะกอง

ด้านวิถีการทำมาหากินของชนเผ่ามะกองนั้นในอดีตมีการถางป่าทำไร่ปลูกข้าว พืช
ทั้งยังมีการล่าสัตว์ หาปลาตามลำน้ำและมีการเลี้ยงสัตว์คังเช่น ควาย วัว หมูและไก่ เป็นต้น
ในปัจจุบันนี้ ชนเผ่ามะกองส่วนใหญ่ทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก นอกจากนี้ยังปลูกข้าวโพดและมันด้วย
ผู้หญิงชนเผ่ามะกองมักทอผ้า ส่วนผู้ชายทำการจักสานเพื่อให้สอยในครอบครัว ชนเผ่ามะกองกินข้าว
เหนียวเป็นหลัก ประกอบอาหารประเภทต้มแกง มักกินรสเผ็ดและเค็ม พวกเขา มักดื่มเหล้าไหและ
สุบยาเส้นปูกมาก (บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว. 2005 : 174)

ในแง่ประเพณีและความเชื่อพบว่า ชนเผ่ามะกองมีความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งรวมมีผีดัง
เช่น ผีปู่ตาชาย ผีพ่อแม่ ผีฟ้า แดน นอกจากนั้นยังมีผีบ้านหรือผีมะเหสัก ชนเผ่ามะกองเป็นชน
เผ่าที่เคร่งครัดในเรื่องการถือผีอย่างมาก ดังเห็นได้จากพิธีกรรมที่พวกเขากระทำก่อนการทำกิจกรรม
ต่างๆ เช่น พวกเขาจะต้องมีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ผีที่พวกเขานับถือนั้นได้รับรู้
ถึงการกระทำดังเช่น การปลูกบ้านใหม่ การถางไร่ การเก็บเกี่ยว เป็นต้น (บรรดาเผ่าใน ส.ป.ป.
ลาว. 2005 : 172)

ด้านพิธีกรรมงานศพ เมื่อมีคนในครอบครัวเสียชีวิต คนผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่โดยเฉพาะญาติ จะต้องร้องไห้อาลัยผู้ตาย ซึ่งมีการร้องให้ตั้งแต่วันที่เสียชีวิตจนถึงวันที่นำผู้ตายไปป่าช้า ซึ่งส่วนมากจะนำผู้ตายไปฝังตามฮีดคองประเพณีและถ้าเป็นพิธีศพของผู้มีฐานะดีจะเอาศพใส่โลง ตั้งไว้ใต้ถุนเรือนและทำบุญละบิ๊บแล้วจึงนำเอาไปฝัง แต่กรณีผู้ยากจนอาจจะทำบุญละบิ๊บตามที่หลัง

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นความคล้ายคลึงและแตกต่างของชนเผ่าต่างๆ ในด้านที่มาของชื่อชนเผ่า ประวัติความเป็นมา ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัย รวมทั้งการแต่งกาย ตลอดจนการทำมาหากิน วัฒนธรรมและความเชื่อ ทั้งยังพบว่าแต่ละชนเผ่าสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้จนทุกวันนี้ โดยเฉพาะทางด้านฮีดคองประเพณี เช่น ความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ ความเชื่อเรื่องการเกิด การตายและอีกสิ่งหนึ่งที่ยังรักษาไว้ก็คือ งานบุญประเพณีต่างๆ เช่น บุญปีใหม่ ซึ่งเป็นงานที่ยิ่งใหญ่และมีความหมายต่อชีวิตของพวกเขาตราบจนถึงทุกวันนี้

บรรดาชนเผ่าในประวัติศาสตร์การเมืองของลาว

จากการสำรวจในด้านประวัติศาสตร์การเมืองของลาวแล้วพบว่า บรรดาชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้น มีบทบาทต่อประเทศชาติอย่างมาก นับตั้งแต่สมัยลาวตกเป็นอาณานิคมให้ต่างชาติจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบาทของบรรดาชนเผ่าที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้

ประเทศลาวมีชนเผ่าหลายกลุ่มซึ่งมีภาษาพูด วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังที่ คำใบ บุนดาลาด (2000 : 32) ได้กล่าวว่า “เผ่าต่าง ๆ ที่พูดภาษาลาว-ไต เผ่าที่พูดภาษามอญ-เขมร เผ่าที่พูดภาษาทิเบต-พม่า เผ่าที่พูดภาษาม้ง-เย้า ภาษาห่าน และแต่ก่อนนั้นยังมีเผ่าที่พูดภาษามลายู-โปนีเซียเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้นได้มีประวัติเข้ามาตั้งภูมิลำเนาถึงดินแดนแห่งนี้ ประกอบเข้าเป็นแต่ละส่วนขององค์คณะชาติแห่งชาตินานที่สุกก็ประมาณเกือบ 4000 ปี และล้ำสุดก็ประมาณเกือบ 400 ปี”

ประชาชนลาวบรรดาเผ่ามีความโกรธแค้นต่อกับผู้ที่รุกราน จึงทำให้พวกเขามีความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น พร้อมกันลุกขึ้นขับไล่จักรพรรดิฝรั่งเศส ออกจากดินแดนของตน เพื่อกอบกู้เอกราช และอิสรภาพ นั่นก็คือบรรดาขบวนการสามัคคีต่อสู้ของชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ขบวนการต่อสู้ซึ่งอยู่ภายใต้การนำขององแก้วและองกมมะคำ ซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง (เงะ) ในปี ค.ศ. 1901-1937 ขบวนการต่อสู้ที่ถือกำเนิดขึ้นอยู่ทางภาคใต้ของลาว ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง ตั้งแต่เขตสาบภูหลวง จนถึงฝั่งขวาแม่น้ำโขง (อุบลราชธานี ประเทศไทย) ขบวนการต่อสู้ได้เข้าโจมตีค่ายทหารฝรั่งเศสในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1901 ที่เมืองท่าแดง แขวงสาละวัน จากนั้นขบวนการนี้ได้ขยายตัว และเข้าโจมตีค่ายฝรั่งเศสอยู่หลายแห่ง เช่น ที่แขวงอัตตะปือ ที่แขวงสาละวัน แต่ไม่นานนัก ฝรั่งเศส

ก็เริ่มปราบปรามขบวนการต่อสู้ด้วยการส่งกำลังทหารไปกวาดล้างฐานทัพของขบวนการต่อสู้ มาถึง เดือน ธันวาคม ปี ค.ศ. 1902 ทหารฝรั่งเศสได้บุกโจมตีฐานทัพของศัตรูของแก้วจึงได้นำพาขบวนการหนีไปเคลื่อนไหวกวและโจมตีอยู่เขตอื่น เพื่อรวบรวมกำลังพล ในเดือน ธันวาคม ปี ค.ศ. 1905 คณะผู้มีบุญ ได้แบ่งเขตรับผิดชอบ คือ องแก้วเคลื่อนไหวกวอยู่ในเขตภูมิพิงบอระเวน องทองเคลื่อนไหวกวในเมืองสาละวัน องสังคีเคลื่อนไหวกวอยู่ในเขตอัตตะปือ องกมมะคำเคลื่อนไหวกวอยู่เขตทุ่งหวายสาขากุลหวง จากนั้นขบวนการต่อสู้ได้เติบโตขึ้นเมื่อปราบปรามด้วยกำลังรุนแรงไม่สำเร็จ พวกฝรั่งเศสจึงเปลี่ยนมาเป็นวิธีซื้อจ้าง และรอบสังหารผู้นำของขบวนการ โดยให้องแก้วไปเจรจาสงบศึกกับฝรั่งเศส องแก้วได้ตัดสินใจเข้าเจรจากับฝรั่งเศส ก่อนไปองแก้วได้มอบหน้าที่ผู้นำกลุ่มให้แก่องกมมะคำ การเจรจาระหว่างองแก้ว กับเจ้าแขวงสาละวันซึ่งเป็นคนฝรั่งเศสชื่อ แฟรงค์แด แต่ในระหว่างที่เจรจากันอยู่นั้นแฟรงค์แด ได้ชักปืนออกมาจากหมวกยิงองแก้วตายทันที (มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. 2006 : 21)

ภายหลังองแก้วถูกลอบสังหาร ขบวนการต่อสู้จึงได้สืบต่อเคลื่อนไหวกว ภายใต้การนำขององกมมะคำ ในขณะสงครามโลกครั้งที่ 1 องกมมะคำได้ปลุกระดมกำลังเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสอย่างกว้างขวาง และนำพาประชาชนสร้างฐานทัพ ปรับปรุงกำลังทหาร อาวุธและเศรษฐกิจ ปี ค.ศ 1929-1933 ขบวนการขององกมมะคำ ได้เคลื่อนไหวกวอยู่แขวงสาละวัน อัตตะปือ จำปาสัก โดยเฉพาะเขต ดงบอระเวน ภายหลังที่ฝรั่งเศสใช้กำลังปราบปรามหลายครั้งไม่สำเร็จผล ในปี 1934 พวกเขาได้เริ่มปฏิบัตินโยบายปิดล้อมด้านเศรษฐกิจ เช่น เผาข้าว เผาบ้านเรือน เช่นฆ่าประชาชนที่สนับสนุนขบวนการต่อสู้ จากนั้นก็ลอบสังหารองกมมะคำและทหารตายจำนวนมาก ภายหลังองกมมะคำเสียชีวิต พวกฝรั่งเศสยังได้บุกเข้าไปยึดเขตภูเก้าโดยใช้ความรุนแรง ทำให้ลูกชาย 2 คนขององกมมะคำคือ ท้าว ขุนซงและท้าวสีทนได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้น 8 เดือนในเดือนกรกฎาคม ค.ศ 1937 ก็ถูกศัตรูจับได้และขบวนการต่อสู้ดังกล่าวก็สลายตัวไป (มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. 2006 : 22-23)

นอกเหนือจากขบวนการต่อสู้ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีขบวนการต่อสู้ของประชาชนบรรดาชนเผ่าอยู่ทางภาคเหนือของลาวเช่น ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าม้ง โดยมีเจ้าฟ้าปาใจเป็นผู้นำ ในปี ค.ศ 1918-1922 ขบวนการต่อสู้ดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะว่า ทนต่อการเกณฑ์ไพร่พล และเก็บภาษีอากร ดังนั้น เจ้าฟ้าปาใจ จึงได้ปลุกระดมชนเผ่าม้งให้ลุกขึ้นต่อต้านฝรั่งเศส ไม่ยอมไปเป็นไพร่พล และเสียภาษีฝิ่น ขบวนการประกอบอาวุธได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวางอยู่ภาคเหนือ ซึ่งเริ่มจากแขวงหัวของ (ปัจจุบันคือเมืองหัวทราย แขวงบ่อแก้ว) อุดมไชย หลวงพระบาง หัวพัน เชียงขวาง และแผ่ขยายไปจนถึงภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม จากสภาพการณ์ดังกล่าว ฝรั่งเศสได้ส่งกำลังพลจำนวนมากจากภาคเหนือของเวียดนามมาช่วยทหารฝรั่งเศสในลาวและทำการปราบปราม

ขบวนการต่อสู้อย่างรุนแรง ขบวนการต่อสู้ได้ปะทะกันอยู่บนคอยอยู่ตามชายแดนลาว-เวียดนาม ถึงแม้ว่าฝรั่งเศสมีกำลังเหนือกว่าก็ตาม ทหารฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งถูกฆ่าตายและบาดเจ็บ ในปี ค.ศ. 1919-1922 ขบวนการต่อสู้ได้สร้างฐานทัพของชนชั้นหลายแห่ง เช่น เขตสบสาน เมืองซ็อน กุเลบ กุหลวงและเขตฝั่งขวาน้ำอูเป็นต้น ขบวนการของเจ้าฟ้าปาใจ ได้บุกเข้าไปโจมตีค่ายฝรั่งเศส หลายแห่งและสามารถขับไล่ออกจากฐานทัพ หลังจากนั้นฝรั่งเศสได้รวมกำลังจากเงือน ประเทศเวียดนามมาเพิ่มและได้ใช้กลอุบายส่งลูกมือของคนเข้ามาสังกัดและเคลื่อนไหวกลับเพื่อหา โอกาสลอบสังหารหัวหน้าขบวนการ ในวันที่ 17 เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1922 เจ้าฟ้าปาใจก็ถูก ลอบสังหารอยู่เมืองเห็บ แขวงหลวงพระบาง จากนั้นขบวนการดังกล่าวก็สลายตัวไป (มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว. 2006 : 26-27)

แม้ว่าขบวนการต่อสู้ของเจ้าฟ้าปาใจถูกปราบปรามไปแล้ว การลุกฮือขึ้นต่อต้านฝรั่งเศส ของชาวเผ่าม้งก็ยังคงดำเนินต่อไปโดยเฉพาะขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสที่มีฐานที่ตั้งอยู่เขตหนองแรด แขวง เชียงขวาง ผู้นำคือลูกหลานของชาวเผ่าม้งอยู่ในเขตนี้ เช่น จงตู เข่ยวือ ล้อเบเลียยวและมิไฟด่าง ล้อเบเลียยว หนึ่งในผู้นำพาของชาวเผ่าม้ง ที่ไปตามแนวทางการปลดปล่อยชาติของแนวลาอวิสะระ ท้าวตู นายทหารกองพันที่สองของแนวลาอวิสะระ วีรชนแห่งชาติ พวกชนเผ่าม้งเหล่านี้ได้ เคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศส การเคลื่อนไหวของขบวนการนี้พบกับความยากลำบากหลายประการ ซึ่งเป็นการลุกฮือขึ้นต่อสู้ด้วยความเสียใจต่อฝรั่งเศส แต่ไม่มีการจัดตั้งในทางปฏิบัติ ขาดแนวทาง ที่ถูกต้อง เพียงแต่ได้อาศัยอยู่ในเวียดนาม แต่ก็พบความยากลำบากเพราะเวียดนามก็ยังอยู่ภายใต้ การปกครองของฝรั่งเศสเหมือนกัน ขาดกำลังพล ขาดอาหารและเสื้อผ้า ชาวเผ่าม้งเขาคิดเสมอว่า “มีนายหรือ ไม่มีนายก็ตาม ต้องจับปืนต่อสู้เท่านั้น”

การต่อสู้ของประชาชนบรรดาเผ่าที่กล่าวมานั้น ได้แสดงให้เห็นการต่อสู้ที่องอาจกล้าหาญ ไม่ยอมพ่ายแพ้ต่อศัตรู แต่สุดท้ายขบวนการต่อสู้นั้นก็ถูกพวกฝรั่งเศสทำลายลง เนื่องจากการต่อสู้ ดังกล่าวนั้นล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นเองและดำเนินการต่อสู้แบบโดดเดี่ยว ขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้นำส่วนมากเป็นเจ้ากกเจ้าเหล่ที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ส่วนตัวกับฝรั่งเศส และกำลัง การต่อสู้ของแต่ละขบวนการยังไม่เข้มแข็งพอ อาวุธล้าสมัย แม้ว่าการต่อสู้ไม่ได้รับชัยชนะ ก็ตาม แต่ก็ได้หล่อหลอมน้ำใจของนักรบผู้ไม่ยอมจำนนของประชาชนลาวผู้รักชาติ ให้มีความ สามัคคีกัน สร้างสายสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างประชาชนลาว ประชาชนเวียดนาม และประชาชนฝั่งขวาม่น้ำโขง ในบางขบวนการต่อสู้ ซึ่งเป็กรากฐานอันดีงามของชาติลาว ซึ่งได้รับการพัฒนา รากฐานการต่อสู้อันดีงามของบรรดาวีรบุรุษลาว เช่น องแก้ว องกมมะคำ และเจ้าฟ้าปาใจ เป็นต้น ได้ถูกจารึกไว้ในส่วนลึกของจิตใจคนลาวผู้รักชาติ และถูกจารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ลาวตลอดมา (แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมปีที่ 5. 1998 : 121)

ภายหลังประเทศลาวได้รับชัยชนะจากฝรั่งเศสใน ปี ค. ศ 1954 เป็นชัยชนะที่ใหญ่และมีความสำคัญมาก แต่ไม่นานเท่าใดอเมริกาก็ได้เข้ามารุกรานลาวในปี ค.ศ 1955 พวกเขาได้ใช้เงินจำนวนมากให้แก่กำลังพิเศษของนายพลวางปาว (วังเปาซึ่งเป็นชนเผ่าม้ง ทำงานในหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ) ที่ตั้งอยู่ลี้ภัยเข้ม เหตุการณ์นี้ทำให้ชนเผ่าม้งเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และกลายเป็นชนเผ่าอพยพไปอาศัยอยู่ที่ต่างๆ ชนเผ่าม้งที่อยู่ฝ่ายแนวลาวยุทธชาติได้ร่วมกันต่อสู้กับศัตรูอย่างองอาจกล้าหาญ มีนักรบจำนวนมากได้กลายเป็นวีรชนของชาติและมีผู้กล้าหาญอีกหลายคนเช่น ท้าวคู้ แม่เผ่าขงกาย พ่อจวงว้าวว่างและขัวตัว แม่เผ่ากะจั้ง ปอทอ ท้าวคู้ แม่เผ่าขงกาย แม่เน่งไซ จงว้าวว่าง อาลก ลำหมั่น ขัวตัว ก้าจาววอ คาน่งขง ขงจือจา จ้าทอ คาย่า นอกนั้นยังมีหลายคนซึ่งเป็นผู้นำของการประวัตินวน เช่น ลีทอน กมมะด้า (เผ่ากะเหวียง) ไฟด่าง ลอเบเลียขาว (เผ่าม้ง) เป็นต้น (ประวัติศาสตร์กองทัพ. 1995)

ในปัจจุบันนี้มีคนชนเผ่าจำนวนมากที่ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำ เช่น อาซาง ลาวลี นางปานี ขาทอคู้ สมบัติ เขยลีเฮอ วงเพ็ด ไชเกอขางคัว บุญเฮือง ดวงพะจัน เจริณ เขยปอเฮี ดงเขอทอ และนางสีไฮ ลือเคดมนสอน เป็นต้น และมีนายทหารตั้งแต่ชั้นต่ำสุดจนถึงชั้นสูงสุดซึ่งประกอบ ด้วยชนเผ่าเหล่านี้จำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพนักงาน นักเรียน ปัญญาชน ที่จบการศึกษาวิชาชีพ ปรินญาตรี ปรินญาโทและปรินญาเอกจากภายในและต่างประเทศ

บรรดาชนเผ่าในวรรณคดีและนิทานพื้นเมืองของลาว

นิทานพื้นเมืองลาวเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่ยุคสมัยที่ชาวลาวยังคงอาศัยกระจัดกระจายกันเป็นชุมชนเล็ก ๆ ยังไม่ได้รวมกันเป็นปึกแผ่นมั่นคงและยังไม่มีตัวอักษรใช้ เมื่อลาวมีตัวอักษรใช้แล้ว นิทานพื้นเมืองก็ยังคงขยายตัวสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมสมัยหลังด้วย นับว่าชาวบ้านผู้เล่าและผู้ฟังนิทานเหล่านั้น มีส่วนช่วยในการแพร่กระจายและอนุรักษ์นิทานเป็นอย่างดี (จารุวรรณ เชาวน์นวม. 2543 : 11)

วรรณคดีมุขปาฐะหรือเรื่องเล่าประเภทร้อยแก้วแบ่งเป็นหลายประเภท ได้แก่ เทพนิยาย (Myth) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับต้นกำเนิดของโลกรมนุษย์และอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ พื้นสืบ (Hero Tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ นิทานชวนหัว (Jest) มีเนื้อเรื่องตลกตลกในเชิงตลกจากการประพจน์ที่ผิดศีลธรรม นิทานอัศจรรย์ (Fairy Tale) เนื้อหากล่าวถึงการต่อสู้ด้านภยันตราย ความลำบากยากเข็ญ แบบแผนในการดำรงชีวิตและจารีตประเพณี นิทานสัตว์ (Animal-Tale) เพื่อสั่งสอนมนุษย์แสดงถึงปรัชญาในการดำรงชีวิต เรื่องเล่าแต่ละ

ประเภทนิโครงเรื่องที่สั้น มีตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่องและให้แนวคิด แนวคิดที่มักจะพบเสมอในเรื่องเล่าดังกล่าว ได้แก่ แนวคิดว่าธรรมย่อมชนะอธรรม (ป่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 24)

เทพนิยายได้อธิบายเกี่ยวกับต้นกำเนิดของโลกมนุษย์ เช่น เทพนิยายของชนเผ่าม้งได้เล่าว่าครั้งอดีตก่อนน้ำท่วมโลกยังเหลือเพียงแต่นางเก๋จัวและท้าวเคาจัว พวกเขาอยู่ในถ้ำใหญ่ล่องลอยอยู่ตามผิวน้ำ น้ำท่วมโลกสูงขึ้นจนถึงฟ้า เขาตีถ้ำลงดังขึ้น พญานาเกเห็นน้ำท่วมจึงบอกให้ยมพาลทำให้น้ำแห้ง เห็นเป็นภูเขาและห้วยน้ำ จากนั้นเขาทั้งสองได้เป็นผัวเมียกันแล้วให้กำเนิดลูกออกมาจำนวน 9 คน จากเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า เก๋จัวและเคาจัว เป็นผู้ให้กำเนิดมวลมนุษย์ และทั้งสองเป็นบุคคลพิเศษที่สามารถรอดพ้นจากภัยธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังมีเทพนิยายการสร้างโลกของชนเผ่าม้งที่กล่าวว่า ในครั้งที่โลกนี้ยังมีความสับสนปนเปกันอยู่ ยังไม่เป็นผืนฟ้าและเป็นแผ่นดิน เพื่อจัดโลกให้เป็นระบบ พญานาเกได้ใช้แรงหายใจของตนเองสร้างเป็นท้องฟ้าขึ้นมาก่อน หลังจากนั้นก็สร้างดวงตะวันขึ้นมา 10 ดวง สร้างดวงเดือน 9 ดวง และสร้างดาวอีกมากมาย เพื่อไม่ให้ดวงเดือนและดวงตะวันตกลงดิน พญานาเกจึงได้เอาสี่เขี้ยวมากั้นไว้ ขณะนั้นโลกยังเป็นดินโคลนเปียกชุ่มอยู่ เพราะมีดวงตะวันขึ้นมา 10 ดวง เดือน 9 ดวง ส่องแสงลงมาจึงทำให้โลกร้อน สัตว์ ต้นไม้เหี่ยวแห้งและตายไปผู้คนดำรงชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำให้ชายผู้หนึ่งได้เอาไม้มาทำเป็นธนูแล้วยิงใส่ดวงตะวันและดวงเดือน เหลือเพียงอย่างละหนึ่งดวงเท่านั้น แต่เพราะความกลัวดวงตะวันจึงไม่ได้ขึ้นมามากขึ้นท้องฟ้าอีก จากนั้นมาโลกจึงมีแต่ความมืดและหนาวเย็น พญานาเกจึงให้ไก่ตัวผู้ตัวหนึ่งโถ่ก่อก้อนเรียกหาดวงตะวัน จากนั้นดวงตะวันจึงออกมาดูโลกและตั้งแต่นั้นมาโลกของเราก็มีกลางวันและกลางคืน (เน่ง ไชว้าง. 1995 : 23-24)

นอกจากเทพนิยายที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีเรื่องพื้นสืบของชนเผ่าขมุ เช่น เรื่อง ตะขี้กราน เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า ตะขี้กราน อยู่เรือนเลี้ยนองในขณะที่พ่อแม่และชาวบ้านไปทำงาน เขาเห็นก้อนขี้ผึ้งที่แม่ซ่อนไว้ได้เสียงนอนจึงอำมาป็นปล้องบัง (กลองมโหระทึก) แล้วตีขึ้น เสียงคล้องบังดังก้องสนั่นไปถึงพ่อแม่และชาวบ้านที่กำลังทำงานอยู่นั้น พวกเขาเลยคิดว่าอยู่ทางบ้านต้องมีเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายเกิดขึ้น แล้วจึงพากันรีบวิ่งกลับมาบ้าน เมื่อเห็นชาวบ้านและพ่อแม่วิ่งกลับมา ตะขี้กราน ก็รีบหนีก้อนขี้ผึ้งไว้เหมือนเดิม เวลาผ่านไปหลายวันก็ทำเช่นนั้น พ่อแม่เลยแอบมองดูเมื่อเห็นว่าเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ พวกเขาได้อ่านน้ำววก (น้ำขาวขาว) เทใส่คล้องบังนั้น ในที่สุดคล้องบังขี้ผึ้งก็กลายมาเป็นคล้องบังจริง นับแต่นั้นมาครอบครัวตะขี้กรานก็เลยมีคล้องบัง (ป่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 52)

ในปัจจุบันนี้คลังบั๊งสำหรับเผ่าขมุไม่เพียงแต่เป็นมรดกที่มีค่าสูงเท่านั้น หากยังถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่ยึดเกาะบูชาอีกด้วย ในสมัยโบราณคลังบั๊งมีบทบาทหลายอย่างต่อเผ่าขมุ ดังเช่น ตีคลังบั๊งในพิธีฉลองชัย ในวันบุญต่าง ๆ ตีคลังบั๊งเพื่อเป็นสัญญาณเรียกรวมกำลังพล เสียงคลังบั๊งเป็นการปลุกระดมการสู้รบ เชื่อมันต่อชัยชนะของคน และมีเพียงเสียงคลังบั๊งถึงเดียวเท่านั้น ที่มีความสามารถนำส่งกระแสดิจและความมุ่งหวังของคนเราไปให้ผีพ่อผีแม่ ผีฟ้าผีแถนได้รับรู้ พร้อมกันนี้ คลังบั๊งก็เป็นวัตถุโบราณชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าสูงทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปะอีกด้วย ภาพลักษณ์ของตะขีกราน เป็นคนฉลาด สามารถประดิษฐ์สร้างสิ่งที่เป็นมรดกของชาติ

นอกเหนือจากนั้นยังมีพื้นสืบเรื่อง แก่แก่นขุนเจือง ซึ่งได้พรรณาถึงขุนเจืองได้บัญชากองทัพของคนต่อสู้การ โจมตีของฝ่ายตรงกันข้าม เพื่อปกป้องความเป็นเจ้าในเขตแดนของตนเอง ถึงแม้ว่าขุนเจืองพร้อมด้วยไพร่พลจะแพ้สงครามการต่อสู้ในครั้งนี้ แต่ประชาชนก็ถือว่าขุนเจืองเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญ ไม่ยอมจำนนต่อศัตรู หลังที่ขุนเจืองเสียชีวิตในสนามรบไปแล้ว ผีขุนเจืองยังนำกองทัพผีไปสู้รบกับพญาแถนอยู่เมืองฟ้าจนได้รับชัยชนะ

ตัวละครขุนเจือง ไม่เพียงแต่ได้รับการยกย่องสรรเสริญเหมือนดังวีรบุรุษผู้มีน้ำใจต่อผู้องอาจกล้าหาญและไม่ยอมจำนนต่อศัตรูเท่านั้น หากยังเป็นนักประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ผลงานด้านวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของชาติลาวอีกด้วย นักวิชาการด้านวัตถุโบราณได้กล่าวเป็นเอกฉันท์ตรงกันว่า ไหหินที่พบในแขวงเชียงขวางในปัจจุบันนี้เป็นผลของการประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานด้านวัฒนธรรมโบราณที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะ ประชาชนได้ประดิษฐ์พื้นสืบหลายบทเกี่ยวกับทุ่งไหหิน ในหนังสือ พงสาวดาร ของ มหาสิลา วีระวง ได้เขียนไว้ว่า “ขุนเจืองได้เมืองประกันแล้วจึงทำการฉลองชัยอยู่เมืองประกันถึง 7 เดือน ในการฉลองชัยครั้งนี้ขุนเจืองได้จัดให้ทำเหล้าไหเลี้ยงไพร่พลเป็นอันมาก” และพบในเรื่องอื่นที่กล่าวถึงไหหินไว้อีกว่า ไหหินเป็นไหเหล้าของขมุ กินดื่มกันในพิธีศพของบรรดาทหารที่เสียชีวิตในสงครามครั้งนั้น ทุ่งไหหินอาจเป็นเขตป่าช้าของเผ่าขมุในสมัยก่อน (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 52) นอกจากพื้นสืบเรื่อง แก่แก่นขุนเจือง ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีมหากาพย์ ท้าวรุ่งท้าวเจืองของ มหาสิลา วีระวง ซึ่งมีเนื้อเรื่องโดยสังเขปว่า ท้าวรุ่งท้าวเจืองเป็นลูกชายของขุนจอมธรรมเจ้าเมืองสวนตาลหรือเมืองนาคอง (เมืองเชียงรายของไทยในปัจจุบัน) เมื่อเกิดมาได้ 3 ปี คนเฝ้าหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าปางคำ นำเอาดาบกับทองคำเงินคู่หนึ่งมาถวาย ต่อมาก็มีผู้นำเอาช้างเผือก ตัวหนึ่งมาถวายและเรียกชื่อว่า ช้างเผือกพานคำ

เมื่อขุนจอมธรรมได้ถึงแก่กรรมลงในเวลาที่ท้าวรุ่งเติบโตใหญ่เป็นหนุ่มผู้เป็นแม่พร้อมด้วยชาวเมืองสวนตาล จึงตั้งท้าวเจืองผู้เป็นพี่ของท้าวรุ่งให้เป็นเจ้าครองนครแทนพ่อ ส่วนท้าวรุ่งให้เป็นรองหรืออุปราช ท้าวรุ่งทำการฝึกหัดช้างเพื่อนำใช้เข้าในการป้องกันนคร จากนั้นก็มีการต่อสู้ระหว่างเมืองปะกันและเมืองเงินยาง เนื่องจากท้าวเองกาต้องการแต่งงานกับนางอ้วเมืองเงินยาง

แต่ขุนซุ่มพ่อ ของนางอ้วไม่ยอมเพราะจะให้นางอ้วแต่งงานกับท้าวสูง ซึ่งเป็นหลานชายของตน การสู้รบทำให้กองทัพของขุนซุ่มด้านทานกำลังของท้าวเองกาไม่ไหว จึงถอยทัพกลับเมืองแล้ว ก็ส่งสาสน์ไปเชิญท้าวสูงผู้เป็นหลานชายให้นำกำลังมาช่วย

จากนั้นกองทัพของท้าวสูงได้โจมตีอยู่หลายเมืองและท้าวสูงก็เข้ายึดเมืองปะกันได้ ท้าวสูง ตั้งให้อ้ายคว่างเป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองปะกัน เมื่อจัดงานฉลองเรียบร้อยแล้วก็ยกทัพกลับคืนเมือง เงินบางส่วนท้าวสูงปกครองเมืองเงินยาง ค่อมาท้าวสูงได้ทำการสู้รบกับแถบลอนถูกฟันเสียชีวิต (มหาสิลา วีระวง. 2000 : 19-20-22)

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2540) ได้กล่าวว่า ท้าวสูงท้าวเจืองเป็นวีรกษัตริย์ผู้รวบรวมเมือง ในเขตสิบสองปันนา สิบสองจุไท หลวงพระบางและดงเกีย ท้าวเจืองได้ทำสงครามกับแควตเมือง ปะกันได้แล้วซึ่งได้จัดฉลองกิ่งเจ็ดเดือนในการฉลองชัยครั้งนี้ท้าวเจืองตั้งให้ทำเหล้าเลี้ยงไพร่พล ไหหินที่ หุ่นเชียงขวางคือไหเหล้าของท้าวเจือง เรื่องนี้แสดงถึงความสำคัญของทุ่งราบบริเวณนี้ ในด้านสมรภูมิรบระหว่างเผ่า

นอกจากนี้นิทานพื้นเมืองยังสะท้อนให้เห็นถึงการกล่าวประณามกำลังธรรมในสังคม ที่มีการกดขี่ขูดรีด มีความขัดแย้งและต่อสู้ด้วยหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน นิทานมักจะพรรณนา ตัวละคร พระยา ซึ่งเป็นตัวแทนที่เป็นสัญลักษณ์ให้แก่ชนชั้นปกครองผู้ร่ำรวย มีสิทธิอำนาจ เป็นคน โหดร้ายและโง่ ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวไร่ชาวนาซึ่งเป็นตัวละครที่ยากจน บริสุทธิ์ ขยันหมั่นเพียรและฉลาด กล้าหาญ รู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังเรื่อง อาเงาะและอาเลิน ซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง เนื้อเรื่องกล่าวไว้ว่า มีสองพี่น้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดมา พวกเขาทำมาหากินแบบชาวบ้านทั่วๆ ไปอาชีพหลักของเขาคือ การทำไร่ แต่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น กับสองพี่น้องโดยถูกกล่าวหาว่าทั้งสองพี่น้องเป็นชู้กับเมียของคนผู้มีฐานะดีและเป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่ทั้งสองพี่น้องปฏิเสธคำกล่าวหาดังกล่าว พวกเขาได้จัดตั้งคณะพิจารณาตัดสินมา คณะพิจารณาคดี ครั้งที่หนึ่งให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินสำนวน ถ้าใครโผล่ขึ้นจากน้ำก่อน ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด ในการดำเนินสำนวนนั้น ฝ่ายที่กล่าวหาได้โผล่ขึ้นจากน้ำก่อน เขาเป็นฝ่ายผิดแต่ไม่ยอม จากนั้นฝ่ายกล่าวหา ยังวิธีทางใหม่แข่งกันอีก มีวิธีการคือให้สองพี่น้องแบกหินคนละลูกใหญ่จากแม่น้ำให้ไปวางไว้ ที่บ้าน หินนั้นใหญ่และหนัก ในที่สุด สองพี่น้องก็แบกหินไปได้จนสำเร็จ คราวนี้ฝ่ายกล่าวหา ก็ยังไม่ยอม จนถึงกลางเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นฤดูฝน ฝนตกหนัก น้ำเต็มคอก พวกเขาได้เรียก สองพี่น้องมาว่ายนน้ำแข่งกัน ใครไปถึงทำน้ำก่อนผู้นั้นเป็นผู้ชนะ สองพี่น้องไม่มีปัญหาใด ๆ พวกเขาทั้งสองได้อธิษฐาน “ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าวิญญาณแห่งฟ้าและเจ้าวิญญาณแห่งดิน ให้เป็นหูเป็นตาให้พวกผู้ขัดขืน” การแข่งขันสองรอบ สองพี่น้องยังเป็นผู้ชนะอยู่เหมือนเดิม ในที่สุดฝ่ายกล่าวหาได้จับเอาอาเงาะไปประหารชีวิตด้วยการตัดคอ แล้วเอาหัวไปหย่อนไว้ที่คันไถ

ริมห้วยน้ำตรงจุดที่พวกเขาว่ายน้ำแข่งกัน เหลือแต่เพียงผู้น้องต้องต่อสู้กับฝ่ายกล่าวหาในครั้งต่อไป ครั้งนี้กำหนดให้แข่งขันเรื่องการใช้คำสุภาพ ใครใช้ได้จำนวนมากและแก้ปัญหาได้ทุกข้อความผู้นั้นจะเป็นผู้ชนะ เมื่อฝ่ายกล่าวหาเห็นว่าเขาทำได้ก็เลยจับเขามาตัดปลายลิ้นออกน้อยหนึ่ง แต่เขาก็ยังพูดเกี่ยวกับสุภาพได้จึงถูกตัดลิ้นออกครึ่งหนึ่ง และยังสามารถพูดได้เหมือนเดิม เขาก็เอามาตัดออกจนถึงโคนลิ้น แต่ก็ยังพูดได้ พวกเขาจึงจับเอาไปฆ่า ส่วนพวกคณะกรรมการตัดสินคดีไม่สามารถทำอะไรได้

นิทานเรื่องนี้จบลงด้วยการตายอย่างอนาถของสองพี่น้อง คือ น้องอาเงะและอาเถิน เนื้อเรื่องได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมของสังคมในเวลานั้น คนยากจนไม่สามารถที่จะต่อสู้กับพวกชนชั้นที่มั่งคั่งร่ำรวยและมีอำนาจอยู่ในสังคม แม้ว่าคนจนเป็นฝ่ายถูกและสามารถชนะได้ทุกครั้งที่มีการแข่งขันกัน แต่ก็ไม่เป็นไปตามความเป็นจริงได้ สองพี่น้องไม่มีทางที่จะเอาชนะผู้ทำผิดและไม่มีหนทางที่จะต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามนอกจากความตาย การตายของสองพี่น้องเป็นการตายด้วยความบ้ำเลือดของพวกอธรรม เห็นสิ่งที่ถูกต้องกลายเป็นสิ่งที่ผิดอยู่เสมอ การตายของสองพี่น้องเป็นการกล่าวประณามความไร้มนุษยธรรมของชนชั้นผู้มีอำนาจ ร่ำรวยอยู่ในสังคม คนเหล่านี้ไม่ต้องการให้คนคิดงั้นเช่นสองพี่น้องอยู่ในสังคม ฉะนั้นพวกเขาจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อทำลายไม่ให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ถือเป็นการตายที่ไร้เหตุผล ส่วนอีกแง่มุมหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการตัดสินคดี ตั้งขึ้นมาไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด เนื่องจากไม่มีอำนาจตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น ตั้งขึ้นเป็นเพียงหุ่นตัวหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถทำอะไรแก่ผู้ทำผิดได้และนิทานเรื่องนี้ก็ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ว่า ธรรมชนะอธรรม ดังจะเห็นได้จากอำนาจทั้งหมดอยู่ในกำมือของชนชั้นปกครอง

นิทานบางเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างชนชั้นและชนเผ่า ส่งผลให้กลายเป็นสิ่งกีดขวางความรักของหนุ่มสาว เช่น เรื่องบาเจียงและมะโรง เรื่องได้เล่าว่า พ่อของบาเจียงและมะโรงเป็นเพื่อนกันตั้งแต่ยังเป็นหนุ่ม และก็ให้สัญญากันว่า เมื่อหากแต่งงานได้ลูกเป็นหญิงและชายให้หมั้นหมายและให้แต่งงานกัน เมื่อคำสัญญาได้เกิดเป็นจริง จึงได้บาเจียงและมะโรงและเขาทั้งสองก็มีความรักซึ่งกันและกัน แต่พ่อของมะโรงได้ขัดขวางไม่ให้ทั้งสองรักกัน เพราะว่ครอบครัวของบาเจียงเป็นเผ่าละเวนและยากจน ฉะนั้นพ่อของมะโรงจึงให้นางแต่งงานกับคนร่ำรวยชื่อ ท้าวจำปาสัก ซึ่งเป็นเผ่าลาวด้วยกัน แต่นางไม่ชอบเขา การกีดกันและความผิดหวังในความรักทำให้พระเอกและนางเอกเสียชีวิตในตอนจบของเรื่อง กลายเป็นที่มาของชื่อเรียกภูเขาสองลูกที่ทั้งสอง ขาดใจตายว่า ภูเขาเจียง และภูเขาโลง ในแขวงจำปาสัก คราวทำทุกวันนี้

ตัวละครบาเจียง สะท้อนให้เห็นถึงความรักอันบริสุทธิ์ต่อคนที่เขารัก เขาทำทุกอย่างเพื่อจะสมหวังในความรัก บาเจียงได้ให้พ่อแม่มาสู่ขอหญิงสาวตามประเพณี แต่ก็ถูกพ่อของมะโรงปฏิเสธ และได้กล่าวกับพ่อแม่ของบาเจียงว่า “เมื่อใดมีเงินขัน เงินช้าง วัว ควาย หมู เป็ด ไก่

เหล่าไห อย่างละร้อยก็แห่กันมากมา” เพราะเศรษฐีโอรานพ่ของมะโรงรู้ว่า พ่อแม่ของบาเจียงไม่สามารถหาถึงของเหล่านั้นได้ สะท้อนให้เห็นว่า คนร่ำรวยไร้ความเมตตาปราณี ถึงแม้ว่าความรักของทั้งสอง ไม่สมหวัง แต่นิทานยังเล่าว่า ดวงวิญญาณของทั้งสองได้ไปพบกันอยู่บนสวรรค์

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ในนิทานของลาวยังสะท้อนความรักและความสามัคคีระหว่างเผ่าพันธุ์มนุษย์ผ่านนิทานเรื่องน้ำเต้าปู้ ซึ่งได้กล่าวถึงการกำเนิดของชนเผ่าในลาวที่มีกำเนิดมาจากน้ำเต้าปู้ ผู้ที่ออกมาคนแรกคือลาวเทิงถือว่าเป็นพี่ ผู้ที่สองออกมาคนรองคือลาวลุ่มถือว่าเป็นพี่คนกลางและผู้ออกมาคนสุดท้ายคือลาวสูงถือว่าเป็นน้อง น้ำเต้าปู้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ถึงต้นกำเนิดของมนุษย์ ถึงแม้จะเป็นการกำเนิดแบบธรรมชาติและมหัศจรรย์ แต่ก็ เป็นภาพที่มีชีวิตชีวาและสวยงาม

นิทานพื้นเมืองลาวที่กล่าวถึงตัวละครชนเผ่ามีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาของโลกและสรรพสิ่ง มนุษยชาติ ตลอดจนวิถีชีวิต อุดมคติ ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ประชาชนลาวบรรดาเผ่าได้สร้างสรรค์เรื่องเหล่านั้นเพื่อรับใช้ให้แก่การดำรงคงอยู่ของพวกเขาและนิทานเหล่านั้นได้กลายเป็นมรดกอันล้ำค่าให้แก่คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต

ภาพสะท้อนชนเผ่าต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีและนิทานพื้นเมืองลาวนั้นมีเนื้อเรื่องหลากหลาย เช่น เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงการกำเนิดของมนุษย์ การกำเนิดสิ่งต่างๆ ในโลก หรือบางเรื่องกล่าวถึงการช่วงชิงอำนาจและการชิงนางก่อให้เกิดการสู้รบกัน และบางเรื่องกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบรรดาชนเผ่าในสังคมลาว ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มชนเผ่าที่นำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพวกเขามากยิ่งขึ้น กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาประเทศชาติลาว ทั้งนี้ยังมีการประดิษฐ์สร้างวรรณคดีและนิทานที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตวัฒนธรรมของพวกเขาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์

บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องสั้นและนวนิยายลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ทั้งนี้ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความหมาย วิวัฒนาการ ลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว
2. องค์ประกอบ ประเภทของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว
3. ความสำคัญ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยายลาว

ความหมาย วิวัฒนาการ ลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว

1. ความหมายของเรื่องสั้นและนวนิยาย

1.1 ความหมายของเรื่องสั้น

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า ในวงวิชาการลาวนั้นมิได้ให้นิยามคำว่า “เรื่องสั้น” ไว้ไว้มากนัก ในขณะที่วงวิชาการของไทยมีนักวิชาการนิยามความหมายของเรื่องสั้นไว้ทั้งสอดคล้องและแตกต่างกันดังเช่น

มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2524 : 16) ให้ความหมายคำ “เรื่องสั้น” ว่า เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ซึ่งบางคนเรียกว่าเรื่องเล่า สมมุติ มีลักษณะการเขียนเป็นร้อยแก้ว แต่เดิมไทยเรียกงานประเภทนี้ว่า “เรื่องประโลมโลก”

สมภาพ นาคพันธ์ (2534 : 17) กล่าวว่า เรื่องสั้น (Short Story) หมายถึง เรื่องเล่าขนาดสั้น ๆ มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยแก้ว การดำเนินเรื่องคล้ายนวนิยาย แต่เนื้อเรื่องของเรื่องสั้นกระชับ เข้าสู่จุดคลี่คลายของเรื่องอย่างรวดเร็ว โดยเล่าถึงเหตุการณ์เพียงเรื่องเดียว หรือมีน้อยเรื่อง มีตัวละครน้อยและมีวิธีเรียบเรียงแบบธรรมดา หรือเรียบแบบไม่คาดหมาย

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 160) ได้นิยามคำ “เรื่องสั้น” ว่า เรื่องสั้น (Short Story) หมายถึง งานเขียนที่มีได้เน้นข้อเท็จจริงแต่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการ มีลักษณะที่สำคัญคือต้องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและดำเนินไปในสถานที่ เวลา เชื่อมโยงกันเป็นเรื่องราว ซึ่งมีตัวละครไม่มาก มีโครงเรื่องสั้น

อิงอร สุพันธุ์วนิช (2548 : 1) กล่าวว่า เรื่องสั้น คือ งานเขียนที่ควรมีตัวละครน้อย ดำเนินเรื่องในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โครงเรื่องไม่ซับซ้อนมุ่งเสนอแนวคิด แก่นเรื่องเพียงประเด็นเดียว ความยาวพอประมาณ อ่านได้จบภายใน 5-50 นาที

นอกจากนักวิชาการไทยจะนิยามคำว่า “เรื่องสั้น” ไว้อย่างกว้างขวางแล้ว ยังมีนักวิชาการลาวดังเช่น ดวงเคือน บุญขาว (2005 : 199) กล่าวถึง “เรื่องสั้น” ว่า เรื่องสั้น หมายถึง งานเขียนที่แต่งขึ้นสั้น ๆ นิยายสั้น ๆ เป็นต้น

จากความหมายของเรื่องสั้นที่มีผู้เสนอไว้จำนวนมากนั้น ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น กล่าวคือ เรื่องสั้นในวัฒนธรรมวรรณศิลป์ของลาวนั้น น่าจะหมายถึงการเขียนที่มีใจเรื่องจริง โดยแต่งขึ้นจากจินตนาการ เขียนเป็นร้อยแก้วที่มีขนาดสั้น ทั้งนี้อาจจะมีเหตุการณ์สำคัญเพียงเรื่องเดียว มีจำนวนตัวละครน้อย และอาจมุ่งเสนอแนวคิด หรือแก่นเรื่องสำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

1.2 ความหมายของนวนิยาย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการนิยามคำว่า “นวนิยาย” ในสังคมลาว ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับการนิยามคำว่า “เรื่องสั้น” กล่าวคือ ยังไม่ปรากฏผลงานที่นิยามความหมายของคำว่า “นวนิยาย” มากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาด้านวรรณกรรมปัจจุบันนั้น ยังไม่ได้รับความนิยมนักในช่วงที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของนวนิยายในวงวิชาการไทย เพื่อนำมาประกอบการนิยามคำว่า “นวนิยาย” ในสังคมลาว ดังนี้

พระยาอนุมานราชธน (2514 : 74-75) กล่าวว่า นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมใหม่ที่ได้รับจากตะวันตก มาจากคำว่า Novel ซึ่งแปลว่า ของใหม่ กล่าวกันว่าเป็นสิ่งที่สืบเชื้อสายมาจากการเล่านิยาย อันเป็นพฤติกรรมธรรมชาติมนุษย์ แต่นวนิยายมีวิธีใหม่ขึ้นจากนิยายซึ่งเล่ากันมาแต่โบราณ ลักษณะสำคัญของนวนิยายคือ การแต่งเป็นร้อยแก้ว เป็นเรื่องเล่าขนาดยาว และเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น มีตัวละคร บทสนทนา มีความสอดคล้องกันสถานะของตัวละคร มีบทพรรณนาหรือบรรยายทั้งจาก ตัวละครที่ชัดเจน กลวิธีการแต่งหรือวิธีการเล่าซ้อนไปซ้อนมาได้ นวนิยายเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นอาจจะจริงหรือไม่จริงก็ได้ หมายถึงเป็นสิ่งที่เกิดในสังคมหรือเป็นเพียงจินตนาการของผู้แต่ง แต่ส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นเรื่องแต่งมากกว่า ยกเว้นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่จะมีส่วนของประวัติศาสตร์จริงอยู่และ นำเรื่องต่าง ๆ มาเสริมเพิ่มเติม

สุพรรณิ วรท (2519 : 2) ให้ความหมายของ “นวนิยาย” ไว้ว่า นวนิยาย คือเรื่องเล่า ขนาดยาวที่เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีตัวตนจริง นวนิยายเป็นทั้งเรื่องจริงและเท็จ กล่าวคือว่า แม้บุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ จะไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ตัวละครในนวนิยายนั้นก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นแบบฉบับของบุคคลที่มีอยู่ในชีวิตจริงและพฤติกรรมของตัวละครก็สอดคล้องกับลักษณะความเป็นไปที่ปรากฏขึ้นจริงในสถานที่และยุคสมัยนั้น ๆ

แอนโทนี ทรอลลอป (Anthony Trollope) อธิบายว่า นวนิยายเป็นสิ่งที่แสดงภาพชีวิต คนสามัญซึ่งทำให้คล้ายชีวิตจริงด้วยการสอดแทรกอารมณ์ และทำให้น่าอ่านโดยแทรกเหตุการณ์สะท้อนอารมณ์ นวนิยายควรแสดงภาพชีวิตจริง ซึ่งมีใช้ภาพของบุคคลซึ่งเป็นที่ยึดหรือเป็นบุคคลซึ่งผู้แต่งรู้จัก แต่เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นโดยกำหนดให้มีลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์อันเป็นที่รู้จักกันดี (สุพรรณิ วรพร. 2519 : 3)

สกลรัตน์ แซ่ด่าน (2528 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงรูปแบบหนึ่ง ถือกำเนิดจากกลุ่มนักเขียนผู้ต้องการเสนอเรื่องให้มีลักษณะจริง โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมธรรมชาติ ตลอดจนภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ แม้เรื่องราวหรือตัวละครในนวนิยายจะเป็นเพียงสิ่งสมมติที่นักเขียนสร้างขึ้น แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นไปอย่างไร้เหตุผล

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 160) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยาย (Novel) หมายถึง งานเขียนที่มีได้เน้นข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการ มีลักษณะที่สำคัญคือต้องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและดำเนินไปในสถานที่ เวลา เชื่อมโยงกันเป็นเรื่องราว ซึ่งมีตัวละครมากมาย มีโครงเรื่องยาวและสับสน

นอกเหนือจากนักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของนวนิยายไว้อย่างหลากหลายแล้วนั้น จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการลาวได้นิยามคำว่า “นวนิยาย” ไว้ด้วยดังเช่น สีเวียงแขก กอนนิวง (2005 : 776) ได้ให้ความหมายว่า นวนิยาย หมายถึง นิทานเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ และ ดวงเดือน บุนยวง (2005 : 141) ได้นิยามว่า นวนิยายคือนิยายเขียนแบบสมัยใหม่

2. วิวัฒนาการของเรื่องสั้นและนวนิยาย

2.1 วิวัฒนาการของเรื่องสั้น

หลังจากอาณาจักรล้านช้างตกเป็นเมืองขึ้นของสยามระยะหนึ่งต่อมาด้านฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ประเทศลาวปัจจุบัน) จึงตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2436 (วิยะดา พรหมจิตต์. 2541 : 2 ; อ้างอิงมาจาก อูราลักษณ์ สิทธิบุตร. 2526 : 151) ส่งผลให้อิทธิพลทางวัฒนธรรมและประเพณีฝรั่งเศสแผ่ขยายเข้าสู่สังคมลาว ฝรั่งเศสมีนโยบายยกเลิกกิจกรรมทางพุทธศาสนาแล้วส่งเสริมให้ประชาชนลาวหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางคริสต์ศาสนาแทน (วิยะดา พรหมจิตต์. 2541 : 2 ; อ้างอิงมาจาก พยงค์ ทิมเจริญ. 2538 : 8) นอกจากนี้การเรียนการสอนในโรงเรียนและภาษาที่ใช้ในราชการล้วนใช้ภาษาฝรั่งเศสทั้งสิ้น (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1987 : 291) เหตุที่ประชาชนลาวได้เรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสส่งผลให้มีนักเขียนเขียนเรื่องสั้นลาว โดยได้รับอิทธิพลจากเรื่องสั้นของฝรั่งเศส

เรื่องสั้นลาวได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาเผยแพร่ในประเทศลาวพร้อมกับระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศส นักเขียนลาวนำรูปแบบวรรณกรรมฝรั่งเศสมาเป็นแนวทาง

ในการเขียนเรื่องสั้นลาว ดังเช่น เรื่อง “แอล เล ฟอรัมิดาบเบลอ, ลาเบลแมร์” (Elle Est Formidable, La Belle Mare) เขียนโดย กะด้าย โคนสะโฮลิด เป็นเรื่องแนวตลกขบขัน (อุทิน บุญยาว. 1997 : 2) จากนั้นจึงมีการแปลวรรณกรรมฝรั่งเศสเป็นภาษาลาวคือเรื่อง หนองผีเปรต (ໝອງຜີເຜັດ) แปลมาจากเรื่อง “ลาแมร์ โอคิอาบเบลอ” (La Mare Au Diable) ของ จอร์จ ซองค์ (Georg Sand) แล้วนำโครงเรื่องมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพสังคมลาว (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1987 : 295)

เรื่องสั้นลาวได้รับรูปแบบจากตะวันตกเนื่องจากในสมัยนั้นเป็นช่วงที่ประเทศลาวเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ส่งผลให้เรื่องสั้นฝรั่งเศสเผยแพร่สู่ประชาชนลาวโดยผ่านระบบการศึกษา ขณะเดียวกัน ก็ได้รับคำนิยมจากนักอ่านลาวเพราะมีลีลาการเขียนที่สนุกสนานตื่นเต้น ลักษณะการเขียนเช่นนี้จึงเป็นรูปแบบใหม่ที่เพิ่งจะผ่านสายตานักอ่านลาว แม้ว่าเรื่องสั้นลาวจะได้รับรูปแบบจากตะวันตกโดยตรง แต่วรรณคดีลาวในสมัยโบราณก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นรากฐานของเรื่องสั้นลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าประเภทร้อยแก้วซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วและประชาชนมักที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ต่อกันฟังเสมอมีทั้งให้ความสะเทือนใจและความบันเทิง (วิยะดา พรหมจิตต์. 2541 : 7-8)

จากลักษณะของเรื่องเล่าซึ่งมีความใกล้เคียงกับลักษณะของเรื่องสั้นจนอาจกล่าวได้ว่า นิทานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคก่อนเป็นพื้นฐานของเรื่องสั้นในยุคต่อมา ทั้งนี้เพราะลักษณะเรื่องเล่าสมัยก่อนเหมือนกับเรื่องสั้นคือมีโครงเรื่อง มีตัวละครซึ่งเป็นทั้งคนและสัตว์และให้แนวคิดเหมือนกัน แต่เรื่องสั้นมีตัวละครที่เป็นมนุษย์มีชีวิตจิตใจและมีความคิด มีฉากซึ่งเป็นสถานที่เสมือนจริงและมีบทสนทนาที่เหมือนกับการพูดในชีวิตประจำวัน ลักษณะของเรื่องสั้นจึงมีความสมจริงกว่านิทาน

หนังสือพิมพ์ฉบับแรกคือ “ลาวใหญ่” (ລາວໃຫຍ່) ได้รับการตีพิมพ์ใน ค.ศ 1941 เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาลาว หนังสือพิมพ์เล่มนี้ มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นจดหมายเหตูลาว เนื้อหาเกี่ยวกับการแจ้งข่าวสารที่เกิดขึ้นในประเทศ เน้นนำให้ความรู้ทั่วไป ได้แก่ การกีฬา สุขภาพ อนามัย การช่าง การรักษายาขนบธรรมเนียมประเพณี กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ลาวใหญ่เป็นที่รองรับการโฆษณานโยบายทางการเมืองของชาวฝรั่งเศส เพื่อชี้ให้เห็นวัฒนธรรมของฝรั่งเศส ความเจริญต่าง ๆ เป็นการทำให้คนลาวเลื่อมใสชาวฝรั่งเศสและประเทศฝรั่งเศสมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมผลงานด้านวรรณกรรมอีกด้วย (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1987 : 292)

เนื้อหาของเรื่องสั้นในลาวได้รับอิทธิพลจากการเล่าเรื่องราว ผลงาน ชีวิตคน เหตุการณ์ต่อสู้ สภาพสังคมลาว การทำงานของประชาชน ดังเช่น ก่อนปี ค.ศ. 1945 วรรณกรรม

ที่มีเนื้อหารักชาติเริ่มปรากฏขึ้น เขียนโดย เจ้าสุพานวงแต่ไม่ปรากฏชื่อเรื่องและปีที่พิมพ์ที่ชัดเจน โครงเรื่องของเรื่องสั้นนี้แสดงความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากฝรั่งเศสกับระบบการเมืองที่ตกอยู่ในอาณานิคมของฝรั่งเศส ตัวละครเอกเป็นชายหนุ่มในตระกูล เชื้อเจ้าวังหน้า ของราชวงศ์หลวงพระบาง เป็นชายหนุ่มที่มีอุดมการณ์ในการทำงานและทำงานให้รัฐบาลลาวด้วยความหวังว่าจะนำความรู้มาพัฒนาบ้านเมืองให้เต็มความสามารถ เขาต้องการเห็นประเทศมาตุภูมิเจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่น แต่ต้องผิดหวังเมื่ออุดมการณ์ของคนขัดแย้งกับระบอบการเมืองที่ประเทศเจ้าอาณานิคมใช้บริหารประเทศลาว ความขัดแย้งนี้ไม่คลี่คลายแต่จบลงด้วยความหวัง ชายหนุ่มไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้เพราะรัฐบาลอยู่ได้บังคับบัญชาของฝรั่งเศส เขาจึงไม่มีสิทธิที่จะแสดง ออกทางการเมือง หนทางเดียวที่เขาทำได้คือต้องอดทนต่อระบบการบริหารประเทศของเจ้าอาณานิคม เพราะเขาคิดว่า สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวและต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เขาหวังว่าเมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้วสักวันหนึ่งต้องสิ้นสุดลง (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 300-301) เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องสั้นลาวเรื่องแรกและเป็นเรื่อง ที่เขียนเกี่ยวกับประวัติของนักเขียนเอง (คารา กันละยา. 2541 : สัมภาษณ์ ; อ้างอิงมาจาก วิยะดา พรหมจิตต์. 2541 : 14)

วารสารเมืองลาวเป็นวารสารฉบับแรกที่ตีพิมพ์เรื่องสั้นลาวออกเผยแพร่ให้ประชาชน ได้รู้จักเป็นครั้งแรกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ 1959 และเรื่องสั้นเริ่มเป็นที่สนใจของนักอ่านและนักเขียน มากขึ้นจึงมีนักเขียนสนใจส่งผลงานลงตีพิมพ์ทั้งในหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่าความก้าวหน้าทางการพิมพ์เป็นปัจจัยส่งเสริมเรื่องสั้นลาว

ดังนั้นการพิมพ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการกำเนิดและขยายตัวของเรื่องสั้นอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่เริ่มมีการพิมพ์ก็เริ่มมีวรรณกรรมสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเกิดขึ้น ด้วยเหตุ นั้นทำให้วรรณกรรมสมัยใหม่เพิ่มจำนวนตามไปด้วยและที่สำคัญคือเรื่องสั้นลาวได้รับการพิมพ์ให้นักอ่านลาวได้รับทราบ ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง

ในยุคสมัยนั้น มีนักเขียนที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น วิไล แก้วมะณี เวียงคำ แก้วมะณี สีวงไซ (บัวแก้ว จะเถินถึงสี) สมบุญทะวิไซ คำผาย พิลาวง บุนดอง มะนิลา เป็นต้น บรรดานักเขียนเหล่านี้ได้สร้างสรรค์ผลงานอยู่ภายในเขตปลดปล่อย พวกเขาเหล่านี้ถือกำเนิดมาจากชนชั้นกรรมกร ชาวไร่ นา นักรบ นักการเมือง ข้าราชการ นักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ แต่ด้วยความชื่นชอบการเขียนและเติบโตขึ้นมาในท่ามกลางสงคราม พวกเขาได้แต่งวรรณกรรมขึ้นเพื่อเป็นอาวุธอันแหลมคมประกอบการปลุกกระดมขวัญและกำลังใจของนักรบปลดปล่อยประชาชนลาวในทุกสนามรบ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 หนังสือรวมเรื่องสั้นหลายเล่มได้พิมพ์ออกมาสู่สายตาของมหาชนอย่างต่อเนื่องดังเช่น เรื่อง “ข้าวต้มจี๋เอาปิ่น” (เจ้าถัมจี๋เอาปิ่น) “ลูกผู้ประเสริฐของชาติ” (ลูกผู้ประเสริฐของชาติ) (ลูกผู้ประเสริฐของชาติ) “สองแม่ลูก” (สองแม่ลูก) “ตามถนนเวียงจันทน์” (ตามถนนเวียงจันทน์) “ภาษาแม่” (ภาษาแม่) “แหวนหมั้น” (แหวนหมั้น) “คืนหนึ่งในแนวหน้า” (คืนหนึ่งในแนวหน้า) “ผู้สืบทอด” (ผู้สืบทอด) “น้องน้อยอาจหาญ” (น้องน้อยอาจหาญ) “ดอกไม้ป่า” (ดอกไม้ป่า) “บนเส้นทางปลดปล่อย” (บนเส้นทางปลดปล่อย) “ชีวิตใหม่” (ชีวิตใหม่) เป็นต้น

2.1.1 ด้านเนื้อหาของเรื่องสั้น

เนื่องด้วยระยะที่เรื่องสั้นขยายตัวซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศลาวตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอเมริกา (ค.ศ. 1955-1975) ประเทศลาวถูกแบ่งออกเป็นสองเขต คือ เขตควบคุมของอเมริกา และอเมริกาเป็นผู้ปกครองโดยตรงและอีกเขตหนึ่งเป็นเขตปลดปล่อย ซึ่งฝ่ายของแนวลาวยุคใหม่เป็นผู้ปกครอง สองเขตนี้มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สภาพสังคมได้ส่งผลกระทบต่อเนื้อหาของเรื่องสั้นให้แตกต่างกัน ดังผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไป

เนื้อหาเรื่องสั้นเขตอเมริกาปกครอง วรรณกรรมอยู่ในเขตนี้มีการขยายตัวพอควร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบด้วยกัน เช่น รูปแบบสัญลักษณ์ และรูปแบบเพลิจินด

รูปแบบสัญลักษณ์ นักเขียนที่เป็นตัวแทนของรูปแบบนี้ ส่วนมากเป็นนักเขียนที่อยู่ในกลุ่ม “หนามไผ่” และกลุ่ม “หนุ่มปากกาเขียน” เช่น ดวงจำปา (ดาลา กันละยา) ดอกเกด (ดวงเดือน บุนยวง) เสรีภาพ เป็นต้น นักเขียนเหล่านี้ได้เขียนเรื่องสั้นออกสู่สายตาของมหาชนเป็นเรื่องสั้นแนว สัญลักษณ์ นักเขียนสะท้อนให้เห็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมลาว เช่น ปัญหาการถือราษฎรบังหลวง นักเขียนเหล่านี้จะวิจารณ์ตัวละครที่เป็นข้าราชการระดับสูง เพราะเป็นกลุ่มสำคัญที่มีโอกาสคดโกงเงินของทางราชการเพื่อมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว เช่นในเรื่อง “เหตุเกิด” รวมทั้งการรับสินบนจากประชาชนมีผลให้ประชาชนซึ่งมีชีวิตที่แร้นแค้นอยู่แล้วกลับเพิ่มความทุกข์ยากมากขึ้นอีก เช่น ในเรื่อง “ลาตาของความตาย” ดังนั้นจะพบว่า ตัวละครที่มีความเป็นอยู่ที่ดีคือข้าราชการระดับสูงในสังคม ส่วนประชาชนธรรมดาและข้าราชการชั้นผู้น้อยมีชีวิตที่ลำบาก

นอกนี้ยังมีเรื่อง “ช่วยด้วย ! ช่วยด้วย !” ของดอกเกด ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพน้ำท่วมนครหลวงเวียงจันทน์ในปี ค.ศ 1966 เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนผู้ยากจนต้องพบกับความลำบาก และล้มตายอย่างน่าสมเพชเวทนา ดอกเกดได้แสดงความเห็นใจต่อครอบครัวหนึ่งซึ่งขาดหัวหน้าครอบครัวผู้เข้มแข็ง ขาดผู้ให้คำปรึกษา มีเพียงหญิงหม้ายเลี้ยงลูกน้อยสามคน ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงเพิ่มมากขึ้น เรืออยู่ท่ามกลางกระแสน้ำ ที่แม่ลูกไม่สามารถหนีออกจากเรือไปได้ แม่รู้สึกเป็นห่วงที่สุดแต่ก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร ไม่มีอาหารจะให้ลูกกิน ทั้งไม่สามารถจะร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นให้มาช่วยลูกของนางให้พ้นจากความตายได้

คำร้องขอความเห็นใจของนางถูกตอบแทนด้วยการทุบตีจากคนอื่น คำร้องขอความช่วยเหลือของนางไม่ได้รับความเห็นใจจากเพื่อนมนุษย์คนใดทั้งนั้น นางได้แต่ร้องไห้ด้วยความเจ็บปวด นางรู้สึกอ่อนแรง จำต้องปล่อยให้แม่น้ำโขงพัดพาร่างกายของคนไหลไปตามกระแสน้ำที่ได้พัดเอาชีวิตลูกของนางไปสู่ดินแดนแห่งความโศกเศร้า เนื่องจากนางไม่สามารถที่จะไขว่คว้าเอาชีวิตของลูกคืนกลับมาได้ นางจึงกล่าวคำอำลาโลก “แน่ว่าข้อเป็นหมาไม่มีปกคอ ถึงอยู่ไปก็คงไม่พ้นเทศบานมาคลั่งไล่ล่อลากไปขัง ให้ออดข้าวคายนอยู่หลังคล้ายกาฟานเป็นแน่อีหลี...”

ดอกเกด ผู้มีสายตาแห่งความสงสาร รู้สึกเคียดแค้นต่อความโหดเหี้ยมของผู้กุมอำนาจในระบอบเก่า ดอกเกดได้กล่าวประณามระบอบการปกครองที่ไม่มีความยุติธรรม กษัตริย์คนไรที่พึ่งพาอาศัยอยู่แล้วถูกเย็บข่าฆ่าลง ไม่มีผู้ใดเห็นใจมนุษย์ด้วยกัน ในระบอบการปกครองของผู้ล่าอาณานิคม คนไม่มีฐานะหรือตำแหน่งในสังคมเปรียบได้กับสุนัขไม่มีเจ้าของ แม้จะอ่อนวอนเท่าใดก็ไม่มีคนในตำแหน่งหรือฐานะทางสังคมสูงหันเหลียวแล ดังคำร้องว่า “ช่วยด้วย ! ช่วยด้วย !” ของนางหม้ายเป็นเพียงคำพูดของมนุษย์ผู้ไร้ที่พึ่งพิงและจุดหมาย นางจึงไม่สามารถต่อสู้กับความตายได้ ผู้เขียนได้กล่าวประณามต่อความชั่วร้ายของสังคมว่า “ผู้ดีมีเงินใช้ ผู้ร้ายตายอย่างหมา”

ในสังคม ซึ่งถูกครอบงำด้วยความไม่ยุติธรรมนั้น ผู้คนในสังคมจึงได้พบกับความสับสนในชีวิต มีคนจำนวนมากที่ได้พบกับชีวิตที่พวกเขาไม่พึงปรารถนา เขาไม่เคยได้รับสิ่งที่คนมุ่งหวัง เนื่องจากสังคมไร้มนุษยธรรม ผู้คนไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากอำนาจเงินตรา และปากกระบอกปืน สภาพสังคมได้สร้างให้นักเขียนผู้มีสายตาแห่งความสงสาร ต่อชะตาชีวิตอาภัพ ไม่อาจทนยืนดูการหลั่งน้ำตาของชีวิตที่ปราศจากจากความอบอุ่น เขารู้สึกสงสารชีวิตที่ตกหลุมแห่งความหายนะ ถึงแม้ว่านักเขียนไม่สามารถหาเส้นทางเดินให้แก่บรรดาชีวิตที่อนาถาเหล่านั้น ก็ตามแต่นักเขียนผู้มีแนวความคิดที่ถูกต้องก็ได้้นำประเด็นปัญหามาตีแผ่ความเป็นจริงแห่งความไม่ยุติธรรมนั้นให้ผู้คนที่หลายรับรู้ เช่น เรื่องสั้น “ใคว่เงินเป็นพระเจ้า” ของดวงจำปา (บ่อแสงคำ วงดาล และคณะ. 1997 : 327)

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนได้เล่าถึงชีวิตของหญิงสาวผู้หนึ่งที่มีชีวิตอยู่ภายใต้ระบอบสังคมเก่า นางเกิดมาและเติบโตมาจากครอบครัวยากจน หาเช้ากินค่ำอยู่ในเมืองหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นสังคมที่ถือกันว่า เงินเป็นพระเจ้า มีอำนาจและควบคุมเคลื่อนไหวในสังคม ความไม่ยุติธรรมของสังคมได้ทำให้ครอบครัวของนางยิ่งยากจน ครอบครัวของนางขณะนั้นไม่ต่างกับดินไม้ที่อยู่ใกล้ฝั่ง เมื่อมีฝนตกแรงน้ำมากไหลนอง ไม้ใกล้ฝั่งนั้นก็ถูกน้ำเซียวพัดคั้นไม้นั้นโค่นลงอย่างไม่ต้องสงสัย พ่อของนางถูกจับเนื่องจากถูกกล่าวหาว่า เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล แม้เป็นกบฏการ นางมีน้องหลายคนและยังเป็นเด็กอยู่ มีเพียงแต่นางสิบผู้เดียวที่เป็นพี่สาวคนแรกมีอายุ 11-12 ปี สิบจะต้องเป็นผู้หาเงินมาเลี้ยงแม่และน้อง สิบตั้งใจทำงานจนก้าวจากชีวิตแม่ค้าขายขนมาเป็นเจ้าของร้าน

ขายผักที่ดึงดูดลูกค้าได้มากที่สุดและกลายเป็น“เมียน้อย” ของผู้มีอิทธิพลที่ร่ำรวยได้ จากอาชีพขายผักมาเป็น “เมียน้อย” นั้นเป็นย่างก้าวพลิกผันในชีวิตของสิบัว นางคิดว่า ถึงจะเป็น “เมียน้อย” แต่นางก็สุขสบาย ไม่เคียดร้อนในชีวิต นางมีรถยนต์ขับ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แม่และน้องได้กินอยู่อย่างสุขสบาย และสิบัวก็กลายเป็นคนที่สังคมนับหน้าถือตาเนื่องจากอำนาจของเงินและสภาพของสังคมจึงทำให้สิบัว เกิดมีความโลภมาก จนทำให้สิบัวแอบมีชู้ ซึ่งในขณะเดียวกันคนที่ที่เป็นชู้ก็มีคนรักอยู่แล้ว แต่สิบัวไม่ทราบมาก่อน เมื่อชายชู้ได้เข้าพิธีแต่งงานกับคนรักของเขา สิบัวทราบเรื่องและเกิดความหึงหวง ทำให้สิบัวฆ่าชายชู้ของคนในวันแต่งงาน ท้ายที่สุดสิบัวถูกจับในข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนา จากการผันเปลี่ยนของชีวิต สิบัวได้สารภาพกับเจ้าหน้าที่ว่า “แต่ก่อนฉันน้อยคิดว่าเงินซื้อได้ทุกอย่าง ทุกอย่าง เงินเป็นเจ้าทุกสิ่งทั้งปวงในโลก ฉันน้อยเคยคิดนั้นค่อสู ทำให้ทุกอย่างเพื่อให้ได้มาด้วยเงิน เมื่อฉันน้อย เกิดความรักกับเขา ผูกพันหัวใจเขาไว้ด้วยเงินอันมหาสารของ ฉันน้อย เขาเอาเงินนั้นไปแต่งเอาหญิงคนอื่น หญิงที่เขาจะร่วมชีวิตนำค่อไปฉันน้อยเลย...”

นางยังพูดอีกว่า

“ไผ่รู้ว่าเงินซื้อหัวใจของคนได้จักเทื่อ... ไม่ว่าใจฉันน้อย หรือใจของบักที่ฉันน้อยเค็ดชีวิตของมันนั้นก็ถือกัน... เงินไม่ได้ช่วยให้หัวใจของมนุษย์อึดเต็มได้ดอกยาพอ”

(ช่วยด้วย ช่วยด้วย. 1971 : 200)

(ไผ่รู้ว่าเงินซื้อหัวใจของคนได้จักเทื่อ... บ่ว่าใจฉันน้อยซลใจของบักที่ฉันน้อย เค็ดชีวิตของมันนั้นก็ถือกัน... เงินบ่ได้ช่วยไขหัวใจของมะบุดอึดเต็มได้ดอกยาพอ)

ด้วยทัศนะที่ไม่ถูกต้องของกลุ่มนายทุนจึงทำให้แนวคิดของคนที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของเขาถูกปกครองด้วยเงิน เงินได้กลายเป็นสิ่งที่มีอำนาจบีบบังคับจิตใจของคนให้เกิดความโลภอย่างไร้ขอบเขต จากสภาพนั้นจึงมีผลสะท้อนถึงเนื้อหาของวรรณกรรม ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาใดก็มักจะกล่าวถึงความเป็นจริงของสังคมในทางองวิพากษ์วิจารณ์ แม้ว่าผู้เขียนคือดวงจำปา จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้นก็ตาม แต่ก็กล้าดำนิและตีแผ่ความเป็นจริงของสังคม ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความจริงในสังคมมีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ผู้ขายนิยม “การเอาเมียน้อย ห้อยเมียปลาย” มีการเข่นฆ่าฟันกันด้วยเหตุผลส่วนตัว ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นภายหลังลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศส และอเมริกาเข้ามาควบคุม เพราะพื้นฐานโดยธรรมชาติของคนลาวนั้นมีการคิดต่อสัมพันธ์กันด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่ได้ “ถักลอบหรือฆ่าเจ้าอาของแต่อย่างใด

เคยมีความรักความเพ่งนับถือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีแค่เพราะระบอบล่าเมืองขึ้นนั้น จึงไม่มีความยุติธรรม ระบอบนั้นได้ทำรายริดครองประเพณี และความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชนลาว” (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1997 : 328)

สำหรับเรื่องต้นรูปแบบเพลิดจินนั้น มีนักเขียนที่เป็นตัวแทนได้แก่ ท่ง อุบมุง เพื่อนใจ ปาโน สมจิน ป. จิน เป็นต้น นักเขียนเหล่านี้ได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องของความรักระหว่างหนุ่มสาวที่ลุ่มหลงมัวเมาในสังคมสมัยใหม่ที่อเมริกาได้นำเข้ามา เหมือนกับสภาพชีวิตจริงในสังคมที่ได้รับผลกระทบมาจากวัฒนธรรมของตะวันตก สภาพสังคมได้ส่งผลกระทบต่อออกมาในการสร้างสรรค์วรรณกรรมลาวภายใต้สังคมระบอบเก่าอย่างมากาย เช่น เรื่อง “มัดสาหลงเหยื่อ” (มัดสาหลิงเหยื่อ) “แค่...จันทอม” (แค่...จับทอม) เป็นต้น

นักเขียนบางคนเขียนเกี่ยวกับปัญหาของคนชนบทที่เข้าประกอบอาชีพในเมืองหลวง ในยุคนี้เมืองหลวงมีบริษัทเอกชนตั้งขึ้นเป็นจำนวนมากส่งผลให้คนชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหนุ่มสาวตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองหลวง เพราะพวกเขาหวังว่าจะได้งานที่ดีและมีรายได้พอที่จะยก ฐานะให้ดีขึ้น ความคิดดังกล่าวทำให้พวกเขาผิดหวังต้องหวนกลับบ้านเกิด คือเรื่อง “ถูกเขย” (ลูกเขย) ของท่ง อุบมุง เนื้อเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างชีวิตชาวบ้านในชนบทกับวิถีชีวิตในเมืองหลวง โดยกล่าวถึงชีวิตของหญิงสาวชนบทที่หนีพ่อแม่ตามชายคนรักมาอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ แล้วทนสภาพความขมขื่นของชีวิตในสังคมเมืองหลวงไม่ได้จึงต้องหวนกลับบ้านเกิด

เรื่องนี้ ท่ง อุบมุง สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตในเมืองหลวงไม่ใช่เรื่องง่าย ถ้าขาด “เงิน” และพยายามจะบอกว่าสังคมชนบทเป็นสังคมที่สงบสุข ฉะนั้น “เงิน” สำหรับชีวิตในชนบทไม่มีความจำเป็น แม้แต่งงานก็ยังไม่ต้องใช้เงินค่าสินสอดมีเพียงที่นา 2-3 ไร่และทำพิธียกให้คู่บ่าวสาวได้ทำมาหากินกับที่นาผืนนั้นต่อไป ส่วนชีวิตในเมืองหลวงกลับตรงกันข้าม อำนาจของเงินสามารถเปลี่ยนคนดีให้กลายเป็นคนเลวได้ ท่ง อุบมุง ได้บรรยายให้เห็นอำนาจของเงินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองหลวงว่า

“ทั้งสองเช่าห้องเล็ก ๆ อยู่มุมหนึ่งของเวียงจันทน์ สักไม่ให้คำสื่อกว่เรียนเลยโดยเขาอ้างว่าไม่อยากให้คนอื่น เห็น เขาอยากให้ใคร ๆ คิดว่าเขาตายไปแล้วระหว่างยังต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ครั้งนั้นเพราะมีหลายศพที่ถูกกระเปิดมือจนและจำไม่ได้ ส่วนโตเขาเองออกไปหาเงินตอนกลางคืน เพราะด้านนอนอยู่เลย ๆ ท้องก็จะร้อง ค่าเช่าเรือนมันก็จะถามหา ทั้งสองก็รักกันติดตลอดมาไม่เคยมีเรื่องผิดเถียงกันสักน้อยเลย แต่เรื่องเงินนั้นผิดเป็นเรื่องราวธรรมดาเพราะมนุษย์ถูกสร้างมาให้หันอนยามกลางคืนและทำงานยามมีแสงตะวัน แต่เพราะความจำเป็นสักต้องฝืนธรรมชาติ ใคร ๆ ก็คิดว่า

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกเปลี่ยนแปลงได้เสมอและก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป นอกจากความเปลี่ยนแปลง
เท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ไม่เป็นบุญชีวิตของสักไม่ยาวพอที่จะเปลี่ยนเข้าไปในชีวิตใหม่
ร่างกายเขาก็เล็กลงแล้ว เมื่อร่างกายไม่แข็งแรงการทำงานก็ลดน้อยถอยลงนั่นหมายถึงเงินก็ลดลง
ปีหนึ่งผ่านไปคำสืก็ได้ถูกผู้ขายเศรษฐกิจของครอบครัวก็ยังตกลงไปอีกจนสักทนต่อไปไม่ได้”

(อุกเขย. 1972 : 90-91)

ທັງສອງເຂົ້າຫ້ອງນ້ອຍຢູ່ແຈກຖິງຂອງວຽງຈັນສັກບໍ່ໃຫ້ຄຳສືອກເຮືອນເລີຍ
ໂດຍເຂົາອ້າງວ່າບໍ່ຍາກໃຫ້ຄົນເຫັນ...ເຂົາຍາກໃຫ້ໃຜຮູ້ຄິດວ່າເຂົາຕາຍໄປແລ້ວວ່າຍິງຕໍ່ສູ້ກັບ
ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕຳຫລວດເທື່ອນັ້ນ...ເພາະມີຫລາຍສິບທີ່ຖືກລະເບີດມີຈົນໜ້າຕາມຸ່ນຈີ່ບໍ່ໄດ້
ສ່ວນໂຕເຂົາເອງອອກໄປຫາເງິນຍາມມືຄົນເພາະຖ້າຊົມອນຢູ່ລຳຫ້ອງມັນກໍຄົງຊິຮ້ອງຄຳເຂົ້າເຮືອນ
ມັນກະຊິຖາມຫາ ທັງສອງກະຮັກກັນດີຕະຫລອດມາ ບໍ່ເຄີຍມີເລື່ອງຜິດຖຽງກັນຈັກນ້ອຍເລີຍ
ແຕ່ເລື່ອງເງິນນັ້ນຜິດເປັນຂອງທຳມະດາ ເພາະມະນຸດຖືກສ້າງມາໃຫ້ມອນໃນຍາມ
ມືຄົນແລະອອກແຮງໃນຍາມມີແສງຕາເວັນແຕ່ເພາະຄວາມຈຳເປັນສັກຈຶ່ງຕ້ອງຝົນທຳມະຊາດໃຜ
ກໍຄົງຊິຄິດວ່າທຸກສິ່ງທຸກຢ່າງໃນໂລກປ່ຽນແປງໄດ້ສະເໝີ ແລະກະຕ້ອງປ່ຽນສະເໝີໄປ
ນອກຈາກຄວາມ ປ່ຽນແປງ ເທົ່ານັ້ນ ທີ່ ປ່ຽນແປງບໍ່ໄດ້ ແຕ່ບໍ່ເປັນຈັ່ງບຸນ
ຊີວິດຂອງສັກບໍ່ຍາວພໍທີ່ຊິປ່ຽນເຂົ້າໄປໃນຊີວິດໃໝ່ໄດ້ຮ່າງກາຍເຂົາກະເລີຍອ່ອນແອເມື່ອຮ່າງກາຍ
ຍື່ນແຂງແຮງການທຳງານກະລົດນ້ອຍຖອຍລົງນັ້ນໝາຍເຖິງເງິນເຂົາກໍຫລຸດລົງ...ປີຫນຶ່ງຜ່ານມາ
ຄຳສິໄດ້ລູກເປັນຜູ້ຊາຍເສດຖະກິດຂອງຄອບຄົວ ແຮ່ງຕົກລົງໄປອີກຈົນສັກຫິນຕໍ່ໄປບໍ່ໄດ້...

ທ່ງ ອຸບນຸງ ເຫັນວ່າຄົນໃນສັງຄົມເມືອງຫລວງໃຊ້ຊີວິດຢູ່ກາຍໄດ້ອຳນາຈ “ເງິນ” ດັ່ງນັ້ນ
ເງິນສາມາດບັງຄັບໃຫ້ຄົນຕົກລົງເປັນຄົນເລາໄດ້ ດັ່ງດັວລະຄຣໃນເລື່ອງໃນຂ້າງດ້ານຈະເຫັນວ່າ ສັກແລະຄຳສິ
ຮັກກັນຫລາກ ໄມ່ເຄຍທະເລາະເບາະແວ້ງກັນ ແຕ່ສິ່ງທີ່ສຳຄັນເທົ່າກັບຄວາມຮັກກໍຄືເງິນ ທັງສອງຕ້ອງໃຊ້ຈ່າຍ
ຄ່າເຮົ້າບ້ານ ຄ່າອາຫານແລະຕ້ອງເຄີຍລູກ ເມື່ອສັກປ່ຽນທາງບ້ານກໍຈຳເປັນຈ່າຍ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນຄອບຄົວກໍເພີ່ມ
ຫລາກຂຶ້ນ ແນ່ນວ່າສັກຊາດຮາຍໄດ້ແຕ່ເຂົາກໍຍັງນຶກເຖິງປາກຫ້ອງຂອງລູກແລະຄຣຣາ ເຂົາຈຶ່ງຄັດສິນໃຈນຳເອາຄຣຣາ
ຂອງຕົນເອງອອກໄປຊ່ວຍຫາເງິນ ຄືເຂົາໃຫ້ຄຣຣາຂອງຕົນເອງຂາຍດ້ວ ແນ່ນວ່າສັກຈະຮັກຄຳສິຫລາກເພິ່ງໄກ້ຄຳມາ
ຄວາມຈຳເປັນດ້ານເງິນກໍມີຄວາມສຳຄັນຕໍ່ຊີວິດຂອງທຸກຄົນໃນຄອບຄົວຫລາກກວ່າ ເມື່ອມີຄວາມຈຳເປັນເຖິງ
ຈັ່ງນັ້ນ ສັກຈຳເປັນຕ້ອງໃຫ້ຄຣຣາຂາຍດ້ວເພື່ອແລກກັບເງິນ ຖ້າຊາດເງິນຊີວິດກໍຢູ່ໄດ້ ນີ້ເປັນຄວາມຈັດແຍ້ງ
ທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບຄຳສິຮ່ວງການໃຊ້ຊີວິດໃນເມືອງຫລວງກັບອຳນາຈຂອງ “ເງິນ” ດັ່ງຄຳສິກຳລັງເສຍຊີວິດ

ຫາວໝາຍທາງຄຳສິ ຄຣຣາຂອງສັກຍອມຮັບການກະທຳທີ່ເກີດຂຶ້ນໄດ້ຈຶ່ງຫາ
ທາງອອກໃຫ້ກັບຊີວິດ ດ້ວຍການຫລົບກັບຄືນສູ່ບ້ານເກີດ ວິຊີຊີວິດໃນເມືອງຫລວງກັບໝາຍທາງມອງ
ຂອງທ່ງ ອຸບນຸງ ແຕກຕ່າງກັນຫລາກຄຳຄືວິຊີຊີວິດໃນເມືອງຫລວງຄົນເຮົາສາມາດຫາຄວາມຊ່ວຍໄດ້ກໍຄືເມື່ອ

มีเหตุจำเป็น หรือสถานการณ์ บังคับในที่นี้สิ่งจำเป็นคือ “เงิน” ส่วนพื้นฐานชีวิตในชนบทของคำสีนัน “เงิน” ไม่มีความจำเป็น ฉะนั้น เมื่อคำสีนมาพบกับเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องกระทำเช่นนี้ จึงไม่สามารถทำใจให้ยอมรับได้ สุดท้ายนางจึงหอบลูกหนีกลับมาสู่ชนบทบ้านเกิด ชนบทเป็นสถานที่ที่ทุกคนมีน้ำใจเอื้ออารีต่อกัน มีคุณธรรมในจิตใจ แม้ว่าชาวชนบทจะขาดการศึกษาก็ตาม

เรื่องนี้จบลงด้วยการตายของคำสี ตัวละครเอกของเรื่องโดยน้ำมือของผู้เป็นพ่อ บังเกิดเกล้าและพ่อของคำสีก็ฆ่าลูกเขยตนเอง ในขณะที่ลูกเขยกลับมาตามหาคำสีที่บ้าน เขาหวังว่าจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่กับคำสี การที่นักเขียนให้คำสีตายเพราะเขาต้องการให้คนบ้านนอกอย่างคำสีตายไปจากสังคมเมืองหลวงและให้สักผู้เป็นสามีตายเพราะต้องการให้คนชั่วตายไปจากสังคมอีกเช่นกันเพราะ สักทำกรรมชั่วมามาก เช่น ค้าฝิ่น ขายกรรยาตัวเอง ปล้นร้านทองและฆ่าคนตาย ทั้งหมดนี้เขาทำลงไปก็เพื่อ “เงิน” เท่านั้น ดังนั้น “เงิน” มีอิทธิพลทำให้คนในสังคมเมืองหลวงกระทำในสิ่งที่เลวร้ายได้เพียงเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

เรื่องสั้นที่ปรากฏขึ้นอยู่ในเขตปกครองอเมริกา นักเขียนได้สะท้อนให้เห็นสองรูปแบบคือ รูปแบบสังคมนิยม และรูปแบบเฟลนิจิต ซึ่งให้เห็นความเป็นจริงของสังคมลาวในเขตนี้ได้อย่างชัดเจน เช่น ความไม่ยุติธรรมในสังคม ความแตกต่างกันระหว่างผู้มีรั้วรวยและคนยากจน ความบกพร่องต่อหน้าที่ของข้าราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อวิจารณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในสังคมลาว นอกนี้ นักเขียนยังสะท้อนถึงสภาพสังคมเมืองหลวง เป็นสังคมที่เป็นภัยต่อชีวิตของหนุ่มสาวทำให้พวกเขากลายเป็นคนไม่ดี ชื่นชอบ “การเล่นกิน” เช่น เล่นการพนัน คีฬาสรา กระทำผิดศีลครองประเพณีอันดีงามของชาติ จนกลายเป็นนักปล้น นักเลง เป็นคนเสียอนาคต

เขตปลดปล่อยของแนวลาภรักชาติ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการต่อสู้ของประชาชนลาวและทหารในเขตดังกล่าวเพื่อให้ประเทศลาวได้รับเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ เป็นเนื้อหาที่สำคัญ นักเขียนต้องเขียนเนื้อหาตามที่พรรคกำหนด ดังนั้นเรื่องสั้นจึงมีสูตรสำเร็จ ตัวละครที่ปรากฏต่างจากเขตอเมริกาปกครอง ซึ่งกลุ่มข้าราชการเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ ส่วนในเขตปลดปล่อย นักเขียนจะให้ความสำคัญกับตัวละครที่เป็นทหารทั้งชายและหญิงที่มีความกล้าหาญ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำงานให้ส่วนรวม ตัวละครในเขตนี้จึงมีลักษณะสูตรสำเร็จ นักเขียนที่เป็นตัวแทนอยู่ในเขตนี้มี แก้วมะณี สีวงไข คำมา พมกอง สมบุญ ทะวีไซ สุนทอน และเวียงคำ เป็นต้น

ในเรื่อง “ผู้สืบทอด” ของแก้วมะณี สิวังไซ เนื้อหาเรื่องแสดงถึงสภาพสังคม ในระยะที่ประเทศชาติตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอเมริกา กองทัพและประชาชนลาวได้ดำเนินการ ต่อสู้เพื่อ กอบกู้เอกราช เรื่องนี้กล่าวถึงบัวโล เขาได้จากครอบครัวทางภาคใต้ของลาวไปเป็น ทหารของฝ่ายแนวลาวยุติวัติ โดยไม่ได้ส่งข่าวไปหาภรรยาและลูกชาย ด้วยความคิดถึงสามี สองแม่ลูกจึงได้ไปตามหาบัวโลที่แขวงเชียงขวาง แต่ก็ได้รับข่าวว่า บัวโลเสียชีวิตในสนามรบแล้ว ผู้เป็นภรรยาคือ นางสีพอนจึงได้ตัดสินใจส่งลูกชายชื่อ อิศระไปเป็นทหารเพื่อแก้แค้นแทนพ่อ บนสนามรบอิสระได้พบกับพ่อในที่สุดครอบครัวพ่อแม่ลูกก็ได้พบกันอย่างมีความสุข

เรื่องนี้ แก้วมะณี สะท้อนให้เห็นภาพการต่อสู้กู้ชาติอย่างดุเดือดของกองทหาร ปลดปล่อยประชาชนลาวที่ต่อต้านศัตรูอยู่บนสนามรบแขวงเชียงขวาง แก้วมะณี ได้ยกเอานักรบ ปลดปล่อยสองรุ่น คือรุ่นพ่อและรุ่นลูกมาเป็นตัวละคร บัวโล เป็นผู้บัญชาการกองร้อยที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับศัตรูเพื่อเอกราชของชาติและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่กันกรุ่นหนุ่ม คืออิสระ ผู้เป็นลูกชายได้สานต่อภารกิจการต่อสู้ต่อไป อิศระเป็นผู้มีความรักและความกตัญญู เริ่มจากความรักพ่อแม่ รักครอบครัว คิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนของตน อิศระเป็นตัวละครวัยเด็ก คามธรรมชาติอิสระ ยังอยู่ในวัยเรียน อยู่ในอ้อมอกอันอบอุ่นของพ่อแม่ แต่เขาได้ไปทำหน้าที่ของผู้ใหญ่ เป็นเจ้าการชีวิต รู้เลือกเส้นทางเดินให้แก่ตนเองและรับรู้ว่าการเลือกที่ตนเองเลือกคือการต่อสู้ เพราะสภาพแวดล้อม ของสงคราม เขาเข้าใจว่า พ่อได้เสียชีวิตไปแล้ว ทำให้เขาเลือกเดินตามเส้นทางนี้ อิศระรักและห่วงแม่ คิดถึงแม่ เขาร้องไห้เพราะเขาไม่เคยจากแม่ แต่เขาก็ได้ตัดสินใจออกไปต่อสู้เพื่อแก้แค้น ให้ประชาชนลาวที่ล้มตายเพราะน้ำมือของศัตรู

เรื่องสั้น ผู้สืบทอด สะท้อนให้เห็น “มูลเชื้อ” การต่อสู้อันเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนลาว สะท้อนให้เห็นตัวตนของนักรบปฏิวัติที่มีความกล้าหาญจริง มีอุดมคติอันสูงส่ง มีความรักเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เขาพร้อมที่จะเสียผลประโยชน์ส่วนบุคคล เพื่อประเทศชาติ เพื่อภารกิจการต่อสู้กู้ชาติที่ได้สืบทอดกัน

นอกจากเรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นการต่อสู้ยังมีเรื่องสั้นที่กล่าวถึงผู้หญิงลาว แบบใหม่ที่เคลื่อนไหวอยู่แนวหลังเช่น เรื่อง “นางมาแม่หญิงสามแก่ง” ของ สุนทอน นางมา เป็นแม่บ้านที่มีลูกสี่คน สามของนางมาไปเป็นทหารอยู่แนวหน้า เหลือเพียงแต่นางคนเดียวอยู่เรือน ทำงานเพื่อเลี้ยงแม่และลูกสี่คน ผ่านเส้นทางแห่งชีวิตอันลำบากยากแค้น นางจำต้องแบกหาบ การทำไร่ทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัว นางต้องสร้างบ้านด้วยตนเอง แต่นางคิดว่าทำเพียงแค่นี้ ยังไม่เพียงพอ นางมาอยากเข้าร่วมการเคลื่อนไหวสังคม ยามกลางคืนนางได้ไปเรียนหนังสือ จนนางจบชั้นประถมศึกษา สามารถอ่านคำสั่งของอำนาจการปกครองส่งมาให้ พร้อมนั้นนางยังได้ ปลุกตะลุมให้ชาวบ้านออกแรงผลิตผลและเรียนหนังสือ เพราะนางสร้างได้ผลงานเหล่านั้น

ชาวบ้านจึงเชื่อถือและคัดเลือกเป็น “หัวหน้าสมาคมแม่หญิงของตำบล” และได้รับเป็นแม่หญิง
สามแก่งในเขตนั้น

นางมา เป็นตัวแทนให้แก่คนแบบใหม่ ภาพลักษณ์ของนางมาได้สะท้อนให้เห็น
คุณสมบัติ อันดีงาม ความมีน้ำใจ ความขยันหมั่นเพียรของประชาชนลาว นางมาเป็นคนยุคใหม่
นางมีความงามของคนที่มีอุดมคติ รู้จักยกสิทธิ์ผลประโยชน์ของชาติสูงกว่าสิทธิ์ผลประโยชน์ส่วนตัว
ฉะนั้น นางจึงกลายเป็นแม่หญิงแห่งการผลิตผล แห่งการร่ำเรียนหนังสือ และแห่งการปลูกละคม

เรื่องสั้นในเขตปลดปล่อยของแนวเวลารักชาติ นักเขียนต่างก็มองว่าการเสียสละ
ความสุข ส่วนตนเพื่อส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคม
ของต่างชาติ ซึ่งเขามาดำรงชีวิตคนลาว ลักษณะของเรื่องสั้นคือนักเขียนสร้างตัวละครที่เป็น
แบบฉบับคือ เป็นวีรบุรุษว่า คนประเภทนี้กำลังเป็นที่ต้องการของสังคมและเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ
ที่สุด พร้อมทั้งเริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทตัวละครหญิงซึ่งต่างจากตัวละครหญิงของเรื่องสั้น
ในเขตปกครองของอเมริกา ตัวละครในเขตดังกล่าวเป็นตัวแทนของผู้หญิงลาวในสังคมซึ่งถูก
ครอบงำด้วยวัฒนธรรมต่างชาติ ตัวละครหญิงจึงมีลักษณะตามแบบสังคมแบบบริโกล

(อุมารินทร์ คุลาวัณย์. 2550 : 66)

เรื่องสั้นตั้งแต่ 1976-1985 การต่อสู้ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้รับชัยชนะ
อย่างสมบูรณ์ซึ่งเป็นการไขสัปดาห์ใหม่ สังคมแห่งเอกราช อิสระภาพ และก่อสร้างสังคมนิยม
ในทั่วประเทศ ความตื่นตัวของมวลชนผู้รักความเป็นธรรม บรรดาภาคนั้นก็ทั้งเป็นการเปิด
ศักราชใหม่ ให้แก่นักเขียนวรรณกรรมให้ก้าวข้ามสู่วาระใหม่ อันเป็น “วาระแห่งการดำเนินการ
ปฏิวัติสร้างสรรค์ และก่อสร้างสังคมนิยมอยู่บนดินแดนที่แสนรักแห่งนี้” (บ่อแสงคำ วงคาลา
และคณะ. 1997 : 446)

นักเขียนที่เป็นตัวแทนยุคนี้ ได้แก่ อุทิน บุนยาวง วิเศษ แสงสีกา บุนทะนอง
ชมไชพน เวียงพิม เป็นต้น เนื้อหาของวรรณกรรมยุคนี้เป็นเนื้อหาที่แสดงการเชิญชวนให้ประชาชน
หันมาเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของสหกรณ์เกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของรัฐบาล
ในการพัฒนาประเทศได้แก่เรื่อง “ซลิกซุมแก้ว” (เหล็กขุมแก้ว) ของวิเศษ แสงสีกา
“เมื่อผัวกับเมียเป้ม สะทายกัน” (เมื่อผัว กับเมียเป็นสหกรณ์) “มุลแม่” (มุลแม่) “เอกผัว”
(เอกผัว) “ทุ่งจี้แรง” (ทุ่งจี้แรง) ของบุนทะนอง ชมไชพน เรื่องสั้นดังกล่าวต่างก็แสดงถึง
ความขัดแย้งระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลกับความเป็นส่วนรวม พร้อมกันนี้ยังกล่าวถึงความขัดแย้ง
ระหว่างสังคมนิยมเก่ากับสังคมนิยมใหม่ ความสำคัญระหว่างความรักชาติกับอำนาจของ “เงิน”
เช่น เรื่อง “รักนี้เพื่อการปฏิวัติ” (รักนี้เพื่อภามปะถัด) เนื้อหาของเรื่องนี้กล่าวถึงความขัดแย้ง
ระหว่างอุดมการณ์ทางสังคมนิยมกับความสำคัญของอำนาจเงินและความสุขส่วนตัวมากกว่าความ

เป็นไปในสังคม นอกนี้ยังมีเรื่องสั้นที่กล่าวถึงการยกระดับผู้หญิงจากเดิมยากจนและเคยเป็นโสเภณี ในระบอบสังคมเก่า ผู้หญิงเหล่านั้นได้รับการศึกษาอบรม เรียนวิชาชีพกลายเป็นคนใหม่ คือ เรื่อง “ตะวันขึ้นที่คอนนาง” (ตาเว้นขึ้นที่คอนนาง) ของอุทิน บุนยวง ที่แสดงให้เห็นว่าระบอบเก่าเป็นระบอบที่กดขี่ผู้หญิงโดยผ่านชะตากรรมของนางเวียงจิดและแม่ของนางที่ได้ตกเป็นเมียคนที่ 4 ของพ่อที่มีฐานะเป็นเจ้าเมือง แต่แล้วทั้งสองก็ได้เลิกรากันเมื่อเจ็ดปีก่อน เพราะพ่ามีเมียน้อย คนใหม่ และยังคงมีต่อไปอีกเรื่อย ๆ เพราะบารมีของพี่ชายที่เป็นนายพลและการเป็นเจ้าเมือง ของตัวพ่อเอง

ชะตากรรมของเวียงจิดและแม่ตกต่ำถึงขีดสุดเมื่อแม่ป่วยหนัก เวียงจิดตัดสินใจ ขายตัวเพื่อนำเงินมารักษาแม่ แต่เรื่องราวกลับพลิกผัน นางถูกพ่อค้าหน้าเลิศจ่ายเงินค่าตัวเป็นเงิน ปลอม เมื่อนำเงินไปใช้นางจึงถูกตำรวจจับ ส่วนแม่ก็เสียชีวิตในขณะที่นางอยู่ในที่ขัง ต่อมา นางได้รับการช่วยเหลือจากตำรวจนายหนึ่ง แต่เขาไม่ใช่คนดี เขาช่วยเหลือนางเพราะต้องการ ตัวนางเท่านั้น เวียงจิดจึงกลายเป็นเมียน้อยที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินค่าเลี้ยงดู แต่เมื่อเมีย ของตำรวจมาอาละวาดนางจึงตัดสินใจเลิกรา และกลายเป็น “แม่จ้างอาชีพ”(โสเภณี) โดยให้เหตุผล ว่าตนเองไร้ค่าไปแล้ว ดังตัวอย่าง

“ข้อยเป็นแม่จ้างนางเลงไปเสียแล้ว ย้อนสภาพแวดล้อมบังคับ ข้อยเกลือกกลั้วกับราศี ความบัดสีต่าง ๆ เป็นหญิงที่ไร้เกียรติและศักดิ์ศรี ทั้งที่ข้อยบ่อปรารถนาอยากเป็นเช่นนี้มาก่อนเลย”
(ตะวันขึ้นที่คอนนาง. 1983 : 9-10)

ຂ້ອຍເປັນແມ່ຈ້າງນາງເລງໄປເສຍແລ້ວ ຍ້ອນສະພາບແວດລ້ອມບັງຄັບ,
ຂ້ອຍເກືອກົວ ກັບລາຄາຄວາມບັດສີຕ່າງໆ ເປັນຍິງທີ່ໄຮ້ກຸດ
ແລະສັກສິທິທີ່ຂ້ອຍບໍ່ປາຖະໜາຢາກເປັນ ເຊັ່ນ ນີ້ມາກ່ອນເລີຍ)

อุทิน บุนยวง ได้สะท้อนให้เห็นว่าการเป็นโสเภณีของนางทำให้ไม่ได้รับ การยอมรับในสังคมทำให้ไร้เกียรติและศักดิ์ศรี โดยผู้เขียนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการตกเป็นเหยื่อ ชะตากรรมที่เลวร้ายของเวียงจิดและแม่ผ่านความเห็นของเวียงจิดว่าเป็นเพราะสังคมกดขี่

“ແມ່ນລະຊີວິດຂ້ອຍແປດເປື້ອນ ມ້ວໝອງເປັນເຄື່ອງຫລອງ ເປັນເຄື່ອງເລ່ນຂອງສັງຄົມສັກດີນາ ຂອງນາຍທຸນທີ່ບຸກຄົນ ດູກເຂົາຊື່ວ່າງເພື່ອຄວາມສຸຂ້ວ່າງຂ້ວ່າງຍາມແລ້ວເຂົາກໍ່ປະປ່ອຍທັງ ເປັນເສຍຂອງສັງຄົມ ເສຍຂອງມະນຸດທີ່ໄຮ້ສັກສີເປັນຜູ້ມີມິນທິນ ນີ້”

(ຕະວັນຈັນທີ່ດອນນາງ. 1983 : 2)

(ແມ່ນລະຊີວິດຂ້ອຍແປດເປື້ອນ ມິວໝອງ ເປັນເຄື່ອງຫລອງ, ເປັນເຄື່ອງຫລັງຂອງ ສັງຄົມສັກດີນາ ຂອງນາຍທຸນທີ່ບຸກຄົນ ດູກເຂົາຊື່ວ່າງເພື່ອຄວາມສຸຂ້ວ່າງຂ້ວ່າງຍາມ ແລ້ວເຂົາກໍ່ປະປ່ອຍທັງ ເປັນເສຍຂອງສັງຄົມ ເສຍຂອງມະນຸດທີ່ໄຮ້ສັກສີເປັນຜູ້ມີມິນທິນ ຕະຫລອດ ຜອງໄດ້ຖ້າບໍ່ໄດ້ຖືກສົ່ງມາດັດສ້າງຢູ່ດອນນາງນີ້)

ຄຳກ່າວຂ້າງຕົ້ນໄດ້ແທ້ແທ້ເຖິງຄຸນສົມບັດສຳຄັນໜຶ່ງຂອງວຽກງານ ເຊິ່ງນີ້ເປັນຈັດເປັນ ຄື ມາຣ໌ກຊິດທີ່ເນັ້ນການວິພາກຄວາມບໍ່ເໝາະສົມກັນໃນສັງຄົມວ່າເກີດຂຶ້ນເພາະ ການຄັບຄູ່ຂອງສັງຄົມທີ່ມີຄ່າສັງຄົມສູງກວ່າ ດັ່ງນັ້ນການໄດ້ຮັບຜົນກະທົບສຳຄັນ ຫຼັງການປະຕິບັດເພື່ອປະຕິບັດແນວຄິດໃໝ່ແລະຝຶກອາຊີບໃໝ່ຈຶ່ງເປັນການປັບປຸງສູ່ຜູ້ອື່ນໜຶ່ງ

ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມເລື່ອງນີ້ໄດ້ແທ້ແທ້ເຖິງຄຸນສົມບັດສຳຄັນໜຶ່ງຂອງວຽກງານ ເຊິ່ງນີ້ເປັນຈັດເປັນ ຄື ມາຣ໌ກຊິດທີ່ເນັ້ນການວິພາກຄວາມບໍ່ເໝາະສົມກັນໃນສັງຄົມວ່າເກີດຂຶ້ນເພາະ ການຄັບຄູ່ຂອງສັງຄົມທີ່ມີຄ່າສັງຄົມສູງກວ່າ ດັ່ງນັ້ນການໄດ້ຮັບຜົນກະທົບສຳຄັນ ຫຼັງການປະຕິບັດເພື່ອປະຕິບັດແນວຄິດໃໝ່ແລະຝຶກອາຊີບໃໝ່ຈຶ່ງເປັນການປັບປຸງສູ່ຜູ້ອື່ນໜຶ່ງ

“ໂອລມເອຍ... ເຈົ້າບຣິຕານີຊິດຊ່ວຍຊ່ວຍຊ້າງຄວາມມ້ວໝອງ ຄວາມຮອກຂ້າໃນຊີວິດ ແຕ່ກ່າວຫລັງຂ້ອຍໃຫ້ໄຮ້ດັ່ງນີ້ ມີສັກສີດັ່ງສະຖິລາວ ທັງ ໄປໃນຮະບອບໃໝ່ດ້ວຍເລີດ”

(ຕະວັນຈັນທີ່ດອນນາງ. 1983 : 2)

(ໂອ...ລິມເອີຍ ເຈົ້າບຣິຕານີຊິດຊ່ວຍຊ່ວຍຊ້າງຄວາມມ້ວໝອງ ຄວາມຮອກຂ້າ ໃນຊີວິດແຕ່ຄວາມຫລັງຂ້ອຍໃຫ້ໄຮ້ດັ່ງນີ້ ມີສັກສີດັ່ງສະຖິລາວ ທັງໄປໃນຮະບອບ ໃໝ່ທອນ)

ດັ່ງນັ້ນສິ່ງສຳຄັນອີກໜຶ່ງກໍ່ຄືການດຳລົງຢູ່ຢ່າງມີສັກສີດັ່ງສະຖິລາວ ໃນຮະບອບໃໝ່ ແລະເນື່ອງຈາກໄດ້ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າຄວາມສຳຄັນຂອງຜູ້ອື່ນສາມາດທີ່ຈະລົບລ້າງໄດ້ດ້ວຍ ການກະທຳໃໝ່ ໆ ທີ່ ຖືກເຮັດໂດຍຕົນເອງຕົນເອງ (ອຸມາຣິນທ໌ ດູລາຣິກຊ໌. 2550 : 96)

ในช่วงนี้นักเขียนลาวทุกคนเป็นข้าราชการและภารกิจของนักเขียนในยุคนี้เขียนหนังสือตามนโยบายที่รัฐกำหนด นักเขียนจึงมีหน้าที่สนับสนุนและประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาล เช่น เรื่องสั้น “ดอกไม้บ้านนา” ของมาลาสะหวันได้สะท้อนให้เห็นการหวนหลังมาเป็นสหกรณ์เกษตรเพื่อรวบรวมชาวไร่ชาวนาเข้าผลิตรวม เพื่อให้ผลผลิตได้หลาย ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่สังคมนิยม นักเขียนได้สะท้อนให้เห็นบรรยากาศการก่อสร้างสหกรณ์เกษตรอยู่ท้องถิ่นบ้านนา เรื่องสั้น “ดอกไม้บ้านนา” ผู้เขียนได้เสนอให้รู้ถึงบุคคลที่ดีเด่นและขยัน เป็นเจ้าการปลูกละคมประชาชนมีความขยันขันแข็งในการผลิต นางดอกไม้ ผู้เป็นตัวละครเอกของเรื่องนี้เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติ กิริยาท่าทางสุภาพ และฉลาดรวดเร็ว มีความสามารถในการทำงานของสหกรณ์เกษตร ตลอดจนการทำงานในครอบครัวก็เป็นภาระของนาง นางเป็นรองผู้อำนวยการของสหกรณ์ นางดอกไม้ เป็นแกนนำสมาชิกให้ต่อสู้กับภัยแห้งแล้ง ต่อต้านกับการข่มขู่ฉ้อโกงการจากศัตรูที่หวังโค่นล้มสหกรณ์เกษตร แต่สุดท้ายการผลิตก็ได้รับผลดี

เนื่องด้วยคุณงามความดี นางดอกไม้จึงได้รับความรัก ความเชื่อใจจากประชาชนภายในบ้านเป็นอย่างดี ในบทสรุป นางได้ถูกเลือกเป็นบุคคลเด่น นางเหมาะสมเป็น “ดอกไม้บ้านนา” นางดอกไม้เป็นตัวแทนคนยุคใหม่ ซึ่งกลายเป็นคนใหม่สังคมนิยม (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1987 : 488)

เรื่องสั้นในยุคปี ค.ศ. 1986-1995 ในยุคนี้ เป็นยุคจินตนาการใหม่ เป็นยุคที่รัฐบาลปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมทั้งให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น รัฐบาลเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบเปิดโดยปล่อยให้กลไกทางตลาดเป็นตัวชี้้นำ นอก จากนี้รัฐบาลยังออกกฎหมายรับรองสิทธิเอกชน ส่งเสริมการลงทุนและยอมรับความช่วยเหลือจาก ต่างประเทศมากขึ้น ยุคจินตนาการใหม่เปรียบเสมือนข้อต่อจุดเปลี่ยนของสังคมลาว (ธัญญา สังขพัฒน์านนท์. 2538 : 154)

ยุคนี้มีนักเขียนทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ดังเช่น บุนทะนอง ชมไชพน คาวเวียง บุคณาโค ดวงไซ หลวงพะสี พ. พวงสะบา ไซสุวัน แพงพง สุวันทอน บุนผานวง วิสัด สะแหวง สีกสา อุทิน บุนยวง บุนเสิน แสงมะนี สมสุก สุกสะหวัด ไหหิน เมืองพวน ทองใบ โพธิสถาน (กุหลาบสะหวัน) โอทอง คำอินซุ (รุ่งอะลุน แคนวิไล) ส. พวงดอกซ้อน ดอกเกด และดวงจำปา เป็นต้น

เรื่องสั้นในช่วงนี้มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราวหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคมลาว เช่น การปฏิวัติ ความรักชาติ อุคมการณ์ การวิจารณ์การกระทำที่ไม่ถูกต้องอยู่ในสังคม การพัฒนาชาติและความรักของหนุ่มสาว ดังเช่น เรื่อง “ควายโดยสาร” และมีหนังสือรวมเรื่องสั้น คือ เรื่อง “รักใหม่” เรื่อง “ที่ระนิก” “เห็ดเตวเดา” “ข้าวเหนียวและปาแดก” “ก่อนจะถึงวันนี้” “เฒ่าโน้น” เป็นต้น

ในเรื่องสั้น “ควายโดยสาร” ของ ไชสุวัน แพงพง มีเนื้อหากล่าวถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ไปเอาควายที่แขวงอัตตะปือ อยู่ทางภาคใต้ของลาว ด้วยการเอาควายจำนวน 6-7 ตัวพร้อมด้วยเปิด ไม้ และคนอยู่บนเครื่องบินที่จะเดินทางไปนครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อเอาสัตว์เหล่านั้นมาใช้ในงานเลี้ยงของกระทรวงหนึ่งที่เวียงจันทน์ เรื่องนี้ผู้เขียนอยากวิพากษ์ถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสม และเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นผลเสียของพหุภาวะของส่วนรวม

เรื่องสั้นยุคปี ค.ศ. 1996-2006 ในยุคนี้มีผลงานของนักเขียนจำนวนมาก ทั้งที่เป็นนักเขียนรุ่นเก่าและผู้ที่เพิ่งเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่เช่น อุทิน บุนยวง ดาวเวียง บุคณาโค วิเสด แสงสีกสา ทิดาจัน (ผิวลาวัน หลวงวันนา) พวงเพ็ด บัวพะจัน ทองใบ โพธิสาน จันที เดือนสะหวัน บุนเสน แสงมะนี ดอกเข็มแดง ฮัมโพทอง ไชสุวัน แพงพง สมสุข สุกสะหวัด รุ่งอะถุน แคนวิไล ดอกเกด ดวงจำปา เป็นต้น นักเขียนเหล่านี้ได้สร้างสรรค์ผลงานออกสู่สายตาของมหาชน มีเนื้อหาหลากหลาย เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับชาวชนบทเข้ามาทำงานในเมืองหลวงและบางส่วนไปทำงานต่างประเทศ เนื้อหาแนวนี้เป็นที่นิยมในสังคมลาวปัจจุบัน มีหนังสือรวมเล่มของนักเขียน บุนทะนอง ชมไซพน “คนขายคน” เรื่องเล่านี้กล่าวถึงตัวละครที่ขายแรงงานและเป็นโสเภณีอยู่ประเทศไทย บุคคลจำนวนนี้เป็นเด็ก ชายหนุ่ม หญิงสาว พวกเขามีความคิดอยากจะเปลี่ยนแปลงชีวิตของคนที่มีแต่ความยากจน อยากจะมีเงิน อยากจะใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม ๆ งาม ๆ แต่ไม่สมหวัง ในที่สุดจึงทราบว่าคนถูกนายหน้าหลอกไปขาย พวกเขาต้องทำงานหนัก ไม่มีเงินอยากกลับบ้านแต่ไม่สามารถทำได้ สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้เกิดจากอำนาจของเงินตรา ทำให้ชีวิตของคนตกอยู่ในความมืดมน เช่น เรื่อง “ละครน้ำเน่า” (ละครบอมบ์เม้า) “ทะเลหงาสาวพะอื่น” (ทะเลเหงาสาวพะอื่น) “ในอ้อมกอดของความมืด” (ในอ้อมกอดของความมืด) “ตายทั้งยืน” (ตายทั้งยืน) “สู้เพื่อชีวิต” (สู้เพื่อชีวิต) “แมงเม่า” (แมงเม่า) และหนังสือรวมเล่มของนักเขียน จันทีเดือนสะหวัน “ชะตาชีวิต” ซึ่งรวมมีเรื่อง “งานลาตีที่แสนแสบ” (ลาตีที่แสนแสบ) “ลืมตัว” (ลืมตัว) “แสบ” (แสบ) “ชะตาชีวิต” (ชะตาชีวิต) เป็นต้น

ในเรื่อง “ทะเลหงาสาวพะอื่น” เป็นเรื่องของหญิงสาวชื่อ สาวที สาวลา และสาวดา ถูกหลอกมาขายที่ร้านเจี๊ยะ ที่จังหวัดปัตตานี ภาพของเมืองไทยในสายตาของวัยรุ่นลาวที่ได้เห็นในโทรทัศน์ ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับชีวิตที่ประสบด้วยตัวเอง ดังตัวอย่าง

“ที่ซ้อยหนีออกจากบ้าน จากพ่อจากแม่มาเมืองไทยก็เพราะความอยากรู้อยากเห็นว่ามันจะเป็น เป็น คืออยู่ในโทรทัศน์ แต่ที่จริงแล้วมันเป็นเพียงละครคบตาคนโง่... เมืองไทยมันสวยงามก็จริง แต่มันโหดร้ายทารุณเหลือเกิน โดยเฉพาะคนไฉย้งใจดำ ทำงานทั้งวันทั้งคืนเหมือนกับข้าพาส

เงินเดือนบ่งจ่ายให้ อยากไปไสมาไส อยากเห็นพุ้นเห็นพื้ก็บ่ให้ไป นาคอยู่เมืองริมทะเลตั้งเดือน
พาไปลอยน้ำ งามของงมปูเพียงครั้งเดียว”

(ทะเลเหงามาสาละวัน. 2002 : 24)

ທີ່ຂ້ອຍໝົດອອກຈາກບ້ານ ຈາກພໍ່ຈາກແມ່ມາເມືອງໄທກໍຍ້ອນຄວາມຢາກ
ຮູ້ຢາກເຫັນວ່າ ມັນຈະເປັນຄືຢູ່ໃນໄທລະພາບ ແຕ່ທີ່ຈິງແລ້ວມັນເປັນພຽງລະຄອນຕົບຕາຄົນໄວ
ເມືອງໄທ ມັນສວຍງາມກໍຈິງ ແຕ່ມັນໄທຮ້າຍຫາລຸນເຫລືອເກີນ ໂດຍສະເພາະຄົນໄຕ້ຍິ່ງໃຈດຳ
ເຮັດວຽກຫມົດມື້ຫມົດຄົນປານຂ້າທາດ ເງິນເດືອນບໍ່ຈ່າຍໃຫ້ ຢາກໄປໄສມາໄສ ຢາກເຫັນ
ພູນເຫັນພື້ນທີ່ໃຫ້ໄປມາ ຢູ່ເມືອງແຄມທະເລຕັ້ງເດືອນ ພາໄປລອຍນ້ຳຽມຫອຍ ງົມປູ ພຽງ
ເທື່ອດຽວ)

หญิงสาวเหล่านี้ถูกหลอกมาเพราะด้อยการศึกษา แม้จะพยายามหนีกลับบ้าน
แต่ไม่มีเงิน คิดตัวและไม่รู้จักเส้นทาง ดังตัวอย่าง

“กว่าจะรู้ถูกหลอกถูกขายมันก็ช้าเกินไปเสียแล้ว เพราะจากเวียงจันทน์หาทางออกก็ถือว่า
ไกลพอแรง แต่นี้พวกนางถูกส่งลงมาฮอดใต้สุดแดนไทยจังหวัดปัตตานี มันจึงบ่งจ่ายเลย ซึ่งพวก
นางบ่เคยหนีไกลบ้านไกลเรือน ผู้ใดที่เป็นลูกชาวไร่ชาวนา การศึกษาสูงสุดฮอด ป.5 ขึ้น
พอเฒ่าแก่ก็จำกัตอบให้มีเงินคิดตัว บ่ให้หนีออกจากเรือนโดยลำพัง”

(ทะเลเหงามาสาละวัน. 2002 : 24-25)

(ກວ່າຈະຮູ້ຖືກຫລອກຖືກຂາຍມັນກໍຊ້າເກີນໄປເສຍແລ້ວເພາະຈາກວຽງຈັນຫາບາງກອກ
ກໍຖືວ່າໄກພໍແຮງ ແຕ່ນີ້ພວກນາງຖືກສົ່ງລົງມາຮອດໃຕ້ສຸດແດນໄທຈັງຫວັດປັດຕານີ ມັນກໍ
ບໍ່ງ່າຍເລີຍ ຊຶ່ງພວກນາງບໍ່ເຄີຍໝີໄກບ້ານໄກເຮືອນ ຜູ້ໃດກໍເປັນລູກຊາວໄຮ່ຊາວນາ ການ
ສຶກສາສູງສຸດ ຮອດປ.5ຊັ້ນບໍ່ພໍເຖົ້າແກ່ກໍຈຳກັດບໍ່ໃຫ້ມີເງິນຕິດຕົວ ບໍ່ໃຫ້ໝົດອອກຈາກບ້ານ
ໂດຍລຳພັງ)

หญิงสาวชาวลาวที่ถูกหลอกมาทุกคนมิได้กล่าวประณามความชั่วร้ายของคนไทย
เท่านั้น ทั้งเนื่องจากนายหน้าที่หลอกทุกคนมาขายนั้นเป็นคนลาวด้วยกันเอง แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียน
ก็ไม่ได้โทษว่าเป็นเพราะการหลอกลวงแต่เพียงอย่างเดียวที่ทำให้ตัวละครหลายตัวประสบชะตากรรม
ต่าง ๆ เพราะที่จริงแล้วก็เป็นความต้องการของแต่ละคนที่อยากแสวงหางานทำเพื่อได้เงินมาใช้จ่าย
ทั้งเป็นการ คั้นรนเพื่อให้มีชีวิตรอด และอยากปลดปล่อยตนเองออกจากความยากจน

(ทั้งจิตใจทั้งด่าลัดตู่ พ้อมกันมันมั่งรู้สึกล่อนแรงแรงเพาะต้องฉิงถือสู้กับสายมัจ
เอ้าใจสู้กับลัดตู่ หมายว่าปามมัน ยากสูบยากปามนี้ ผินตักจิมมีนตาเกือบบ่ฮั้น)

นักเขียนเปิดเรื่องด้วยความสำเร็จในหน้าที่ของทหารปฏิวัติ คำมา หมกกอง
สร้างตัวละครเป็นแบบฉบับของวีรบุรุษปฏิวัติ คงจะเห็นได้จากตัวละครเอกทั้งสามในเรื่องซึ่งมีจิตใจ
รักชาติมีอุดมการณ์ในการต่อสู้ กล้าหาญและฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างง่ายดายคลอบคลุ้มกับเป็นวีรบุรุษปฏิวัติ

สรุปได้ว่าเรื่องสั้นลาวที่เสนอเกี่ยวกับการกอบกู้เอกราช นักเขียนต่างก็มองว่า
การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากการ
เป็นอาณานิคมของต่างชาติที่เข้ามากดขี่ขูดรีดคนลาว ลักษณะเด่นของเรื่องสั้นคือนักเขียนสร้าง
ตัวละครที่เป็นแบบฉบับคือ เป็นวีรบุรุษเพื่อยกย่องว่าคนประเภทนี้กำลังเป็นที่ต้องการของสังคม
และเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำมากที่สุด อีกทั้งเริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทตัวละครหญิงซึ่งต่าง
จากตัวละครหญิงของเรื่องสั้นลาวในเขตราชาอาณาจักร ตัวละครในเขตนครกล่าวเป็นตัวแทน
ของผู้หญิงลาวในสังคมที่ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมต่างชาติตัวละครหญิงจึงมีลักษณะตามแบบ
สังคมบริโภค

แนวคิดของเรื่องสั้นในยุค ค.ศ 1976-1985 มีมากมายหลายแนวคิดที่ปรากฏ
ออกเช่น ความขัดแย้งระหว่างความรักและหน้าที่ ความขัดแย้งระหว่างสังคมเก่ากับสังคมใหม่
การพัฒนาประเทศความรักชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ในระยะนี้ รัฐบาลเริ่มจัดตั้งการเกษตร
และการทำนารวมขึ้น ทั่วประเทศเพื่อให้เศรษฐกิจเป็นสังคมนิยมเต็มรูปแบบ สหกรณ์เกษตร
เป็นหน่วยงานใหม่ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นหลังจากประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นแบบสังคม
นิยมทั่วประเทศ เป็นระยะแรกที่ประเทศได้รับการปลดปล่อยใหม่ สภาพเหตุการณ์บ้านเมือง
มีความสับสน มีหลายคนกลัว ระบอบใหม่ก็ได้ข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปเพื่อจะไปประเทศที่สาม
จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้มีนักเขียนจำนวนหนึ่งเขียนเรื่องราวที่มีเนื้อหาโหม่นน้ำวให้ประชาชน
ลาวกลับคืนสู่ประเทศลาว เช่นเรื่อง “ทองสองชั้น” (ทองสองชั้น) ของวิเศษ แสงสีกสา
“ขอตายอยู่บ้านเรดีกว่า” (ຂໍຕາຍຢູ່ບ້ານເຮົາດີກວ່າ) ของเปี่ยม จุลละมุนศรี

พร้อมกันนี้รัฐบาลจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อให้ประชาชนลาวทุกคนมีสิทธิ
ในการประกอบอาชีพเท่าเทียมกัน เรื่องสั้นลาวส่วนหนึ่งจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์
ของสหกรณ์เกษตรเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพร้อมทั้งเห็นความสำคัญ
และประโยชน์ของการอยู่รวมกันเป็นสังคมนิยม เช่นเรื่อง “ดอกไม้บ้านนา” (ດອກໄມ້ບ້ານນາ)
ของมาลาสะหวัน นางดอกไม้เป็นสาวชาวนาที่ยืนหยัดแข็ง ทุกเช้าครูหลังจากที่นางเตรียมอาหาร
การกินแล้วเสร็จก็จะมุงหน้าออกสู่ท้องทุ่งของสหกรณ์เกษตร ดอกไม้เป็นตัวแทนที่ดีให้แก่ชาวนา

ในหมู่บ้าน แต่ดอกไม้ต้องพบกับอุปสรรคหลายประการ เนื่องจากชาวบ้านจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับการทำนารวม นางถูกปองร้ายหลายครั้ง แต่นางก็ยังคงเป็นผู้นำสหกรณ์เกษตรของหมู่บ้านต่อไป ด้วยความดีของนางในที่สุดชาวบ้านทุกคนก็สนับสนุนการทำนารวมส่งผลให้ได้รับความสำเร็จอย่างงดงาม

นางดอกไม้ตัวละครเอกของเรื่อง เหมาะสมที่จะเป็น “ดอกไม้บ้านนา” นางดอกไม้ เป็นภาพแทนคนยุคใหม่ เรื่องสั้นนี้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในระบอบใหม่ที่ประสงค์จะปลุกกระดมกระบวนการก่อสร้างชีวิตใหม่

แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นยุคปี 1986-2006 สะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคมลาวอย่างชัดเจน ในระบอบนี้รัฐบาลให้สิทธิและเสรีภาพต่อประชาชนในหลาย ๆ ด้านเช่น การประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมและการเมือง ดังนั้นนักเขียนจึงมีเสรีภาพในการเสนอแนวคิดที่หลากหลายขึ้น เช่น เรื่อง “ควายโคยสาร” (ควายโดยสาบ) ของไซสุวัน แพงพง เล่าเรื่องนักบินที่ได้รับคำสั่งจากหัวหน้าหน่วยราชการให้ขนควายจากแขวงอัตตะปือภาคใต้ของลาวขึ้นเครื่องบินมาเวียงจันทน์ด้วยความยากลำบาก เพื่อนำมา ฉลองผลงานประจำปี เขาวิจารณ์การทำงานของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ใช้อำนาจสั่งผู้ใต้บังคับบัญชาโดยไม่พิจารณาถึงความเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีนักเขียนส่วนหนึ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่คนลาวได้รับจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งส่งผลให้คนลาวเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านค่านิยมและแบบแผนในการดำเนินชีวิต เช่น เรื่อง “ลืมคั่ว”(ลืมตัว) “ชะดาชีวิต”(ชะตาชีวิต) “ลาครีแสบ”(ลาติแสบ) “เพื่อธุรกิจ” (เพื่อธุละกิจ) ของจันที เดือนสะหวัน “นักบินข้ามปลายตาล” (นักบินข้ามปลายตาม) ของอุทิน บุนยวง “ร้านเหล้า รีมป่าช้า”(ร้านเหล้า รีมป่าช้า) ของบุนทะนอง ชมไซฝน เป็นต้น

จันที เดือนสะหวัน เป็นนักเขียนที่โดดเด่นในการเขียนเรื่องสั้นลาวที่นำเสนอแนวคิดความขัดแย้งระหว่างวัตถุกับจิตใจ เขามองว่า เงินเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ความคิดและจิตใจของคนในสังคมลาวเปลี่ยนแปลงไปและให้คุณค่าทางจิตใจน้อยลง รวมทั้งการเข้ามาของระบบทุนนิยมมีผล กระทบต่อวิถีชีวิตของคนลาวและสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้กับคนลาว เรื่อง “ลืมคั่ว” (ลืมตัว) และ “ลาครีแสบ” (ลาติแสบ) ตัวละครในเรื่องนี้เห็นเงินเป็นพระเจ้าสามารถสละทุกสิ่งทุกอย่างได้เพื่อเงิน แม้ แต่การทิ้งครอบครัวซึ่งในอดีตเคยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันมานานต้องมาแตกร้างเพราะ “อาณานิคมของเงิน” ดังนั้น จันที มองว่า “เงิน” ทำให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี พร้อมกับส่งผลให้ เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม ดังจะเห็นได้จากภาพชีวิตของครอบครัวในเรื่องสั้นทั้ง สองเรื่อง ดังบทสนทนา ที่ จันที บรรยายผ่านตัวละครในเรื่อง “ลาครีแสบ” ระหว่างไซพอน นักธุรกิจผู้ร่ำรวยกับนางวงเดือนว่า

“ซ้อยไม่ได้โกหกคุณ คุณต่างหากที่หลงใหลคุณค่าของเงิน ไม่ใช่คุณรักผมและที่ผ่านมา ซ้อยก็ได้สนองสิ่งของและเงินค่า คุณจะเรียกร้องอะไรอีก? ซ้อยไม่ต้องการคนเหมือนคุณ มาเป็นเพื่อน ชีวิตตลก เพราะคุณสามารถทรยศลูกพี่คุณในวันนี้ วันหน้าคุณสามารถทรยศต่อผมเช่นกัน”

(ลาตรีแสบ. 1999 : 43)

(ซ้อยบ่ได้ต๊อจะตี๋มเจ้า เจ้าต่างหากที่หลงใหลคุณค่าของเงิน ไม่ใช่คุณรักผมและที่ผ่านมา บ่แม่นเจ้ารักซ้อย และที่ผ่านมา ซ้อยบ่ได้ละชนอวสิ่งของและเงินค่า เจ้ายังจะรุกรังอวยังอีก? ซ้อยบ่ต๋องถามถีนถืเจ้ามาเป็นเพื่อนซี้ชีวิตตลก เพราะเจ้าสามารถบ่ละยิดลูกผัว เจ้าในบ่มี มีที่บ่เจ้าสามารถบ่ละยิดต๋อซ้อยเข้มนั่น...)

เรื่องสั้น “ลาตรีแสบ” และเรื่อง “ถีนถื” มีการจบลงด้วยตัวละครกลับใจเป็นคนดี และทำตัวใหม่ให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม

2.2 วิวัฒนาการของนวนิยาย

ก่อนที่จะมีการกำเนิดวรรณกรรมสมัยใหม่ หรือวรรณกรรมร่วมสมัยของลาว วรรณคดีที่มีบทบาทอย่างมากต่อสภาพทางสังคมลาว คือ วรรณคดีล้านช้าง ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีรูปแบบการ ประพันธ์เป็นกาพย์ กลอน สาร ในระยะแรกที่เป็นช่วงรอยต่อนั้น วรรณกรรมสมัยใหม่ยังคงได้รับอิทธิพลจากขนบการประพันธ์แบบเดิมอยู่มาก ดังนั้นวรรณกรรมที่ขยายตัวอยู่มาก คือ ประเภทยุทธคดี และมีการแต่งเรื่องเป็นเรื่องสั้น โดยนำเรื่องราวของบุคคลที่มีอยู่จริงทางสังคม หรือประวัติศาสตร์เขียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องสรรเสริญบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อสังคม มีแนวคิดต่อการดำเนินชีวิตผู้รู้การานประเทศ

ในระยะก่อนที่นวนิยายกำเนิดขึ้นนั้น ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการเกิดของนวนิยาย คือ บทละคร “บ้ายศ” เป็นการแสดงครั้งแรกเพื่อฉลองโรงละครลาวเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ.1941 เป็นละครสั้นที่มีเพียงตัวละคร 7 คน มี 2 ฉาก ตัวละครสำคัญ คือ พระยาสำคัญ แสดงออกมาแนวตลกขบขัน เนื้อหากล่าวถึง บุคคลที่มียศตำแหน่งแต่ไม่รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ พยายามทำทุกอย่างให้ คนเองร่ำรวยโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่น แม้เนื้อหาจะนำเสนอมุขตลก แต่ตัวละครและแก่นเรื่องที่สะท้อนภาพของสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน คนที่มีฐานะร่ำรวยอยู่แล้วยังไม่รู้จักพอ ละครไม่เพียงชี้ให้เห็นสภาพสังคม แต่ยังวิพากษ์คนในสังคม ต้องการสื่ออะไรบางอย่างที่มากกว่าความสนุกสนาน อาจวิพากษ์ระบบการปกครองเพราะผู้ที่เป็นตัวละครเอกเป็นพระยา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาททางการปกครอง (บ่อแสงคำ วงคาลา และคณะ. 1987: 299)

บทละครอีกเรื่องหนึ่งคือ บทละคร “บาปไล่เวรทัน” แสดงครั้งแรกวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1943 เป็นบทละครที่ประกอบด้วยตัวละคร 13 ตัว เป็นการแสดงแนวคลก มีฉาก 2 ฉาก เนื้อหาก่อถึงการไม่ยุติธรรมในสังคมศักดินา สภาพสังคมที่มีการขูดรีดประชาชน เหล่าผู้คนที่ออกแรงงาน ไม่คำนึงถึงความถูกต้องอย่างใด ปฏิบัติตามใจ แต่สุดท้ายเรื่องเสนอให้เห็นถึงความเชื่อในทางพุทธศาสนา เรื่องเวรกรรม ท้ายที่สุดพวกที่มีอำนาจก็ถูกโค่นล้มและลงโทษ มวลประชาชนเป็นผู้ได้รับชัยชนะ

จากบทละครสองเรื่องที่กล่าวในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการขยายตัววรรณกรรมสมัยใหม่ประเภทเรื่องสั้น บทกวี ที่มีแพร่หลายอย่างมาก อาจเนื่องจากความสะดวกในการเผยแพร่แนวคิด ปุทธระคมให้คนรักชาติ ค่อด้านศักรในช่วงนั้น รูปแบบของเรื่องสั้นและบทกวีสามารถตอบสนองความคิดได้อย่างฉับไว กล่าวคือ มีเนื้อหาสั้น กระชับ ได้ใจความ สามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว ใช้เวลาในการอ่านให้เข้าใจจุดประสงค์ของผู้แต่งเร็วกว่านวนิยาย แต่การสะท้อนแนวคิดออกมาในรูปการแสดงละคร ถือเป็นการนำเรื่องที่มีเนื้อหามาก มาจัดการให้เป็นระบบและสื่อความให้เห็นชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่า นวนิยายในรูปแบบละครก็มีการขยายตัวบ้าง แม้ไม่มากเท่าวรรณกรรมอย่างอื่น แต่ก็มีบทบาทต่อสังคมเช่นกัน

จากภาพรวมที่กล่าวไปแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ก่อให้เกิดวรรณกรรมสมัยใหม่ประเภท บทกวี เรื่องสั้นก่อน ส่วนนวนิยายได้เกิดและขยายตัวในภายหลัง แม้ว่านวนิยายจะแพร่หลายช้ากว่าวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ แต่สิ่งที่เป็นอิทธิพลทำให้เกิดนวนิยายได้แก่ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการและการขยายตัวของนวนิยายต่อไป

นวนิยายลาวมีกำเนิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา โดยมีพัฒนาการใกล้ชิดกับด้านประวัติศาสตร์ ก่อนหน้านั้นวรรณกรรมที่ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมาก คือ เรื่องสั้น ซึ่งแต่งมาเพื่อต่อต้าน การรุกรานของชาวตะวันตก วิพากษ์การกระทำของฝรั่งเศส และบทกวี เพื่อใช้ในการปลุกเร้าประชาชนให้รักชาติและต่อต้านศักร นวนิยายในช่วงก่อนหน้าก็มีปรากฏให้ศึกษา เช่น นวนิยาย เล่มแรกของลาวเรื่อง “สิน้อย” ของคำเลียง พนเสนา ซึ่งตีพิมพ์ออกในปี ค.ศ.1967 เล่มที่เป็น ภาคต่อมาคือ “จากนั้นสิบเจ็ดปี” (บ่อแสงคำ วงศาภา และคณะ. 1987: 391) ซึ่งเป็นนวนิยายที่ใช้วิธีการแต่งตามหลักสัจจทัศน์สังคมนิยม นำเสนอบทบาทของการปฏิวัติที่ได้กู้ชาติ

เรื่อง สิน้อย ได้กล่าวถึงการลุกขึ้นต่อต้านศักรของชาวหมู่บ้านโพและบ้านไร่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใต้การปกครองระบอบเก่า โดยมีตัวแทนคือ ครอบครัวของพ่อสาตี ซึ่งเป็นชาวนาที่มีความซื่อสัตย์สุจริตถูกกลุ่มชนชั้นปกครอง คือ พ่อบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ดาแสง (กำนัน) ซึ่งเป็นตัวแทน ระบอบเก่าผู้เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อมีกระแสการปฏิวัติเกิดขึ้นทำให้มีการต่อสู้

เพื่ออิสรภาพจากระบอบที่เอารัดเอาเปรียบและประเด็นที่นักเขียนต้องการนำเสนอ คือ “การปฏิวัติได้กอบกู้เอกราชไว้ประชาชนผู้ทุกข์ยากออกจากเงื้อมมืออันโหดเหี้ยมของพวกที่กดขี่ขูดรีด”

เรื่อง “จากนั้นสิบเจ็ดปี” กล่าวถึงนางสี เป็นเด็กกำพร้าเติบโตขึ้นมาในช่วงเวลาของการปฏิวัติ ซึ่งได้หล่อหลอมความเป็นนักสู้ และได้กลายเป็นพนักงานปฏิวัติที่มีความรู้ความสามารถ เป็นตัวแทนของผู้หญ่่นักปฏิวัติ

นอกจากนั้นก็มีนวนิยายเรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต” ของจันทิ เคือนสะหวั่น “กองพันที่สอง” “สองเอื้อนน้อง” ของ ส. บุพผานวง “พลัดพรากจากสีพันดอน” โดย สีเฟื่องมะนิวง เป็นต้น

เมื่อประเทศลาวได้รับการปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1975 ถึงปัจจุบัน ความเจริญของวรรณกรรมประเภทนวนิยายจึงได้ปรากฏขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่า นวนิยายจะกำเนิดและขยายตัวช้ากว่าวรรณกรรมร่วมสมัยประเภทอื่น ๆ ก็ตาม แต่ก็มีนวนิยายหลายเล่มได้รับการตีพิมพ์อย่างค่อเนื่องดังเช่น นวนิยาย “ลูกสาวของพรรค” “สองฟากฝั่ง” โดย ส. บุพผานวง “ทางสายซื่อ” “ไมบะเถีย” “สามอ้ายน้อง” โดย ดวงไซ ดวงพะสี “ความรัก” “นาสองเหมือง” “รักเดียวใจเดียว” โดย คำเลียง พนเสนา “พายุชีวิต” โดย คาวเหนือ (เทียบ วงปะกาย) “อนุสรณ์ชีวิตแห่งการต่อสู้” โดย สีเฟื่อง มะนิวง “ไฟดับบ่อสิ้นแสง” โดย ส. สิ้นทอง “หัวใจสีเขียว” โดย วันใหม่ “นำหาสุดขอบฟ้า” โดย คำแพง อ่อนสา “หัวใจส่งออก” โดย ปิติ ทิวาชน “เมื่อซอเปิดสมุดบันทึก” โดย คำควน พมดวงสี “แสงอรุณในม่านหมอก” โดย ดอกเข็มแดง “สายน้ำที่บ่อไหลกลับ” โดย นุนเสน แสงมะนิ เป็นต้น

2.2.1 ด้านเนื้อหาของนวนิยาย

การปฏิวัติลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ดำเนินการต่อการรุกรานจากฝรั่งเศสและอเมริกา มาเป็นระยะเวลา 30 ปี (ค.ศ. 1945-1975) การต่อสู้ดังกล่าวได้กลายเป็นปัจจัยอันยิ่งใหญ่ และความเป็นความตายของประชาชนลาวบรรดาเผ่า พร้อมนี้ยังเป็นการดึงดูดเอาประชาชนลาวทั้งชาติเข้าร่วมการปฏิวัติ และพร้อมกัน “ออกสู่แสงสว่างของการปฏิวัติ” ไกสอน พมวิหาน ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่า “30 ปีที่แล้ว ก็แม่น30 ปีแห่งการต่อสู้อันองอาจ ในประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาติเราในกระบวนการสร้างประเทศและการปกป้องรักษาประเทศไม่มีเวลาใดที่ประเทศเราได้ยืนอยู่ต่อหน้าการทดสอบอันใหญ่ใดคือแนวนี้” (วรรณคดีลาวมหาวิทยาลัยแห่งชาติ. 2002 : 137)

เนื่องจากการปฏิวัติมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของประชาชนลาว ดังนั้นเนื้อหาของนวนิยายได้กล่าวถึงปัญหามีหลายเรื่อง เป็นการยกย่องสรรเสริญบุญคุณของการปฏิวัติ บุญคุณของพรรค สะท้อนให้เห็นถึงมหาชนนับล้าน ๆ คนออกไป “หาแสงสว่างของการปฏิวัติ” เช่นเรื่อง “สีน้อย” (สีน้อย) ของคำเลียง พนเสนา เรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต” (เส้นทางแห่งชีวิต)

ของจันทิ เดือนสะหวัน “โมบะเลียบ” (โมบะเลย) ของควงไซ ควงพะสี “พายุชีวิต”(พายุชีวิต) ของควาเหนื่อ เป็นต้น เรื่องเหล่านี้ได้กล่าวถึงตัวละครที่มีความยากจนและถูกกดขี่ขูดรีดจากผู้มีอำนาจ พวกเขาจึงตัดสินใจออกไปร่วมปฏิวัติ นอกนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้กู้ชาติ เช่นเรื่อง “สองเอื้อยน้อง” (สองเอื้อยน้อง) “กองพันที่สอง” (กองพันที่สอง) ของ ส. บุบผาnung

นวนิยายเรื่อง สองเอื้อยน้อง ของนักเขียน ส. บุบผาnung ได้สะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์และสังคม ในทั้งสองเขตการปกครองด้วยเช่นเดียวกัน รวมทั้งความรักแบบสังคมนิยมของหนุ่มสาวในเขตลาวอิสระ นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงหญิงสาวฝาแฝดสองพี่น้องที่มีอุดมการณ์ต่างกัน เนื่องจากทั้งสองได้พลัดพรากจากกันตั้งแต่ตอนยังเด็ก และอาศัยอยู่คนละเขตการปกครอง แต่ในเมืองพืดได้มีโอกาสไปใช้ชีวิตอยู่ในเขตปลดปล่อยอย่างบังเอิญ เมื่อได้เห็นการใช้ชีวิตในเขตปลดปล่อยและการร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินภารกิจกู้ชาติ ในที่สุดนางก็ฝึกฝนตนเองจนกลายเป็นนักปฏิวัติ

ตัวละครสำคัญในเรื่องนี้คือ วงพืดและวงพันฝาแฝดสองพี่น้อง วงพืดพี่สาวอยู่ที่เวียงจันทน์กับพ่อ การติดต่อของพ่อและแม่ของนางก็ถูกตัดขาด เนื่องจากสภาวะสงคราม ส่วนนางวงพันมีชีวิตอยู่ในเขตปลดปล่อย นางได้เข้าร่วมการปฏิวัติตั้งแต่ยังเป็นเด็กสาว อุดมการณ์และวิกรมของแนวลาวยุติวัติได้ส่งผ่านความคิดของตัวละครเอกทั้งสอง นางวงพันแสดงให้เห็นความคิดและความกล้าหาญของนักปฏิวัติ ซึ่งก็คือตนเองและเพื่อนสหาย ส่วนความคิดในฐานะคนนอกที่มองภาพของ แนวลาวยุติวัติส่งผ่านความคิดของนางวงพืดซึ่งมาจากเขตการปกครองของราชอาณาจักร นอกจากนี้ก็ยังได้นำเสนอภาพปัญหาที่เกิดจากการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในสังคมเวียงจันทน์ด้วย ปัญหาที่พบเช่น

“แม่จ้าง โรงสูบฝิ่นกินช และการเล่นไพ่ ซึ่งนางเห็นเต็มตาในเมืองหลวงเวียงจันทน์นั้น เมื่อก่อนนางก็ถือเป็นเรื่องธรรมดา บอรู้ว่ามันเป็นผลของระบอบล่าเมืองขึ้น เป็นยาเสพติดที่มีพิษอันร้ายกาจที่สุด ซึ่งพวกจักรพรรดิอเมริกาและพวกมหาพาลของมันนำมาเบื้อเมาพี่น้องร่วมชาติ เพื่อให้มันรุกรานและกดขี่ประเทศชาติของนาง”

(ส. บุบผาnung. 2001 : 89-90)

แม่จ้างนางเลว โรงสูบฝิ่นกินชา และการเล่นไพ่
 ฝูงนางเห็นเต็มตาใน เมืองหลวงเวียงจันทน์นั้น เมื่อก่อนนางก็ถือเป็นเรื่องธรรมดา
 บอรู้ว่ามันเป็นพิษของระบอบล่าเมืองขึ้น เป็นยาเสพติดที่มีพิษอันร้ายกาจที่สุดซึ่งพวกจักรพรรดิอเมริกา และพวกมหาพาลของมันนำมาเบื้อเมาพี่น้องร่วมชาติ
 เพื่อให้มันรุกรานและกดขี่ประเทศชาติของนาง)

เนื้อหาของนวนิยายในยุคนี้ส่วนมากกล่าวถึงนักปฏิวัติ รวมทั้งตัวละครหญิงและชาย ที่แสดงให้เห็นความองอาจกล้าหาญ ความเฉลียวฉลาด ความอดทนและความเสียสละเพื่อภารกิจในการปฏิวัติแต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งความนุ่มนวลอ่อนหวานในแบบฉบับของแม่หญิงลาว ดังนั้นแม้ว่ามีเนื้อเรื่องที่แตกต่างกัน แต่วรรณกรรมเขตกวีในแต่ละเรื่องก็นำไปสู่ข้อสรุปเดียวกัน คือความหวังและชัยชนะในการปฏิวัติโดยแสดงออกผ่านวีรกรรมที่กล้าหาญของนักรบปฏิวัติ ไม่ว่าจะเป็นกองหลอน กองลำเลียง แพทย์ในสนามรบ หรือแม้แต่ประชาชนที่ให้ความร่วมมือกับแนวลาวยุติการ เพื่อปลดปล่อยประเทศให้พ้นจากการกดขี่ขูดรีดจากประเทศเจ้าอาณานิคม สิ่งสำคัญที่วรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้นต้องการจะสื่อคือการปฏิวัตินำไปสู่การหลุดพ้นจากความไม่เป็นธรรมในสังคมและการแสดงความเชื่อมั่นต่อชัยชนะของการปฏิวัติ

พร้อมกันนี้เนื้อหาของนวนิยายอยู่ในเขตควบคุมชั่วคราว ซึ่งมีเนื้อหาเป็นเรื่องของสภาพสังคมในเวียงจันทน์ภายใต้ความสนุกสนานของควาสนิวิไลซ์ สังคมที่ขาดความยุติธรรม แต่ทว่าที่เสนอไม่ได้มีความก้าวหน้ามากนัก กล่าวคือ ไม่ได้กล่าว ถึงสภาพสังคม การเมืองที่เข้มข้น หมายถึงกระแสแนวคิดยังไม่ได้แสดงออกอย่างแท้จริง ปัญหาที่นำเสนอผ่านนวนิยายเป็นเพียงเสนอให้เห็นภาพกว้าง ๆ ของสังคมในเวียงจันทน์ ไม่ได้มีการวิพากษ์ วิเคราะห์และตีแผ่ความจริงทางสังคมเท่าใดนัก เนื้อหานวนิยายในเขตนี้มุ่งเสนอความรักระหว่างหนุ่มสาวโดยได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เช่นเรื่อง “เจ้าสาวของไฟ” ของคอกเกดเป็นต้น นวนิยายที่ปรากฏในเขตควบคุมชั่วคราว ไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพสังคม ที่ถูกอเมริกาเข้ามาครอบงำ การประชาสัมพันธ์ให้เห็นการใช้ชีวิตแบบตะวันตก มีการเปิดสถานบันเทิงต่าง ๆ เช่น โรงเดินรำ บ่อนการพนัน เปิดสถานบริการ ทำให้วิถีชีวิตของคนอยู่ในเขตควบคุมชั่วคราวแตกต่างจากเดิม

ภายหลังประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา เนื้อหาของนวนิยายกล่าว ถึงการปกป้องรักษาและสร้างสาประเทศชาติ การพัฒนาชีวิตใหม่ของประชาชนลาว สภาพความเป็นจริงของสังคมลาวในยุคใหม่และเรื่องของความรักบนหน้าที่การงานก็เป็นเนื้อหา หนึ่งที่นักเขียนได้พูดถึงเช่น เรื่อง “ความรัก” (ຄວາມຮັກ) ของคำเลียง พนเสนา “ลูกสาวของพรรค” (ລູກສາວຂອງພັກ) “สองฟากฝั่ง” (ສອງຟາກຝັ່ງ) ของส. บุปผาหวง “อาตุนแห่งพงไพร” (ອາຕຸ້ນແຫ່ງ ພົງໄພ) ของคอกเกด และนวนิยายเริ่มขยายมากกล่าวคือ ตั้งแต่ปี 1998 จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีนวนิยายที่พิมพ์ออกอย่างหลวมหลาย เช่น เรื่อง “นำหาสุคขอบฟ้า” (ນຳຫາສຸດຂອບຟ້າ) ของคำแพง อ่อนสา “หัวใจส่งออก” (ຫົວໃຈສົ່ງອອກ) ของปิติ ทิวาชน “เมื่อข้อบิศมุดบันทึก” (ເມື່ອຂໍ້ຍືດເປີດສະຫມຸດບັນ ທິກ) ของคำควน พมควงสี “แสงอรุณในม่านหมอก” (ແສງອະລຸນໃນມຳ່ນຫມອກ) ของคอกเจ็มนแดง “ไฟดับบ่สิ้นแสง” (ໄຟດັບບໍ່ສິ້ນແສງ) ของส. สีนทอง “นาสองเหมือง” (ນາສອງເທືອງ) “รักเดียวใจเดียว” (ຮັກດຽວ ໃຈດຽວ) ของคำเลียง พนเสนา เรื่องเหล่านี้มีเนื้อหาหลากหลาย คือเรื่อง “นำหาสุคขอบ

ฟ้า” กล่าวถึงความรักระหว่างหนุ่มสาวคู่หนึ่ง ฝ่ายชายชื่อ มงคน ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ต่างกันกับนางเวียงสี ที่มีฐานะ เป็นลูกสาวชาวบ้านธรรมดาและนางเพิ่งจบจากมหาวิทยาลัย แม้ความรักของทั้งสองจะมีอุปสรรค เนื่องจากพ่อแม่ของฝ่ายชายกีดขวาง พ่อแม่ได้หาหญิงสาว ที่มีฐานะเท่าเทียมกันให้เขา แต่มงคนไม่ต้องการเช่นนั้น เขาจึงออกตามหาสาวเวียงสี ซึ่งไปรักษาตัวอยู่ที่ประเทศจีน นอกจากนี้ยังมีนวนิยายที่เนื้อเรื่องกล่าวถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้คน อยู่กับวัตถุความเจริญต่าง ๆ เข้ามาทำให้ครอบครัวมีปัญหาโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นได้เผชิญโลกภายนอก ทำให้กลายเป็นเด็กมีปัญหา ดังเช่น ตัวละครเอกในเรื่อง “แสงอรุณในม่านหมอก”

2.2.2 ด้านแนวคิดของนวนิยาย

เนื่องจากว่านวนิยายได้กำเนิดและขยายตัวในท่ามกลางการปฏิวัติ ถูกขบถเลี้ย จากเปลวไฟแห่งสงครามกู้ชาติ ด้านการรุกราน ดังนั้นนวนิยายได้รับเอากระแสฟองปฏิวัติ และได้สืบทอดเอาอุดมคติอันสูงส่งและ ผลสะท้อนจากวรรณคดีสังคมนิยมของบรรดาประเทศสังคมนิยมได้กลายเป็นสายน้ำ ที่หล่อเลี้ยงนวนิยายลาวให้เติบโตอย่าง ไม่มีวันสิ้นสุด ดังนั้นนวนิยายลาวจึงกลายเป็นวรรณกรรม ที่โปร่งใส มีพลังปฏิวัติอย่างมากและมีบทบาทสำคัญในการก่อสร้างและขยายวรรณคดีสังคมนิยมลาวในปัจจุบัน

นวนิยายในยุคแรกแนวคิดที่นักเขียนได้กล่าวถึงมากที่สุดคือ การต่อสู้กู้ชาติและ บทบาทของการปฏิวัติ นอกนั้นก็ยังได้กล่าวถึงการก่อตั้งวางระบอบใหม่ เนื่องจากในระบอบนั้น รัฐบาลลาวได้เรียกร้องให้ประชาชนลาวทั้งชาติร่วมมือกันลุกขึ้นต่อสู้กับผู้รุกราน เพื่อกอบกู้เอา ความเป็นเอกราชคืนมาให้ประเทศชาติและประชาชนลาว ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติ ลาว เช่น เรื่อง “กองพันที่สอง” “สองเอื้อยน้อง” ของส. บุปผานุวง

ส่วนนวนิยายในช่วงปี ค.ศ. 1976-2006 มีหลากหลายแนวคิดที่เกิดขึ้น เนื่องด้วย สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลมุ่งเน้นการสร้างสรรคและพัฒนาประเทศชาติมากขึ้น ฉะนั้น ในนวนิยายจึงสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของคนแบบใหม่ เช่นเรื่อง “ลูกสาวของพรรค” ของส. บุปผา นุวง เรื่องได้สะท้อนให้เห็นความเพียรพยายามของนางพิมพาตัวละครเอกพร้อมด้วยเพื่อนพ้อง ของนางในการพัฒนาหมู่บ้านผาแดง ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชนเผ่ามองกอง หมู่บ้านนี้ไม่เคยมีโรงเรียน ไม่เคยทำนา พวกเขาทำไร่เป็นหลัก ชาวบ้านเชื่อในเรื่องของผีสาางนางไม้ นางพิมพาพร้อมกับชาวบ้าน สร้างโรงเรียนขึ้น เหตุนี้ทำให้คนบางกลุ่ม คือ ผู้ที่อยู่ในชนชั้นร่ำรวยเสียผลประโยชน์ เพราะ ก่อนหน้านี้นี้เขาใช้เด็กเลี้ยงควายให้เมื่อเด็กๆต้องไปเรียน จึงมีปัญหาเกิดขึ้น กลายเป็นอุปสรรค ในการทำงานเพราะมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับการทำงานของกลุ่มของนางพิมพา แต่พวกเขาก็ได้ปลุกระดมชาวบ้านทำนาแบบขั้นบันไดและเอาชนะแนวความคิดที่นับถือผีสาางนางไม้

ลูกหลานก็ได้ไปโรงเรียน ในที่สุดหมู่บ้านผาแดงได้กลายเป็นบ้านตัวแบบของเมือง เซโปน แขวงสะหวันนะเขต

นอกเหนือจากนี้ ยังปรากฏแนวคิดที่สะท้อนถึงความรักระหว่างหนุ่มสาวด้วย เช่นกัน ความรักนี้ถูกก่อร่างสร้างตัวขึ้นบนอุดมการณ์ของการปฏิบัติและคิดค้นกับหน้าที่การงาน เช่น นวนิยายเรื่อง “ความรัก” “นาสองเหมือง” “รักเดียวใจเดียว” ของคำเลียง พนเสนา ในเรื่อง “ความรัก” คำเลียง ได้เสนอความรักของหนุ่มสาวชาวนาคือผาและดวงเป็นตัวละครเอก ทั้งสองเป็นลูกชาวนาที่ยากจน เขาช่วยเหลือกันในการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพของครอบครัว ดังนั้น ทำให้ผาและดวงมีความรักที่บริสุทธิ์ต่อกัน แต่เพราะความโหดร้ายป่าเถื่อนของฝรั่งเศส ก่อขึ้น ในขณะนั้น ผาผู้มีน้ำใจรักชาติ มีอุดมการณ์ ต่อสู้อย่างแข็งแรงเหนียวแน่น ไม่ยอมสักรุนั้น จำต้องได้อำลาจากแฟนไปต่อสู้ชาติเพื่ออยากเอาชนะชนชั้นอันสมบูรณ์มาให้แก่ประเทศชาติ ตามความหวังของผาก็คือความหวังของประชาชนลาว ความรักของผาและดวงเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ ผายอมจากคนรักไปเพื่อพละกิจของการปฏิบัติ นางดวงถูกอาญาเรื่องบังคับไปเป็นเมียน้อย แต่นางไม่ยอมทรมานต่อความรักและหัวใจของนาง เดินสมา่เสมออยู่ว่า “รักฮ้ายผา รักฮ้ายผาเพียง แต่ผู้เดียว” (ฮักฮ้ายผา ! ฮักฮ้ายผาขงแต่ผู้เดียว)

ความรักของผาเป็นตัวอย่างที่ดีของนักรบปฏิบัติ ผายอมเสียสละความรักส่วนตัว เพื่อการปฏิบัติ คำเลียงได้สร้างตัวละคร “ผา” เป็นภาพแทนให้แก่คนรุ่นใหม่ ความมีอุดมการณ์ เกี่ยวกับ ความรักให้ถูกต้อง ไม่ให้ความรักส่วนบุคคลเป็นอุปสรรค แก่ส่วนรวม นี่เป็นคติเตือนใจ ให้แก่เยาวชนในยุคสมัยปัจจุบัน

3. ลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยายลาว

ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการสอนนิชาวรรณกรรมลาวปัจจุบัน และได้เขียนคำราสอน เกี่ยวกับวิชานี้ไว้ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

3.1 ลักษณะของเรื่องสั้น

ลักษณะของเรื่องสั้นประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังเช่น ความยาว โครงเรื่อง แนวคิดตัวละคร บทสนทนา จาก คอนจบและความแน่นของเรื่อง ที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ความยาว เรื่องสั้นมักมีความยาวพอประมาณ โดยทั่วไปนิยามกำหนดความยาวของเรื่องสั้นจากเวลาที่อ่านคือภายในระยะเวลา 5-50 นาที หรือจากจำนวนคำประมาณ 2,000-12,000 คำ หรือมีบางเรื่องอาจจะสั้นหรือยาวกว่านี้ก็ได้ ถ้ามีขนาดสั้นกว่าปกติ จะมีคำเรียกเป็นพิเศษว่าเรื่องสั้น ขนาดสั้น หรือถ้ามีขนาดยาวกว่าปกติก็จะมีคำเรียกเป็นพิเศษว่า เรื่องสั้น ขนาดยาว

โครงเรื่อง (Plot) เรื่องสั้นมีโครงเรื่องเดียว และเป็นโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเพราะมี ข้อจำกัดในเรื่องความยาว โครงเรื่องซึ่งประกอบด้วยข้อขัดแย้ง อุปสรรค และการต่อสู้

แนวคิด (Theme) เรื่องสั้นมุ่งเสนอแนวคิดหรือแก่นเรื่องเพียงประเด็นเดียว

ตัวละคร (Character) เรื่องสั้นมีตัวละครน้อย โดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทสำคัญหรือเป็น ตัวละครเอก มักมีเพียง 2-3 ตัวเท่านั้น

บทสนทนา (Dialogue) เรื่องสั้นมีบทสนทนาที่ใช้ภาษาได้สมจริง สอดคล้องกับตัวละครและสภาพแวดล้อม

ฉาก (Setting) และบรรยากาศ (Atmosphere) ฉากและบรรยากาศมีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและที่สำคัญที่สุดคือความสมจริง

ตอนจบของเรื่อง (Ending) เรื่องสั้นอาจมีจุดจบแบบธรรมดา คือ จุดจบเรื่องเป็นไปตามความคาดหมายของผู้อ่าน หรือมีจุดจบเรื่องแบบพลิกความคาดหมาย คือจุดจบเรื่องมิได้เป็นไปตาม ที่ผู้อ่านคาดหมายไว้ตลอดเวลาที่อ่านเรื่องสั้นนั้นตั้งแต่ต้นมาก็ได้

ความแน่น เรื่องสั้นควรมีความแน่นพอดี หมายถึงต้องมีกลวิธีการทำบทสนทนา การพรรณนาฉาก บรรยากาศและตัวละครให้กระชับรัดกุมและมีประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องมากที่สุด

3.2 ลักษณะของนวนิยาย

ลักษณะของนวนิยายประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังเช่น ขนาดของเรื่อง โครงเรื่อง แนวคิดตัวละคร บทสนทนา ฉาก และบรรยากาศ ที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ขนาดของเรื่อง นวนิยายมักมีขนาดยาวกว่าเรื่องสั้น แต่จะมีขนาดยาวเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้เขียนเป็นสำคัญดังเช่น นวนิยายเรื่อง พายุชีวิต ของควาเหนือบลงโนเล่มเดียวซึ่งมี ความหนาไม่เท่าใด แต่เรื่องสั้นของ คำเลียง พนสนา กลับจบลงภายใน 2 เล่ม ขณะที่เรื่องกองพันที่สอง ของ ส. บุบผาnung กลับมีความยาวถึง 4 เล่ม เป็นต้น

ขนาดของนวนิยายมีนักเขียนไทยกล่าวว่า นวนิยายที่มีขนาดพอเหมาะควรมีจำนวนคำประมาณ 65,000-75,000 คำ แต่ก็ไม่ใช่เป็นกฎตายตัวเสียทีเดียว สำหรับนวนิยายที่มีขนาดสั้นกว่าเรื่องอื่น ๆ จะมีชื่อเรียกต่างหากว่า อนุนวนิยาย (Novelette) (สายทิพย์ นุกุณกิจ, 2534 : 202)

โครงเรื่อง (Plot) นวนิยายย่อมมีโครงเรื่องกว้างและซับซ้อนกว่าเรื่องสั้น เพราะนวนิยาย มุ่งแสดงเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดกับตัวละครทุกตัว ในสถานที่ทุกแห่งโดยละเอียด

จึงมีผลทำให้ผู้อ่านได้แนวคิดหลายแง่หลายมุมตามมาด้วย แต่การที่ผู้แต่งจะเสนอเรื่องราวดังกล่าวนี้นี้ได้หมดนั้น ผู้แต่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการสร้างโครงเรื่องย่อย ๆ ให้แทรกซ้อนอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ และมีวิธีเชื่อม โครงเรื่องย่อยให้สัมพันธ์กันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับโครงเรื่องใหญ่ด้วย ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า นวนิยายส่วนใหญ่จะมีโครงเรื่อง 2 ประเภท คือ โครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อย

แนวคิด (Theme) นวนิยายมุ่งแสดงแนวคิดของเรื่องไว้หลายแนว เพราะผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิต และโลก และมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แนวคิดในนวนิยายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความคิดหลักของทั้งเรื่อง เรียกว่า แนวคิดเอกของเรื่องและ ความคิดที่ปรากฏในแต่ละตอนของเรื่อง เรียกว่า แนวคิดรอง

ตัวละคร (Character) ตัวละครในนวนิยายมีได้ไม่จำกัด ทั้งในส่วนที่เป็นตัวละครเอก และ ตัวละครประกอบ ตามที่ผู้แต่งเห็นว่าเหมาะสม แต่ตัวละครทุกตัวต้องมีบทบาท สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและมีลักษณะสมจริงเสมอ

บทสนทนา (Dialogue) บทสนทนาในนวนิยายมีขนาดยาว และเนื้อหา ของบทสนทนายังมีขอบเขตกว้างขวาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นวนิยายไม่มีขีดจำกัดเรื่องความยาว อย่างเรื่องสั้น และการทำบทสนทนาในนวนิยายไม่ได้มีประโยชน์ต่อเนื้อเรื่องและผู้อ่านเท่านั้น หากมีประโยชน์โดยตรงต่อ ผู้แต่งในด้านการแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถของผู้แต่งไปพร้อมกันด้วย กล่าวคือ บทสนทนาในนวนิยายนอกจากจะจัดทำเพื่อประโยชน์ต่อเนื้อเรื่องแล้วยังจัดทำเพื่อประโยชน์อื่น ๆ อีก ดังเช่น เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศของเรื่อง เพื่อแสดงทัศนคติผู้แต่งที่มีต่อชีวิต และต่อโลก เพื่อแสดงความรอบรู้และความสามารถเฉพาะตัวของผู้แต่ง หรือเพื่อปรุงแต่งเรื่องให้น่าอ่านนำติดตามด้วยการแทรกบทสนทนาที่คมคาย ชวนคิดชวนขัน และประการสำคัญคือเพื่อขยายเรื่องของผู้แต่งให้ยาวขึ้น เป็นต้น

สายทิพย์ บุญฤทธิ (2534 : 204) กล่าวไว้ว่า บทสนทนามีความจำเป็นต่อนวนิยายมากเพราะ ช่วยให้เรื่องสนุกน่าสนใจ ถ้านวนิยายไม่มีบทสนทนาเลย มีแต่บทบรรยายหรือพรรณนาเท่านั้น ก็จะทำให้ที่น่าเบื่อมาก การใส่บทสนทนาเข้าไปสลับกับการบรรยายหรือพรรณนาจึงเท่ากับเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศทั้งของผู้แต่งและผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อเรื่องดังกล่าวนั้น นอกจากนี้บทสนทนาของ ตัวละครอาจเรียกความประทับใจจากผู้อ่านได้ดีกว่าบทบรรยายหรือพรรณนาล้วน ๆ นวนิยายบางเรื่องจึงนิยมเขียนบทสนทนาอย่างยืดยาว

ฉาก (Setting) ฉากในนวนิยายจะมีลักษณะแตกต่างจากฉากในเรื่องสั้นอย่างเห็นได้ชัดทั้งในด้านปริมาณ ขนาด บทบาท และหน้าที่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประการแรกนวนิยายไม่มีข้อจำกัดในเรื่องความยาว ฉากในนวนิยายจึงมีปริมาณได้มากกว่าเรื่องสั้น ประการที่สองนั้นเป็นเพราะว่า ผู้แต่ง นวนิยายต้องการจะให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจทุกเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และได้รู้จักสถานที่ต่าง ๆ อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุมไปพร้อมกัน จึงมีผลทำให้ฉาก

ในนวนิยายมีขนาดยาวกว่าฉากในเรื่องสั้น ส่วนประการที่สาม เพราะว่าผู้แต่งนวนิยายให้ “ความสำคัญแก่ฉาก” มากกว่า ผู้แต่งเรื่องสั้น เนื่องจากผู้แต่งนวนิยายมิได้กำหนดให้ฉากในนวนิยาย มีบทบาทเป็น “ส่วนประกอบของเรื่อง” ตามแบบเรื่องสั้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น บางครั้งอาจ กำหนดให้ “ฉาก” มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่องด้วย

บรรยากาศ (Atmosphere) บรรยากาศในนวนิยายนับว่ามีความสำคัญเท่ากับ เนื้อเรื่องเพราะบรรยากาศที่ดีจะช่วยให้ดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างมีอรรถรส ชวนติดตาม และช่วยให้ เรื่องมีความยาวขึ้นด้วย ดังนั้นผู้แต่งนวนิยายจึงนิยมสร้างเรื่องให้สะท้อนอารมณ์หลากหลาย เพื่อผู้อ่านจะได้บรรยากาศหลายแบบหลายรสในเรื่องเดียวกัน เช่น ได้บรรยากาศของความ สนุกสนานเบิกบานใจ ในวันขึ้นปีใหม่ บรรยากาศเศร้าหมองหดหู่ในงานศพ บรรยากาศที่สงบ เยียบของสังคมชนบท บรรยากาศที่มีเสียงดังอึกทึกและจอแจด้วยขบวนพาหนะต่าง ๆ ของสังคมเมือง เป็นต้น

องค์ประกอบ ประเภทของเรื่องสั้นและนวนิยายยาว

ผู้วิจัยจัดแบ่งองค์ประกอบ ประเภทของเรื่องสั้นและนวนิยายยาว ตามประสบการณ์ ที่ได้สอนวิชานี้ ซึ่งจะนำเสนอ ดังนี้

1. องค์ประกอบของเรื่องสั้นและนวนิยาย

1.1 องค์ประกอบของเรื่องสั้น

เรื่องสั้นมีส่วนประกอบของเรื่องเหมือนกับเรื่องบันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ คือประกอบด้วยแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และบรรยากาศ ดังนี้

แก่นเรื่อง คือแนวความคิดหรือจุดสำคัญของเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งจะสื่อให้ผู้อ่าน ทราบ แต่ เนื่องจากเรื่องสั้นมีขนาดจำกัด เรื่องสั้นจึงมีแก่นเรื่องเพียงแก่นเดียว หรือมุ่งสะท้อน แนวคิดของผู้แต่งเพียงประการเดียว เช่น ชี้ให้เห็นความแปลกประหลาดเพียงเรื่องเดียว หรือแสดง อารมณ์อย่างใด อย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว หรือแสดงชีวิตในแง่มุมที่ต่างออกไปเพียงประเด็นเดียว หรือเพศทัศนะของ ผู้แต่งเพียงข้อเดียว เป็นต้น

โครงเรื่อง คือเค้าโครงเรื่องที่ผู้แต่งกำหนดไว้ก่อนว่าจะแต่งเรื่องไปในทำนอง ใด จึงจะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องอย่างคึกคัก และกระหายใคร่รู้ไปได้ ตลอดทั้งเรื่อง โครงเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยกลวิธีการผูกปม การคลายปม และการหน่วงเรื่อง จนกลวิธีเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง และกลวิธีการดำเนินเรื่องของผู้แต่ง และกลวิธีการ ผูกเรื่องที่คืบหน้าจะต้องประกอบด้วยข้อขัดแย้ง อุปสรรค และการต่อสู้ด้วย

ตัวละคร คือผู้แสดงบทบาทสมมุติตามที่ผู้แต่งกำหนด โดยทั่วไปผู้แต่งมักกำหนดให้ ตัวละครในเรื่องสั้นมีน้อยตัว เพราะเรื่องสั้นมุ่งแสดงแก่นของเรื่องเพียงแก่นเดียว หรือมุ่งแสดงผลของเรื่องเพียงข้อเดียว ฉะนั้นเพื่อให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้เร็วที่สุด ผู้แต่งจึงนิยมสร้างตัวละครให้มีจำนวนน้อย คือมีตัวละครเอกเพียงหนึ่งหรือสองตัว และมีตัวละครประกอบที่เป็นประโยชน์ต่อเรื่องจริง ๆ อีก 2-3 ตัวเท่านั้น

บทสนทนา คือถ้อยคำที่ตัวละครใช้พูดโต้ตอบกัน บทสนทนาอาจมีประโยชน์ต่อการเขียนเรื่องสั้น เพราะช่วยให้เรื่องดำเนินสืบหน้าไปได้โดยผู้แต่งไม่ต้องอธิบายความให้ยืดยาว ช่วยสะท้อนบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร หรือช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องให้เป็นไปตามธรรมชาติ และพร้อมกันนี้ก็ช่วยหลีกเลี่ยงความซ้ำซากของการบรรยายไปในตัวด้วยก็จริง แต่ทุกคนก็ต้องยอมรับว่าบทสนทนาที่นอกเรื่องย่อมมีผลทำให้เรื่องสั้นดำเนินเรื่องช้าลง ฉะนั้นเพื่อให้การเขียนบทสนทนา มีผลประโยชน์ต่อเรื่องสั้นมากที่สุด ผู้แต่งจึงควรใช้บทสนทนาอย่างประหยัดและตรงประเด็น

ฉาก คือสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งรวมถึงเวลาและสภาพแวดล้อม เหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย ในเรื่องสั้นมีฉากที่สำคัญเพียงฉากเดียวเพราะผู้แต่งถือหลักว่า “ยิ่งใช้เหตุการณ์ สถานที่ และเวลาในเรื่องน้อยเท่าใด ก็ยิ่งมีผลทำให้แนวคิดของเรื่องชัดเจนเท่านั้น” ประกอบกับการเขียนเรื่องสั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาด ด้วยเหตุนี้ผู้แต่งเรื่องสั้นจึงมักจะเลือกเอาเหตุการณ์สำคัญของเรื่องมากกล่าวถึงเพียงเหตุการณ์เดียว พร้อมกันนี้ก็กล่าวถึงสถานที่สำคัญเพียงแห่งเดียว และกล่าวถึงระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องด้วยช่วงสั้น ๆ เท่านั้น

บรรยากาศ คืออารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละครที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีอิทธิพลทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยไปตาม การสร้างบรรยากาศจำเป็นต้องอาศัยรายละเอียดจากส่วนประกอบ อื่น ๆ ของเรื่องด้วย เช่น สิ่งของเครื่องใช้ สีสันท่าทาง เครื่องแต่งกายและบทสนทนาของตัวละครตลอดจนเครื่องประกอบฉาก เช่น แสง สี และเสียง เป็นต้น เพราะสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะทำให้ ตัวละครและผู้อ่านเกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้แต่งต้องการ เรื่องสั้นที่ดีจะต้องมีฉากและบรรยากาศที่สมจริงและที่สำคัญคือทั้งสองสิ่งนี้จะต้องสัมพันธ์กัน และต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่องด้วย

โดยทั่วไปผู้แต่งเรื่องสั้นจะถือว่าบรรยากาศเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของฉาก เพราะมี ส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในเรื่องสั้นจึงนิยมทำควบคู่ไปกับการสร้างฉากพร้อมทั้งใช้หลักเกณฑ์แบบเดียวกัน

1.2 องค์ประกอบของนวนิยาย

แก่นเรื่อง คือแนวคิดสำคัญของเรื่องที่ผู้แต่งจะสื่อให้ผู้อ่านทราบ แต่ด้วยเหตุที่นวนิยายมีขนาดยาว นวนิยายจึงมีสามารถให้แง่คิดแก่ผู้อ่านได้หลายประเด็น มีแนวคิดที่จะเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบหลายแนว ดังนั้นแนวคิดในนวนิยายจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ แนวคิดของเรื่องทั้งเรื่อง เรียกว่าแนวคิดเอก และแนวคิดเฉพาะบางตอนของเรื่องเรียกว่า แนวคิดรอง

โครงเรื่อง โดยทั่วไปโครงเรื่องของนวนิยายมีลักษณะเช่นเดียวกับเรื่องสั้น ประกอบด้วยปัญหาข้อขัดแย้งด้านพฤติกรรม ด้านเหตุการณ์ หรือด้านอารมณ์ของตัวละคร เพื่อทำให้อ่านสนใจอยากรู้คำตอบในตอนจบ แต่โครงเรื่องนวนิยายมีลักษณะต่างจากเรื่องสั้น คือโครงเรื่องนวนิยายมีลักษณะซับซ้อนกว่าเรื่องสั้น เพราะนวนิยายมีโครงเรื่องย่อย ๆ อีกหลายโครงเรื่องแทรกซ้อนอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ ฉะนั้น นวนิยายจึงมีจุดที่จะให้แง่คิดแก่ผู้อ่านได้หลายจุด มีตัวละครที่แสดงพฤติกรรม ความท้องเรื่องได้หลายตัวและมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครแต่ละตัว สถานการณ์ต่าง ๆ ได้หลายเหตุการณ์ตามมาด้วย

ตัวละคร คือผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง หรือเป็นผู้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในเรื่องตัวละครนี้นับเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของนวนิยาย ตัวละครในนวนิยายมีได้จำกัดทั้งในส่วนที่เป็นตัวละครเอกและตัวละครประกอบ ขึ้นอยู่กับผู้แต่งเห็นว่าเหมาะสม ตัวละครเอกคือตัวละครที่เป็นแกนกลางของเรื่อง อาจมีทั้งฝ่ายชายฝ่ายหญิง หรืออาจมีเพียงฝ่ายเดียวก็ได้ ตัวละครประกอบมีส่วนช่วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องทำให้เรื่องดำเนินไปด้วยดี

บทสนทนา คือคำพูดที่ตัวละครใช้โต้ตอบกันในเรื่อง บทสนทนาที่ดีต้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละคร ต้องสอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่องและที่สำคัญต้องมีลักษณะสมจริง คือ มีคำพูดที่เหมือนกับบุคคลในชีวิตจริงใช้พูดจากัน บทสนทนาในนวนิยายอาจเป็นเรื่องราวของสงครามเศรษฐกิจ การศึกษา การคมนาคม หรือเรื่องของอาหาร ฯลฯ โดยที่เรื่องราวดังกล่าวนี้อาจไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องของนวนิยายก็ได้ เนื่องจากเหตุผลประการแรกคือนวนิยายไม่มีข้อจำกัดเรื่องขนาด การดำเนินเรื่องในนวนิยายจึงไม่จำเป็นต้องรวบรัดให้ตรงประเด็นอย่างเรื่องสั้น ประการที่สองเป็นเพราะผู้แต่งนวนิยายต้องการให้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิต และโลกอย่างกว้างขวาง และเหตุผลประการที่สาม เพราะบทสนทนาเป็นแรงจูงใจอันสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยทำให้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจในตัวละครได้ง่าย เนื่องจากบทสนทนาเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างหนึ่งของตัวละคร ผู้แต่งจึงนิยมใช้บทสนทนาเป็นสื่อให้อ่านเข้าใจอุปนิสัยใจคอกของตัวละคร นอกจากนี้บทสนทนายังช่วยทำให้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน เพราะได้รับความรู้แปลกใหม่หรือได้แง่คิดที่คมคายและชวนกันไปพร้อมกันด้วย สำหรับเหตุผลประการสุดท้ายอาจเป็นเพราะว่า บทสนทนายาว ๆ ช่วยขยายเรื่องของผู้แต่งให้มีขนาดยาวมากขึ้น

จาก ฉากในนวนิยายหมายถึงเวลาและสถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ช่วยบอกให้ผู้อ่านทราบว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ไหน ที่นั้นมีลักษณะอย่างไร ผู้แต่งจึงควรมีความรู้หรือประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ พอสมควร เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างฉากให้สมจริง สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจทุกเหตุการณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในเนื้อเรื่อง หรือช่วยกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละคร ช่วยสื่อความคิดของผู้แต่ง หรือช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้ นอกจากนั้นยังเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นเรื่อง โครงเรื่องและรู้จักตัวละครชัดขึ้น ผู้แต่งมักให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ที่เกิดเรื่อง อาชีพหรือการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวละคร ระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง และสภาพแวดล้อมทางสังคมของตัวละคร

บรรยากาศ คือรายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นในงานเขียนเพื่อก่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร เช่น การสร้างบรรยากาศที่สงบเงียบบริสุทธิ์ของสังคมชนบท ผู้แต่งอาจกล่าวถึงหมู่บ้านเล็ก ๆ ในชนบทเกือบทุกบ้านจะเลี้ยงไก่ หมู หมา วัว ควาย ยามเช้าจะมีเสียงไก่ขัน ได้กลิ่นโคลน สายควายลอยตามลมที่โชยมาเป็นระยะ ๆ ชาวบ้านมีน้ำพริก ปลายข้าว แกงส้ม และผักต่าง ๆ เป็นอาหารประจำวัน ยามค่ำมีแสงจากเคียนควาและตะเกียงช่วยขับไล่ความมืด ฯลฯ และสภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ตัวละครมีชีวิตที่เรียบง่าย สุขสงบ เป็นต้น

2. ประเภทของเรื่องสั้นและนวนิยาย

2.1 ประเภทของเรื่องสั้น

เกณฑ์ในการจัดประเภทของเรื่องสั้นมีหลายเกณฑ์ ขึ้นอยู่กับว่าใช้เกณฑ์ใด เช่น ใช้ลักษณะการแต่งเป็นเกณฑ์ ใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ ใช้แนวคิดหรือปรัชญาของเรื่อง หรือใช้จุดมุ่งหมายของการแต่ง เป็นต้น (สายทิพย์ นุกุลกิจ. 2534 : 183-184) ผู้วิจัยจะเอาเนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งประเภทของ เรื่องสั้นลาวออกเป็น 3 เนื้อหา ในตัวจริงของเรื่องสั้นอาจจะมากกว่านี้ แต่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอเพียง 3 เนื้อหาเท่านั้น ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

เนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ ประวัติศาสตร์ของชาตินาวคือประวัติศาสตร์ของการต่อสู้กู้ชาติ ซึ่งเป็นเวลานานพอควร ดังนั้น บรรดาเรื่องสั้นได้สะท้อนให้เห็นสภาพการต่อสู้ของประชาชนลาวหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งแสดงออกในเรื่องสั้นอย่างมากมาย เช่น เรื่อง “ผู้สืบทอด” ของ แก้วมะนิ สีวงไซ “น้องอาบุญ” ของบัวแก้ว จะเดินลงสี่ มี “น้อยอาจหาญ” ของบุญลิน “เข้าคัมจีเอาปิ่น” “ฟองแม่น้ำโขง” ของคำมา พมกอง “ผาร่วมละนะ” ของส. พวงดอกซ้อน เป็นต้น

เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมนี้ได้กำเนิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่สมัยที่ลาวตกอยู่ใน อาณานิคมของต่างชาติและจนถึงปัจจุบันนี้ เรื่องสั้นได้สะท้อนให้เห็นการพัฒนาในแง่มุมที่แตกต่างกัน ซึ่งตัวละครที่มีหลากหลายอาชีพคือ อาชีพครู กรรมกร แม่เรือน ชาวนา ดังเช่น “นางมาแม่หญิงสามแก่ง” ของสุนทอน “หัวใจของผู้ขี้แวนหลัง” ของเวียงเฮือง “เสียงเพลงเบญจกอย” ของทองเพ็ด ดวงอุคม “ช่างตีเหล็กผู้หัวหนั” ของบุญเลียง “ลอกไม้บ้านนา” ของมาลา สะหวัน “ตะวันขึ้นที่คือนาง” ของอุทิน บุญยาว “ประเพณีและชีวิต” ของบุญเสน แสงมะณี “ครูอาสาสมัคร” ของกัตทะพอน จำเะ ของสุชี นอละสิน บ้านเกิดที่รัก ของเวียงพิม เป็นต้น

เนื้อหาเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคม อันเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงสภาพชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างผิดเพี้ยนจากการดำเนินชีวิตในยุคอดีต กล่าวคือ เป็นสังคมเมืองมากขึ้น ผู้คนมีวิถีชีวิตที่ต้องแข่งขัน มีการประกอบอาชีพในสังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนยึดถือสังคมแบบระบบทุนนิยมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เรื่องสั้นในแง่การสะท้อนภาพสังคมในปัจจุบันได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อันสืบเนื่องมาจากรัฐบาลได้ส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์ผลิตผลงานวรรณกรรมในลักษณะนี้ออกมาอย่างแพร่หลายและกว้างขวางกว่าแต่ก่อน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเนื้อหาและแนวคิดในวรรณกรรมลาวในยุคปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ ตัวอย่างเช่น มีเนื้อหากล่าวถึงคนที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่เงิน ยึดถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ ดังเช่นเรื่อง “ราตรีแสบ” “ลืมตัว” ของจันทิ เคือนสะหวัน “ในอ้อมกอดของความมืด” “ทะเลเหงามสาวสะอื่น” “หน้ากากทเวศา” “ละครน้ำเน่า” “ตายทางขึ้น” และ “คนขายคน” ของบุญทะนอง ชมไขผล เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ยังมีเรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นแนวเรื่องครอบครัวและรัก ๆ ใคร่ ๆ ดังเช่นเรื่อง “รักซ้อนซ้อนรัก” ของดวงไซ หลวงพะตี “คำสารภาพของคนรัก” ของสุกสะหวัน พอนเทว “ยังไม่สวดยเกินไป ” ของสมสุก สุกสะหวัด “ก่อนจะถึงวันนี้” ของดวงจำปา เป็นต้น

2.2 ประเภทของนวนิยาย

การแบ่งประเภทนวนิยายนั้น นิยมใช้เกณฑ์ในการแบ่ง 3 ลักษณะ คือ แบ่งตามแนวคิดในการเขียน แบ่งตามเนื้อหาของเรื่อง และแบ่งตามแนวการเขียน (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2534 : 211) แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะแบ่งประเภทของนวนิยายลาวตามเนื้อหาของเรื่องดังนี้

เนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของการปฏิบัติ การปฏิบัติลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้ดำเนินการ “ต่อสู้ชีวิตด้านกับลัทธิล่าอาณานิคม” เป็นเวลาสามสิบปี (ค.ศ. 1945-1975) การต่อสู้ดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยอันยิ่งใหญ่ของประชาชนลาวบรรดาเผ่า ในการเข้าร่วมการปฏิบัติ การปฏิบัติมีบทบาทสำคัญต่อกับประชาชนลาวผู้ยากจน ซึ่งถูกกลุ่มผู้มีอำนาจกดขี่ขูดรีด พวกเขาเหล่านั้นได้หาทางออกให้แก่ตนเองโดยการเข้าร่วมการปฏิบัติ

ด้วยเหตุนี้นักเขียนนวนิยายจึงได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการปฏิวัติคังเซ่น นวนิยายเรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต” ของจันที เคือนสะหวั่น “พายุชีวิต” ของเทียบ วงปะกาย “สี่น้อย” ของคำเลียง พนเสนา “ไมปะเลีย” ของควงไซ หลวงพะสี เป็นต้น

เนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้จักรวรรดินิยมอเมริกา ได้ทำให้เกิดสงครามที่โหดร้าย ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของชาตินาว พวกเขาได้ใช้อาวุธสงครามอันทันสมัยทุกชนิด เพื่อทำสงคราม โดยใช้เครื่องบินชนิดต่าง ๆ บรรทุกระเบิดไปทำลายบ้านเรือน ไร่นาและชีวิตของประชาชนลาวอย่างป่าเถื่อน ด้วยเหตุนั้นประชาชนลาวผู้มีน้ำใจรักชาติจึงได้ลุกขึ้นต่อสู้กับศัตรูท่ามกลางเสียงปืนของ “การต่อสู้กู้ชาติด้วยอาวุธที่ถนัดถื่นของชนชั้นที่รักชาติ” บรรดานักเขียนได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อรับใช้สังคมในเวลานั้นดังเช่นเรื่อง “ทางสายซื่อ” ของควงไซ หลวงพะสี “กองพันที่สอง” “สองเอี้ยน้อย” ของ ส. บุปผาnung เป็นต้น

เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การพัฒนาสังคมมีบทบาทสำคัญยิ่ง และก็เป็นหน้าที่ของประชาชนบรรดาเผ่าเพื่อทำให้ชาติและคนในชาติมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีนวนิยายที่กล่าวถึงเรื่องนี้ดังเช่น “อาณานิคมแห่งพงไพร” ของคอกเกด “ลูกสาวของพรรค” ของ ส. บุปผาnung เป็นต้น

เนื้อหาสะท้อนสังคม นวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคมมีหลายรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป แล้วแต่มุมมองของนักเขียนแต่ละคน ดังเช่น เรื่อง “หัวใจส่งออก” ของ ปิติ ทิวาชน “แสงอรุณในม่านหมอก” ของคอกเจ้มแดง “สายน้ำที่บ่ไหลกลับ” ของนุนเสน แสงมะนี “สองฟากฝั่ง” ของ ส. บุปผาnung เป็นต้น

ความสำคัญ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยายลาว

1. ความสำคัญของเรื่องสั้นและนวนิยายต่อสังคม

เรื่องสั้นและนวนิยายมีความสำคัญหลายด้านคือ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง เป็นผลรวมประสบการณ์มนุษย์ เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นสิ่งบันเทิงอย่างหนึ่ง เป็นกระจกสะท้อนชีวิตและสังคม เป็นบ่อเกิดของศิลปะและวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อชีวิต จิตใจ ค่านิยม อารมณ์และสติปัญญาของผู้คนในสังคม พร้อมกันนี้วรรณกรรมทั้งสองประเภทเป็นที่รวบรวมประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี และสามารถดึงดูดจิตใจของผู้คนให้มีความรักประเทศชาติ เรื่องสั้นและนวนิยายสะท้อนสังคมอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ดังเช่น เขตปกครองของอเมริกา เขตปกครองของการปฏิวัติและภายหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย

เขตปกครองของอเมริกา เรื่องสั้นและนวนิยายได้สะท้อนถึงการเผยแพร่ความชั่วช้าที่เป็นภัยแก่สังคม ได้แก่ การใช้ยาเสพติด การดื่มเหล้าเมา การฉ้อโกง มั่วเมานุ่มสาวด้วยวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกับจารีตประเพณี โน้มน้าวให้นิยมการดำรงชีวิตแบบอเมริกันชน เปิด “โรงแรมจ้างนางเลง โรงเดินรำ โรงสุบยาฝิ่น โรงเล่นการพนัน” เป็นต้น เพื่อทำให้หนุ่มสาวย้อนกลับไปสู่ความล้าหลัง ทำให้ลืมประเทศชาติ มองข้ามการสูญเสียเอกราชของประเทศชาติ

เขตปกครองของการปฏิวัติ เรื่องสั้นและนวนิยายสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม โดยเฉพาะการค้าค่อผู้และการสร้างเขตปลดปล่อยของกองทัพและประชาชนลาวบรรดาเผ่า ในสมัยดำเนินการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้นักเขียนได้อาศัยข้อเท็จจริงของการปฏิวัติมายืนยันว่ายุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การต่อสู้ของพรรค ถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพจริงของสังคมลาว และปลุกระดมมวลชนให้รักชาติ เทียบเคียงศัตรู เรื่องสั้นและนวนิยายทำหน้าที่ที่พรรคและรัฐบาลมอบหมายสำเร็จได้อย่างงดงาม

ภายหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระยะ “ปกปักษ์รักษาและสร้างสภาพพัฒนาประเทศ” นั้น เรื่องสั้นและนวนิยายได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างระบบสังคม 2 ระบบ ได้แก่ ระบบที่ปกครองโดยอเมริกา และระบบใหม่ พร้อมกันนี้ยังสะท้อนถึงภาพลักษณ์ ของคนรุ่นใหม่ร่วมกันสร้างสังคมยุคใหม่และวิพากษ์พฤติกรรมของกลุ่มคนบางกลุ่มในสังคม เช่น การให้ความสำคัญแก่เงินทองและวัตถุสิ่งของมากกว่าชีวิตของตนเองและเป็นภัยต่อสังคมลาว

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นและนวนิยายสามารถตอบสนองตามความต้องการของสังคมลาว จึงถือว่าเรื่องสั้นและนวนิยายมีความสำคัญต่อสังคมอย่างมาก

2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยาย

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยายมีหลายปัจจัย พบว่าในระยะแรกนักเขียนส่วนใหญ่รับราชการและเป็นนักรบปฏิวัติที่เข้าร่วมใน “การต่อสู้กู้ชาติ” ด้านลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศสและอเมริกา ผลการกระทำของประเทศผู้ล่าอาณานิคมได้กลายเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเขียนนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานวรรณกรรม เพื่อเป็นการกล่าวประณาม ให้ประชาชนลาวรับรู้และปลุกระดมมวลชนให้ลุกขึ้นมาต่อสู้และเข้าการปฏิวัติ ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของพรรคประชาชนลาวในเมื่อก่อนและพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปัจจุบัน

สิ่งที่ข้าราชการและนักบรร่วมกันกระทำเพื่อประเทศชาติเป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาให้ประชาชนได้รับรู้ และเป็นการยกย่องสรรเสริญบุคคลเหล่านั้น

นอกจากนี้สิ่งที่เป็แรงบัณดาลใจสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเขียนสร้างวรรณกรรมขึ้นมาก็ือ ความชื่นชอบนักเขียนเป็นการส่วนตัว นักเขียนจะใช้รูปแบบการเขียนที่เหมาะสมตามความต้องการของสังคม และได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมของประเทศสังคมนิยม

เช่น เวียดนาม สหภาพ โซเวียต ซึ่งงานเขียนเหล่านั้นแต่งขึ้นโดยมีลัทธิสังคมนิยมมาเป็นตัวแบบ และแต่งขึ้นตามนโยบายของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว พร้อมกันนี้ผู้เขียนเรื่องสั้นและนวนิยายลาวยังได้นำแบบอย่างของวรรณกรรมระดับโลกพัฒนาวรรณกรรมลาวให้อดถึงการและมีรูปแบบที่หลากหลาย

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยาย คือ กระบวนการปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตยภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เรื่องสั้นและนวนิยายในยุคนี้ “รับใช้ภารกิจการปฏิวัติ รับใช้การต่อต้าน รับใช้แนวทางนโยบายของพรรค รับใช้ประชาชน” ดังที่ โกสอน พมวิหาน เลขาธิการใหญ่ได้กล่าวไว้ในรายงานเกี่ยวกับโครงการการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ว่า “...ลงล้างวัฒนธรรมแบบข้อย้ำของจักรพรรดิ วัฒนธรรมเปื้อนน้ำเลื่อมเลี้ยว ล่าหลังของศักดินา นายทุนและวัฒนธรรมแบบตะวันตกผืนต่อชาติ สร้างวรรณคดีและศิลปกรรมของชาติลาวเป็นเอกภาพที่มีลักษณะพรรค ลักษณะประชาชนและลักษณะชาติอย่างลึกซึ้ง ปกป้องรักษาและเสริมขยายมูลเชื้อศิลปะวรรณคดีอันดีงามของ แต่ละชนเผ่า คันทัวและสิบสอง วรรณคดีและศิลปะของโลกอย่างมีการเลือกเฟ้น” (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 343)

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว สุพานวงได้ถึงนักเขียนว่า “...ต้องตั้งหน้าประกอบส่วนในการศึกษาลัทธิวิชนปฏิวัติ ในการระดมน้ำใจรักชาติ ในการขุดลึกน้ำใจเคียดแค้นศัตรูในความเชื่อมั่นต่อศูนย์กลาง... ย้ายเอื้อยน้องต้องใช้ด้านศิลปะวรรณคดีเพื่อประกอบส่วนเข้าในการก่อสร้างคนใหม่ คนที่มีผญาปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรม คุณสมบัติ และกำลังวังชาอันเพียงพอ เพื่อตีชนะข้าศึกผู้รุกราน...”

สุพานวงยังได้กล่าวอีกว่า “ผู้เขียนอยากจะทำหน้าที่ดังกล่าวสำเร็จผล ผู้เขียนต้องมีน้ำใจปฏิวัติ มีจิตวิญญาณปฏิวัติ ต้องมีน้ำใจรักชาติ รักประชาชนอย่างล้นเหลือ มีความเกลียดแค้นอย่างลึกซึ้ง ผู้เขียนต้องมีความตื่นตัวสูง มีอุดมคติขบถยิ่งและกล้าเสียสละเลือดเนื้อเพื่ออุดมคติดังกล่าว อยากรักสิ่งที่สวยงาม อยากพรรณารูปภาพอันสวยงามอย่างประทับใจอย่างถูกต้องและมีชีวิตชีวาก่อนอื่น ผู้เขียนต้องมีความงามนั้นในหัวใจของตน... ผู้เขียนทั้งหลายใช้เวลาในการเรียน คันทัว เรียนในตำราเรียนในความจริง เรียนกับเพื่อนและประชาชน ” (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 345-346)

การชี้แนะของบรรดาผู้นำการปฏิวัติที่กล่าวมานั้น เป็นเข็มทิศชี้ทางให้แก่ักเขียนทั้งหลายนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยาย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและจุลประภาสให้แก่ักเขียนได้สร้างสรรค์วรรณกรรมออกสู่สายตาของมหาชนมากขึ้น

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้นักเขียนสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยาย คือ มีการจัดประกวดเรื่องสั้นและนวนิยายเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น วันคล้ายวันเกิดของผู้นำที่สำคัญของชาติ ในโอกาสบุญวันชาติที่ 2 ธันวาคม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรางวัลสินไชยรางวัลศิริโรจน์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยนั้นพบว่า มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพทางสังคมการเมืองในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นยุคที่ประเทศลาวตกเป็นประเทศในอาณานิคมต่างชาติ วรรณกรรมลาวทั้งสองประเภทนี้ก็มีส่วนร่วมในการโฆษณาชวนโยบายของศูนย์กลางแนวลาวยุทธชาติและเป็นกระบอกเสียงในการปลุกกระแสให้ประชาชนลาวบรรดาเผ่าผู้ที่มีความรักชาติมีความตื่นตัวลุกขึ้นต่อสู้เพื่อกู้เอกราชชาติ และมาถึงยุคที่ประเทศได้รับการปลดปล่อยแล้ว เรื่องสั้นและนวนิยายก็ยังคงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสะท้อนภาพให้เห็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมลาวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น การสร้างความรักความสามัคคีของผู้คนในชาติ ความรักประเทศชาติบ้านเมือง และความต้องการที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นต้น ฉะนั้น เรื่องสั้นและนวนิยายจึงเสมือนเป็นสถาบันทางสังคมที่อยู่ในวัฒนธรรมการเขียน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “สถาบันทางวรรณศิลป์” เช่นนี้วรรณกรรมลาวร่วมสมัยจึงยังคงมีบทบาทหน้าที่และความสำคัญต่อผู้คนและสังคมมาคราบเท่าทุกวันนี้

บทที่ 4

อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่า : ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้นและนวนิยายถาวรร่วมสมัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงการนิยามตัวตนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของบรรดาตัวละครชนเผ่าที่สะท้อนจากเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายถาวรร่วมสมัย โดยผ่านมิติภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต ทั้งนี้การสะท้อนภาพอัตลักษณ์ดังกล่าวถือเป็น การให้นิยามความหมายอันเป็นการผลิตสร้างจากทัศนะของตัวละครอื่น ๆ (The Others) ที่มีใช้ กลุ่มชนเผ่าโดยตรง รวมถึงนักเขียนซึ่งทั้งหมดนั้นไม่ได้มีรากฐานชีวิตเป็นกลุ่มชนเผ่า อันเป็นการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของบรรดาชนเผ่าที่เกิดจากการสร้างภาพลักษณ์ให้เกิดขึ้นนั่นเอง

คำว่า ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึงลักษณะหรือท่าทีของบุคคลหรือขององค์กรที่ปรากฏแก่ตาหรือความรู้สึกนึกคิดของสาธารณะชน ตัวอย่างเช่น ภาพลักษณ์ของนักการเมือง ภาพลักษณ์ขององค์การสหประชาชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2545 : 218) เป็นต้น ในบทนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นภาพลักษณ์ของตัวละครที่เป็นชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายถาวรร่วมสมัยว่ามีลักษณะพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ตีความในบทต่อไป กล่าวคือ ในการศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเชิงวรรณกรรมนั้นคงต้องเริ่มต้นจากการค้นหาลักษณะภาพลักษณ์ที่ปรากฏแก่สายตาให้กับผู้อ่านก่อน ทั้งนี้จะทำให้เรามองเห็นมิติความสัมพันธ์ของตัวละครในฐานะบุคคลในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคลและอัตลักษณ์ของกลุ่ม ดังที่ จูซาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2550 : 4) กล่าวว่า

คำว่า “อัตลักษณ์” นั้น แท้จริงคือเรื่องของภาพลักษณ์ของตัวตนของมนุษย์เรา (Images of Oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) และเป็นความเข้าใจทั้งในระดับที่เรามีต่อตัวเองและในลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมตลอดชั่วชีวิตของเรา ดังเช่น คนพิการ (The Disabled) อาจสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ของตนเอง และสิ่งที่สังคมบอกกับเขาว่า “ฉันเป็นคนพิการแต่กำเนิด ฉันเป็นคนตาบอด ฉันแตกต่างจากคนอื่นในสังคม ฉันเชื่อว่าสังคมเลือกปฏิบัติกับฉันบนพื้นฐานของความแตกต่าง แต่ฉันก็ยังเชื่อว่าชีวิตของฉันเป็นความพิเศษและมีคุณค่าไม่ต่างจากชีวิตคนธรรมดาเลย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของบรรดาชนเผ่าที่ถูกสร้างขึ้นจากทัศนะของบุคคลอื่น ๆ (The Others) ในสังคมตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. อัดลักษณะชนเผ่าว่าด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่
2. อัดลักษณะชนเผ่าว่าด้วยความเชื่อและพิธีกรรม
3. อัดลักษณะชนเผ่าว่าด้วยภาษาและการแต่งกาย
4. การนำเสนออัดลักษณะของตัวละคร

อัดลักษณะชนเผ่าว่าด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่

การนำเสนอภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบรรดาชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวพบว่ามีการกล่าวถึงสภาพภูมิประเทศที่อยู่อาศัยของตัวละครเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจนว่า มักจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมือง บ้างก็อยู่บนเขาสูง บ้างก็อยู่ในป่าลึก การเดินทางไม่สะดวกสบาย และมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม อีกทั้งยังดำรงชีวิตอยู่ในนิเวศสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับลักษณะทางอัดลักษณะที่ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านชีวิตบรรดาชนเผ่า ผู้วิจัยขอกล่าวให้เห็นตามลำดับดังนี้

1. ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย

ระบบนิเวศ หมายถึง สังคมของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับถิ่นอาศัย ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต บางครั้งอาจเรียกว่า “สิ่งแวดล้อม” อันเป็นสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ ได้แก่ มนุษย์สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก และอีกองค์ประกอบหนึ่งคือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ แสงแดด ฯลฯ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น

สุมาลี พิศราภูล (2532) กล่าวว่าถ้าสังเกตสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราไม่ว่าจะเป็นบนบก ในน้ำหรือบริเวณใด ๆ ก็ตาม จะพบสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเสมอ ไม่ใคร่พบสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยว การอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตเป็นกลุ่ม ๆ จำแนกระดับตามขนาดของกลุ่มเล็กไปหากลุ่มใหญ่ได้ดังนี้ 1) ระดับประชากร (Population) เป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มบุคคลหรือของสิ่งมีชีวิตแต่ละตัวที่มาจากสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกัน (Species) ในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น ประชากรกุหลาบพันธุ์ที่ขอลดออกอินทนนท์ 2) ระดับชุมชนชีวิต (Community) หมายถึง ประชากรกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณหนึ่ง ได้แก่ สิ่งมีชีวิตในสระน้ำ เป็นต้น และ 3) ระดับระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน

เสมือนส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชน ดังคำกล่าวที่ว่า “ชักเสื่อผ้าก็ชักอยู่ตามลำห้วย” (ละครน้ำเน่า. 2002 : 64) (ชักเสื่อ ไร่ร้างอยู่ไร่ห้วย) อันนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์แห่งชีวิต ดังเนื้อความว่า “ป่าคงพงไพรของเขตดงต้น ดึงต่อนั้นมีป่าไม้ปกคลุมหนาทึบ และชุ่มชื้นอยู่ตลอด” (ค้างคินที่ป่าลึก. 1999 : 3) (ป่าดงพงไพรของเขตดงต้น ดึงต่อนั้นมีป่าไม้ปกคลุมหนาทึบ และชุ่มชื้นอยู่ตลอด) นอกเหนือ จากนี้ยังชี้ให้เห็นสภาพทางกายภาพที่เชื่อมโยงกับผู้คน กล่าวคือ แม่น้ำ ป่าเขา นอกจากให้ความงามตามธรรมชาติแล้ว ยังมีประโยชน์ค่อมนุษย์อย่างมากในฐานะเป็นแหล่งสร้างผลผลิตอันสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ดังเนื้อความในนวนิยายว่า

“บ้านผาแดงมีห้วยน้ำหลายสาย นอกจากนั้นยังมีแม่น้ำลำเซโปน ซึ่งพวกเราได้ใช้ กระแสน้ำลำเซโปนให้พวกเรากิน”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 2002 : 2-3)

(บ้านผาแดงมีห้วยน้ำหลายสาย นอกนั้นยังมีน้ำลำเซโปน
พวกเราก็คงใช้กระแสน้ำ เพื่อทำไร่ทำนาพวกเรากิน)

หรือ

“สาขาน้ำมีคุณค่าต่อเราหลายอย่าง ให้ความชุ่มชื้น ความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะสาขาน้ำลำห้วยนี้ทำให้ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ อีกทั้งยังเป็นสถานที่หาปลาของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังทำให้สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านดีด้วย”

(คืนสี่เขียวและลมหนาว. 1999 : 49)

(สาขาน้ำมีคุณค่าต่อเราหลายอย่าง มีน้ำใช้ทั้งความชุ่มชื้น โดยเฉพาะสาขาน้ำห้วยนี้เรายังใช้ทำนาบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ ทั้งยังเป็นบ่อน้ำปลาของชาวบ้าน นอกจากนั้นยังเรายังใช้สอยข้าว แวดล้อมดี)

นอกเหนือจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในแง่ของสังคม ดังจะเห็นได้จากการนำเอาชื่อลักษณะเด่นทางกายภาพของแหล่งธรรมชาติ นั่นก็คือสภาพภูเขา ดังกรณีภูผาที่มีสีแดง แล้วมีการนำเอาลักษณะเด่นนั้นมาตั้งเป็นชื่อบ้านนามเมืองของคน เช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันและบ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อมวลมนุษยชาติได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ธรรมชาติในทัศนะของบรรดาชนเผ่าบางครั้งมิได้หมายถึงสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังมีนัยความสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เสมือนเป็นกายใจของมนุษย์ เป็นแหล่งกำเนิดสรรพชีวิต และเป็นแหล่งสร้างสุขทางใจอันอุดมสมบูรณ์ยิ่ง ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในเรื่องสั้น ความว่า

“จากชีวิตคิดค้นกับธรรมชาติ ป่าดงพงไพรทำให้กะเลותרาบตีว่าป่าดงแถบนี้ นางจำได้ทุกที่ทุกแห่ง สายน้ำลำห้วยที่ไหลรินอย่างมิขาดสาย เป็นสายน้ำที่ไหลไปหล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้านตลอดมานับตั้งแต่ปู่ย่าตายายจนมาถึงปัจจุบัน ชาวบ้านจึงทะนุถนอมอนุรักษ์และรักษาผืนป่าดงพงไพรแถบนี้เสมือนเป็นชีวิตของพวกเขา”

(ผืนสีเขียวและลมหนาว. 1999 : 49)

(จากชีวิตติดพันกับท่ามมะหาดป่าดงพญาไฟเร็ดไต้กะเลิฐได้ดิสะพายป่าดงแถบนี้ บ้างจึงได้ทูกบ่อบน สายทวยที่ไต้ลิมบ่หาดไฉยะ เป็นสายน้ำที่ล่องไหลล่องชีวิตของชาวบ้านตลอด นับตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาเจ็ยปัจจุบัน ชาวบ้านจึงทะนุถนอม และรักป่าดงพญาไฟเร็ดไต้กะเลิฐเสมือนชีวิตของพวกเฮา)

หรือ

“ถืงมอญเห็นทิวทัศน์ธรรมชาติของป่าเขาลำเนาไพรที่เป็นช่วงเป็นชั้นนั้นอย่างมิรู้เบื่อหน่ายด้วยความอิมเอนใจ”

(ประเพณี และชีวิต. 2005 : 9)

(ลิจูแนมเข้นทิวทัศน์ท่ามมะหาดของป่าดงพญาไฟที่เป็นทลิมเป็นลันบันย่างบ่รู้อิมรู้เบือ)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ชาวชนเผ่าที่อาศัยอยู่ตามภูเขาลำเนาไพรนั้น มีความอิมเอนใจ พวกเขามีความรักและทะนุถนอมป่าเขาที่เปรียบเสมือนชีวิตจิตใจของพวกเขา ธรรมชาติเหล่านั้นได้อำนวยความสะดวก และบำรุงเลี้ยงชีวิตของพวกเขามาดังหลายรุ่นคน

2. สรรพสัตว์และสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต้นและนวนิยายลาว ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนได้มีการนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสรรพสัตว์ นานาชนิดที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ตามธรรมชาติอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของบรรดากลุ่มชนนั้น ๆ บางครั้งความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้นอยู่ในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยเฉพาะมนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากสัตว์ซึ่งมิได้เป็นเพียงแหล่งอาหารเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในประจำวันด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

“เสียงโหยหวนร้องส่งของชะนีผูนั่น ได้กลายเป็นสัญลักษณ์เป็นสัญญาณให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นรู้ถึงเวลาตื่นนอนในทุก ๆ เช้าของทุกวัน”

(ไมบะเลียบ. 2007 : 1)

(สรวงไทยทอวธองสิ่งมาของอุษะนิญมัยจึงกายเป็นสัณยาหลักใช้ผู้ถิ่นที่อาศัยอยู่บลิเวณนั้นรู้ถึงเวลาลุกเวลาตื่นในซุกๆเช้า)

“เสียงไก่ป่าขันคักกะแลนแอกส่งมาแคว้นห้วยฟากนั้น เตือนให้รู้ว่าพระอาทิตย์จวนจะลับภูเขา”

(ผินสีเขียวและลมหนาว. 1999 : 49)

(สรวงไท่ป่าขันคักกะแลนแอกสิ่งมาแต่แถมช่วยฟากนั้น เตือนให้รู้ว่าพระอาทิตย์จวนจะลับภูเขา)

ลักษณะของชุมชนหมู่บ้านของบรรดาชนเผ่า ส่วนใหญ่จะมีสภาพทางกายภาพที่สัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ กล่าวคือ มักจะเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของบรรดาสัตว์ป่าต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้สัตว์เหล่านี้จึงมักปรากฏให้เห็นอยู่ในแหล่งอาศัยหรือบริเวณที่ทำมาหากินของบรรดาชนเผ่าด้วย ดังนั้นจึงเห็นว่า

“หมู่บ้านขอ ไก่ขาวได้วิ่งผ่านไปผ่านมาทั้งสองข้างทาง นาน ๆ ครั้งจึงจะเห็นฝูงหมูป่าวิ่งเป็นฝูงคึกคัก มองขึ้นไปที่ยอดคันยางก็จะเห็นฝูงลิงท่า่งและชะนี”

(คำจันในป่าลึก. 2542 : 3)

(ຫມູ່ນົກຂີ້ໄກ່ຂວາແລ່ນສວ່ນສົນໄປມາສອງຟາກທາງ ນານໆຈະເຫັນຝູງຫມູ່ບ່າແລ່ນ
ເປັນພຶງຕັດຫນ້າ ແນມຂຶ້ນເມື່ອປາຍຍາງກໍເຫັນພວກລົງຄ່າງ ແລະຫະນີ)

หรือ

“ຈຳພວກງູເກົ່າ ງູສິງ ເຮັຍ ແລະແລນ ສອນກັນອອກມາຕາດແຄດໃນຍາມຮຸ່ງອາຣຸນ ຢູ່ຕາມຣິນຫ້ວຍ
ແລະພຣະຣາຣາຮິນ... ຝູງປາຈາດ ປາມ້ອນ ແຂ່ງກັນລອຍເຄ່ນຢູ່ຕາມຫ້ວຍນ້ຳຢ່າງມີຄວາມສຸກໃຈ”

(ผินสีเขียว และลมหนาว. 1999 : 49)

(ຈຳພວກງູເກົ່າ, ງູສິງ, ເຮັຍ, ແລນ ຊອນກັນອອກມາຝັງແດດໃນຍາມຮຸ່ງອາລຸນຢູ່ຕາມ
ແຄມຫ້ວຍແລະພະລານຫິນ... ຝູງປາຈາດ, ປາມ້ອນແຂ່ງກັນລອຍຫລິ້ນຢູ່ຕາມລຳຫ້ວຍ
ຢ່າງມີຄວາມສຸກໃຈ)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้อาศัยพฤติกรรมของสัตว์มาเป็นเครื่องมือ
ในการดำเนินชีวิต เช่นนี้สัตว์จึงมีคุณค่าและความหมายต่อความเป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์โดยเฉพาะในวิถี
ของกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ สรรพสัตว์จึงเป็นเสมือนชีวิตและจิตใจ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งสร้างความบันเทิง
ทางอารมณ์สำหรับผู้คนที่โหยหาความหมายแห่งจิตวิญญาณของธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง
ในเรื่องสั้น ความว่า

“เสียงระนีโหยหวน อีกทั้งยังได้ยินเสียงไก่ป่าขัน จักจั่น แมลงงว้างร้องก้องกังวาล
เสมือนเป็นดนตรีมโหรีกล่อมดินแดนแห่งนี้”

(ผินสีเขียวและลมหนาว. 1999 : 48)

(ສຽງສະນີຫວົນວອນໆ ຄອນໆ ກໍໄດ້ຍິນສຽງໄກ່ບ່າຂັ້ນ ຈັກຈັ້ນ ແມງງວ້າງຮ້ອງກ້ອງ
ດົງຄອນນັ້ນແມ່ນດິນຕີມະໂຫລີກ່ອມດິນແດນແຫ່ງນີ້)

หรือ

“เสียงแมลงงว้าง จักจั่น ร้องสนั่นทั่วป่า อยู่ฟากภูไท ๑ นั้น เสียงไก่ป่าขันส่งลาคว
ตะวัน”

(คอกคายจอมภูเข. 1990 : 16)

(สรวงมฤค จักจั่น รัษฎะมโนที่อ่า ยู่ข้าภพภูไทมัย
สรวงมฤคจันลัฏลาอวฤตา เว้น)

สัตว์ป่าเป็นสรรพากรธรรมชาติที่มีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์และทำให้ธรรมชาติ
คูมีชีวิตชีวา สัตว์บางชนิดมีสีสันวิจิตรพิสดาร มีเสียงร้องที่ไพเราะจับใจการที่ได้พบ ได้เห็น
ได้ยินเสียงสัตว์ย่อมทำให้เกิดสิ่งบันเทิงใจทำให้เกิดความสุขทางใจ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด

3. อาหารการกิน

อาหาร (Food) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์นำมาบริโภคได้โดยปราศจากอันตรายจากพิษ
หรือโทษอื่นใดต่อร่างกาย แต่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกาย ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดสึกหรอ
ให้กำลังงานและความอบอุ่น ตลอดจนช่วยในการคุ้มกันโรค ทั้งนี้รวมถึงน้ำด้วย อาหารที่นำมา
บริโภคนั้นมีแหล่งที่มาจากสิ่งไม่มีชีวิต เช่น เกลือ และน้ำ เป็นต้น และอาหารที่มาจากสิ่งที่มีชีวิต
เช่น พืช และสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นอาหารประจำวันของมนุษย์จึงจำเป็นต้องประกอบด้วยอาหาร
หลายๆ อย่าง เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายครบถ้วน

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต้นและนวนิยายลาว ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนได้มีการนำเสนอ
เนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงอาหารการกินของบรรดาชนเผ่า ถึงแม้ว่าจะไม่แสดงให้เห็นอย่างละเอียด
มากนัก แต่ก็สามารถทำให้เข้าใจถึงแหล่งที่มาของอาหารและลักษณะอัตลักษณ์เกี่ยวกับอาหาร
ของกลุ่ม ชนเผ่าได้ ดังตัวอย่างเช่น

“ข้าวมือเย็นมีหูข้าวจ้าวไร่หอม คัมปลาขาวใส่ยอดฟักทอง แก้วพริกเขียวและถั่วเขียว”

(ประเพณีและชีวิต. 2005 : 19)

(ถาปเจ้าแลงมิทุยเจ้าจ้าวไร่หอม ถัมปาขาวใส่ยอดขมขมแก้วขมขมแก้วขมขมแก้วขมขม
และถั่วเขียว)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นความเป็นอัตลักษณ์ด้านอาหารการกินของชนเผ่าม้ง
คนม้งมักกินข้าวจ้าวและข้าวโพด ฉะนั้น อาหารแต่ละมื้อของพวกเขาจึงต้องมีถั่วเขียวอยู่เสมอ
อาหารเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอาหารที่หาจากธรรมชาติและผลิตทั้งนั้น ซึ่งธรรมชาติได้กลายเป็น
เป็นศูนย์รวมของแหล่งอาหารให้แก่มนุษย์มาตั้งแต่โบราณ

ในสมัยการต่อสู้ชาติ ศักดิ์ชนเผ่าที่ดำรงชีวิตอยู่ตามป่าดงพงไพรเป็นบ้านเรือน
พวกเขาอาศัยพืชผัก และสัตว์ป่าเป็นอาหารด้วยวิธีการปรุง ตามแบบพื้นบ้านและกินกับข้าวเย็น
เพื่อบรรเทาความหิว ดังตัวอย่าง

“ห่อข้าวเย็นกินกับเอะหลามยอคนุ่นยอคหวายปนกับปู”

(ไปอยู่นันทบุรี. 2004 : 5)

(ที่เจ้าเย็นกินกับเอะหลามยอคนุ่น ยอคหวายปนกับกะปุก)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ป่าดงพงไพรมีความอุดมสมบูรณ์ ไปด้วยสิ่งมีชีวิตนานาพันธุ์ที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ นักเขียนได้พรรณนาอาหารการกินของชนเผ่ามอญในนวนิยายเรื่อง ลูกสาวของพรรค ให้เห็นถึงการปรุงแต่งอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพวกเขา ด้วยวิธีแบบพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ดังเช่น

“นางปาริเญ จับเอาถ้วยหนึ่งใบออกมา จกเอาผักคองมาใส่ จับเอาด้วยแจ่วผักกุ่มมาของใส่พานข้าวไม้ประดู่ ย้อมมือไปเอาแป้งปลาขาวที่นางขางไว้ บีใส่ถ้วยทั้งหมด 6 ถ้วย แล้วโถมพาข้าวออกไปสู่ฮ้าย”

(ลูกสาวของพรรค. 1982 : 89)

(นางปาริเญจับเอาถ้วยหนึ่งใบออกมา จกเอาผักคองมาใส่ จับเอาด้วยแจ่วผักกุ่มมาใส่ จับเอาด้วยแจ่ว ผักกุ่มมาใส่พานข้าวไม้ประดู่ ย้อมมือไปเอาแป้งปลาขาวที่นางขางไว้ บีใส่ถ้วยทั้งหมด 6 ถ้วยแล้ว โถมพาข้าวออกไปสู่ฮ้าย)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นอาหารแบบพื้นบ้านของกลุ่มชนเผ่า เช่น แจ่ว(น้ำพริก) เป็นอาหารหลักที่ขาดไม่ได้ของกลุ่มชนเผ่า นอกนั้นยังมีผักคองและแป้งปลา ซึ่งเป็นอาหารที่บรรดาชนเผ่ารับประทานตลอดมาหลายชั่วคน

วิธีการดำรงอยู่ของบรรดาชนเผ่าสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ดังนั้น ธรรมชาติจึงมีอิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจของพวกเขา คังเนื้อหาของเรื่องได้กล่าวถึง พ่อคำลวงและพ่ออาแกด ได้พากันไปหาปลาอยู่แม่น้ำและทำอาหารกินที่ริมแม่น้ำ ดังตัวอย่าง

“สองเฒ่านั่งขัดตะมาด ยกแก้วเหล้าคองน้ำผึ้งเคียนห้า กับปิดปีแคงปิดปีขาวล่องคอคนละอีก จึงคอยปั้นข้าวเหนียวดอกคำคู้ยลาปลาใส่ปาก จับเอาหัวปลาปิ้งจุ่มใส่น้ำพริกขี้ปลา กินเหล้าเข้าไปอีก จึงค่อยกินน้ำแกงล่องเข้าไป”

(ลูกสาวของพรรค. 1982 : 40)

(ສອງເຖົ້ານັງຂັດທະມາດຍົກຈອກເຫລົ້າດອງນ້ຳເຜິ້ງເດືອນທ້າກັບປິດປີ້ແດງປິດປີ້ຂາວ
ລ່ອງຄໍຄົນລະອີກ ຈຶ່ງຄ່ອຍປັ້ນເຂົ້າໜຽວດອກຄຳຄູ່ລາບປາມາໃສ່ປາກ ຈັບເອົາຫົວປາ ປັ້ງ
ຈຸ່ມໃສ່ນ້ຳແຈ່ວຂີ້ປາ ຫິ່ນເຫລົ້າເຂົ້າໄປອີກ ຈຶ່ງຄ່ອຍກິນນ້ຳແກງລ່ອງເຂົ້າໄປ)

ອາຫານກິນໃນວັດພຣຸດທະມາດຍົກຈອກເຫລົ້າດອງນ້ຳເຜິ້ງເດືອນທ້າກັບປິດປີ້ແດງປິດປີ້ຂາວ
ແຕ່ກໍ່ພອຈະເປັນຕົວຢ່າງໃຫ້ເຫັນວ່າ ບຣຣາຈະນເຜົ່າມີອາຫານກິນທີ່ເປັນເອກະລັກຂອງຕົນ ແລະກໍ່ຈະເຫັນ
ວ່າຜູ້ຮຽນໄດ້ຄຸ້ມຄອງເປັນແຫຼ່ງອາຫານທີ່ອຸດົມສົມບູນ ແລະໄດ້ສ້າງຄວາມສຸຂໃຫ້ແກ່ມວນນຸຍົມ
ຢ່າງຫຼາຍ

4. ວິທີການຄຳລະບຸສິດທິການກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນ

ຈາກການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເລື່ອງສັນຕິພາບແລະນະນາຍາລາວ ຜູ້ວິຊາພົບວ່າ ຜູ້ເຊື່ອໄດ້ມີການນຳເສດ
ເສດອາຫານໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມເປັນຢູ່ ເຊັ່ນ ການກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນຂອງບຣຣາຈະນເຜົ່າໃນລາວແຕກຕ່າງ
ກັນ ທັງນີ້ເນື່ອງຈາກປະເທດລາວມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂອງບຣຣາຈະນເຜົ່າ ບຣຣາຈະນເຜົ່າເລືອກຖືປະເທດ
ການກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນແຕກຕ່າງກັນອອກໄປ ດັ່ງເຊັ່ນ ບຣຣາຈະນເຜົ່າລາວກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນຢູ່ທີ່ຮາບ ບຣຣາຈະນເຜົ່າ
ກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນຢູ່ຕາມຖະໜົນ ເປັນຕົ້ນ ດັ່ງຕົວຢ່າງວ່າ

“ບ້ານຮາບຢູ່ຕາມຖະໜົນທີ່ຮາບສູງເລີຍໄປຕາມຖະໜົນໄມ້ໄປຕົກ ເຮືອນແຕ່ລະຫ້ອງ ພື້ນຕຳຕິດດິນ
ມີຄອກໝູແລະເຈົ້າຂີ້”

(ແສງສ່ວງຈາກຖະໜົນ. 2005 : 120)

(ບ້ານຮາບຢູ່ຕາມຖະໜົນເປັນພູລຽບໄປຕາມຖະໜົນໄມ້ໄປຕົກເຮືອນແຕ່ລະຫ້ອງພື້ນຕຳ
ຕິດດິນ ມີຄອກໝູແລະເຈົ້າຂີ້)

“ບຣຣາຈະນເຜົ່າລາວກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນຕາມຖະໜົນ ຕາມເນີນເຜົ່າ ເຊັ່ນເຜົ່າ ເຊັ່ນເຜົ່າ
ທີ່ເປັນເຈົ້າຂີ້ສະດວກຫຼາຍຢ່າງໃນການເລື່ອງຊີວິດ”

(ລະຄຣນຳເນົາ. 2002 : 61)

(ຊົນເຜົ່າບຣຣາຕາມຖະໜົນກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນຕາມຖະໜົນ ພູເຂົາ ຕາມເນີນພູ ຕີນພູ
ເຂດປ່າ ດົງໜາທີ່ເປັນເງື່ອນໄຂສະດວກຫຼາຍຢ່າງໃນການກໍ່ສ້າງຊີວິດ)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้ชอบสร้างเรือนอยู่ตามภูเขาลำเนาไพร ซึ่งเป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ และเหมาะสมในการทำมาหากินเพื่อยังชีพของพวกเขา เพราะว่าบรรดาชนเผ่าเหล่านี้ พวกเขามีความขยันหมั่นเพียรโดยเฉพาะการ “ตื่นคึกลูกเช้า” เป็นหน้าที่ของผู้หญิง เช่น การก่อไฟ นึ่งข้าว คำข้าว ทำความสะอาดบ้านเรือน นี่เป็นคุณสมบัติของผู้หญิงลาว ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างว่า

“นางป้าเรียง ลูกก่อไฟ นึ่งข้าว แล้วเอาข้าวเปลือกลงไปคั่ว ”

(ส. นุบผานวง. 1982 : 35)

(นางป้าเรียงลูกก่อไฟชกม้งเจ้า แล้วเอ้าเจ้าเอือภลึงไปต๋ำ)

“น่าน ๆ มักได้ยินเสียงหมูน้อยร้องอุอิดอิดอยู่ใต้ถุนบ้านและเสียงหมูแม่เอาข้างธูเสาเรือนคังทุกทิศและเสียงหมาควนคางอิด ๆ อยู่ข้างเตาไฟใต้ถุนบ้าน ต่อมาแม่เฒ่าเจ้าของเรือนลูกสุ่มโคนพินใส่กันดังตุต ๆ สวาด ๆ เสียงเป่าไฟดังฟู ๆ ประสานกับเสียงคุด่าหมา”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 2002 : 2)

(ดิงงัมภักไยบิสญทญม้อยธอญอุอิดอิดอยู่ภอญทะล่าวและสญทญมแม่เอ้าจ้าวญเส้าเรือนด้างทุดทิศและสญทญมาถาญอิดญอยู่จ้าวเตาไฟภอญทะล่าวต๋มาแม่เฒ่าเจ้าจ้อญเรือนลูกสุ่ม โด้นพินใส่กันดังตุตจ้อจ้อจ้อ สญเป่าไฟดังฟูจ้อ ปะลิมกับสญทญจ้าวจ้อจ้อ)

ผู้เขียนได้พรรณนาให้เห็นตัวตนของผู้หญิงชนเผ่าอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความขยันและชีวิตแบบเรียบง่ายของสาวชนเผ่าที่อยู่ในชนบท หญิงสาวเหล่านั้นยังอนุรักษ์ความดั้งเดิมของสังคมในชนบท พวกเขามีความภูมิใจกับสิ่งที่ตนเองมี ไม่นิยมสิ่งของที่ต้องใช้เงินซื้อ พวกเขาดำรงชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ดังเนื้อหาของนวนิยายกล่าวว่า

“นางป้าเรียง เดินลงไปทำไต่บ้านที่มีฟุ่มไม้ไผ่ปัดบัง เพื่อลงอาบนํ้า นางหาเอาหินขนาดเล็ก ๆ มน ๆ มาขัดคราบโคล แล้วคอยดูบไต้ร่างกาย นางป้าเรียงเป็นสาวบ้านนอกไม่ชอบออกเงินซื้อสบู่หอมที่มีราคาแพง นางเก็บเอาหมากจกักริมบ้านมาสุ ฟองหมากจกักริมขาวสะอาด ก็ทำให้ผิวของนางละมุนละไมไม่ดำกว่าฟองสบู่หอม”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 49)

(ນາງບາຮຽງຢ່າງລົງໄປທ່າໄຕ້ບ່ອນມີພູມໄມ້ໄດ້ປິດບັງ ເພື່ອລົງອາບນ້ຳ ນາງຊອກເອົາ ກ້ອນຫີນຊານ້ອຍໆມີນຶ່ງມາສີໄຄແລ້ວຄອຍລູບໄລ້ເລົ່າຕິງ ນາງເປັນສາວບ້ານນອກ ບໍ່ມັກອອກເງິນຊື້ ສະບູຫອມທີ່ມີລາຄາແພງ ນາງເກັບເອົາໝາກຊັກແຄມບ້ານມາສຸຟອດ ໝາກຊັກຂາວສະອາດກໍເຮັດໃຫ້ຜິວຂອງນາງລະມຸນລະໄມບໍ່ຕຳກວ່າຟອດສະບູຫອມ)

ຈາກຕົວຢ່າງແຕ່ງດີເຫັນວ່າ ຫຼິງສາວໜູເຜົ່າໃນໝູ່ບໍ່ມີຫ້ອງອາບນ້ຳ ທຸກເຂົ້າເຢັນ ພວກເຂົາໄປອາບນ້ຳທີ່ແມ່ນ້ຳ ແມ້ໄດ້ໃຊ້ສູ່ອາບນ້ຳທີ່ມີກິ່ນຄືນອນເໝືອນຫຼິງສາວໃນເມືອງຕື່ມ ແຕ່ໄດ້ໃຊ້ສິ່ງທີ່ມີຢູ່ໃນວັດທະນະທຳ ນັ້ນກໍຄື “ໝາກຊັກ” ເຊິ່ງເປັນຜົນໄມ້ປ່າໝົດໜຶ່ງທີ່ມີຟອງເໝືອນ ກັບສູ່ຫຼືຟອງຊັກຟອກ ສາມາດເອົາມາອາບນ້ຳທຸກແຫ່ງສູ່ຫຼືຟອງຊັກເຄື່ອນໄດ້ເຊັ່ນກັນ

ນອກເໜືອຈາກນີ້ ເລື່ອງດັ້ງແລະນວນິຍາຍຍັງໄດ້ນຳເອົາການຫາກິນຕາມວັດທະນະທຳ ດັ່ງ ບຸຸ ສັນຕະສະມັດ (2540 : 50) ກ່າວວ່າ ຕອນຕະຫຼອດ 2-5 ຄືນປີ ທີ່ມະນຸດ ຫຼືບຸຸກຊະນິດ ຂອງມະນຸດຍັງໄດ້ໃຊ້ວິທີຢູ່ບຸນຜົນພືດພື້ນ ມະນຸດຍັງໃຊ້ເວລາສ່ວນໃຫຍ່ໄປໃນເລື່ອງຂອງການເກັບອາຫານ ການລ່າສັດ ແລະການປູກ ການກະສິກຳ ການເກັບອາຫານເຊິ່ງເປັນກິດຈະກຳທີ່ມີຄວາມສຳຄັນເປັນອັນດັບແຮງ ສຳລັບຄວາມຢູ່ຮອດຂອງມະນຸດ

ວິທີວິທີການຫາກິນຕາມວັດທະນະທຳຂອງບຸຸກຊະນິດໃນການຫາກິນຕາມວັດທະນະທຳ ພວກເຂົາມີຄວາມສຸກສະບາຍໃຈເມື່ອໄດ້ເດີນທ່າໄປຕາມວັດທະນະທຳເພື່ອສູດຄຸນຄ່າທາງວັດທະນະທຳ ດັ່ງຕົວຢ່າງວ່າ

“ພ່ອອາແກດຈັບເອົາແທແລະມອງລົງເຮືອນກ່ອນ ພ່ອຄຳລຽງກໍ່ກາຍກ່ອນຂ້າວແລະເຄືອຕະກຳ ທີ່ມີທັງໝົດ ຄ້ວຍ ແກ້ວ ສ້ອນແລະຂວດເລົ່າ ປ່ອຍຍາວຍາວກັບ ພ່ອດຶງນ້ຳສອງເລົ່າໄມ້ນັ້ນເຮືອ ເດີນເຄາະໄປຕາມໂນນທຽນ”

(ລູກສາວຂອງພຸດ ແລ້ມ 1. 1982 : 39)

(ພ່ອແກ້ດຈັບເອົາແທແລະມອງລົງເຮືອນກ່ອນ ພ່ອລຽງກໍ່ກາຍກ່ອນຂ້າວ ແລະເຄືອຕະກຳ ທີ່ມີທັງໝົດ ຄ້ວຍ ແກ້ວ ສ້ອນແລະຂວດເລົ່າ ປ່ອຍຍາວຍາວກັບ ພ່ອດຶງນ້ຳສອງເລົ່າ ໄມ້ນັ້ນເຮືອ ເດີນເຄາະໄປຕາມໂນນທຽນ)

“ທຸກ ໆ ວັນກະເລກກາຍຕະກຳຂອງເຂົາເຂົ້າໃນຕະກຳ ເພື່ອກະເລກ ເພາະບານນີ້ເປັນບານຝຸ່ນ ເຮັດປະລາດ ເຮັດມັນ ພາກັນປັ່ນຂຶ້ນມາເພື່ອເປັນອາຫານອັນແໜ້ນນ້ຳໃຫ້ບານນີ້”

(ຜົນຕີເຢັນແລະຄຸນຄ່າ. 1997 : 48)

(ຊົນເຜົ່າບຣູກະຕາງແຕ່ດັງເດີມມາດຳລົງຊີບດ້ວຍການເຮັດໄຮ່ປູກເຂົ້າ ສາລີ ຫມາກອີ ຫມາກແຕງຜູ້ຊາຍມັກເຂົ້າປ່າລ່າເນື້ອ ສານກະຕ່າກະບຸງ ເຄື່ອງໃຊ້ໄມ້ສອຍ ພວກຜູ້ຍິງມັກ ຕຳຜ້າຕຳແພເພື່ອ ໃຊ້ສອຍໃນຄອບຄົວແລະເປັນສິນຄ້າ ບຣູເປັນຊົນເຜົ່າຕະກຸນມອນ-ຂະແມ ພວກເຂົາມັກຕັ້ງບ້ານ ເຮືອນຕາມຮ່ອມຫ້ວຍພູເຂົາຕາມເປັນພູຕີນພູເຂດປ່າດົງ ຫນາ ອັນເປັນເງື່ອນໄຂສະດວກຫລາຍຢ່າງໃນການຫາລ້ຽງຊີບ ແຕ່ເປັນເຂດທີ່ຫ່າງໄກ ການພັດທະນາ ຄວາມກ້າວໜ້າທັນສະໄຫມ ຊຶ່ງ ເປັນບ່ອນທີ່ໄຟຟ້າ ນໍ້າປະປາຍັງໄປບໍ່ ເຖິງໂຮງຮຽນໂຮງຫມໍຍັງໄປບໍ່ຮອດ)

“ບ້ານສະກິດເປັນບ້ານຂອງແກ່ອາຣັກ ທີ່ມີຊື່ເສື່ອງປາກກວ່າ ເປັນບ້ານອຸດົມສົມບູນໄປດ້ວຍ ສວນກາເຟ ປັດຈຸບັນສວນດັ່ງກ່າວກຳລັງດູກື່ອຟື້ນຕົ້ນໃໝ່ ກາຍເລີຍທີ່ໄດ້ດູກທຳຣາຍ ໄປເກືອບເຄື່ອງ”

(ຄຣູອາສາສັມັກ. 1984 : 109)

(ບ້ານສະກິດບ້ານຂອງເຜົ່າອາລັກ, ທີ່ມີຊື່ສຽງປາກົດວ່າເປັນບ້ານອຸດົມສົມບູນໄປດ້ວຍ ສວນກາເຟ ປະຈຸບັນສວນດັ່ງກ່າວແມ່ນພວມຖືກຮື້ຟື້ນຄືນໃໝ່ ພາຍຫລັງທີ່ມັນໄດ້ຖືກ ທຳລາຍໄປຈົນເກືອບກຸ້ງ)

ຈາກຕົວຢ່າງຂ້າງເທິງແຕ່ງໃຫ້ເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງໃນການຫາກິນຂອງກຸ່ມຊົນເຜົ່າ ທີ່ມີເຈື່ອນໃຈຄວາມສະດວກໃນການຫາກິນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ຊຶ່ງຊົນເຜົ່າອາຣັກເປັນຊົນເຜົ່າທີ່ເກ່າແກ່ອາດສັຍ ຢູ່ຫ່າງກາງໄດ້ຂອງລາວ ຊົນເຜົ່ານີ້ມີຊື່ເສື່ອງໃນການຫາສວນກາເຟ ໃນເລກພາຍໃຕ້ແຕ່ເຜົ່ານີ້ເທົ່ານັ້ນ ຍັງມີຊົນເຜົ່າອື່ນອີກທີ່ມີອາຊີພາສາສວນກາເຟເໝືອນກັນ ເພາະວ່າດິນແດນຫ່າງກາງໄດ້ຂອງລາວໂດຍເລກພາຍ ເຂດພູເທິງບໍລິເວນ ເມືອງປາກຮ່ອງ ແຂວງຈຳປາສັກ ເປັນເຂດທີ່ເໝາະສົມໃນການປູກກາເຟ ຊຶ່ງໃນປັດຈຸບັນ ນີ້ກາເຟລາວກໍ່ຜະລິດເປັນສິນຄ້າສົ່ງອອກຈາກພາຍໃນປະເທດແລະຕ່າງປະເທດ

ອັດລັກສະນະຊົນເຜົ່າວ່າດ້ວຍຄວາມເຊື່ອແລະພຶຕິກຣມ

ອັດລັກສະນະຂອງຊົນເຜົ່າວ່າດ້ວຍເລື່ອງເຄື່ອງກ່ຽວກັບຄວາມເຊື່ອແລະສາສນາໂດຍແທ້ຈິງແລ້ວກໍ່ຄືອັດລັກສະນະ ຂອງຄວາມຄິດຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີແລະອຳນາດເໜືອຮຸກຮຸກໃນແຕ່ລ່າງ ໆ ທີ່ບໍ່ຮາກຊົນເຜົ່າຕ່າງນັບຖືແລະ ໃຫ້ຄວາມເຄາະພາບເຮັດກ່ຽວ ຈາກພຣຣ໌ (ຈາມຈູຣີ) ຜູ້ຊົງຊີວິດ (2550 : 157-158) ຄຳວ່າວ່າ ສາສນາແທ້ຈິງ ຄືໂລກທັສນ໌ແບບໜຶ່ງ (World View) ແລະມີທາງວິໄນວິໄນທີ່ເປັນໂຄງສ້າງຍັງສຶກຂອງວິໄນວິໄນ ວິໄນວິໄນໜຶ່ງ ໃນເລື່ອງຂອງພຣະເຈົ້າ ມະນຸດຊາດ ຮຸກຮຸກ ການຄອບຄູ່ຂອງມະນຸດ ຈັກຣາວ ຄວາມຕາຍ ຊີວິດ ການເຈັບປວດທຸກໆຮຸກຮຸກ ແລະແນ່ນອນອື່ນ ໆ ທີ່ເປັນປຶ້ມຮູ້ໃນຊີວິດ ສາສນາຈະມີຜົນກະທົບຕໍ່

อัตลักษณ์อย่างมากต่อคนในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่ามีภาพสะท้อนอัตลักษณ์ทางด้านความเชื่อและศาสนาของตัวละครชนเผ่า ดังนี้

1. การนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ

ผีเป็นความเชื่อในความคิดดั้งเดิมของกลุ่มผู้คนในหลายพื้นที่ทั่วโลกซึ่งอาจมีคำเรียกชื่อผิดเพี้ยนกันไป ประคอง นิมมานเหมินท์ (2542 : 1-2) ได้กล่าวถึงผีในสังคมวัฒนธรรมไทย-ไทซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมลาวด้วยว่าอาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผีฟ้า ผีคนตาย และผีที่ประจำอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ

ผีฟ้า หมายถึงผีที่อยู่บนฟ้าซึ่งเรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น อาจมีหลายองค์และแต่ละองค์มีหน้าที่แตกต่างกัน องค์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดซึ่งเป็นผู้ดูแลโลกและสรรพสิ่งรวมทั้งกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ มีลักษณะคล้ายคลึงกับพระเจ้าในบางศาสนาบางถิ่นเรียกว่า แถนหลวง หรือ แถนฟ้าขึ้น ไทอาหมเรียกว่าฟ้าคือจิ้ง

ส่วน ผีคนตาย หมายถึงผีที่เป็นวิญญาณของผู้ที่ตายไป มีทั้งร้ายและดี แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ผีเรือน บางทีเรียกว่า ผีคำ หมายถึงผีบรรพบุรุษ คือปู่ย่าตายาย พ่อแม่ที่ล่วงลับไปคอยคุ้มครองดูแลช่วยเหลือลูกหลาน 2) ผีบ้าน บางทีเรียกว่า เลื้อบ้าน หมายถึงผีประจำหมู่บ้าน คือวิญญาณของผู้ที่เคยเป็นคนสำคัญของหมู่บ้านหรือเมือง และ 3) ผีเมือง บางทีเรียกว่า เลื้อเมือง หมายถึงผีประจำเมือง คือ วิญญาณของเจ้าเมืององค์ก่อน ๆ หรือวีรบุรุษของกลุ่มชนคอยคุ้มครองและให้ความอนุเคราะห์ดูแลคนทั้งเมือง (ปรมินท์ จารูร. 2549 : 227-228)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยที่สะท้อนให้เห็นภาพอัตลักษณ์ทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคติผีและอำนาจเหนือธรรมชาติของบรรดาชนเผ่าว่า ในวัฒนธรรมของกลุ่มชนเผ่าหลายกลุ่มมีความคิดความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติที่นับถือกันอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีที่มีลักษณะทั้งที่เป็นผีดีและผีร้าย ซึ่งมีอำนาจในการบันดาลให้เกิดความทุกข์หรือสุขแก่มวลมนุษยชาติได้

จากการพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยนั้น พบว่ามีภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังเช่น ความเชื่อในเรื่องความเจ็บไข้และการรักษาพยาบาล เช่นเรื่อง ไมบะเลีย ตอนที่ทหารที่เป็นลูกน้องของร้อยโท หงซาทหารชาวม้งที่ขึ้นตรงกับฝ่ายอเมริกาได้รับบาดเจ็บโดนมีดฟันที่เกิดจากฝีมือของท้าวคู้ ซึ่งได้มีการประกอบพิธีการรักษาด้วยพิธีกรรมแบบดั้งเดิม ความว่า

“เสียงร้องทอจนาคน้อยคังมอง ๆ อยู่อย่างไม่ขาดสาย พร้อมกับเสียงของหมอผีมือ
ถือกระดิ่งกันไปเรื่อย ๆ ใบหน้าของหมอผีที่คลุมด้วยผ้าแพรสีดำปิดเอาไว้ ปากก็พร่ำท่องไปเรื่อย ๆ
ลักษณะเหมือนม้าที่กำลังวิ่งไปอย่างรวดเร็ว พร้อมกับตัวคนที่สั่นอยู่ตลอดเวลา...”

(ไมบะเลียบ, 2007 : 16-17)

(สรวงทองทองจะขนาดน้อยดั่งม่ออยู่อยู่ขาดสายพ้อมกับสรวงทองม่อผีมีพิษมาก
กะดิ่งลั่นกะลั่งอยู่อยู่เเค... ใบหน้าของหมอผีคลุมด้วยผ้าดำปิดเอาไว้ตมตมสั่นอับ
เงืออาภาวจะขนาดอแต่หม่อผียังมิมันเเคือเเคลออกมาที่อตมตม)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นวิกฤตการณ์ของชีวิต
ที่ปรากฏแก่บรรดาชนเผ่าในสังคมลาว ได้ถือเป็นระบบคิดของผู้คนในชุมชนสังคมเพื่อใช้เป็นวิธีการ
ปิดป่าหรือรักษาพยาบาลความเจ็บป่วยโดยใช้มิติความเชื่อและจิตวิญญาณของความเป็นชนเผ่า
ที่เชื่อมโยงกับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ในกรณีของวัฒนธรรมชาวม้งกับการรักษาการเจ็บป่วย
ฉลาตชาย ระมิตานนท์ (2539 : 365-366) ได้กล่าวอธิบายว่า ในหมู่บ้านม้งทุก ๆ หมู่บ้านจะมีคน
ที่เรียนรู้เรื่องพิธีกรรม การรักษาพยาบาลไม่มากนักน้อยอยู่จำนวนหนึ่ง คนเหล่านี้มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง
ที่ได้เรียนรู้พิธีกรรมที่ถ่ายทอดจากคนช่วงอายุหนึ่งลงมายังอีกช่วงอายุหนึ่ง คนเหล่านี้ต่างกับหมอผี
ตรงที่ว่าพวกเขาจะไม่เข้าทรงและไม่ใช้คนทรงของผี แต่ว่าสามารถประกอบพิธีกรรมและการเซ่น
ไหว้บางอย่างเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บและไล่ผีได้ กิจกรรมทางพิธีกรรมส่วนใหญ่ในด้านนี้ของชาวม้ง
ก็คือการกำหนดสมมติฐาน หรือสาเหตุของความเจ็บป่วยและหลังจากนั้นก็ทำการรักษา ถ้าหากว่า
คนม้งคนหนึ่งล้มป่วยลงและคนในครอบครัวคิดว่าสาเหตุเกิดจากผีหรือละเมิดผีในกรณีเช่นนี้พวก
เขาก็จะไปตามหมอผีมาเพื่อทำพิธีรักษาพยาบาล พวกเขาเชื่อว่าผีที่ถูกรบกวนหรือถูกละเมิดจะมาแก้
แค้น และอาจเอาขวัญของคนป่วยไปหรือสกัดกั้นไม่ให้ขวัญของคนป่วยกลับมาเข้าร่าง ดังนั้นเมื่อ
อำนาจเหนือธรรมชาติเป็นผู้ทำให้เกิดความเจ็บป่วย การรักษาก็ต้องใช้อำนาจเหนือธรรมชาติ

หมอผีหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เพี้ยดง” ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรม
การรักษา การเจ็บป่วย ทั้งนี้หมอผีจะเป็นผู้ติดต่อสื่อสารกับบรรดาผีหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์และวินิจฉัย
ว่าสาเหตุของความเจ็บป่วยเกิดจากอะไร และจะต้องแก้ไขปัญหานั้น ๆ อย่างไร ดังจะเห็นได้จาก
นวนิยายความว่า

“มีคนล้มคนเจ็บหรือบ้านโคยยากเช่นผีบ้านผีเมือง ก็ต้องมาเชื่อเชิญเพี้ยคงให้ไปเหยงไปเสนเพื่อแก้กลางร้ายดังกล่าว เพราะชาวเมืองใคร ๆ ก็เชื่อถือว่ายาหลวงเพี้ยคงเป็นคนมีอำนาจนำเกรงขาม มีฤทธิ์เดชในด้านวิชาปราบผี”

(เส้นทางแห่งชีวิต. 2002 : 30)

(มีถิ่นลี้มนเจ็บชลิบ้านโคยยากบะผีบ้านผีเมืองแม่นต๋องมาเชื่อเชิญเพี้ยคงไปเหยงไปเสน เพื่อแก้กลางร้ายดังกล่าว เพราะชาวเมืองใญ่ทำเชื่อถือว่ายาหลวงเพี้ยคงเป็นคนมีอำนาจ มีฤทธิ์เดชทางด้านวิชาปราบผี)

ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542 : 5422) ได้กล่าวว่าชาวแม้ว (ม้ง) เชื่อว่ามนุษย์มีทั้งส่วนของร่างกายและขวัญวิญญาณ หากขวัญออกจากร่างกายไปด้วยสาเหตุใดก็ตามจะทำให้คนผู้นั้นล้มเจ็บลง จึงจำเป็นต้องหาวิธีนำขวัญกลับมาซึ่งร่างของผู้ป่วยนั้น เพื่อจะได้หายเป็นปกติ นอกจากนี้พวกเขายังเชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดด้วย ดังนั้นพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ จึงมักจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของคนโดยตรง เช่น การเรียกขวัญ เรียกว่า “ซูปลี่” เป็นการเรียกให้ขวัญผู้ป่วยกลับมาเข้าร่างเดิม การเลี้ยงผีวัว เรียกว่า “ฮั่วยู่ลี้” โดยเชื่อว่าพ่อหรือแม่ที่ตายไปต้องการให้ลูกหลานที่ยังอยู่ประกอบพิธีส่งไปให้ การทำผี เรียกว่า “ฮั่วเน้ง” เป็นการบำบักรักษาผู้ป่วย แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือการทำผีเข้าทรง เรียกว่า ฮั่วเน้งเท่อกับการทำผีเรือน เรียกว่า ฮั่วเน้งเก่อ โดยที่ประเภทแรกเป็นการเชิญทรงร่างหมอผี ส่วนประเภทหลังเป็นการเชิญผีมาช่วยทำให้คาถาได้ผลยิ่งขึ้นในการรักษาผู้ป่วย

นอกจากนี้ เค้าม้งยังมีการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผีของสมาชิกในครอบครัวที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้ผีบรรพบุรุษจะเป็นผู้ปกป้องและคุ้มครองคนในครอบครัวให้มีความสุขความเจริญ ดังนั้น เมื่อลูกหลานจะกระทำสิ่งใดก็จะต้องบอกกล่าวหรือเซ่นไหว้บอกผีก่อน นอกเหนือจากนี้ผู้คนที่มิได้เป็นสมาชิกในครอบครัวหากได้ประสบแก่ชีวิตกล่าวคือถึงแก่ความตายในบริเวณบ้านของบุคคลอื่น ๆ ก็ถือเป็นการกระทำผิดคิดผิดคง เช่นนี้จึงจะต้องมีการบอกกล่าวแก่ผีบ้านผีเรือนให้รับรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ก่อนจะไปทำพิธีครอบเจ้าบ้านเจ้าเรือน เพื่อให้ปกปักรักษาคุ้มครองสิ่ง”

(ประเพณี และชีวิต. 2005 : 14)

(ก่อนจะไปทำพิธีครอบเจ้าบ้านเจ้าเรือนถักแค้นเพื่อปกป้องรักษาสิ่ง)

“พวกท่านอยากได้หยกี่เชิญหาเอาตามใจแล้วรีบหนีจากเรือนหลังนี้ หากไม่คังนั้น
 ฝิจะมากินกู พวกท่านเป็นคนเผ่าอื่นผีไม่อนุญาตเข้าเรือน”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 76)

(พวกท่านอย่าท้อถอยยังทำเหมือนขอร้องเอาตามชอบใจแล้วพ้อหนีออกจากเรือน
 ทลั้งนี้, ถันขี้ผีเรือนจะมากินกู...พวกท่านเป็นถิ่นเผ่าอื่นผีขี้บ่อนุญาตเข้าเรือน)

“หากแม่เจ้าดาขอยู่ในเขตเรือนนี้ จะเกิดเรื่องไม่ผีกับผีเหย้าผีเรือนของพวกเรา เพราะพวก
 ท่านเป็นต่างเผ่า ประเพณีฮิดคองแตกต่างกัน ฉะนั้นคืนวันนี้เราจะให้พวกเขาได้ซ่อมแซมเรือนร้าง
 หลังหนึ่งอยู่ริมบ้าน แล้วสองแม่ลูกพวกท่านให้ไปอยู่ที่นั่นก่อนเป็นการชั่วคราว ถ้าหากแม่มีอาการ
 ฝิจั้นจึงค่อยกลับมา”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 40-41)

(ถ้าแม่เจ้าทาภตายอยู่ในเขตเรือนนี้แม่จะเกิดเลื่องป่ดักผียาวผีเรือนของ
 พวกข้อยเพราะพวกเจ้าแม่ถิ่นต่างเผ่า ปะเพณีฮิดคองต่างกัน สะบั้นถิ่นมีข้อย
 จะให้เจ้าแหวเรือนร้างทลั้งหนึ่ง อยู่ถ่มบ้านแล้วสองแม่ลูกพวกเจ้าไปอยู่ชั้น
 ขี้ถาวก่อน แม่ถิจึงกับถิ่นมาเด)

นอกจากการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนเป็นสำคัญแล้วเผ่าม้งยังมีการนับถือ
 ผีป่าผิภู ผีเจ้าถิ่นเจ้าฐาน ผีต้นไม้ ผีจอมปลวก ผีแม่น้ำลำเซ เมื่อมนุษย์เราจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 ต้องได้คำนึงถึงเจ้าป่าเจ้าเขา ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะในเวลาเข้าป่าเข้าดง คังทหารม้ง
 ของฝ่ายแนวลาารักชาติที่ต้องอาศัยป่าเขาลำเนาไพรเป็นที่อยู่อาศัยทั้งวันและคืน คือ เล่าจู่และ
 ป่าควนออนในป่า ในขณะที่ทหารเผ่าลาวเอาปืนมาเผา และบ่ควได้ห้ามเอาไว้ พร้อมทั้งให้เหตุผลว่า

“เวลานอนป่าดงพงไพรห้ามบ่ให้จี้กระปู ของคว เพราะกลิ่นของกระปูกลายเป็นสิ่ง
 ขวานให้ผีฆ่าห่าง ผีชะวาย และผีกองก้อยมาอาละวาดคนมนุษย์”

(ไปอยู่หน้าท่านคู้. 2004 : 4)

(เวลานอนป่าดงพงไพรห้ามบ่ให้จี้กระปูของควเพราะกลิ่นของกระปูกลายเป็นสิ่ง
 ขวานฆ่าห่าง ผีชะวายและผีกองก้อยมาอาละวาดคนมนุษย์)

“บนหิ้งเลี้ยงผีของเพี้ยตง นอกจากประดับไปด้วยกระดาดเงิน กระดาดทอง มีเขาแพะ 4 คู่แล้ว ยังมีกระดาดทองที่ห้อยไว้เหมือนพวงมโหรี มีคางหมู 37 ชิ้น นั้นแค่เพียงสามเดือนแรกของปีเท่านั้น”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 30)

(ເທິງຮ້ານລ້ຽງຜີຂອງເພຍຕົງ ນອກຈາກປະດັບເອົາໄປດ້ວຍເຈ້ຍເງິນ ເຈ້ຍຄຳ ເຂົ້າແບ້ 4 ຄູ່ ແລ້ວ ຍັງມີຮອດກະດູກຄາງທາມູທີ່ຫ້ອຍຊາບລາບຄືພວງມະລາ ມີຄາງທາມູ 37 ຄາງ ນັ້ນ ແມ່ນສາມເດືອນຕົ້ນປີຂອງປີນັ້ນ)

ในวิถีวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าชนนั้น พบว่าการนับถือผีบรรพบุรุษตามสายตระกูลพ่อที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้แต่ละบ้านจะมีแท่นหรือหิ้งบูชาอยู่ตรงกลางบ้าน อยู่เหนือพื้นดิน บนแท่นบูชาจะวางแก้วใส่น้ำ ชูบ เทียน กระดาดเงินกระดาดทอง ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเซ่นไหว้บูชาบรรพชนของครอบครัว จำนวนแก้วใส่เครื่องบูชานี้มากน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละตระกูลที่ตนนับถือ ทุกวันสวดจะต้องเปลี่ยนน้ำให้บนหิ้งบูชา การนับถือบรรพชนเพื่อที่จะให้ลูกหลานมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป (อรอนงค์ แสนชากุล. 2548 : 34) จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับผีและอำนาจเหนือธรรมชาติถือเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่ตัวละครชนเผ่าที่ถูกนำเสนอในเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ทั้งนี้เราจะพบว่าคติผีในวัฒนธรรมชนเผ่าชนนั้น ก็เป็นเสมือนระบบศาสนาหลักที่ปรากฏอยู่ในสังคมใหญ่ ๆ ทั่วไป กล่าวคือ คติผีเป็นส่วนคำจูงผู้คนในชุมชนสังคม เพราะคติผีต่างได้พยายามอธิบายสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งบางครั้งคนเราไม่สามารถเข้าใจหรือไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง Nanda & Warns (จุฑาพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. 2550 : 116) ได้สังเกตว่าศาสนาสอนให้รู้ถึงการตกลงกับธรรมชาติของชีวิตและความตาย การกำเนิดของจักรวาล การกำเนิดของผู้คนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจของสาเหตุ เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น หนาวคด น้ำท่วม ไฟแลบ ไฟผ่า มหันตภัยต่าง ๆ ความแห้งแล้ง ความ อคอยยาก ความเจ็บไข้ได้ป่วย หรือความอุดมสมบูรณ์แห่งอาหารที่ผู้คนต่างก็ยังคงพึ่งพาอาศัยคำอธิบายเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งในที่นี้ศาสนาก็คือ “คติผี” ในวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าชนนั่นเอง

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2544 : 54) ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องผีกับพิธีกรรมของชนเผ่าในแขวงเซกอง ประเทศลาว พบว่าบรรดาชนเผ่าในแขวงเซกองเป็นกลุ่มชนที่นับถือผี หรือเรียกสั้นๆ ว่า “ถือผี” หรือ “ถือฮีดผี” คือประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตทุกด้านของชนเผ่า ฉะนั้น ผีกับพิธีกรรมและชีวิตของชนเผ่าจึงเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก แม้ว่าในปัจจุบันบางเผ่าจะรับเอาความเชื่อทางพุทธศาสนาผ่านทางกลุ่มลาวลุ่ม ทำให้ความเชื่อเรื่องผีในรูปแบบเดิม

ของเผ่าลดความสำคัญลง แต่ก็ยังคงมีลักษณะการประสมประสานความเชื่อสืบมาในรูปแบบกับความเชื่อ พุทธไว้ด้วยกัน เช่นเดียวกับสังคมที่นับถือพุทธส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย ลาว พม่า เขมร เพียงแต่จะไม่ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีที่มีลักษณะการดำเนินพิธีชดกับแนวปฏิบัติ ของ พุทธศาสนา เช่น การแบ่งฮีดเลียงผิควาย ซึ่งมีการฆ่าควายอันเป็นแรงงานสำคัญของการทำนา ด้วยเหตุที่ระบบความเชื่อหลักและความเชื่อพื้นฐานดั้งเดิมของบรรดาชนเผ่าเหล่านี้เป็นระบบความเชื่อ เรื่องผี พิธีกรรมทั้งความเชื่อที่แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อห้ามข้อนิยมของเผ่า การสร้าง กว๊านบ้านเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีของบ้าน เป็นต้น จึงยังกล่าวได้ว่า เป็นพิธีกรรม ที่มีผีเป็นแกนกลางความเชื่อดั้งเดิมนั่นเอง

2. ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม

นอกเหนือจากระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับผีและอำนาจเหนือธรรมชาติที่บ่งบอก ความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ ในวัฒนธรรมลาวที่ปรากฏในเนื้อหา เรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยแล้ว ผู้วิจัยพบว่ามีเนื้อความหลายตอนในวรรณกรรมหลาย ๆ เรื่องที่นำมาเป็นกรณีศึกษาได้สะท้อนภาพเกี่ยวกับเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม ของบรรดาชนเผ่าไว้อย่างน่าสนใจ

จากการค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่ามีการนำเสนอภาพชีวิต เกี่ยวกับประเพณีสำคัญหลายอย่าง เช่น ประเพณีปีใหม่ หรือในเรื่องบอกว่าเป็นประเพณีบุญกินเจียง ซึ่งเป็นงานเฉลิมฉลองที่สำคัญในรอบปี ที่จัดขึ้นหลังเวลาเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์อาหารเพื่อให้ทุกคน ในชุมชนได้ร่วมแสดงความรื่นเริงสนุกสนานและพบปะกันและกัน โดยเฉพาะจะมีการเกี่ยวพาราสี ระหว่างหนุ่มสาว ดังตัวอย่างเช่น

“คำคืนวันนั้นเป็นวันที่สี่ของบุญกินเจียง ถึงพระอาทิตย์จะลับของภูค้อยไปแล้วก็ตาม แต่อยู่ในสนามหญ้าอ่อน ซึ่งไม่ไกลจากเรือนของเพี้ยคงเท่าไรนัก ผู้คนทั้งหลายทั้งหญิงและชาย ก็ยังคงเล่น “หมากปอป้อ” (คล้าย ๆ ลูกบอล) และจับร่ายอยู่ไม่หยุด โดยเฉพาะป่าวสาม ก่อนเขาจะอำลาจากกัน เขาได้ฝากสัญญาต่อกันในวันหน้าด้วยการบดขยี้ที่หน้าประทับใจ”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. หน้า 34)

(ถ้าถิ่นมื้นั้นแหม่นเป็นมื้ที่สี่ ของขุนภินจูง เทียวแสวงตาเฒ่าเฒ่าจะลบลับอยู่แล้ว ทำ ตาม แต่อยู่ละทมามชย้าอ่อน ฐิ่บ่ไปจากจากเรือนของเพี้ยตึงเทียใดแหม่นนั้น ผู้ถิ่น ทัງหลายทัງยิ่งทัງ ภายภักย์ลั่นทมามภักย์(ทมามกลอน) และຂັບລຳຢູ່ບໍ່ເຊົາ, โดย สะเพาแหม่นป่าวสาวก่อนเขาจะอำลาจากกัน เขาได้ฝากสัญญาต่อกันในวันหน้า ด้วยบิດຂັບທີ່ອອນຊອນ)

ในงานเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ จะเป็นงานฉลองที่มีความสำคัญที่สุด งานจะเริ่มตั้งแต่วันแรม 15 ค่ำ ของเดือนธันวาคมของทุก ๆ ปี ซึ่งจะเป็นเวลาหลังการเก็บเกี่ยว มังมีความขยันขันแข็งทำมาหากินตลอดทั้งปี ดังนั้นการหยุดทำงานและร่วมฉลองปีใหม่อย่างพร้อมเพียงจึงมีความหมายสำคัญสำหรับพวกเขาอย่างยิ่ง ในวันแรกของงานมีการเซ่นไหว้ผักรบพรุษ ผีเรือน หลังจากนั้นมีการเดินทางไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้ใหญ่ ญาติพี่น้อง มีงานเลี้ยง ค่ำเหล้า การละเล่น โดยหนุ่ม ๆ สาว ๆ เล่นลูกบอลกัน มีการเกี่ยวพาราตีระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาว การฉลองติดต่อกันถึงหนึ่งสัปดาห์ หรือมากกว่านั้น (สุนทรี พรหมเมศ. 2534 : 39)

สุนทรี พรหมเมศ ยังกล่าวว่า การเกี่ยวพาราตี หลังจากว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว หนุ่มสาวมักจะหาทางเกี่ยวพาราตีในเวลาค่ำคืน โอกาสที่จะมีการเกี่ยวพาราตีมากที่สุด คือ ในเวลากลางวัน เช่นเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ ทั้งชายหนุ่มและหญิงสาวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สวยงาม จับคู่เล่นโยนลูกบอล หญิงสาวคนใดยังไม่มีคู่หมายจะเลือกชายหนุ่มที่ตนรู้จักชอบพอ มีการสนทนาพูดคุยกัน หากชายหนุ่มคนใดไม่ชอบพอกู่โยนของตนก็หาทางปลีกตัวออกโดยมิให้เสียมารยาท ระหว่างโยนหากผู้ใดรับไม่ได้อาจเสียค่าปรับ เป็นเครื่องประดับหรือสิ่งของ การเสียค่าปรับให้แก่กันและกันเป็นการเปิดช่องว่างให้มีการเกี่ยวพาราตีกันตอนกลางคืน ในเวลาค่ำคืน หนุ่มสาวมักจะออกไปเกี่ยวพาราตีบริเวณป่าไผ่ ๆ หมู่บ้าน เขา จะไม่เกี่ยวพาราตีในเรือน เพราะถือว่าเป็นการผิดผี เมื่อชายหนุ่มแน่ใจว่าพ่อแม่ของหญิงสาวนอนหลับแล้ว ชายหนุ่มจะเข้าไปชักชวนหญิงสาวโดยการกระซิบและเป่าแคน ดังเช่นตัวอย่าง

“ตามประเพณีการพูดคุยกับสาวของชาวเผ่าม้ง ชายหนุ่มก็จะมาหาสาวตอนดึก แล้วก็เป่าแคนอยู่ข้างนอกเรือน เพื่อขอความเห็นใจจากสาว อาจจะเป่าแคนถึงสว่าง หรือหลายคืนต่อเนื่องกันจึงได้ยินเสียงเลื่อนจากสาวตอบออกมา”

(ไมบะเลียง. 2007 : 46)

(ตามปะเพณีการพูดคุยกับสาวของชาวเผ่าม้ง ผู้บ่าวจะมาหาสาวตอนดึก แล้วทำเป่า แคนอยู่ นอกเรือน เพื่อขอความเห็นใจจากสาว อาดจะเป่าแคนจนจรดแจ้ง จึงได้ ยินสียง เติม จากสาวตอบออกมา)

“เสียงแคนของอ้ายบ่าวก็ยังคงอยู่ฟากผานอกเรือนเพื่อเรียกหาคนที่ตนรักตื่นขึ้นมาพูดคุยกัน ตามภาษาของหนุ่มสาวม้ง”

(ตามอ้ายน้อง. 1995 : 240)

(สฺยงถนอญอ้ายบ่าวกำย้งดยู่ยู่ฟากผานอกเรือนเพื่อธฺยงถนอญอ้ายบ่าวที่ติดรักติด
ຂຶ້ນມາເວົ້າລຶມກັນຕາມພາສາຂອງໝູ່ມສາວມົ້ງ)

สมโภชติ อ้องสกุล (2542 : 5419-5429) ได้กล่าวถึงประเพณีการเกี่ยวบ่าวเกี่ยวสาว
ของชนเผ่าม้งในสังคมทางเหนือของไทยว่า การเกี่ยวสาวของชาวม้ง มีขนบธรรมเนียมแปลกกว่า
ชาวเขาเผ่าอื่น ๆ คือชายหนุ่มไปหาหญิงสาวโดยไม่ขอมขี้กันไปสนทนากันในบ้าน มักจะไปร้องเพลง
อยู่นอกบ้านให้หญิงสาวได้ยิน หรือบางทีเห็นหญิงสาวเอาอาหารให้หมู ม้า ไก่ หรือกำลังตำข้าวก็จะ
เอาก้อนหินไปโกล้ง ๆ พอหญิงสาวหันมาดูก็ทำมือบอกใบ้ให้หญิงสาวไปพูดคุยกับคนในป่า ถ้าหญิง
สาวกำลังทำงานอยู่ ปลีกตัวไปไม่ได้ก็ทำไม้ทำมือบอกเป็นภาษาใบ้แจ้งให้ทราบว่ายังไม่เสร็จงาน
หรือบางทีเดินไปกระซิบบอกให้ชายหนุ่มไปรออยู่ก่อนที่ตรงนั้นตรงนี้ ชายหนุ่มจำต้องไปนั่งรออยู่
ในป่า บางทีหญิงสาวไม่ไปตามนัดก็กลับไปทำนุ้ยใบ้กั๊กมืออีก ถ้าเป็นเวลากลางคืน ชายหนุ่ม
ก็จะถือคบเพลิงร้องเพลงให้หญิงสาวได้ยินออกไปดู พอเห็นหญิงสาวเข้าก็เอาคบเพลิงแกว่งไปแกว่ง
มาเป็นสัญญาณนัดแนะให้หญิงสาวออกเดินตามไปนั่งสนทนาเกี่ยวกับในป่า บางทีชายหนุ่ม
เดินทางจากหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้กันคนละภูเขา ขี่ม้ามาเกี่ยวสาวก็มี

ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542 : 5422) กล่าวว่าถึงแม้สังคม
ของชาวม้งจะอนุญาตให้หนุ่มสาวสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานได้ แต่ก็ต้อง
ระมัดระวัง มิให้เป็นการลบหลู่ผู้ใหญ่หรือผีเรือน การแต่งงานมีได้หลายวิธี ตั้งแต่การหมั้นหมายกัน
ตั้งแต่ยังเล็กระหว่างพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย การส่งเจ้าแก่ไปสู่ขอโดยตรง จนถึงการลักพาหรือพาหนี
โดยฝ่ายชายเป็นผู้กระทำ จากนั้นจึงส่งผู้ใหญ่มาติดคอแจ้งแก่ฝ่ายหญิง โดยทั่วไปการแต่งงาน
ตามประเพณีจะเกิดขึ้นหลังจากที่หนุ่มสาวได้อยู่กินกันมาระยะหนึ่งแล้วอาจจะ 1-2 ปี แล้วแต่จะตกลง
กัน มีคู่สามีภรรยาบางคู่ที่อยู่กินกันจนลูกอายุ 3-4 ปี แล้วยังไม่เข้าพิธีแต่งงานตามประเพณีก็มี
แต่ก็รับทราบกันว่าเป็นคู่สามีภรรยาที่จะต้องทำพิธีแต่งงานในโอกาสต่อไป การแต่งงานนั้น
ฝ่ายชายจะเป็นผู้จ่ายค่าสินสอดทั้งหมดให้แก่พ่อแม่ของเจ้าสาว ซึ่งในพิธีแต่งงานจะต้องมีเจ้าแก่
ของทั้งสองฝ่าย เข้านั่งเจรจาต่อรองค่าสินสอดตัวเจ้าสาวกันจนเป็นที่ตกลงกัน

นอกจากการเกี่ยวพาราตีสาวของหนุ่มสาวชนเผ่าม้งแล้ว ก็ยังมีเผ่าอื่นอีกที่มีประเพณี
คล้ายคลึงกันดังเช่น เผ่าก้อ เผ่ามองกอง สองชนชนเผ่านี้ได้มีการจัดสถานที่เหมาะสำหรับบ่าวสาว
ได้ขอครึกกัน สถานที่นั้นอาจจะเป็นศาลา เนินทรายริมแม่น้ำ เป็นต้น ดังสุนทรี พรหมเมศ
(2534 : 107) กล่าวว่า การเกี่ยวพาราตีหนุ่มสาวจะพบปะโดยเสรี การได้เสียกันก่อนแต่งงาน
ก็มีได้เป็นสิ่งที่น่ายกย่อง แต่เผ่าก็มีข้อห้ามการเกี่ยวพาราตีภายในบ้าน เพราะถือว่าไม่เคารพ
ต่อผีบรรพบุรุษ หนุ่มและสาวจึงพอใจจะนัดแนะพบกันนอกบ้าน ซึ่งมักจะเป็นลานในหมู่บ้าน
ที่เรียกว่า ลานสาวกอด จะมีการร้องเพลง เดินรำเป็นคู่ ๆ ดังตัวอย่างเช่น

“ตอนเย็นบ่าวสาวก็ลงไปเล่นอยู่หาดทรายริมน้ำจนดึกแล้วจึงพากันขึ้นบ้าน”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 50)

(ถ้ามาบ่าวสาวกำลังไปขลิบอยู่ท่ามกลางแสงจันทร์ก็จินตนาการถึงภาพที่เห็น)

หรือ

“จาเยะและเกียลพากันไปยังหอว่าสาวที่ห้วยบ้านจนพระจันทร์คล้ายจะตกทั้งสอง
จึงจากลา”

(จาเยะ. 2004 : 22)

(จาเยะและเกียลพากันไปยังหอว่าสาวที่ห้วยบ้านจนพระจันทร์คล้ายจะตกทั้งสอง
จึงจากลา)

นอกเหนือจากการเกี่ยวข้าวเกี่ยวสาวแล้ว ยังพบว่ามีเนื้อหาบรรยายถึงประเพณีเกี่ยวกับการ
การแต่งงานของบรรดาชนเผ่าไว้ด้วยเช่นกัน การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของการตั้งครอบครัว
และการสร้างรูปแบบครัวเรือนในชุมชน การแต่งงานนั้นถือว่าจะประกอบด้วยความสัมพันธ์
ทางเพศ (Sexual Intercourse) เป็นหลัก แต่การแต่งงานก็ไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางเพศ เพราะ
การที่หญิงและชายมาได้เสียนั้น ถือเป็นการสมสู่ทางร่างกายและเกิดจากแรงผลักดันทางเพศ
ตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ในสังคมดั้งเดิมบางเผ่าและหลาย ๆ เผ่า การแต่งงานนั้นถือเป็น
พฤติกรรมรูปแบบทางวัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศโดยเฉพาะ
(นิยะพรรณ วรรณศิริ. 2550 : 181) จากการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่า
มีการบรรยายให้เห็นถึงระบบความคิดเกี่ยวกับการแต่งงานในวัฒนธรรมชนเผ่า ดังนี้

“ประเพณีของชาวเผ่าม้งแล้ว เมื่อเอากันถึงสามปีไม่มีลูกด้วยกัน สามมีสิทธิไปหาภรรยา
ใหม่มาอีกก็ได้”

(ไมนะเลีย. 2007 : 20)

(ปะเขมิของชาวเผ่าม้งแล้ว เมื่อเอากับธิดาสามปีไม่มีลูกกับกัน ฝีมือดีไปขอเอา
เมียใหม่มาอีกก็ได้)

“ฮิตครองประเพณีของเผ่ามองกองผู้มั่งมีสามารถเอาภรรยาได้ถึง 10 กว่าคน เมื่อสามีตายไปก็ต้องให้ลูกชายของผัวเป็นผู้สืบ หากยังไม่มีลูก เมื่อผัวตายไปก็ต้องให้ญาติพี่น้องของผัวเป็นผู้สืบ หมายความว่า ต้องเป็นภรรยาของคนในเรือนนั้นไปตลอดชีวิต ส่วนการทำงานรับใช้ปู่ย่าและสามี นั้น ไม่ให้พูดถึงสามีบอกต้องได้ทำตามต่อว่าต่อขานไม่ได้”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 56)

(ฮิตครองประเพณีของเผ่ามองกองผู้มั่งมีสามารถเอาเมียได้ถึง 10 กว่าคน เมื่อผัวตายไปก็ต้องให้ลูกชายของผัวเป็นผู้สืบ หากยังไม่มีลูก เมื่อผัวตายไปก็ต้องให้ญาติพี่น้องของผัวเป็นผู้สืบ หมายความว่า ต้องเป็นภรรยาของคนในเรือนนั้นไปตลอดชีวิต ส่วนการทำงานรับใช้ปู่ย่าและผัวนั้น แม่บ่มิทางเจ้าผัวบอกขังต้องเฝ้าตามทวงถามบ่ได้)

“ตามประเพณีมั่งแล้ว แม่บ่มิทางผัวที่ยัง ผัวตายผัวยัง อันนั้นก็หมายความว่า พี่ชายตายก็ยังมีแม่บ่มิทางแทน เพื่อไม่ให้เสียเลือดเนื้อของผู้เป็นพี่ชาย ถึงเอย ต้องแต่งงานกับพี่สะใภ้และรับภาระเลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเหมือนเลือดเนื้อเชื้อไขที่เกิดกับอกของตนเอง”

(ประเพณี และชีวิต. 2005 : 20)

(ตามประเพณีมั่งแล้วแม่บ่มิทางว่าอายตายอายยัง ผัวตายผัวยัง อันนั้นหมายความว่าอายตายอายยังแม่บ่มิทางอายแทนเพื่อไม่ให้เสียเลือดเนื้อของผู้เป็นพี่ชาย ถึงเอย ต้องแต่งงานกับพี่สะใภ้และรับภาระเลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเหมือนเลือดเนื้อเชื้อไขที่เกิดกับอกของตนเอง)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแต่งงานในวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย บ่งชี้ให้เห็นถึงจารีตประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงานเพื่อการหาทายาทเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกฎเกี่ยวกับจำนวนคู่ครองในสังคมชนเผ่าที่มีความยืดหยุ่นมิใช่เป็นไปในลักษณะ “ผัวเดียวเมียเดียว” (Monogamy) เสมอไป แต่เป็นไปในรูปแบบของการ “มากเมีย” (Polygyny) คือเป็นการแต่งงานระหว่างฝ่ายชายหนึ่งคนกับฝ่ายหญิงมากกว่าหนึ่งคน ทั้งนี้ขมกระทำกันนี้ในสังคมบุรพกาลมาจนถึงสังคมกสิกรรมในปัจจุบัน สาเหตุก็คือการต้องการ แรงงานทางเศรษฐกิจ (นิยะพรรณ วรรณศิริ. 2550 : 191) แสดงให้เห็นว่าในวัฒนธรรม ชนเผ่าการมีมากเมียนั้นมีนัยความสัมพันธ์กับเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงการทำมาหากินที่จะต้องพึ่งพาแรงงานที่มีใช้เพียงแต่การสืบทอดทายาทเท่านั้น แม้ว่าเนื้อหา

จะบ่งบอกให้เห็นว่าสังคมชนเผ่าานิยมการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว แต่เนื้อเรื่องก็ฉายภาพให้เห็นว่ามีการอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนด้วย เนื่องจากเหตุผลสำคัญ คือ ต้องการมีบุตรไว้สืบสกุลและความต้องการแรงงานทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อนึ่ง ในวัฒนธรรมชนเผ่าหลายกลุ่มให้ความสำคัญต่อฝ่ายชาย ดังจะเห็นได้จากการกล่าวว่า “เมื่อผัวตายไปแล้วก็ต้องให้ญาติพี่น้องฝ่ายผัวเป็นผู้สืบทอด”

ในระบบการแต่งงานของม้ง โดยปกติแล้วผู้ชายมักจะมีภรรยาคนเดียว แต่การแต่งงานกับภรรยาคนที่สองก็อาจทำได้ การแต่งงานกับภรรยาหม้ายของพี่ชายหรือน้องชายปฏิบัติอยู่ในหมู่คนม้งเช่นกัน แต่เป็นเรื่องของความสมัครใจมากกว่าบังคับ การแต่งงานกับภรรยาหม้ายของบิดาจะกระทำมิได้ การแต่งงานระหว่างบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวที่ใช้นามสกุลเดียวกันก็ถูกห้ามเช่นเดียวกัน การแต่งงานกับญาติชั้นหนึ่งและชั้นสอง (พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือลูกของพี่หรือน้อง) หรือพี่น้องข้างเคียงถือเป็นข้อห้าม การแต่งงานกับลูกสาวของพี่สาว หรือน้องสาวของพ่อเป็นสิ่งที่นิยมนับ แต่การแต่งงานดังกล่าวไม่ถือเป็นการบังคับ และการแต่งงานกับลูกสาวของพี่ชายหรือน้องชายของแม่ ก็ถือว่าเป็นการถูกต้องตามประเพณีนิยมเช่นเดียวกัน (ขจัตถ์บุญพัฒนา. 2518 : 39)

สุวรรณ เกรียงไกรเพชร (2544 : 36) กล่าวว่าเรื่องของเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติธรรมดาของชนเผ่าไม่ได้หมายความว่าจะเป็นลักษณะเสรีนิยมทางเพศ หรือสามารถมีความสัมพันธ์ได้ตามความพอใจ เพราะระบบค่านิยมของเผ่ามักจะกำหนดให้การอยู่กินเป็นสามีภรรยาโดยชุมชนของคนรับรู้นั้น เป็นค่านิยมสำคัญ เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนของประเพณีพิธีกรรมการแต่งงานของชนเผ่า จะเห็นการสนับสนุนหรือการเปิดโอกาสให้หลายรูปแบบ เช่น ถ้าฝ่ายชายยากจนไม่มีคำสินสอด

นอกจากประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานแล้ว พบว่าเรื่องสั้นและนวนิยายยังได้กล่าวถึงประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของชนเผ่าก็้อ เมื่อครอบครัวหนึ่ง ๆ หากให้กำเนิดลูกแฝด เขาจะถือว่าครอบครัวนั้นโชคไม่ดี เพราะพวกเขาถือว่าพ่อแม่ของเด็กเป็นพ่อแม่กาลกิณีและลูกแฝดนั้นก็เกิดเป็นผีมาเกิด เขาจะทำพิธีฆ่าเด็กทั้งสองนั้น เผาเรือนและไล่พ่อแม่ออกไปอยู่ป่าที่ห่างไกลจากผู้คน ดังสุนทรี พรหมเมศ (2534 : 110-111) กล่าวว่า ถ้าหากทารกเกิดมาพิการ หรือเป็นทารกแฝดจะต้องถูกฆ่าทันที เพราะถือว่าผีมาเกิดเขาจะใช้ชีวิตชั่วร้ายถึงความตาย ถือว่าผู้เป็นบิดามารดามีความผิด และมีบาปหนักที่ทำให้เกิดความไม่ดั่งใจเช่นนี้ ต้องออกจากหมู่บ้าน และต้องไปทำพิธีล้างบาปในป่าก่อน แล้วจึงจะได้รับการยอมรับให้กลับให้เข้ามาสู่หมู่บ้านได้อีก ซึ่งทำให้หมู่บ้านเองสิ้นเคราะห์ร้ายไปด้วย ดังตัวอย่างเช่น

“ชนเผ่าก้อถ้าหากใครให้กำเนิดลูกแฝดครอบครัวนั้นมหาช่วยที่สุด เพราะจะกลายเป็นพ่อ แม่เจ็ดขวงที่ฝึมาเกิดด้วย ต้องถูกขับไล่หนีออกจากบ้าน ไม่ให้เข้าบ้าน ไม่ให้สมาคมกับบุคคลใดเป็นเวลา 3 ปี ไปอยู่ในป่าจนกว่าพ้นกำหนดที่ประเพณีถือกันมาตั้งแต่ลึกลำบรรพ์ พ่อแม่”

(จาเยะ. 2004 : 24-25)

(อุ้มเผ่าที่ท่าซากในไร่ทำเมล็ดลูกฝาแฝดถอบถือนั้นมะขากอวยที่สุด เพราะจะกลายเป็นพ่อแม่เจ็ดขวงที่มีฝึมาเกิดน้า ต้องถูกขับไล่หนีออกจากบ้าน บ่ให้เข้าบ้าน บ่ให้สมาคมกับบุคคลใดเป็นเวลา 3 ปี ไปอยู่ในป่าจนพ้นกำหนดที่ประเพณีถือกันมา ตั้งแต่ลึกลำบรรพ์พ่อแม่)

“ประเพณีของเผ่าก้อถ้าครอบครัใดหากเกิดลูกแฝด ปากแวง ค้างคิก หรือไม่ครบองค์ประกอบ 32 ประการเหมือนคนทั่ว ๆ ไป จะถือว่าฝึมาเกิดด้วย ต้องได้ฆ่าทั้ง ทั้งหมคบ้าน จะทำพิธีฆ่าเด็กโดยการเอาขี้เถ้าเคือด หรือมคแดงโพละใส่เด็กผู้นำสังเขนนั้น จนเด็กใจขาดตาย”

(จาเยะ. 2004 : 26)

(ประเพณีของอุ้มเผ่าที่ท่าซากถอบถือนิดซากเกิดลูกฝาแฝด ปากแวง ค้างคิก ขลิบถิบ อึงปะรอบ 32 ปะกานถิลินที่อึงไป จะถือว่าฝึมาเกิดน้า ต้องได้ฆ่าทั้ง ทั้งหมคจะ ไร้ดพิขิข่าถักน้อยโดยกานเอ้าขี้เถ้าเคือด ขลิบถิบแดงโพละใส่ถักน้อยผู้ขาน้ำสังเขนนั้น จินถักน้อยใจขาดตาย)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชนเผ่าก้อเป็นชนเผ่าหนึ่งที่นับถือผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ฉะนั้น ในกรณีการเกิดลูกแฝดเขาถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ในปัจจุบันนี้อยู่ในสังคมลาวโดยทั่วไปถือว่าการที่พ่อแม่ให้กำเนิดลูกแฝดเป็นสิ่งที่ดี วิเศษและก็เป็นเรื่องที่โชคกลางของคู่พ่อแม่ นั้น ๆ แต่สำหรับชนเผ่าก้อเป็นเรื่องที่ไม่ดีเป็นลูกฝึมาเกิด เนื่องจากความเชื่อในเรื่องนี้ ได้ฝังลึกอยู่ในชีวิตจิตใจของเขามาตั้งแต่ปู่ย่าตายายและเคยปฏิบัติกันมาตลอด ความเชื่อในเรื่องนี้ทำให้พวกเขา มีการเปลี่ยนแปลงได้ยากและกลายเป็นรัตนครอบประเพณีของชนเผ่าก้อ

นอกเหนือจากประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดพบว่า เรื่องสั้นและนวนิยายหลายเรื่องที่น่าสนใจประเพณีและวิถีชีวิตเกี่ยวกับความตายของผู้คนในสังคมชนเผ่าด้วย ตัวอย่างเช่น

“มีเสียงร้องให้ติดกลองและเป่าแคนดังอีกกะที่กอดอยู่ในเรือนมุงด้วยไม้หลังใหญ่ นั้น ตัวเราได้เหลือบมองไปที่เสียงร้องไห้ นั้นซึ่งเป็นเสียงโหยไห้และสะท้อนใจคน ภาพของคนตายนุ่งเสื้อผ้าชุดสีดำใหม่ ๆ เหวพันด้วยผ้าสีแดง ที่เท้าสวมรองเท้าหอนไก่อ่ แต่ใบหน้าของผู้ตายนั้นสีหมองคล้ำจนไม่เป็นรูปหน้าคนอีก อยู่ข้างคนตายที่มีเสาเรือน มีกลองแขวนอยู่ โดยมีชายคนหนึ่งกำลังใช้ค้อนสองอันตีเป็นจังหวะกับผู้เป่าแคนอยู่ด้านข้าง”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 27-28)

(มีสรวงธอ์ไท้สรวงติภองและเป่าแคนดังอีกกะที่กอดอยู่ในเรือนมุงด้วยไม้หลังใหญ่ นั้น ด้้อย เหวลือบ แสงตาเข้าสรวงธอ์ไท้ นั้นเป็นสรวงเยื่อ และสะท้อนใจถึงถึงตาย มุ่ง เลือ่จูดสีดำ ไหม่ ๆ แอ่จวบแพแฉงแพฉื่อ ถึงสวมเกิบทอนไก่อ่ แต่ใบหน้าของ ผู้ตายดำแฉลจิมบ่เป็นรูป หน้าถึงอีก อยู่ข้างถึงตายบ่อมมีเส้าเรือน มีภองท่ม้อย ท่มื่อแฉวนอยู่โดยแ่มนุ่ชายท่มื่อ ผู้ท่มื่อพอมใช้ถ้อนสอจฮันตีเป็นจ้งทอะกับผู้เป่า แคนอยู่ท่างข้าง)

สำหรับขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับความตายในวัฒนธรรมชนเผ่า นั้น ผู้วิจัยพบว่าในสังคมของชนเผ่าบางกลุ่ม เช่น เผ่าม้งถ้าคนหนึ่งคนใดตายไป เขาจะเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่แล้วยกเอาวางบนแคร่ไม้ ซึ่งทำด้วยไม้กระดานดกกลม หรือบางทีก็ใช้ไม้ไผ่ 2-3 ลำ ผูกติดกันเป็นแพ เจ้าของบ้านให้เพื่อนบ้านไปหาซื้อวัวควายจากหมู่บ้านชาวเหนือ เอาขึ้นไปฆ่าทำอาหารเลี้ยงแขกวันละ 3 มื้อ ตลอดเวลาที่ตั้งศพอยู่ ถ้าเป็นคนไม่สำคัญนัก เช่น บุตรคนเล็กตาย ก็จะมีการฆ่าหมูแทนวัวควาย เอาศพไว้บนบ้าน 3-4 วัน ฆ่าหมูวันละ 1 ตัว เลี้ยงชาวบ้านที่มาช่วยงานทั้งหญิงและชาย ถ้าเป็นศพหัวหน้าครอบครัวญาติพี่น้องมีความอาลัยอาวรณ์มาก ก็เอาไว้นานวันปล่อยให้ศพขึ้นอืดพอง น้ำเหลืองไหลซึม แมลงวันจับเป็นกลุ่ม ๆ กลิ่นเหม็นกระจายไปทั่วทั้งหมู่บ้าน ญาติคนใดไปงานศพ ต้องเอามือไปแตะศพที่มีน้ำ เหลืองเฟ่นั้น แล้วร้องให้รำพันถึงผู้ตาย ผู้ใดจะพูดว่า “เหม็น” ไม่ได้ เจ้าของบ้านจะโกรธเคืองถือว่าผิดผี ไม่รักใคร่กัน เมื่อเวลาเป็นคนที่อยู่เคยชอบพอรักใคร่ ครั้นถึงคำว่าถึงตายกลายเป็นผีเน่าเฟะไปเช่น นี้ก็ลึบรังเกียจ เป็นคนที่คบไม่ได้ คำรำพันนั้นถ้าผู้ใดรำพันถึงความหลังอันดีของผู้ตายเป็นที่จับใจของเจ้าบ้าน เขาจะคิดเนื้อวัวมอบให้ไปปรับปรุที่บานอีกด้วย (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10. 2542 : 5428)

เนื่องจากว่า คนชนเผ่ามีความเชื่อหลายอย่างเช่น ความเชื่อเรื่องผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งที่เหนือธรรมชาติแล้ว ชนเผ่าม้งยังมีข้อห้ามต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน เช่น การห้ามไม่ให้ผู้ชายเข้าห้องนอนของหญิงสาว เหมือนลัทธิอยู่ในนวนิยาย “โมบะเลีย” ซึ่งเรื่อง

มีอยู่ว่า ในขณะที่ ท้าวผู้ ทหารของแนวลาวัณชาติ ที่แฝงตัวเข้ามาเป็นสายลับในเขตของฝ่ายศัตรู แล้วถูกตามจับตัว ในที่สุดเขาได้รับการช่วยเหลือจากไมบะเลียให้ไปซ่อนตัวอยู่ในห้องนอน ของนาง เมื่อฝ่ายศัตรูตามมาและหวังจะตรวจค้นห้องนอนของนาง แต่ลุงไซเกอได้ห้ามเอาไว้ ดังเนื้อหาของเรื่องความว่า

“ท่านเป็นคนเผ่าม้งก็คงทราบดีแล้วว่า ประเพณีของพวกเราเป็นถือแนวโค ตั้งแต่ผู้เป็นพ่อจริง ก็ยังเข้าห้องของลูกสาวไม่ได้”

(ไมบะเลีย. 2007 : 73)

(ท่านเป็นถิ่นเผ่าม้งทำกิจรัฐอยู่แล้วอะ ปะเพณีของพวกเร้าเป็นถือแนวโค? ตั๊งแต่ผู้ เป็นพ่อแท้ๆก็ยังเข้าห้องของลูกสาวไม่ได้)

สิราพร ฐิตะฐาน และคณะ (2533 : 2) กล่าวว่าความเชื่อศาสนาเป็นวัฒนธรรม ส่วนหนึ่งช่วยตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์มีความสบายใจและมีความมั่นคงทางจิตใจในภาวะที่ต้องเสี่ยงหรือมีความไม่แน่ใจในชีวิต ระบบศาสนาต่างจากระบบอื่นในวัฒนธรรมในประเทศที่เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ในแง่นี้ในเรื่อง ความเชื่อเรื่องผีสารเทวดา ไสยศาสตร์ จึงย่อมต้องมี “ศาสนา” เป็นส่วนหนึ่งในระบบวัฒนธรรมของสังคม

ความเชื่อและพิธีกรรมของชนเผ่าที่ไม่ใช่ตระกูลไท-ลาว ส่วนมากจะมีความเชื่อเรื่องของภูตผีปิศาจที่มีความลึกลับ มีความเชื่อเรื่องโชคกลางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มีวิญญาณอยู่ในทุกแห่งทั้งผีบรรพบุรุษและผีซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมเช่น ท้องฟ้า ลม แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา ไร่และบ้านเรือน สิ่งเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของพลังสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพวกเขาให้มีความสมหวัง เป็นที่พึ่งในความเจ็บไข้ หรือภัยจากธรรมชาติ

อัตลักษณ์ว่าด้วยภาษาและการแต่งกาย

ถ้ากล่าวถึงกลุ่มชนเผ่าในวัฒนธรรมลาว เราจะพบว่าหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มที่ไม่ได้พูดภาษาตระกูลไท-ลาว ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ประชากรเชื้อสายลาวแท้ ๆ มีอยู่ราวร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ ที่เหลือเป็นชนกลุ่มน้อยมากมายหลายเผ่า ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มนั้นมีอยู่หลากหลายและมักไม่ค่อยสอดคล้องตรงกันนัก

กลุ่มลาวเทิง หรือ “ลาวบน” มีเชื้อสายมอญ-เขมร มักอาศัยอยู่บนภูเขา แต่ไม่ได้อยู่บริเวณที่สูงสุดหรือยอดเขา โดยทั่วไปเป็นพวกนับถือผีมากกว่าพุทธศาสนา เดิมพวกลาวลุ่มจะเรียกลาวเทิงว่าป่า มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 15-20 ของประชากรทั้งหมด และจัดเป็นพวกที่ยากจนในสังคมลาว ส่วนประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกรับว่าเป็นชนเผ่า นั่นก็คือ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนยอดเขาจึงเรียกว่าพวก “ลาวสูง” หมู่บ้านของพวกชนเผ่าเหล่านี้จะตั้งอยู่ในพื้นที่สูง นอกจากในลาวแล้วยังพบอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม และภาคใต้ของจีน ไม่ว่าจะเป็นเผ่าม้ง อาข่า ลีซอ และมุเซอ เป็นต้น (Clare Griffiths. 2544 : 51) แสดงให้เห็นชนเผ่าจากความหมายในวัฒนธรรมลาวนั้นมักนิยมเรียกกลุ่มชนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีใช่เป็นกลุ่มชาวลาวที่พูดภาษาในตระกูลไท-ลาวอันเป็นภาษาหลักของประเทศนั่นเอง

จากการศึกษาเรื่องต้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่าตัวละครชนเผ่าที่ถูกนำเสนอส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทั้งนี้หากมองในแง่ภาษาจะพบว่า แม้ว่าภาษาม้งจะเป็นตัวกำหนดอย่างสำคัญที่จะถือว่าใครเป็นชนเผ่าม้ง อีกทั้งความเห็นเกี่ยวกับที่มาและลักษณะภาษาพูดของม้งก็มีผู้ลงความเห็นไว้แตกต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ได้จัดประเภทภาษาม้งว่าเป็นภาษาในตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ไท, ซินิติก (Sinitic) และอื่น ๆ บางท่านถือว่าเป็นภาษาม้ง-เข้า ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (ขจัด นุรุษพัฒน์. 2518 : 24-25) ม้งในประเทศลาวมีสองกลุ่มภาษาหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ มอญเลอ (Mon Tleu) หรือม้งขาว (White Meo) กับมอญเลน (Mon Len) หรือม้งลาย (Striped Meo) ในประเทศลาวม้งใช้ภาษาลาวเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกวัฒนธรรม

ในเรื่องต้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ผู้เขียนหลายคนได้พยายามนำภาษาม้งมาถ่ายทอดในลักษณะของการถอดความไว้ในบทสนทนาระหว่างตัวละครโดยถอดความเสียงพูดในภาษาของกลุ่มชนเผ่าเพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางภาษาที่มีอยู่ในชีวิตวัฒนธรรม ดังตัวอย่างเช่น

“จอตอนอคาเฮ้า” (เสือกบกินหัวมึง)

(ไมบะเลียบ. 2007 : 103)

“จ๋อตำตาเร้า” (เสือกถีบขีวมิ้ง)

“ตัวก่อตำหนู จ่อ เนียล้า” (ฆ่าให้พวกมันตายหมดพวกแกว)

(ไปอยู่หน้าท่านตุ้. 2004 : 11)

“ถือภัก์ตาขูขู จ๋ เนียล้า” (ฆ่าให้มันตายขมิบพอกแกว)

“ข่อย ภูเจ้าย้ายตัวเครือเคอ ๑ เน่ยฮอนอ” (ตะ นื่องถูมาเป็นครูที่หมู่บ้านพวกฮ้ายนี้)

(ดอกคายจอมภูเขา. 1990 : 16)

“ยี่ ภูเจ้าย้ายตัวเครือเคอเดี๋ยเน่ยฮอน” (จ้าว บ้องถูมาเป็นครูที่หมู่บ้านพวกฮ้ายนี้)

นอกเหนือจากนี้ เรื่องสั้นและนวนิยายลาวส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงตัวละครชนเผ่า ผู้เขียนนิยมตั้งชื่อตัวละครตามภาษาของกลุ่มชนเผ่านั้น ๆ เพื่อสื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่ผ่านภาษา ดังเช่น

เรื่อง “ลูกสาวของพรรค” ได้แก่ ปาเรียง, คำลาว, อาแกด, อาเพ็ง เป็นต้น

เรื่อง “ไมบะเลียบ” ได้แก่ ขงชา, ไมบะเลียบ, วางปาว, ไชเกอ, เน่งจือ เป็นต้น

เรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต” ได้แก่ เพียตง, เลาชัว และเจีย เป็นต้น

เรื่อง “ประเพณีและชีวิต” ได้แก่ ถิญ, เมีย, ถิซง, ถิปาว, สี่เฮอ เป็นต้น

เรื่อง “ถิ่นคอย” ได้แก่ ไมเฮอ, เจียซง, ถิ เป็นต้น

เรื่อง “จาเยะ” ได้แก่ จาเยะ และเกียลอ เป็นต้น

การแต่งกายในวัฒนธรรมชนเผ่าถือเป็นการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อีกลักษณะหนึ่งที่พบเห็นได้กว้างขวางโดยเฉพาะในสังคมลาว บางครั้งเครื่องแต่งกายถือเป็นสิ่งที่บ่งบอกตัวตนหรือบอกว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด เพราะจะมีลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างกัน บ้างก็เป็นผ้าทอที่มีสีสันเฉพาะตัว บ้างก็มีการประดับประดาตกแต่งผืนผ้าด้วยเครื่องเงินโลหะต่าง ๆ บ้างก็ผ้าไหมสีธรรมชาติหรืออื่น ๆ จากการพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่าการกล่าวถึงเรื่องราวการแต่งกายของบรรดาชนเผ่าเอาไว้ด้วยเช่นกัน แม้จะไม่ค่อยปรากฏชัดเจนมากนัก ตัวอย่าง เช่น

“คนเหล่านั้นมีทั้งผู้หญิงห่มผ้าสีดำ แต่มีอันค้างอยู่ตรงที่ว่า เอวของพวกเขามีผ้าสีแดง มีขี้เขินอ้อม มีผ้ากระเดือยขาวเกือบเท่ากับกางเกงปกข้างหน้าข้างหลัง อยู่บนหัวมีผ้าสีดำเขินอ้อม และมีทั้งผ้าลายสายหนึ่งเขินประดับอยู่ข้างนอก นอกจากนั้นยังมีสร้อยคอเงินแขวนเต็มไปหมด ตรงบริเวณลำคอ”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 27)

(ຄົນເຫລົ່ານັ້ນມີທັງແມ່ຍິງທີ່ມີແພສິດຳແຕ່ມີອັນຕ່າງຢູ່ບ່ອນວ່າແວຂອງເຂົາເຈົ້າມີແພສິດ ແດງສີມຸ່ຍຄຽນອ້ອມ,ມີຜ້າກະຕຸ່ງຍາວເກືອບເທົ່າດຽວກັບໂສ້ງປົກທາງໜ້າທາງຫລັງ ຢູ່ເທິງຫົວມີແພສິດຳຄຽນອ້ອມແລະທັງມີແພລາຍສາຍໜຶ່ງຄຽນປະດັບຢູ່ທາງນອກ. ນອກ ຈາກນັ້ນຍັງມີປອກຄໍເງິນແຂວນຊາມຊະຕາມລຳຄໍ)

“ໄມບະເລີຍນຸ່ງກະໂປລງລາຍ ນຸ່ງເສື້ອງາມ ເຄີຍເອດ້ວຍຜ້າແດງແລະຜ້າເຂັ້ວ ມີເສື້ອຄອກຟື້ນຂາວ ອນແດງນຸ່ງເອົາໄວ້ທາງໃນ”

(ໄມບະເລີຍ. 2007 : 24)

(ໄມບະເລີຍນຸ່ງກະໂປລງລາຍ ນຸ່ງເສື້ອງາມ ຄຽນແວດ້ວຍແພແດງແລະແພຂຽວມີເສື້ອ ຄອກຟື້ນຂາວອ້ອມແດງນຸ່ງເອົາໄວ້ທາງໃນ)

“ພວກເພີງສາວມັງລາຍນຸ່ງກະໂປລງລາຍແສດທີ່ເອ້ຍ້ອງດ້ວຍເຄື່ອງເງິນເກືອບຮ້ອນຮ່າງກາຍ ແລະສຽ້ອຍຄອ ສາວເຜົ່າມັງຂາວນຸ່ງກະໂປລງລາຍ ມີເຄື່ອງເງິນປະດັບເວນແລະໜ້າອອກ ພຸ້ງເຄີຍ ດ້ວຍຜ້າເສັ້ນລາຍສະຫລັກເຄີຍອ້ອມ”

(ໄປອູ່ນຳທ່ານຊື້. 2004 : 16)

(ພວກຍິງສາວມັງລາຍນຸ່ງກະໂປລງລາຍແສດທີ່ເອ້ຍ້ອງດ້ວຍເຄື່ອງເງິນຫລຽນອ້ອມເລົາຄົງ ແລະປອກຄໍ, ສາວເຜົ່າມັງຂາວນຸ່ງໂສ້ງຂາໃຫຍ່ ມີເຄື່ອງເງິນປະດັບແວແລະໜ້າອອກ ຫົວຄຽນດ້ວຍຜ້າມ້ອຍລາຍສະຫລັກຄຽນອ້ອມ)

ຈາກຕົວຢ່າງຂ້າງຕົ້ນ ຜູ້ວິຈານພົບວ່າແມ່ເນື້ອຫາເກືອບກັບກາພບຣຣາຍເລື່ອງລັກສະນະການແຕ່ງງານ ທີ່ເປັນຕາມວັດທະນະທຳມີປະກາດ ໄມ່ມາກນັ້ນ ເພາະສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວຜູ້ເຊື່ອມັກນຳເອົາກາພບຣຣາຍ ໂດຍກ່າວ ດຶງສະຖານະການແຕ່ງງານແບບທັງ ໆ ໄປຕາມລັກສະນະສາດ ບາງຄັ້ງກໍ່ໄມ່ກ່າວໃຫ້ເຫັນ ຣາຍລະອຽດມາກນັ້ນ ກ່າວເລື່ອງບຣຣາຍວ່າຕົວລະຄອນເສື້ອຜ້າຮຸກຮຸນ ເຊັ່ນເສື້ອແຂນສັ້ນ ກາງແຂງ ທັງໄປ ໄມ່ມີເຄື່ອງປະດັບ ອຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ຜູ້ວິຈານພົບວ່າຈາກເນື້ອຫາຕົວຢ່າງຂ້າງຕົ້ນມີປະເພດທີ່ ນຳເອົາໃຈຢ່າງໜຶ່ງ ນັ້ນກໍ່ຄື ສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວກາພບຣຣາຍທີ່ນິຍົມໃສ່ເສື້ອຜ້າຕາມວັດທະນະທຳມີປະເພດ ມັກຈະເປັນ “ຜູ້ເພີງ” ທີ່ສອດຄ່ອງກັບສະຖານະການໃນສັງຄົມທີ່ມັກຈະພົບວ່າຜູ້ເພີງເປັນຜູ້ຮັກສາ ວັດທະນະທຳການແຕ່ງງານຂອງຊາດຜູ້ໄດ້ຮັບຜູ້ຮັກສາທີ່ມັກແຕ່ງງານດ້ວຍເສື້ອຜ້າຕາມສະບັບນິຍົມ ດັ່ງທີ່ ສຸມິຕ ປິດພິດ ແລະ ຄະ (2546 : 73-74) ໄດ້ກ່າວວ່າ “ໃນວັດທະນະທຳມີປະເພດຜູ້ເພີງມັກຈະເປັນ

ผู้สืบทอดการใช้ผ้าแบบประเพณีเอาไว้อย่างเข้มข้น” แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงกับการแต่งกายในชีวิตวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่าได้อีกประการหนึ่ง

มีข้อสังเกตว่า เครื่องแต่งกายที่ถูกนำมาบรรยายไว้ในเรื่องสั้นและนวนิยายบางตอนได้กล่าวให้เห็นถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเชื่อผ่านผืนผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้คนบรรดาชนเผ่า ดังเช่นในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย จะมีภาพบรรยายถึงการแต่งกายแบบประเพณีอย่างเด่นชัดที่มีลักษณะพิเศษ ตัวอย่างเช่น

“มีเสียงร้องไห้เสียงตึกลงและเป่าแคนดังอีกกะทิก็อยู่ในเรือนที่มุงด้วยไม้แป้นหลังใหญ่ นั้น เราได้เหลือบสายตาเข้าไปได้ยินเสียงร้องไห้ด้วยเสียงที่เหือกเหิน และสะท้อนใจคนฟังยิ่งนัก คนตายนุ่งเสื้อผ้าชุดสีดำใหม่ ๆ เอาเทียนผ้าสีแดงผ้าขาว เท้าสวมรองเท้าหอนไก...”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 27-28)

(มีสรวงธอไขสรวงทิทอญและเป่าแคนดังอีกกะทิก็อยู่ในเรือนมุงด้วยไม้แป้นหลังใหญ่นั่น เหลือบสายตาเข้าไปได้ยินเสียงร้องไห้ด้วยเสียงที่เหือกเหิน และสะท้อนใจคนฟังยิ่งนัก คนตายนุ่งเสื้อผ้าชุดสีดำใหม่ ๆ เอาเทียนผ้าสีแดงผ้าขาว เท้าสวมรองเท้าหอนไก...)

สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ (2546 : 74) กล่าวว่านอกจากผ้าสำหรับผู้ตายแล้ว ผู้ที่เข้าร่วมพิธีศพก็จะมีเครื่องแต่งกายพิเศษ เช่น ลูกสาวลูกชายของผู้ตายต้องใส่เสื้อผ้าที่เรียกว่า เสื้อชะล้า พ่อชะล้าแม่ เป็นเสื้อยาวสีขาว และสวมหมวกขาว หรือผ้าพันศีรษะสีขาว ในบางหมู่บ้านจะมีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับชายเสื้อร่วมด้วย กล่าวคือชายเสื้อจะถูกแกะตะเข็บออกหมดในกรณีที่พ่อแม่เสียชีวิตแล้วทั้งสองคน หากคนใดคนหนึ่งยังมีชีวิตอยู่ ก็จะแกะตะเข็บลงเพียงครึ่งเดียว เสื้อชะล้าแม่และหมวกสีขาวจะถูกสวมใส่จนกว่าระยะเวลาของการไว้ทุกข์จะสิ้นสุดลง ในกรณีของลูกเขยหรือลูกสะใภ้ไว้ทุกข์ด้วยโศกผ้าพันศีรษะสีดำให้กับพ่อแม่ฝ่ายสามีหรือภรรยา เป็นต้น

วิธีการนำเสนออัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่า

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนมีวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่าโดยผ่านการสร้างสรรค์ทางภาษาเพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นอัตลักษณ์ของตัวละครที่ปรากฏออกในเรื่องได้อย่างชัดเจนและมีความประทับใจมากยิ่งขึ้น

การใช้สำนวนภาษา เป็นศิลปะที่สำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นและนวนิยาย ผู้ประพันธ์ จะต้องคัดด้วยคำสำนวนโวหารเพื่อสื่อสาร เรื่องราว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ของคนให้ผู้อ่านรับรู้ ชาบซึ่ง เกิดจินตนาการ และอารมณ์ต่าง ๆ ได้ตรงตามประสงค์ที่ต้องการ จะสร้างสรรค์ นักประพันธ์ที่มีศิลปะในการใช้สำนวนภาษาได้เป็นอย่างดีย่อมจะทำให้เรื่องนั้น ๆ มีคุณค่าน่าอ่าน และนับเป็นความสำเร็จในการสร้างสรรค์อีกประการหนึ่ง (ภิญโญ เวชโช. 2532 : 9) ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการใช้คำ และความเปรียบเทือน

การใช้คำ การใช้คำเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ผู้ประพันธ์จะต้องเลือกสรรคำมาใช้ ให้ตรงกับความหมายที่ต้องการสื่อสารให้มากที่สุด ดังที่ พรทิพย์ ภัทรนาวิก (ภิญโญ เวชโช. 2532 : 97) ได้กล่าวถึงการใช้คำ สรุปได้ว่า คำ คือเสียงที่เป็นเครื่องหมายแสดงความหมายต่าง ๆ ทั้งความหมายกว้าง แคบ และเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา คำเป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกัน เป็นเครื่องมือของการจำ การคิด การสังเกต การพิจารณาแสดงความคิดเห็น ได้อย่างกว้างขวาง และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ คำทุกคำมีความสำคัญและมีค่า การเลือกใช้คำ อย่างระมัดระวังทำให้ผลงานมีคุณค่า แต่ถ้าหากไม่รู้จักเลือกใช้ก็จะได้ผลในทางตรงกันข้าม จากการศึกษาการใช้คำในเรื่องสั้นและนวนิยายลาว ผู้แต่งนิพนธ์ใช้คำต่าง ๆ เช่น คำแสดงภาพ คำแสดงอาการ คำแสดงเสียง ดังเช่น

การใช้คำแสดงภาพ คือ คำที่ให้ความหมายและเข้าใจในทางรูปร่าง ซึ่งสามารถสื่อ ให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ หรือรูปร่างที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงได้รวดเร็วและชัดเจน ดังตัวอย่าง

“ไมบะเลียเดินไปตามทางประมาณ 20 กว่าเมตรแล้วก็ป็นขึ้นทางที่มีต้นไม้ใหญ่สองต้น มีป่ามะข้อมมะแขม”

(ไมบะเลีย. 2007 : 3)

(ไมบะเลียย่างไปจามทางประมาณ 20 กว่าเมตรแล้วก็ป็นขึ้นทางที่มีต้นไม้ใหญ่ สองต้น มีป่ามะข้อมมะแขม)

“น้ำตาของเด็กสาวเผ่าม้งไว 15 ไหลหยอปปิบ ๆ ลงใส่ดิน”

(ไมบะเลีย. 2007 : 4)

(น้ำตาของเด็กสาวเผ่าม้งไว 15 ไหลหยอปปิบลงใส่ดิน)

“นอกจากนั้นยังมีสร้อยคอเงินแขวนขามชะตามคอ แต่น่าประหลาดใจก็คือมีเสียงร้องให้
เสียงกลอง เสียงเป่าแคน ดังอยู่ข้างในเรือนใหญ่หลังนั้น”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 27)

(นอกจากนั้นยังมีปอกกล้วยแฉวงตามล่ำ แต่หน้าแปกปะหลาดรำถิมี
สรวงธองไขสรวงติกออง และเป่าแกล้งอึกกระทิกอยู่โนเือนไยยะล้งนั้น)

การใช้คำแสดงอาการ เป็นคำที่สื่อความหมาย ความเข้าใจถึงอาการเคลื่อนไหว
ซึ่งทำให้ผู้อ่านจินตนาการ และทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม โดยไม่ต้องเสียเวลาบรรยาย
อย่างยืดยาว ดังตัวอย่าง

“มีหญิงกลางคนหน้าตาเหมือนผู้ชาย ตัดผมสั้น โหนกแก้มสูง ครางแหลม คงคาหลอก
แหก คูแล้วเหมือนคนไม่เค็มบาด”

(ไพบรุษ. 2007 : 17)

(มีอิ้งภาງถิมน ษัฎาถิถุฎาย ตัดผิมสั้น ษะไชนภกัฎมสูง
ถาฏษะไถแทะลอมดอฏฏา ทะลอมทะลอม เบ็ญแล้วถิถิมนบ่เค็มบาด)

“เสียงฟ้าลั่นได้ดังคิม ๆ ทัวท้องฟ้ากลายเป็นเมฆคำ พร้อมทั้งแสงฟ้าเหลืองยิบ ๆ ยาบ ๆ
ไม่เท่าไรรุ้ถูกเห็บตกปกเปลกลงมา”

(ไปอยู่กับท่านตุ้. 2004 : 33)

(สรวงฟ้าลั่นได้ดังถิมฏทิวท้อฏฟ้าภายเป้นเมฆด่าພໍມທັງแสงฟ้าเหลืองยิบยิบ
ยิบ บ่เท่าไถษมาภเห็บติภปิภเป็ภลึงมา)

“เสียงดังของระเบิดดังมาแต่ทางโรงเรียน แพงพันวิ่งไปหาที่เกิดเหตุ แต่อยู่ที่นั่นได้มีคน
หุ้มล้อมอยู่ก่อนแล้ว นางได้เห็นภาพของความตายที่น่าสะอหดสะอของก็ปรากฏขึ้นอยู่ข้างหน้าเด็ก
นักเรียน 3 คน นอนตายจนกองเลือดอยู่ใกล้ ๆ บุมระเบิด”

(ชีวิต และความตาย. 2005 : 133)

(ສຽງດັງຂອງລະເບີດດັງມາແຕ່ທາງໂຮງຮຽນ,ແພງພັນແລ່ນໄປທາທີ່ເກີດເຫດ
ແຕ່ຢູ່ບ່ອນ ນັ້ນ ໄດ້ມີຄົນຫຸ້ມລ້ອມຢູ່ກ່ອນແລ້ວນາໄດ້ເຫັນພາບຂອງຄວາມຕາຍທີ່ໜ້າສະຫຍົດ
ສະຫຍອງ ກໍປາກົດຂຶ້ນຢູ່ຕໍ່ໜ້າ ເດັກນ້ອຍນັກຮຽນ 3 ຄົນ ນອນຕາຍຈົມກອງເລືອດ)

การใช้คำแสดงเสียง เป็นคำที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้เพื่อต้องการสื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก
จินตนาการและอารมณ์คล้ายตาม ดังตัวอย่าง

“นาน ๆ มักได้ยินเสียงลูกหมูร้องอุคอุคอยู่ใต้ถุนบ้านและเสียงแม่ควมเหวี่ยงธนูเสารเรือน
คัง ทุกทิศและเสียงหมาอึก ๆ อึก ๆ อยู่ข้างเตาไฟใต้ถุนบ้าน และเสียงเป่าไฟ ฟู่ ๆ ฟู่ ๆ
ของแม่เฒ่าเจ้าของเรือน”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 1-2)

(ດົນງມັກໄດ້ຍິນສຽງຫມູ່ນ້ອຍຮ້ອງອຸດອຸດຢູ່ກ້ອງຕະລ່າງເຮືອນແລະສຽງຫມູ່ແມ່ເອົາຂ້າງ
ຖູເສົາເຮືອນດັງທູດທົດ ແລະສຽງຫມາອີດງອີດງຢູ່ຂ້າງເຕົາໄຟ ກ້ອງຕະລ່າງເຮືອນແລະ
ສຽງ ເປົ່າຟຸ່ງຟຸ່ງຂອງແມ່ເຖົ້າເຈົ້າຂອງເຮືອນ)

“เสียงนอนไม้ไผ่ในห้องลั่นขอบเขบ เพราะการพลิกคว่ำของพ่อที่นอนห่มผ้าตั้งแต่เช้า
จนเย็น”

(ประเพณีและชีวิต. 2005 : 19)

(ຕຽງນອນໄມ້ໄຜ່ໃນຫ້ອງລັ່ນຂອບແຂບເພາະການຟຶກຄົງຂອງພໍ່ທີ່ນອນຫິມຜ້າຕັ້ງແຕ່
ເຂົ້າ ຈົນຄ່ຳ)

การใช้ความเปรียบ เป็นลักษณะของการใช้คำเพื่อสร้างพลังในการสื่อสาร ซึ่งผู้แต่งจงใจ
สร้างขึ้นให้แตกต่างไปจากโครงสร้างของความหมาย หรือการเรียงลำดับคำของภาษาโดยปกติ
ด้วยจุดประสงค์เพื่อสร้างพลังในการแสดงออกและสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่าน (ธัญญา สังขพัฒน์านนท์.
2540 : 126)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายลาวก็เห็นว่าผู้เขียนได้แสดงให้เห็นการใช้คำ
เปรียบได้แก่คำ “เหมือน เปรียบคัง ราวกับ” ดังตัวอย่าง

“ชาวบ้านมักจะพากันแซวพวกเขาทั้งสองใส่กัน เพราะพวกเขาทั้งสองเปรียบคั่งดอกคาย
ดอกบาน ดอกผึ้ง ที่กำลังอยู่ในช่วงจุมจ่อ”

(ไมบะเลียบ. 2007 : 8)

(ชาวบ้านมักพากันเย้ยพวกเขี้ยวขงไสกัน เพราะพวกเขี้ยวขงปูปดักดอก
คาย ดอกบาน ดอกผึ้ง ที่กำลังอยู่ในช่วงจุมจ่อ)

“ใบหน้าของหมอผีคุมด้วยผ้าดำ ปากก็ทำปะลือ ๆ ลักษณะเหมือนม้ากำลังวิ่งไปเร็ว ๆ

(ไมบะเลียบ. 2007 : 17)

(ใบหน้าของหมอผีคุมด้วยแพดปากทำเร็ดปะลึงลักสะนะเถิม้ากำลังแล่นไป
ไวๆ)

“นางปาริเยงเดินลงไปทำให้บ้านที่มีพุ่มไม้ปิดบัง เพื่อลงอาบน้ำ ความเย็นของน้ำ
ทำให้ผิวขาวແໜ່ແດງຂອງນາງ ແດງราวกับมะเขือเครือสุข(เขือเทศลูกเล็ก)”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 49)

(นางปาริเยງย่างลงไปทำให้บ้านที่มีพุ่มไม้ปิดบัง เพื่อลงอาบน้ำ
เร็ดให้ผิวຂາວ ແໜ່ແດງຂອງນາງແດງປານຫມາກເຂືອເຄືອສຸກ)

จากวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของตัวละคร โดยผ่านทางภาษาพบว่า ผู้ประพันธ์
ซึ่งได้ใช้หลายรูปแบบในการพรรณนา เช่น การใช้คำแสตทภาพ การใช้คำแสดงเสียง
การใช้คำแสดงอาการ และการใช้คำเปรียบ เพื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าให้ชัดเจน

จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่า นั้นพบว่า
ผู้แต่งมองเห็นว่า ชนเผ่าเป็นชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่อยู่ร่วมกันในสังคมลาว บรรดาชนเผ่าเหล่านี้มีวิถี
ชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ตามภูเขาถ้ำนาไพร มีแม่น้ำลำธารเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต
มาตลอดหลายชั่วอายุคน ซึ่งผู้แต่งมองเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อบรรดาชนเผ่า
ซึ่งได้นำเสนอในเนื้อหาของเรื่องสั้นและนวนิยายดังกล่าวนี้ด้วย

ถึงแม้ว่าผู้แต่งทั้งหมดที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะไม่ใช่ชนชนเผ่า อย่างไรก็ตามผู้แต่ง
ทั้งหมดก็ล้วนแต่พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวชีวิตของชนเผ่าเพื่อนำเสนอให้เห็นว่า กลุ่มชนเผ่านี้

มีความเชื่อในเรื่องอำนาจถึงศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนเป็นที่พึ่งทางใจของพวกเขาตลอดมา นอกจากนี้ บรรดาชนเผ่ายังมีขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่มีความเฉพาะอันบ่งบอกให้เห็นถึงลักษณะทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชน อีกทั้งผู้แต่งยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษา การแต่งกาย ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติที่บรรดากลุ่มชนเผ่ายังอนุรักษ์สืบทอดจารีตประเพณีไว้ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และเข้าใจ ทั้งนี้ น้ำเสียงที่ผู้แต่งเน้นย้ำและต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่า วิถีชีวิตวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่ามีความบริสุทธิ์และงดงาม เป็นสิ่งมีคุณค่าต่อชีวิต และเป็นแรงผลักดันที่จะก่อให้เกิดความสุขสมบูรณ์แก่ผู้คน ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม อันสำคัญยิ่งให้คงอยู่สืบต่อไป

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติวัฒนธรรมชนเผ่าที่อภิปรายมาข้างต้นนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) อัตลักษณ์ชนเผ่าว่าด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพของกลุ่มชนเผ่ามีถิ่นอาศัยที่อยู่ที่สูง ในป่าลึก อีกทั้งยังเป็นผู้มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม พร้อมทั้งมีการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติ 2) อัตลักษณ์ว่าด้วยความเชื่อและพิธีกรรม อันเป็นการนำเสนอภาพว่ากลุ่มชนเผ่ามีความเชื่อในเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษ และผีที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ทั้งที่อยู่ในท้องฟ้า ภูเขา สายลม แม่น้ำ และป่าไม้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของพลังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของบรรดาชนเผ่า และ 3) อัตลักษณ์ชนเผ่าว่าด้วยภาษาและการแต่งกาย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นวิธีการแต่งกาย รวมถึงลักษณะเฉพาะทางภาษาที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมหลัก นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยยังนำเสนอให้เห็นว่าผู้แต่งได้ใช้กลวิธีการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าผ่านการสร้างสรรค์ทางภาษาที่น่าสนใจเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนอีกประการหนึ่ง

บทที่ 5

อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น : ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้น และนวนิยายลาวร่วมสมัย

อัตลักษณ์ของชนเผ่าในบทที่ผ่านมา นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ที่อยู่ในพื้นที่ชนเผ่าของกลุ่มบรรดาชนเผ่า ภาพที่นำเสนอจึงมักจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นในมิติทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษาและการแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนศาสนาและความเชื่อในวัฒนธรรมชนเผ่า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยที่นำมาศึกษาแล้ว จะพบว่าอัตลักษณ์ของเหล่าบรรดาชนเผ่ามิได้มีรูปแบบตายตัว หากแต่มีความหลากหลายและซับซ้อนมิได้มีปรากฏเฉพาะอยู่ในพื้นที่ชุมชนของชนเผ่าเท่านั้น หรือมิได้แสดงให้เห็นเฉพาะความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในชุมชนเป็นหลัก เพราะเมื่อสถานการณ์ในสังคมมีความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุคสงครามอินโดจีน หรือยุคอาณานิคมตะวันตก บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ได้ช่วยเปิดพรมแดนพื้นที่แห่งอัตลักษณ์ที่แสดงตัวตนในสังคมที่เชื่อมโยงกับผู้คนภายนอกอย่างหลากหลายมากขึ้น จะเห็นว่า บรรดาชนเผ่าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการเป็นกองกำลังทหารกู้ชาติหรือกลุ่มปฏิวัติทางการเมือง อันแสดงให้เห็นการเข้าไปแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ผ่านความสัมพันธ์ในพื้นที่ที่มีใช้เพียงชุมชนที่อยู่อาศัยเท่านั้น

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์การนำเสนออัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่าในพื้นที่สาธารณะในด้านการเมืองและสังคมที่ปรากฏในเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย โดยแบ่งอภิปรายเป็น 4 ประเด็นหลักตามลำดับ ดังนี้

1. ตัวละครชนเผ่ากับการปฏิวัติทางการเมือง
2. ตัวละครชนเผ่ากับการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ
3. ตัวละครชนเผ่ากับการศึกษาเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
4. ตัวละครชนเผ่ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

ตัวละครชนเผ่ากับการปฏิวัติทางการเมือง

การปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การใช้ความรุนแรงทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมืองวัฒนธรรม วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และระบบสังคมโดยรวม การปฏิวัติเป็นความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ไม่บ่อยครั้งนัก เพราะจะต้องโค่นล้มลงทั้งระบบ ซึ่งหากสภาพสังคมไม่สุกงอมเต็มที่ หรือสภาพสังคมยังไม่พร้อมแล้วการปฏิวัติจะเป็นไปได้ยากมาก (ชำนาญ จันทร์เรือง. 2551 : Web Site) ภาพการนำเสนอการปฏิวัติในประเทศลาว ที่มีปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยที่สัมพันธ์กับตัวละครชนเผ่า นั้น พบว่าส่วนใหญ่เน้นการนำเสนอการต่อต้านทางการเมืองในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสเป็นสำคัญ ในปี ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ให้การรับรองว่าลาวเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพฝรั่งเศส แต่ขบวนการประเทศลาวที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์กลับปฏิเสธไม่ยอมรับพัฒนาการในขั้นตอนนี้ และได้ตั้งรัฐบาลของขบวนการแนวรักชาติขึ้น (Clare Griffiths. 2544 : 18)

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของตัวละครชนเผ่าในฐานะตัวแทนของผู้ต่อสู้ชาติในขบวนการแนวรักชาติ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกำลังปฏิวัติทางการเมืองในยุคนั้นด้วย การพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยที่แสดงภาพเหตุการณ์หรือบทบาทดังกล่าวนี้ อาจช่วยเปิดเผยแง่มุมการศึกษาในแวดวงวรรณกรรมลาว ให้มีความเข้าใจและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการตอบย้ำให้เห็นทัศนคติในการมองโลกของผู้เขียนที่สร้างสรรค์ให้บรรดาเหล่าตัวละครชนเผ่ามีบทบาทสัมพันธ์ในมิติพัฒนาการทางการเมืองในประเทศลาวได้อีกประการหนึ่ง

1. อัตลักษณ์ชนเผ่ากับความเป็นพี่น้องและเครือญาติทางการเมือง

ในยุคอาณานิคมประเทศลาวได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส กล่าวคือ ในช่วงปี ค.ศ. 1893 - 1907 รัฐบาลฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญาให้สยามยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง รวมถึงเกาะกลางน้ำ แขวงไชยบุรี และบางส่วนของแขวงจำปาสักบนฝั่งตะวันตกให้กับฝรั่งเศส แล้วได้มีการรวบรวมแคว้น ค้าง ๆ ของลาวเข้าเป็นปึกแผ่น ซึ่งในช่วงสมัยที่ลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสนั้นเรียกว่าเป็น “ยุคอาณานิคม” ในสมัยนั้นมีกลุ่มชนต่าง ๆ หลายกลุ่มที่ยินยอมพร้อมใจยอมรับสภาพและอีกจำนวนหนึ่งเกิดกระแสการต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ทำให้มีกระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มแนวลาวั รักชาติที่เป็นอิสระเพื่อต่อต้านกลุ่มเจ้าอาณานิคมดังกล่าว

ในมิติทางประวัติศาสตร์ลาว พบว่ากลุ่มชนเผ่าหลายกลุ่มมีบทบาททางการเมืองในยุค อาณานิคมด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากทัศนะของ แกรนท์ อีแวนส์ (2549 : 144-145) ที่อธิบายว่า ชนกลุ่มน้อยมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของลาว เพราะพวกเขาอาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ ที่พวกเขากระจายตัวอยู่บริเวณเทือกเขาที่เปรียบเสมือนพรมแดนทางธรรมชาติ ในยุคของความต้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นสังคมประชาธิปไตยนั้น เนื้อหาของวรรณกรรมลาวร่วมสมัยพยายามที่จะนำเสนอให้เห็นความคิดใหม่ ๆ ให้ทุกคนตระหนักถึงความจงรักภักดีต่อ ชาติ นับเป็นการสร้างภาพตัวละครชนเผ่าให้มีลักษณะเป็นคนที่มีจิตใจกล้าหาญ และเสียสละต่อประเทศชาติ มุมมองของนักเขียนที่นำเสนอเกี่ยวกับชนเผ่าที่สำคัญได้แก่ แนวคิดที่แสดงว่าชนเผ่า เป็นกำลังเรี่ยวแรงอย่างหนึ่งในการต่อสู้กู้ชาติเพื่อให้ได้รับเอกราชจากตะวันตก อันนำไปสู่การก่อตั้งระบอบประชาธิปไตย

การต่อสู้กู้ชาติของบรรดาชนเผ่าเหล่านี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ใหม่ที่สำคัญ และมีนัยทางการเมืองเนื่องจากการเสนอภาพของชนเผ่าที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายบทบาทของบรรดาชนเผ่าให้กว้างขวางมากขึ้น จากเดิมที่เคยเข้าใจและจำกัดความหมายของ ชนเผ่าอยู่ในเฉพาะพื้นที่สังคมชนบทบ้านป่าเมืองเถื่อนที่ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสังคมเมืองแต่อย่างใด นอกจากนี้ การนำเสนอภาพชนเผ่าที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะกลุ่มกำลังปฏิวัติยังเสมือนเป็นการนำเสนอโฉมหน้าใหม่ให้แก่บรรดาชนเผ่าที่มีจิตใจรักชาติร่วมกัน ภาพของ ชนเผ่าที่เป็นพี่น้องกันและเป็นกองกำลังกู้ชาติ ในฐานะทหารการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมมีปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ตัวอย่างเช่นเรื่องสั้นไปอยู่กับท่านผู้ ความว่า

“เขี่ยข้าเป็นกระดูกญาติพี่น้องเดียวกันกับท่านผู้จึงได้พาทหารจำนวน 10 กว่าคนออกมา ยอมจำนนและท่านผู้ก็ได้รับเข้าไปในสมาชิกของกองพัน เพราะเป็นเชื้อชาติตระกูลเดียวกัน ท่านผู้ยังได้ให้เขี่ยข้าบัญชาการหมวดหนึ่งในกองร้อยสองด้วย”

(ไปอยู่กับท่านผู้. 2004 : 41-42)

(เคยย้าเป็นตะกุนยาดยี่มัจจวกันกับท่านผู้จึงได้พาทหารจำนวน 10 กว่า
คนออกมายอมจำนนและท่านผู้ก็ได้รับเข้าเป็นสมาชิกของกองพัน เพราะเป็น
เชื้อชาติตระกูลเดียวกัน ท่านผู้ยังได้ให้เคยย้าบัญชาการหมวดหนึ่งในกองร้อย
สองด้วย)

สถานภาพและบทบาทของชนเผ่าทางการเมืองในประวัติศาสตร์ลาวมีปรากฏให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก โดยบทบาทของชนเผ่าจะอยู่ในฐานะผู้ก่อการจลาจลและต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสเพื่อให้ประเทศได้รับอิสรภาพเอกราช

ภาพชีวิตของบรรดาตัวละครชนเผ่า ส่วนใหญ่มักนำเสนอให้เห็นชีวิตที่มีความเลวร้ายหรือได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากภาวะสงครามยุคอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวแตกแยกเกิดการพลัดพรากจากกัน หรือกลายเป็นเด็กกำพร้าพ่อกำพร้าแม่ หรือพ่อแม่มีร่างกายพิการ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่นเรื่องสั้น “ประเพณีและชีวิต” ความว่า

“น้องเขียนทำหน้าที่เสิร์ฟนางพุดถึงพ่อแม่ที่พิการ พ่อพิการขา แม่แม่พิการตาข้างหนึ่ง เพราะเรือบินของอเมริกาทิ้งระเบิดใส่บ้านเกิดเมืองนอนของเขาในสมัยสงคราม นางไม่เพียงแต่จะต้องดูแลพ่อแม่ แต่นางยังต้องดูแลน้องชายจนอายุถึง 16 ปี จึงให้น้องชายตัดสินใจว่าจะแต่งงานหรือมาเลี้ยงดูพ่อแม่”

(ประเพณี และชีวิต. 2005 : 15)

น้องเขียนเฝ้าลืมน้ำเส้าลึง เมื่อนางเจ้าหญิงแม่ที่เสียอิทธิพลอำนาจ
แต่แม่ตาบอด เบื้องหนึ่ง ย้อนเรือบินอเมริกาถล่มระเบิดใส่บ้าน
เกิดเมืองนอนของเขียนในยาม ลิงตาม นารบพุ่งแต่ได้เบี่ยงี่ยงแม่
แต่ยังได้ลึงดูน้องชายจนอายุรอด 16 ปี จึงให้น้องชายตัดสินใจเอาเมียมาเลี้ยงแม่)

นอกเหนือจากนี้ เรื่องสั้นและนวนิยายยังสะท้อนให้เห็นการสูญเสียญาติพี่น้องที่เกิดจากภัยสงคราม โดยแสดงให้เห็นว่ากองทัพทหารอเมริกาได้เข้ามาทำลายบ้านเมืองและชีวิตของผู้คนก่อให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่วทุกหนแห่ง เป็นผู้ที่มิจิตใจโหดเหี้ยมอำมหิต การที่ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นว่ากลุ่มชนเผ่ามีเบื้องหลังชีวิตที่โหดร้ายต้องขาดพ่อกำพร้าแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ดังเช่น นวนิยายเรื่อง “กองพันที่สอง” ความว่า

“ถ้ามันเกิดขึ้นในครอบครัวของชาวละแวนที่เก่าแก่ครอบครัวหนึ่ง ปู่ของเขาเป็นทหารลาวอิสระแต่ถูกทหารฝรั่งเศสประหารชีวิต พ่อของเขาเป็นทหารอิสระภายใต้การนำของท่านสีท่น กมมะคำ ในสมัยเริ่มต่อต้านพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสในเขตภาคใต้และถูกฝรั่งเศสจับได้ที่บริเวณเมืองปากช่อง แล้วนำไปประหารชีวิต

(กองพันที่สอง เล่ม 1. 1980 : 13)

(ຄຳໝັ້ນເກີດຂຶ້ນໃນຄອບຄົວຂອງຊາວລະເວນທີ່ເກົ່າແກ່ຄອບຄົວໜຶ່ງ ປູ່ຂອງເຂົາເປັນ
ທະຫານລາວອິດສະຫລະ ແຕ່ຖືກພວກຝຣັ່ງປະທານຊີວິດ ພໍ່ຂອງເຂົາເປັນທະຫານ
ອິດສະຫລະພາຍໃຕ້ການນຳຂອງທ່ານສີທິນ ກົມມະດຳໃນສະໄຫມເລີ່ມຕົ້ນພວກລ່າ
ເມືອງຂຶ້ນຝຣັ່ງທີ່ເຂດພາກໃຕ້ແລະຖືກຝຣັ່ງຈັບໄປໄດ້ທີ່ບໍລິເວນເມືອງປາກຊ່ອງແລ້ວນຳ
ໄປປະທານຊີວິດ)

ເຈົ້າເດີຍໄກນີ້ໃນ “ສາມອ້າຍນ້ອງ” ນວນິຍາຍທີ່ສະທ້ອນຄວາມທຸກຍາກລຳບາກ
ທີ່ເກີດຈາກກັບສະຖານໃນບຸກຄະສະກຸນອື່ນໂດຍຈິງ ຄວາມວ່າ

“ຄັ້ງນີ້ເປັນຄັ້ງແກ່ທີ່ທ່ານໄດ້ນຳພາພີ່ນ້ອງຂອງເຂົາຈຳນວນ 10 ກວ່າຄົນລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້
ກັບທາງຝຣັ່ງ ກາລັດຊີໃນອິດສະຫລະທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບເຂົາທີ່ຜ່ານມາໄດ້ປາກົດຂຶ້ນໃນຄວາມທຸກຍາກອີກຄັ້ງໜຶ່ງ
ສະໄໝຮ່ວມກັບບວນຕ້ານຝຣັ່ງຂອງເຈົ້າຟ້າປັດໃຈຢູ່ຟ້າປັດໃຈຢູ່ຟ້າປັດໃຈ ເວລານັ້ນຍັງເປັນເດັກແກ່ຈຳຄວາມໄດ້
ທາງຝຣັ່ງໄລ່ຜ່າພໍ່ແມ່ຂອງເຂົາທຸກໆບ່ອນທຸກໆແຫ່ງ ພໍ່ໄດ້ຮັບເອົາເຂົາມາປ່າຝ້າລ່າໄປດ້ວຍຄວາມຍາກລຳບາກ
ຫຼາຍວັນຫຼາຍຄືນມີແຕ່ກິນເພງກັດດ້ວຍແຫນ້ນຂ້າງ ບຸກຄະສະກຸນເຂົາມັນມາກິນກັນໄປ ພໍ່ເຖິງຄວາມ
ຈິງກໍຍອມຮັບລົງໄປ ແຕ່ຢູ່ໄດ້ໄມ້ນານທາງຝຣັ່ງກໍຈຸດໄຟເສຍຄວາມ ພໍ່ຈິ່ງໄດ້ອອກພາຍພາຍພາຍພາຍນ້ຳເກິ່ນ
ຈົນທຸກວັນນີ້”

(ສາມອ້າຍນ້ອງ. 1995 : 100)

(ເທື່ອນີ້ເປັນເທື່ອທຳອິດທີ່ຕິງຊາວໄດ້ນຳພາພີ່ນ້ອງຂອງເຂົາຈຳນວນ 10 ກວ່າຄົນ
ລຸກຂຶ້ນ ຕໍ່ສູ້ກັບ ທະຫານຝະລັ່ງ ຮູບພາບໃນອະດີດທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບເຂົາທີ່ຜ່ານມາ ໄດ້ປາກົດຂຶ້ນໃນ
ຄວາມຊຶງຈຳອີກເທື່ອໜຶ່ງ ສະໄໝຮ່ວມກັບຂະບວນຕ້ານຝະລັ່ງຂອງເຈົ້າຟ້າປັດໃຈ ຢູ່
ເມືອງຫນອງແຮດ ເວລານັ້ນ ເຂົາ ຍັງມີອາຍຸໜ້າຈິງຄວາມໄດ້ ທະຫານຝະລັ່ງໄລ່ຂ້າພໍ່ແມ່
ຂອງເຂົາຢູ່ທຸກແຫ່ງທຸກບ່ອນພໍ່ໄດ້ອຸ້ມເອົາ ເຂົາບຸກປ່າຝ້າລ່າໄປດ້ວຍຄວາມທຸກຍາກລຳບາກ
ຫຼາຍມື້ຫຼາຍຄືນມີແຕ່ກິນເພງກັດດ້ວຍແຫນ້ນຂ້າງ ຂຸດເອົາເຜືອກເອົາມັນມາກິນ ຈົນໄປຮອດ
ພູຊາວຈິ່ງຫາຍໃຈໄດ້ ໄປຢູ່ພູຊາວບໍ່ພໍເທົ່າໃດກໍຖືກ ທະຫານຝະລັ່ງ ໄປທຳລາຍຈຸດເລົ່າ
ເລົ່າຜານອີກ ພໍ່ຈິ່ງພາອົບພະຍົບມາຢູ່ບ້ານນ້ຳເກິ່ນຈົນຮອດທຸກມື້ນີ້)

ໃນທຳນອງເລີຍກັບເລື່ອງສັ້ນ “ໄປຢູ່ກັບທ່ານດູ” ທີ່ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າຄວາມເປັນຜູ້
ພີ່ນ້ອງຫຼືເຄື່ອງຜູ້ຮ່ວມສາຍເລືອດດີເປັນສິ່ງສຳຄັນ ແຕ່ກໍສາມາດດັດຂາດຈາກກັນໄດ້ໃນເຈັບຄວາມສັບພັນ
ດ້ານກອບ ຄຸນລະຝ່າຍຂອງຄວາມຄິດທາງການເມືອງ ອ່າງໄດ້ຄວາມເປັນຜູ້ທີ່ພີ່ນ້ອງກໍຍັງເປັນສ່ວນຊ່ວຍ
ໃຫ້ເກີດຄວາມສາມາດຈັນຕົວທີ່ຍິ່ງ ທີ່ຈະນຳພາໄປສູ່ຄວາມສາມາດຄຸ້ມຄອງກັນເພື່ອສ້າງຄວາມ

เปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่สังคมทางการเมืองของประเทศ ตัวอย่างเช่น เยียวยาทหารมั่งที่เคยทำงานให้กับฝ่ายศัตรู แต่แล้วก็เปลี่ยนใจหันกลับมาช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เป็นทหารแนวลาวิสระเพื่อสู้ชาติร่วมกัน ความว่า

“เยียวยาเป็นตระกูลเดียวกับท่านผู้จึงได้พาทหารจำนวน 10 กว่าคนออกมายอมจำนน และท่านผู้ก็ได้รับเข้าในสมาชิกของกองพัน เพราะเป็นเชื้อชาติตระกูลเดียวกัน ท่านผู้ยังให้เยียวยานักวิชาการหมวดหนึ่งในกองร้อยที่สอง”

(ไปอยู่หน้าท่านผู้. 2004 : 41-42)

(เยียวยาเป็นเลี้ยวถูกรวบรวมกับท่านผู้จึงได้พาทหารจำนวน 10 กว่าคนออกมายอมจำนนและท่านผู้ได้รับเข้าในสมาชิกของกองพัน ย้อนถือว่าเป็นเชื้อชาติตระกูลเดียวกันถูกรวบรวม, ท่านผู้ยังให้เยียวยานักวิชาการหมวดหนึ่งในกองร้อยที่สอง)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางเครือญาติที่ถูกสร้างความหมายขึ้นมาใหม่ โดยนำเสนอความเป็นพี่น้องกันภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองที่มีอยู่ร่วมกัน ความเป็นญาติพี่น้องและเครือญาติจึงถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความเป็นพวกพ้อง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อีกทั้งยังบ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นผู้ที่มีจิตใจรักชาติ มีความรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน เป็นแรงกำลังอันสำคัญในฐานะ ผู้ต่อสู้กู้ชาติ และเป็นกลุ่มต่อต้านศัตรูที่เข้ามารุกรานก่อความเดือดร้อนทุกข์ยากให้เกิดขึ้นแก่มวลชนในสังคม

2. อัตลักษณ์ชนเผ่ากับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ทางเครือญาติถือเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมของบรรดาชนเผ่ากล่าวคือในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ แทบทั้งหมดสามารถนับญาติกันได้ ไม่ว่าจะเป็นโดยทางสายเลือดหรือโดยการแต่งงาน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่า นอกเหนือ จากความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือการแต่งงานแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถใช้เป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นความซับซ้อนทางความคิดในลักษณะของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่า นั่นก็คือ การมีมิติทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับการนิยามความสัมพันธ์ในเชิง เครือญาติ ดังจะเห็นได้จากกรณีเหตุการณ์ของไมบะเลียบที่มีต่อร้อยโทชงชาที่เป็นทหารพิเศษของวังเปา ซึ่งเป็นพ่อแท้ ๆ ของคน ความว่า

“ไมบะเลียดคิดและเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่าทำไมลุงขงซาจึงปกป้องและทำดีกับนางตลอดเวลา แม้ว่าลุงขงซาจะเป็นทหารพิเศษวางปาว ถ้าหากเขาเป็นทหารวังเปาที่ถือค้ำหัวแข็งออกหน้า ออกคาทำลาชชาติ ทำร้ายประชาชนอย่างรุนแรง ไมบะเลียดก็ไม่อาจจะยอมรับเขาเป็นพ่อบังเกิดเกล้า ได้เด็ดขาด แต่ลุงขงซาเป็นทหารพิเศษวังเปาก็เพราะด้วยความจำเป็น ทุกเวลาเขาไม่มีความสบายอก สบายใจเลย เขาหาทางออก แต่ก็ยังไม่มีหนทาง จนถึงเวลานี้เหตุการณ์ทุกอย่างก็ได้เป็นสัจชีพยาน ให้เห็นแล้วว่า ร้อยโทขงซาได้มีน้ำใจต่อสู้กับชีวิตอันเป็นทางเดินของตนเองมาตลอด จึงมีวันนี้ ไมบะเลียดจึงไม่ปฏิเสธต่อผู้ให้กำเนิด ควรจะให้อภัยแก่เขา ต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านมา”

(ไมบะเลียด. 2007 : 128)

(ไมบะเลียดคิดถึงและเข้าใจหลายยิ่งขึ้น ว่าเป็นขงย้งลู่ยงซาจึงปกป้องและเร็ดดี กับนางตะตลอดเวลา เถียงว่าลู่ยงซาจะเป็นทะชานวางปาว ถ้าเขาหากเป็น ทะชานวางปาวที่ดีด้านทิวแฉงออกท้าวออกตาทำลาชชาติ ทำลาชปะซาซิม ย่างร้ายแรง ไมบะเลียดก็บ่อดจะยอมรับเขาเป็นพ่อบังเกิดเกล้าได้เด็ดขาด แต่ลู่ยงซาเป็นทะชานพิเศดวางปาวก็เพราะด้วยความจำเป็น ทุกเวลาเขาบ่มี ความ สะบายอีกสะบายใจเลย เขาหาทางออก แต่บ่ยังบ่มีหนทาง จึงเถียงเวลานี้เขตภาน ทูททำได้เป็นสัจชีพิยามไทเท้นแล้วว่า ร้อยโทยงซาได้มีน้ำใจต่อสู้กับชีวิตอันเป็น ทางของจินเองมาตะตลอด จึงมีวันนี้ ไมบะเลียดจึงบ่ปะติเศดต่อผู้ให้กำเนิดทวน จะให้โทษแก่เขา แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านมา)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงว่าระบบการเมืองเป็นพื้นฐานอีกอย่างหนึ่งที่บ่งชี้ ความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มบรรดาชนเผ่า ผู้เขียนได้อธิบายว่าความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ มิได้จำกัดอยู่แต่เพียงความเป็นพ่อแม่พี่น้องกันเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความเป็นพรรคเป็นพวก เดียวกันในการการเมือง หรือความมีจิตใจรักชาติร่วมด้วยเช่นกัน ดังกรณีที่ร้อยโทขงซา ที่เป็นพ่อบังเกิดเกล้าของไมบะเลียด ที่นางยอมรับเพราะเขาเข้าร่วมเป็นทหารของฝ่ายตรงข้ามด้วย ความจำเป็น อีกทั้งยังมีน้ำใจรักชาติและประชาชนร่วมชาติ อันเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ ทางเครือญาติในอีกรูปแบบหนึ่ง

3. อัตลักษณ์ชนเผ่ากับความเป็นกลุ่มแนวลาพรรคชาติ

แนวลาพรรคชาติก่อตั้งขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1956 โดยพรรคประชาชนลาว หรืออันที่จริงคือ พรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อเป็นแนวร่วมชาติของขบวนการประเทศลาว และมีผู้นำคือ เจ้าสุภานุวงศ์ องค์การนี้ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น สหภาพการค้าและกลุ่มชาวนากับ กลุ่มสตรี ทำหน้าที่เป็นพรรคการเมืองในปลายทศวรรษ 1950 แนวลาพรรคชาติประสบความสำเร็จ

ในการเลือกตั้งแห่งชาติที่ส่งผลให้การเมืองลาวแบ่งขั้วระหว่างฝ่ายซ้าย กับฝ่ายขวาแทนที่จะก่อให้เกิดการปรองดองแห่งชาติ ตามเจตจำนงที่บัญญัติในข้อตกลงเจนีวาคือว่าด้วยอินโดจีนที่ 1954 ตลอดเวลาที่ดำรงอยู่นั้นกระทั่งแทนที่ด้วยองค์การคล้ายกันคือ แนวร่วมลาวเพื่อการบูรณะชาติ ในปี ค.ศ. 1979 แนวลาว รักษาถูกควบคุมโดยพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ซึ่งเดิมมีชื่อว่าพรรคประชาชนลาว และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคปฏิวัติประชาชนลาว (นำโดยไกสอน พมวิหาน จนเขาถึงแก่กรรมในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1992 และคำไต สีพันดอน สืบทอดตำแหน่งต่อ) พรรคนี้ปกครองประเทศตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา (ไมเกล ลีเฟอร์. 2548 : 331-332)

จากการพิจารณาเนื้อหาของเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่ามีภาพการนำเสนอเกี่ยวกับตัวละครชนเผ่าที่สัมพันธ์กับการเป็นกลุ่มแนวลาวรักษาติปรากฏอยู่บ่อยครั้ง โดยผู้เขียนได้พยายามนำเสนอให้เห็นว่าตัวละครชนเผ่ามีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกองกำลังสนับสนุนเพื่อกอบกู้ชาติบ้านเมืองให้พ้นจากภาวะวิกฤตโดยส่วนใหญ่เหล่าบรรดาชนเผ่าผู้เขียนมักนำเสนอภาพว่าเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะสงคราม แล้วจึงได้หันเหเข้าสู่การมาเป็นนักปฏิวัติทางการเมือง

หากกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นชาติลาว เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความเป็นชาติลาวที่มีอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ได้ผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมือง ทั้งที่เป็นเรื่องราวการต่อสู้ ความพ่ายแพ้ และการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองทางการเมืองมาเป็นเวลาช้านานแล้ว จากการพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่ามี การนำเสนอภาพเหตุการณ์การต่อสู้ทางการเมืองโดยเฉพาะเหตุการณ์ในช่วงสงครามอินโดจีน ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ลาวภายใต้อาณานิคม” ที่มีกลุ่มการเมืองในโลกตะวันตกเข้ามาใช้อำนาจปกครองครอบงำกิจการทางการเมืองของลาว

ชนเผ่าต่าง ๆ ในสังคมลาวถือเป็นประชากรสำคัญที่มีบทบาทในการต่อสู้กู้ชาติ เพื่อให้เกิด เอกราชและความชอบธรรมขึ้นในสังคมบ้านเมือง เหตุนี้เรื่องสั้นและนวนิยายลาวจึงมีการนำเสนอภาพของบรรดาชนเผ่าที่มีบทบาททางการเมืองในยุคสมัยดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพของชนเผ่าในฐานะที่เป็นทหารหรือกองกำลังกู้ชาติทั้งที่อยู่เบื้องหลังและเบื้องหน้า

3.1 การเป็นทหารกองหลอน

ทหารกองหลอน หมายถึง ทหารที่เป็นฝ่ายสนับสนุนที่ไม่ได้อยู่ประจำการของรัฐบาลแต่เป็นกลุ่มกำลังคนที่มีจิตใจรักชาติและต้องการกอบกู้เอกราช ทหารกองหลอนเป็นกลุ่มประชาชนของบรรดาเผ่าทั่วไป หรือ หมายถึง กำลังครึ่งประกอบอาวุธของประชาชนบรรดาเผ่าซึ่งปฏิบัติหน้าที่ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบสุขอยู่รากฐานขึ้นกับองค์การปกครองขึ้นบ้าน

คำว่า “หลอน” ในภาษาลาวหมายถึงแอบ, หลบซ่อน, หรือกระทำการแบบไม่ให้รู้ตัว ในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวได้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มบรรดาชนเผ่าได้เข้าสู่ขบวนการกู้ชาติในลักษณะเป็นกองกำลังทางทหารที่เรียกว่า “กองหลอน” ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายไม่ได้แบ่งเพศแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น

“ป่าหนาวลิเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็ง ไม่เพียงแต่ป่าจะเป็นหัวหน้าที่เป็นผู้หญิงประจำหมู่บ้านเท่านั้น แต่ป่ายังอยู่ในคณะหน่วยกองหลอน อีกทั้งยังเป็นผู้นำกองหลอนไล่ตีศัตรู เพื่อปกป้องรักษาบ้านเมืองอยู่หลายครั้งด้วยกัน”

(ไมบะเลียบ. 2007 : 118)

ป่าหนาวลิเป็นแม่ຍິງທີ່ເຂັ້ມແຂງ ບໍ່ພຽງແຕ່ປາເປັນຫົວໜ້າເພດຍິງປະຈຳບ້ານເທົ່ານັ້ນ ປາຍັງຢູ່ໃນຄະນະໜ່ວຍກອງຫລອນທັງໄດ້ນຳພາກອງຫລອນໄລ່ຕີສັດຕູເພື່ອປົກປັກຮັກສາບ້ານຊຸ່ງຕັ້ງຫລາຍຄັ້ງ)

“อาเพิงเป็นลูกกำพร้าพ่อตั้งแต่เด็ก เติบโตขึ้นท่ามกลางความทุกข์ยากลำบากเขาเป็นซ้อยเลี้ยงความาตั้งแต่เด็ก แต่การปฏิบัติได้ช่วยเหลือเขาหายให้พ้นจากความทุกข์ยากและได้สร้างให้สหายกลายเป็นนักรบปฏิวัติ ที่ได้ฝึกฝนในเปลวไฟแห่งการปฏิวัติ สหายได้เป็นกรรมการ คนหนึ่งในคณะปกครองเมือง แล้วถูกเลือกลงมาสสร้างตำบลให้เกิดความเข้มแข็งไปรอบด้าน โดยเอาบ้านผาแดงเป็นบ้านเริ่มต้น สหายรับผิดชอบในการก่อสร้างทหารกองหลอนเพื่อ ปกป้องรักษาความสงบให้เกิดแก่ประชาชนชาวเมือง”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 66-67)

ເອາເພິງເປັນລູກກຳພ້າພໍ່ຕັ້ງແຕ່ນ້ອຍ ເມື່ອໃຫຍ່ ຂຶ້ນໃນມໍລະສຸມແຫ່ງຄວາມທຸກຍາກ ກາກກຳ ເຂົາເປັນຂ້ອຍລ້ຽງຄວາຍໃຫ້ເພິ່ນແຕ່ນ້ອຍແຕ່ການປະຕິວັດໄດ້ຊ່ວຍ ເອົາສະຫາຍພື້ນຈາກຄວາມທຸກແລະໄດ້ສ້າງໃຫ້ສະຫາຍ ເປັນນັກຮົບປະຕິວັດທີ່ໄດ້ຮັບການຝຶກຝົນ ຫລໍ່ຫລອມໃນແປວໄຟແຫ່ງການ ປະຕິວັດສະຫາຍໄດ້ເປັນກຳມະການຄົນໜຶ່ງໃນຄະນະປົກຄອງເມືອງແລ້ວຖືກຄັດເລືອກລົງມາສ້າງຕາແສງເຂັ້ມແຂງຮອບດ້ານໂດຍເອົາບ້ານຜາແດງເປັນບ່ອນເລີ່ມຕົ້ນ ສະຫາຍຮັບຜິດຊອບໃນການກໍ່ສ້າງທະຫານກອງຫລອນ ປົກປັກຮັກສາຄວາມສະຫງົບຂອງປະຊາຊົນ)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าชนเผ่ามีบทบาททางการเมืองในฐานะเป็นกองกำลังทางทหารที่เรียกว่า “ทหารกองพลอน” ชนเผ่ามีบทบาทในการช่วยเหลือให้ได้รับชัยชนะซึ่งเป็นเสมือน ผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จทางการเมืองด้วยเช่นกัน กลุ่มชนเผ่าจำนวนมากได้รับผลกระทบจากสงครามและความไม่สงบในบ้านเมือง บางครั้งทำให้ครอบครัวแตกแยก ญาติพี่น้องล้มตายจากภัยสงคราม บ้างก็ได้รับความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ เช่นนี้จึงก่อให้เกิดความต้องการที่จะเดินทางเข้าสู่เส้นทางของการต่อสู้กู้ชาติเพื่อเป็นกลุ่ม “ทหารกองพลอน” อย่างไรก็ตามทัศนะนี้ก็ไม่ได้สอดคล้องกับความจริงทางประวัติศาสตร์เท่าใดนัก ดังที่ แกรนท์ อีแวนส์ (2549 : 144) ได้กล่าวว่าบทบาทของชนกลุ่มน้อยที่ทำให้ประเทศลาวได้รับชัยชนะ เกิดจากการที่ชนกลุ่มน้อยนั้น มีแหล่งที่อาศัยในบริเวณจุลยุทธศาสตร์ และพวกเขาเหล่านั้นได้กระจายตัวอยู่บริเวณที่เอกเทศที่เปรียบเสมือนพรมแดนทางธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าบรรดาชนเผ่าในฐานะที่เป็นทหารนั้นถือเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเชิงพื้นที่ภูมิศาสตร์ เป็นผู้รู้จักกลยุทธ์และวิธีการทำศึกสงครามในพื้นที่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของตนมาก่อน เช่นนี้จึงทำให้เรามองเห็นมิติของพื้นที่จากเดิมเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของบรรดาชนเผ่า แต่ได้กลายมาเป็นพื้นที่สามารถรับอันบ่งบอกให้เห็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายและเคลื่อนไหวได้อีกประการหนึ่ง ดังเช่น

“สหภาพเขี้ยวของได้ทำอุบายโดยวิ่งซ่อนตัวไปหลบที่ริมไร่อีกฝ่ายหนึ่งแล้วสหภาพก็ร้องและกระโดดไปมาตามพุ่มไม้ บางครั้งก็ปรากฏตัวให้ศัตรูเห็นที่ไกลถิบ โดยสวมเสื้อผ้าและเปลือยตัว การกระทำเช่นนี้เพื่อให้ศัตรูเห็นบ่อยครั้ง เพื่อให้เขาเข้าใจว่ามีผู้คนจำนวนมากที่วิ่งไปมาดังกล่าว อุบายนี้ได้ผลตามความคาดหมาย”

(ดาชอย่างมีเกียรติ. 1982 : 34)

(สหภาพเขี้ยวของได้เร่งอุบายโดยแล่นลี้ไปใส่ถมไร่อีถาด้านหนึ่งแล้วสหภาพก็ร้องโห่โห่โห่ โดดโโดดโโดดเต็ม ลั่นพุ่มไม้ บ้างก็เอื้อมไปกัดกัดถือไม้สัดตุงเข้มนเป็นลิบลับโดยบุงเลื้อยแผ่ เปื่อยโตเถิงเถิงแผ่ เร็ดแอมวี่ไม้สัดตุงเข้มนหลายเขื่อ เพื่อให้เขี้ยวเข้าใจว่ามีหลายถิม แล่นไปบ่อนดั่งง้าว อุบายได้ผินตามถาดหมาย)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักรบปลดปล่อยประชาชนลาว เป็นผู้ที่มีไหวพริบ และ กล้าเสียสละชีวิตเพื่อเพื่อนสหภาพของตน เขี้ยวของตัวละครในเรื่องเป็นภาพลักษณ์ของชนเผ่าที่มีความกล้าหาญต่อสู้กับศัตรูด้วยสติปัญญา การเสียสละชีวิตของเขี้ยวของ ได้สะท้อนให้เห็นคุณสมบัติอันดีงามของนักรบกองทัพประชาชนลาว แสดงถึงรัฐวิระชนและอุดมคติอันสูงส่งของนักรบปฏิวัติ

3.2 การเป็นแนวร่วมฝ่ายปฏิวัติ

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว (Lao People's Revolutionary Party) เป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่จัดตั้งในลาว มีกำเนิดจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1930 จนสลายตัวไปในปี ค.ศ. 1945 โดยเป็นองค์กรแกนนำของ “ลาวอักรชาติ” และขบวนการประเทศลาว พรรคนี้ได้เปลี่ยนชื่อจากพรรคประชาชนลาวเป็นพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในเดือนธันวาคม 1975

ส่วนแนวรักชาตินั้น พบว่าเป็นแนวร่วมของขบวนการประเทศลาว มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้นำ มีสถานะเป็นพรรคการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งแห่งชาติ ซึ่งส่งผลให้มีความแตกแยกระหว่างลาวฝ่ายซ้ายกับลาวฝ่ายขวามากขึ้น แนวลาวรักชาติเป็นองค์กรที่ถูกควบคุมโดยพรรคคอมมิวนิสต์ลาว แล้วดำรงอยู่จนถึงเมื่อปี ค.ศ. 1979 จึงถูกแทนที่ด้วยแนวร่วมลาวเพื่อการบูรณาการแห่งชาติ

จากการพิจารณาเนื้อหาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย พบว่าผู้เขียนหลายเรื่องได้พยายามนำเสนอให้เห็นว่าประชาชนเขามีจิตใจรักชาติ และต้องการร่วมอุดมการณ์ทางเมืองเพื่อกอบกู้ชาติให้ได้รับเอกราช บางครั้งยังนำเสนอให้เห็นว่ากลุ่มเครือญาติ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ต่าง ๆ ก็มักจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นทหารของฝ่ายปฏิวัติในฐานะนักรบเพื่อกู้ชาติ ตัวอย่างเช่น

“เป็นลูกผู้ชายไม่ต้องร้องไห้ให้ผู้อื่นเห็นน้ำตา ต้องกล้าแกร่ง เข้มแข็ง เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาแล้วจึงจะได้ไปเป็นนักรบปฏิวัติได้”

(จาเยะ. 2004 : 25-26)

(เป็นลูกผู้ชายอย่าร้องไห้ให้ผู้อื่นเห็นน้ำตา ต้อฎ้าแก้ม เข้มแข็ง เมื่อโตขึ้นมา จึ่งจะเป็นนักรบปะติวัตได้)

“คำหมั้น มีแต่ฝึกฝนตนเองให้กลายเป็นพนักงานที่ดี มีคุณสมบัติปฏิวัติ มีหลักมั่นหมั่นคัดรุ มีน้ำใจต่อสู้เพื่อสิทธิและผลประโยชน์ของการปฏิวัติและของพ่อแม่ประชาชน ผู้ออกแรงงานอย่างไม่มีเงื่อนไข ให้สมกับเป็นลูกรักหลานแพงของประชาชน”

(กองพันธ์ที่สอง เล่ม 1. 1980 : 103)

และปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานเท่านั้น แต่การยึดถือจารีตที่เรียกว่า “คำสั่งของพรรค” ก็เป็นการสร้างแนวคิดทางการเมืองอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนนำเสนอว่า จะทำให้ชีวิตของกลุ่มบรรดาชนเผ่าได้รับความสุขความสบาย และสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดขึ้นก้าวเข้าสู่ภาวะของความเจริญรุ่งเรืองได้เช่นกัน จากลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้มองเห็นว่าสิ่งที่เชื่อดือสูงสุดนั้นได้แปรเปลี่ยนจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเทพ เทวดา อารักษ์ หรือผีป่า ผีคอยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความมั่นคงในชีวิตของชนเผ่า แต่พบว่า “ผี” กลายเป็น “พรรค” ที่เป็นอย่างหนึ่งที่จะ “ช่วยนำพาชีวิตที่ดีงามให้เกิดแก่บรรดาชนเผ่า” ได้อีกประการหนึ่ง

การยึดถือแนวปฏิบัติตามคำสั่งของพรรคถือเป็นสิ่งสูงสุดที่จะต้องปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่าบางครั้งยึดถือจารีตในความคิดทางสังคมวัฒนธรรมของชนเผ่าจะเชื่อดือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว แต่ถ้าจารีตดังกล่าวขัดต่อนโยบายของพรรคปฏิวัติ ผู้เขียนก็มักนำเสนอให้เห็นว่าตัวละครชนเผ่าเหล่านั้นจะยึดมั่นในคำสั่งของนโยบายแห่งพรรคเป็นสำคัญเสมอ เช่นนี้เราจึงมองเห็นมิติของการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ทางความคิดของชนเผ่าที่ว่าด้วยเรื่องการปรับเปลี่ยนจาก “กฎจารีตประเพณี” ไปสู่ “กฎระเบียบแห่งพรรค” ตัวอย่างเช่น

“สำหรับพี่ที่ไม่ถึงจะปฏิเสธไม่แต่งงานเลย ในการมีคู่ครองสร้างบ้านเรือน แต่ในต่อไป หากมีคนทีรักอยากมาอยู่ขออยู่ด้วยเพื่อช่วยเลี้ยงพ่อแม่และลูก โดยที่ไม่คำนิศครอบครัวยของเรา พี่ก็สามารถทำได้ แต่สิ่งที่พี่ได้มาจากการบังคับฝืนใจของกฎเกณฑ์ ประเพณีเก่าแก่แต่หนหลัง ในลักษณะนี้ พี่ก็ทำไม่ได้เด็ดขาด พี่จะไม่ฝ่าฝืนด้านฮึดคงของพ่อแม่และเครือญาติ ซึ่งเคยปฏิบัติกันมา หากว่าสิ่งนั้นมันจะถูกต้องเป็นธรรม และเหมาะสมไม่ฝืนใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พี่จะทำทุกสิ่งทุกอย่าง หากว่าสิ่งนั้นสมเหตุสมผล ถูกต้องกับแนวทางนโยบายและระบอบกฎหมายของพรรคของรัฐบาลเรา”

(ประเพณีและชีวิต. 2005 : 26)

(สำหรับเอื้อยกบ่เบี่ยงขึ้นว่าจะปะติเสดบ่แต่ງวามเลียบในภามมีคู่ถองส้างเรือนส้างฐานแต่โบฮันต์ไปถักทากมีผู้ธักฐ์แพ่งยาสลิมอยู่กิบนบ่าเพื่อช่วยลัງขี้แม่และลูก โดยที่บ่ตีบ่ธิดอบถิวธิดา เอื้อยกบ่สามารถเร็ดได้แต่สิ่งที่เอื้อยกได้มาจากภามบักดัยผิมใจຂອງภิดเกนบะเพมิเก้าแก่ทล้าทลัງถิแวนบ่เอื้อยกเร็ดบ่ได้ถัดຂາດ แต่เอื้อยกจะบ่เป็นฐ์ผู้ผิมถ้านธิดถອງຂອງขี้แม่และเอื้อยสาຍນາມສະກຸນ ຊຶ່ງເຄີຍປະຕິບັດກັນ ມາແຕ່ໂດງດອກຖ້າຫາກວ່າອັນນັ້ນມັນຖືກຕ້ອງເປັນຫຼ້າແລະເໝາະສົມ

แบบบ่ผิวนใจกับผ่ายไผ่ผ่ายขี้...เฮื้อยจะเริ่ดทุกสิ่งทุกอย่างที่ว่าอันนั้นมัน
 ลิมเขตลิมผิวน...ก็กัฏฏอลอดล่องกับแนวทงนยะโยบายและละบิบกิดทมาย
 ของขี้กของลัดเริ่)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าจุดหมายสูงสุดที่ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่าชนเผ่า
 ทั้งหลายนั้นมีเป้าหมายทางการเมืองร่วมกัน นั่นก็คือ การได้ร่วมอยู่ในกลุ่มแนวรักชาติบ้าง
 การเข้าร่วมกลุ่มแนวปฏิวัติลาวบ้าง ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่แบ่งบอกให้รู้ว่าบรรดาชนเผ่าทั้งหลายเป็นบุคคล
 ที่มีจิตใจรักชาติบ้านเมือง มีความกล้าหาญ และควรยึดถือปฏิบัติเพื่อให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภัย
 ทางการเมืองที่มีบุคคลต่างที่ต่างถิ่นเข้ามามีบทบาทครอบงำ การประพฤติดตามแนวจารีตสืคอง
 แห่งพรรคจึงเป็นหนทางที่จะนำพาให้กลุ่มชนเผ่าทั้งหลายได้ก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองได้

4. ตัวละครชนเผ่ากับฐานะและชนชั้นทางสังคม

ในประเด็นเกี่ยวกับฐานะและชนชั้นทางสังคมของบรรดาชนเผ่าในหัวข้อนี้
 จะเป็นการนำเสนอที่ไม่ให้ซ้ำซ้อนกับหัวข้อข้างต้น กล่าวคือ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะ
 ภาพฐานะและชนชั้นทางสังคมที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับมิติทางการเมือง หรือการเป็นนักรบปฏิวัติ
 กล่าวคือจะนำเสนอเฉพาะภาพที่ตัวละครชนเผ่ามีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกเป็นหลัก
 ซึ่งบางครั้งอาจมีภาพของการไปเป็นหญิงขายบริการบ้าง เป็นคนทุกข์คนยากบ้าง เป็นเด็กกำพร้าบ้าง
 เป็นกรรมการแรงงานบ้าง ซึ่งภาพเหล่านี้ทำให้มองเห็นมิติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชนเผ่าที่ปรากฏ
 ในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ

4.1 การเป็นเด็กกำพร้าและคนทุกข์คนยาก

ในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวที่นำเสนอภาพของตัวละครชนเผ่า พบว่ามีภาพ
 ของการเป็นเด็กกำพร้าพ่อแม่ ซึ่งบางครั้งตัวละครชนเผ่าเหล่านั้นก็จะใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพังบ้าง
 หรืออยู่กับญาติผู้ใหญ่บ้าง ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้เขียนได้กล่าวว่าการตายของพ่อแม่ของตัวละครเหล่านี้
 เกิดจากภัยสงครามที่ศัตรูทำให้ถึงแก่ชีวิต ตัวอย่างเช่น

“ไม่ว่ารูปร่างเล็กบาง หน้าดากลมงามตามธรรมชาติ ปีนี้ไม่ว่าพึ่งได้ 17 ปี
 นางเป็นน้องสาวคนสุดท้องของดงขาว ร่วมพ่อเดียวกัน แต่คนละแม่ แม่ของดงขาวตาย
 คอนอยู่ภูขาวถูกศัตรูยิง”

(สามอ้ายน้อง. 1995 : 111)

(โมฬีอัฐบุรุษน้อยบาง งามตาภิรมยามตามท่ามะหาด ปีนี้โมฬีมีอายุ 17 ปี บางเป็นน้องสาวพี่สาวของติงขาว ร่วมขี้จุกกับ แต่ถินละแม่ แม่ของติงขาวตาย ตอนอยู่ขี้จุกติดติดอยู่)

การที่ชีวิตของเด็กกลายเป็นเด็กกำพร้าส่วนมาก ผลร้ายของสงครามที่พวกล่าอาณานิคมก่อขึ้นซึ่งพวกมันได้ใช้อาวุธทุกชนิดเพื่อกำหนดสงครามทำลายล้าง ประเทศลาวเป็นหนึ่งในจำนวนประเทศแรกในโลกที่พวกจักรวรรดิอเมริกาใช้เครื่องบินบี 52 บรรทุกระเบิดมาทิ้งลงในแผ่นดินลาว จำนวนระเบิดนั้น ถ้าหากเทียบกับจำนวนคนแล้วจะมากกว่าประชากรลาวหลายเท่าตัว “พวกมันหวังใช้ลูกแตกลูกบนและยาพิษเคมีเพื่อเผาทั้งข้าว เผาบ้านเรือน ทำลายผลผลิตและชีวิตที่อยู่บนดินแดนนี้ เพื่อบังคับให้ประชาชนลาวต้องยอมเป็นเบี้ยล่างแก่พวกมันตลอดไป”

(บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 401)

ตัวละครคนเฒ่าที่เป็นกำพร้า นั้น เป็นคนยากจน แต่ขยันมันเพียร มีจิตใจบริสุทธิ์ รักชาติรักประชาชน และมีความเสียสละเห็นแก่ผู้อื่นรุกราน พวกเขาได้หล่อหลอมอยู่ในเปลวไฟของการปฏิวัติ จึงทำให้มีความเข้มแข็งและกล้าเสียสละเพื่อประเทศชาติ เพื่อความสงบสุขของประชาชนบรรดาเฒ่าในทั่วประเทศ ความว่า

“เขี่ยเจอเป็นคนชนเผ่าม้ง เขตผาขาวภูแซ กำพร้าพ่อแม่แต่เวลาขี้จุกเขาได้มาประจำการหมวดทหารป้องกันสำนักแขวง”

(คำถึงที่ป่าลึก. 1999 : 1)

(ยายเจเป็นถินอุ้มเผ่าม้ง เขตผาขาวภูแซ กำพร้าพ่อแม่แต่เวลาขี้จุกเขาได้มาประจำการหมวดทหารป้องกันสำนักแขวง)

หรือ

“อาพิง เป็นลูกกำพร้าพ่อตั้งแต่เด็ก เติบโตขึ้นท่ามกลางความทุกข์ยากลำบาก เขาเป็นข้อเสียขวัญให้เพื่อนตั้งแต่เด็ก แต่การปฏิวัติได้ช่วยเหลือเขาหนีจากความยากจนและได้สร้างให้เขาเป็นนักรบปฏิวัติ ที่ได้ฝึกฝนในเปลวไฟแห่งการปฏิวัติ สะหายได้เป็นกรรมการคนหนึ่ง ในขณะปกครองเมืองแล้วถูกเลือกลงมาสร้างตำบล เข้มแข็งรอบคอบ โดยเอาบ้านผาแดงเป็นบ้านเริ่มต้น สะหายรับผิดชอบในการก่อสร้างทหารกองพลอนปกปักรักษาสถาบันของประชาชน”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 66-67)

ลูกสาวให้หน่อเพื่อผ่อนหนี้เป็นการชั่วคราว แต่โชคไม่ดีพ่อของนางได้ตายก่อน นางก็ยังเลิ
กลายเป็นของ จำนำของครอบครัวหน่อและถูกไล่ออกจากเรือน และนางก็หาขอทานตามหมู่บ้าน
ความว่า

“เสียงร้องครวคางนั้นแม่นางกาขิง มันไม่มีพ่อแม่ พี่น้องมันเป็นข้าทาสของชาหลวง
หนองไคร้เพราะถูกเขาทรมานมาก มันก็หนีออกจากเรือน พเนจรไปทุกหมู่บ้าน เพื่อขอทานกิน”

(นางกาชิ่ง, 1999 : 14)

(ສູງຮ້ອງຄາງນັ້ນແມ່ນນາງກາຍິງ ມັນບໍ່ມີພໍ່ແມ່ ພີ່ນ້ອງມັນເປັນຂ້າທາດຂອງຍາຫລວງ
ຫນ້າຈູ່ ແຕ່ຍ້ອນຖືກເຂົາທຸບຕີຫລາຍ ມັນກໍ່ຫນີອອກຈາກເຮືອນ ພະເນຈອນໄປທຸກຫມູ່ບ້ານ
ເພື່ອຂໍ່ທານກິນ)

จากตัวบทที่กล่าวมาข้างคั่นนั้น เห็นว่าตัวละครนางกาอิงไม่มีที่พึ่งพาอาศัย และไม่ได้รับความสงสารจากใครเลย แต่สิ่งที่นางได้รับจากสังคม หรือบุคคลชั้นสูงนั้นก็ถือ การดูแคลาที่ที่ไม่มีควมปราณี นางกาอิงตัวละครในเรื่องเป็นภาพแทนให้เด็กหญิงชนเผ่า ที่เป็นคนกำพร้ายากจนหลายพันคน ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่ไม่มีความยุติธรรม ชีวิตของคนเหล่านี้ได้เผชิญกับอุปสรรคหลายอย่างที่ต้องพบในชีวิตของพวกเขา

4.2 การเป็นแม่จ้างนางขาย

ในเรื่องสั้นและนวนิยายล่าวร่วมสมัยที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ พบว่ามีภาพเสนอเกี่ยวกับตัวละครชนเผ่าที่แสดงบทบาทในฐานะที่เป็นหญิงขายบริการปรากฏอยู่ด้วย ซึ่งมีทั้งที่เป็นหญิงที่ทำงานในฐานะเสมือนเป็น “แม่เลี้ยง” และหญิงที่ถูกกล่อลวงมาขายบริการ ดังกรณีเด็กสาวที่ชื่อว่าไมบะเลียงซึ่งเป็นหญิงยากจนที่อายุยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่อย่างใด

“รูปร่างคิงบางร่างเล็กบวกับใบหน้าสัวไบโห เมื่อนั่งกระโปรงลาย เสื่องาม เคียนเอว ค้วยผ้าแดง และผ้าเขียว มีเสื้อดอกหินขาวอมแดงนุ่งเอาไว้งางโน แล้วปล่อยคอเสื้อออกมา ข้างนอก ใบหน้าถูกแต่งค้วยแป้ง ทาค้วยน้ำแดงน้ำค้าง เขียนสบเขียนคิ้วเข้าแล้ว โลศบ่อต่าง กับเทพธิดาป่าที่ปรากฏขึ้นมา ชนิดที่ว่า ข้างเผือกงามิน”

(ឆែប្រតិបត្តិ, 2007 : 24)

(ຮູບຮ່າງຄົງບາງຮ່າງນ້ອຍບວກກັບໃບໜ້າສ້ວຍໃບໄໝ ເມື່ອນຸ່ງກະໂປງລາຍ ເສື່ອງາມ ຄຽນແອດດ້ວຍແພແດງແລະແພຂຽວ ມີເສື້ອດອກຟື້ນຂາວອົມແດງນຸ່ງເອົາໄວ້ທາງໃບແລ້ວ ບ່ອຍຄໍເສື້ອອອກມາທາງນອກ ໃບໜ້າຖືກແຕ່ງດ້ວຍແບ້ງ ທາດ້ວຍນ້ຳແດງນ້ຳດ່າງ ຊຽນ ສົບຂຽນຄົ້ວເຂົ້າແລ້ວ ໂລດບໍ່ຕ່າງທຍັງກັບແທບທິດາປາກົດຂຶ້ນມາ ຊະນິດທີ່ວ່າ ຊ້າງເຜືອກງານິນ)

ໂມບະເລີຍສາວໜູ່ແມ່ນັ້ງທີ່ໄຮ້ເຊິ່ງສາ ໄດ້ດູກນາງເນົ້າຄກແຕ່ງແປລກຍາຈາກຄນຊາກຈນ ສິ່ງເປັນຜູ້ຮັບໃຊ້ໃຫ້ແກ່ນາງ ມາວັນນີໂມບະເລີຍໄດ້ຄລາຍເປັນເພງສາວທີ່ສວຍງາມ ຈະຄລາຍເປັນສິນຄ້າ ຈັນຕິຂອງນາງເນົ້າ ໂດຍທີ່ນາງໄດ້ທຣາມມາກ່ອນ ການກະທຳຂອງນາງເນົ້າເປັນການກະທຳທີ່ໄຮ້ນຸຍ໌ຮຣຣມ ແລະເພື່ອຜລປະໂຫຍຮ່ສ່ວນຕົນເທົ່ານັ້ນ ດັ່ງດ້ວຍວ່າ

“ສາວເນົ້າຍອດແມ່ສີ່ແມ່ຊັກປະຈຳຊຳທອງລ່ອງແຈ້ງ ພ້າວເຊື່ອນຕົວເຂົ້າໄປໄກ້ ໆ ພອຣ້ອຍໂທ ທີ່ຈິງແລ້ວ ສາວເນົ້າກໍ່ແມ່ນເມືຍເກີບຂອງຍາທີ່ມອບໝາຍໃຫ້ຢູ່ເຣືອນທາງໄດ້ ມີສອງໜ້າທີ່ຄື ເປັນເມືຍເກີບ ຂອງຣ້ອຍໂທຍາແລະຊອກຫາສາວເອົາ ໆ ມາບຳເຣຍຍາ ພອຍາເບື້ອແລ້ວພວກນັ້ນກໍ່ຮວມກັນເອົາ ໄປຟລອກຂາຍໃຫ້ນາຍຟລວັງເປາຣາຊາແຫ່ງກາມຫຼືນາຍຟລບ້າກາມ”

(ໂມບະເລີຍ. 2007 : 19)

(ສາວເນົ້າຍອດແມ່ສີ່ແມ່ຊັກປະຈຳຊຳທອງລ່ອງແຈ້ງ ພ້າວເຊື່ອນຕົວເຂົ້າໄປໄກ້ ທໍມຣ້ອຍ ໂທທີ່ຈິງແລ້ວສາວເນົ້າກໍ່ແມ່ນເມືຍເກີບຂອງຢຶງຊາທີ່ມອບໃຫ້ຢູ່ເຣືອນທາງໄດ້ ມີສອງ ທໍນ້ຳທີ່ຄື ເປັນເມືຍເກີບຂອງຣ້ອຍໂທຢຶງຊາແລະຊອກຫາບາງສາວເອາະງມາບຳເລີຢຶງຊາ ພໍຢຶງຊາເບື້ອແລ້ວພວກນັ້ນກໍ່ຮວມກັນເອົາໄປຟລອກຂາຍໃຫ້ນາຍຟົນ ວາງປາວລາຊາ ແຫ່ງກາມຫຼືນາຍຟົນບ້າກາມ)

ຈາກດ້ວຍວ່າຂ້າງຕົ້ນ ແສດຊະຄະນີເນົ້າ ຕັດສະຣນາງເນົ້າສາວໜູ່ແມ່ທີ່ມີອາຊີພ ເປັນແມ່ຈ້າງແລະ ເມືຍນ້ອຍຂອງເຈົ້ານາຍທາກຂອງນາຍຟລວັງເປາທີ່ຢູ່ໃນເຂດຊຳທອງລ່ອງແຈ້ງ ສິ່ງເປັນເຂດ ຍຶດຮອງຂອງອາເມຣິກາໃນສົມບັດອາເມຣິກາມາຣຸກຣາລາວ ນາງເນົ້າທຳການໃນນາມເປັນແມ່ເຄົ້ານຄວາມທຸກຢັງ ຂອງເພງສາວໜູ່ແມ່ດ້ວຍກັນ

4.5 ການເປັນຜູ້ມີອິທິພົນແລະຄຳຟື້ນ

ເມື່ອປລາທຸສວຣຣຍທີ່ 1930 ການຜລິດແລະຄຳຂາຍຟື້ນໃນລາວເຈຣືຣຸ່ງເຣືອ ແລະບນກຸພາພາກັນຮຳຣວຍດ້ວຍແຮ່ເຈິນ ຮະວ່າງສະກຣາມໂລກຮຶ່ງທີ່ 2 ລາວດູກຕັດສະຣນາຈາກໂລກ

ภายนอก ทำให้งบประมาณส่วนกลางยังคงขึ้นอยู่กับพื้นที่ผลิตได้ในท้องถิ่น และผลผลิตฝิ่น
ในลาวก็เพิ่มขึ้น การค้าฝิ่นทำให้ชาวม้งบางคนร่ำรวยและมีอำนาจ (แกรนท์ อีแวนส์. 2549 : 59)

ภาพลักษณ์ฝิ่นของชาวม้งและชนบนเขาสูง กลับพบภาพลักษณ์ฝิ่นที่ทับซ้อน
กันมากมายหลายภาพและปรับเปลี่ยนไปมาจนถึงปัจจุบัน ในสังคมตะวันตกก่อนที่ฝิ่นจะกลายเป็นสิ่ง
ผิดศีลธรรมและกลายเป็นยาเสพติด ภาพลักษณ์ฝิ่นของสังคมตะวันตกยุคล่าอาณานิคม คือ ฝิ่นที่ถูกใช้
เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ของพ่อค้าและรัฐบาลตะวันตกฝิ่นแพร่ระบาดไปทั่วเอเชีย
(อรัญญา ศิริผล. 2546 : 29)

ขณะที่ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวม้งและชนบนที่สูง ฝิ่นกลับมีภาพลักษณ์
และมีอิทธิพลหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับความรู้พื้นบ้านและวัฒนธรรมในแง่
การรักษา พยาบาลพื้นบ้าน การเป็นพี่ของครอบครัวประกอบของระบบการผลิตเพื่อการยังชีพที่สอดคล้อง
กับระบบนิเวศวิทยาบนภูเขาสูง และเป็นพืชเศรษฐกิจที่ใช้แลกเปลี่ยนสิ่งของอันจำเป็น สะสม
เป็นเงินทองเป็นค่าสินสอดและใช้จ่ายในงานกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและชุมชน ตลอดจน
ฝิ่นยังถูกใช้เป็น เครื่องแสดงความมั่งคั่งในชีวิตและแสดงสถานภาพต่อสังคม ความสำคัญของฝิ่น
ต่อชาวม้งยังแทรกซึมลงไปสู่วิถีคิดและอุดมการณ์ของชาวม้งซึ่งสะท้อนให้เห็นในตำนาน พิธีกรรม
ความเชื่อ และเรื่องเล่าต่าง ๆ ของสังคมม้ง แต่ภาพลักษณ์ฝิ่นที่มีความหลากหลายและซับซ้อนไปมา
เหล่านี้ได้ถูกกลดทอนให้เหลือเพียงภาพลักษณ์ของยาเสพติดในปัจจุบันที่เชื่อมโยง
กับอัตลักษณ์ของชาวม้ง ซึ่งกลายเป็นภาพคิดราชาวม้งและชนบนที่สูงให้กลายเป็นผู้ค้าค้าย
ทางศีลธรรมของสังคมและกักขังชาวม้งให้ติดอยู่กับอัตลักษณ์ที่ตายตัวในปัจจุบัน (อรัญญา ศิริผล.
2546 : 30)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายพบว่า มีตัวละครชนเผ่าที่มีอิทธิพล
และมีชีวิตชีวิตติดอยู่กับฝิ่น เช่น การคิดฝิ่น การกดขี่ขูดรีดแรงงานคนที่ยากจนอยู่ในหมู่บ้าน
ดังนักเขียนได้บรรยายว่า

“คนผู้ที่ไว้ผมถูกเป็นประมุขของเรือนหลังใหญ่ มันชื่อเพียดง เพียดงเป็นคนสูงใหญ่
ถึงแม้ว่าการกินของมันจะสนุกสนานเพียงใดก็ไม่อาจทำให้ใบหน้าที่เหลือของมันมีสีมีชีวิตขึ้นได้
ตาทั้งสองเวลาใดก็เหมือนคนจะหลับอยู่ตลอดเวลา จุดพิเศษของมันอีกอันหนึ่ง ไม่ว่าจะกินข้าว
เวลาทำงาน หรือเวลาพูดกับแขกตาของมันจะหลับเหมือนไก่คาบหัว นั่นก็เพราะฤทธิ์ ของยาฝิ่น
นั่นเอง”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 29)

ຄົນຜູ້ທີ່ຈຶ່ງຜົມຈ່ອຍຢູ່ເທິງຈອມຂວັນນັ້ນແມ່ນປະມຸກຂອງເຮືອນຫລັງໃຫຍ່ ມັນຊື່ເພຍຕິງ ເພຍຕິງເປັນຄົນສູງໃຫຍ່ເຖິງວ່າການກິນຂອງມັນຈະສະຫນຸກສະຫນານປານໃດກໍ່ບໍ່ອາດ ເຮັດໃຫ້ໃບຫນ້າທີ່ເຫລືອງຂອງມັນມີສີມືຊຶມຂຶ້ນໄດ້ ຕາທັງສອງເວລາໃດກໍ່ຄືຄົນຈະຫລັບຢູ່ ຕະຫລອດເວລາ ຈຸດພິເສດຂອງມັນອີກອັນໜຶ່ງ ບໍ່ວ່າຈະກິນເຂົ້າ ເວລາເຮັດວຽກ ຫລື ເວລາ ເວົ້າກັບແຂກຕາຂອງມັນຈະຫລັບເໝືອນໄກ່ຕາຍຮ້າ ນັ້ນກໍ່ເພາະລິດຂອງຢາຝິນ ນັ້ນເອງ

ເພີຍຕິງເປັນຄົນທີ່ມີອິທິພົນລະຮ່າຮວຍຢູ່ໃນຜູ້ບ້ານ ກອບຄຽງຂອງເຈາເປັນ ກອບຄຽງໃຫຍ່ ເພີຍຕິງມີເມືຍຫລາຍຄົນແລະມີຄົນຮັບໃຊ້ຈຳນວນຫລາຍ ສິ່ງທີ່ໃຊ້ເຄື່ອງນັ້ນເປັນການ ຈານທີ່ຄົນຮັບໃຊ້ຕ້ອງເຮັດຢ່າງໃດກໍ່ບໍ່ມີ ການຕີຝີນໃຫ້ມັນສູບ ສູບແລ້ວສູບອີກທັງວັນ ສິ່ງເສຍຂອງເພີຍຕິງ ສາມາດເຮັດໃຫ້ ຂາວເຜ່າມັງ ແຄບນັ້ນນັບໜ້າດື່ອດາແລະເຄຣງຄັ້ງ ຂາວບ້ານຄືເພີຍຕິງເໝືອນເຈົ້າຟ້າ ເພາະວ່າເພີຍຕິງຍັງມີບຸກຄົນໃນການເປັນໝອກຊິກຊາຄົນເຈັບປ່ວຍໂດຍເຈົ້າຟ້າຕ້ອງໃຫ້ຄ່າແກ່ເພີຍຕິງດ້ວຍ ພາຍໃຈ ພາຍໃຈ ຝີນແລະເງິນຈຳນວນຫລາຍ ການກະທຳດັ່ງກ່າວເປັນການກະທຳຂອງຊາວບ້ານຜູ້ ບາດຈນ ຄົນຜູ້ທີ່ບໍ່ມີທີ່ຟຶງພາອາດສັບ ການກະທຳຂອງຜູ້ທີ່ມີອິທິພົນເຮັດໃຫ້ຂາວບ້ານຕ້ອງຍອມຮັບທຸກຢ່າງ ທີ່ມັນຕ້ອງການ ດັ່ງຕ້ອງຢ່າງ

“ບັກໂນຊູຜູ້ນີ້ເປັນຄົນໂດດເດັ່ນທີ່ສຸດ ທີ່ຜ່ານມາມັນໄດ້ກະທຳຂອງຊາວບ້ານດ້ວຍການ ຫລີກໃຫ້ມັນ ມັນໃຫ້ຄ່າຈ້າງເພີຍຕິງແຕ່ນ້ອຍໜ້ອຍ ແຕ່ຂາວບ້ານກໍ່ບໍ່ຄຳວ່າຕ້ອງການ ເພາະມັນມີລູກຊາຍໄປ ເປັນທາງກັກກີ”

(ກາຢິງ, 2002 : 15)

(ບັກໂນຊູຜູ້ນີ້ເປັນຄົນໂດດເດັ່ນທີ່ສຸດ ທີ່ຜ່ານມາມັນໄດ້ກະທຳຂອງຊາວບ້ານດ້ວຍການ ເຮັດໄຮ່ຢາຝິນໃຫ້ມັນ ມັນໃຫ້ຄ່າຈ້າງແຕ່ນ້ອຍໜ້ອຍ ແຕ່ຊາວບ້ານກໍ່ບໍ່ຄຳວ່າຕ້ອງການ ເພາະ ມັນມີລູກຊາຍໄປເປັນທາງກັກກີ)

ຈາກຕົວຢ່າງຂ້າງຕົ້ນ ແສດຖະສາດສະໜັບສະໜູນໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜູ້ທີ່ມີອິທິພົນໃນສັງຄົມຂອງເຜ່າມັງໃນສະໄໝທີ່ ລາວຕກເປັນ ອາຊີຕາເວັນຕົກຂອງຕາເວັນຕົກ ມີອຳນາດທີ່ຈະເຮັດການກະທຳຂອງເຜ່າມັງທີ່ບາດຈນ ອຳນາດທຸກຢ່າງ ຢູ່ໃນມືຂອງ ຜູ້ທີ່ມີຮ່າຮວຍທັງເງິນທອງແລະອຳນາດທາງການເມືອງ ໂດຍເພາະກອບຄຽງທີ່ມີລູກເປັນ “ທາງກັກກີ” ທາງກັກກີ ໝາຍຄື ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ ທາງກັກກີ

ในสังคมของชนเผ่าม้งที่ปรากฏออกในเรื่องสั้นและนวนิยายถาวรร่วมสมัยนั้น ซึ่งมีผู้มีอิทธิพลอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ชาวบ้านยังเรียกพวกคนเหล่านี้ว่า “เจ้ากกเจ้าเหล่า” ซึ่งมี 2 ความหมาย คือ ความหมายแรก หมายถึงหัวหน้าของตระกูลหนึ่งของชนเผ่าที่แน่นอน ซึ่งประกอบด้วยหลายแขนงตระกูลของพวกเขา เจ้ากกเจ้าเหล่าคือ เจ้าฝึกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ความหมายที่ 2 หมายถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีอิทธิพลอยู่ในตระกูลของพวกเขา เป็นผู้มั่งมี มีฐานะ มีอำนาจปกครอง ซึ่งมีโชกถูกเลือกตั้งขึ้นมา แต่ได้รับการเคารพนับถือจากคนอยู่ในตระกูลของพวกเขา แล้วก็กลายเป็นเจ้ากกเจ้าเหล่า โดยมีหน้าที่รับผิดชอบรักษาสถาบันผลประโยชน์ตระกูลของตนเองต่อตระกูลอื่น ฉะนั้นผู้เป็นสมาชิกของตระกูลจึงยอมรับฟังและทำตามเจ้ากกเจ้าเหล่า ซึ่งปรากฏการณ์นี้ ได้แสดงออกในสมัยฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว ดังนั้น สอดคล้องกับตัวละครชนเผ่าที่ปรากฏออกในเรื่อง ไบยะเลียบ ความว่า

“เพราะเป็นเจ้ากกเจ้าเหล่า เป็นเพียงคนที่มีอิทธิพลจึงมีข้ออ้างทั้งหญิงและชาย พวกหนึ่งประจำอยู่ไร่ยาฝิ่น พวกหนึ่งประจำอยู่บ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นข้ออ้าง”

(ไบยะเลียบ, 2007 : 31)

(เผยติงมิอิติพิณจึงมีข้ออ้างหลายอย่างที่ขยี้และยี้ พวกหนึ่งประจำอยู่ไร่ยาฝิ่น พวกหนึ่งประจำอยู่บ้านเพื่อเร็ดหมาที่เฝ้าข้ออ้าง)

จากตัวบทที่กล่าวมาข้างบนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความมีอำนาจของชนคนที่มั่งมี ร่ำรวย เวลาใครบุคคลเหล่านี้ก็ดำรงคงอยู่บนขาดเหงื่อและแรงงานของคนผู้ที่ยากจนอยู่ในสังคม พวกเขาไม่มีความสงสารคนที่ด้อยกว่าแต่อย่างใด ขอเพียงแต่คนมีความสุขสนุกสนานบนความทุกข์ของคนอื่นก็พอ

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ตัวละครชนเผ่าในสมัยอาณานิคมมีการกดขี่ขูดรีดระหว่างผู้เป็นเจ้ากกเจ้าเหล่ากับประชาชนผู้ยากจน เนื่องจากจุดพิเศษทางความเชื่อและฐานะในสังคม ได้สร้างเงื่อนไขให้แก่เจ้ากกเจ้าเหล่าและศักดินาอยู่แต่ละท้องถิ่นใช้อำนาจกดขี่ขูดรีดคนผู้ยากจน ใช้ความป่าเถื่อนต่อผู้ที่อยู่ใต้อำนาจของเขา ดังเช่น ตัวละครเพียงคนเดียวและอื่นๆ ที่นักประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงการกดขี่ขูดรีดถูกจ้าง คนรับใช้ ดังตัวอย่าง

“ทุกวัน พวกลูกจ้างของมันต้องเป็นปวงเป็นเมาเป็นเมาการศึษาฝึนให้มันสูบ สูบแล้วสูบอีก สูบอยู่ตลอดเวลา ปรากฏว่าอยู่ในห้องนอนของเพ็ชงเวลาใดก็อนอ้าวแต่ควันยา... อีนายเลาชั่วเมีย หลวงของเพ็ชงก็สูบยาฝึนเหมือนกับฝัว เลาชั่วนออกจากสูบยาแข่งกับฝัวแล้วยังเป็นเอกในการพูดแรง นานๆผู้คน จนทำให้พวกคนไข้และพวกเมียบ่น้อยต้องกลัวมันเหมือนกลัวผีปอบ”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 29)

เหตุนี้ พวกลูกจ้างของมันต้องเป็นปวงเป็นเมาเป็นเมาการศึษาฝึนให้มันสูบ สูบแล้วสูบอีก สูบอยู่ตลอดเวลา ปรากฏว่าอยู่ในห้องนอนของเพ็ชงเวลาใดก็อนอ้าวแต่ควันยา... อีนายเลาชั่วเมีย หลวงของเพ็ชงก็สูบยาฝึนเหมือนกับฝัว เลาชั่วนออกจากสูบยาแข่งกับฝัวแล้วยังเป็นเอกในการพูดแรง นานๆผู้คน จนทำให้พวกคนไข้และพวกเมียบ่น้อยต้องกลัวมันเหมือนกลัวผีปอบ

จากการกระทำของเพ็ชงนั้น เลาชั่วเมียของเพ็ชงมองเห็นว่ามีความโหดร้าย ไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น ด้วยเหตุที่เพ็ชงเป็นผู้มีอำนาจทางการปกครอง ซึ่งฝรั่ง ได้แต่งตั้งให้เขาเป็นหัวหน้าตำบลอยู่เขตบ้านภูหลวง อำนาจดังกล่าวเป็นเหตุให้เพ็ชงยังกดขี่ขูดรีด ประชาชนที่เป็นชนเผ่าเหมือนกับตนเองมากยิ่งขึ้น ส่วนลูกชายของเพ็ชงก็ได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้า ทหาร “มักก็” ซึ่งเป็นทหารกองหนึ่งที่ขึ้นกับฝรั่งโดยตรง ทำให้ลูกชายของเพ็ชงก็หลงอำนาจ และใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องกดขี่ข่มเหงก่อให้เกิดความเคืองร้อนแก่ผู้คนอย่างมากมา ขาวบ้าน ภูหลวงจึงได้ตกอยู่ในสภาพที่หวาดกลัว ทั้งนี้ในแต่ละวันก็จะได้ยินเสียงผู้หญิงร้องไห้และมีเสียงปืน ข่มขู่ชาวบ้าน การส่งส่วยภาษีให้เจ้านายและเพ็ชง นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางคนซึ่งถูกจับ เพราะเพ็ชงกล่าวหาว่า เป็นผู้ที่ไม่ยอมส่งฝึนให้ตนเอง ดังกรณีพ่อเฒ่าเลาด้วได้มาร้องขอเพ็ชงว่า ปีนี้ไรฝึนของเขาเสียหายและไม่มีฝึนส่งให้เพ็ชง อย่างไรก็ตามคำร้องขอของพ่อเฒ่าเลาด้วก็ไม่เป็น ผล เพราะสิ่งที่ได้รับกลับคือมาก็คือเสียงตุลาประหนึ่งว่าพ่อเฒ่าเลาด้วไม่ได้เป็นมนุษย์เหมือนกับเขา ดังความว่า

“ลากคอบักเฒ่านี้ออกไป เกินกูไม่ยอได้ยินเสียงเห่าหอนของมัน”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 49)

(ลากคอบักเฒ่านี้ออกไป เกินกูบ่ยอได้ยินเสียงเห่าหอนของมัน)

จากตัวบทที่กล่าวในข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ความโหดร้ายป่าเถื่อนของพวกชนชั้นที่มีอิทธิพลอยู่ในสังคม โดยเฉพาะก็คือเพี้ยตง ที่มองว่าคนยากจนและไม่มีหนทางที่จะแก้ไข ปัญหาที่มาจากวงหน้านั้น เปรียบเสมือนหมาตัวหนึ่ง เสี่ยงร้องขอความช่วยเหลือเหมือนกับเสียงเห่าหอนของหมาเท่านั้น ในชีวิตของคนพวกนี้ต้องการเพียงผลประโยชน์ส่วนตน พวกเขาทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความสุข ความสุขซึ่งพวกเขาได้มาบนความทุกข์ของคนอื่น พวกเขาไม่มีความเป็นมนุษยธรรมเลย

ในยุคอาณานิคม ลูกหลานของชาวนชนเผ่าผู้ที่มีอิทธิพลอยู่แต่ละหมู่บ้านเข้าเป็นทหารรับใช้ให้แก่พวกเขาและทำการต่อต้านกับรัฐบาลลาว ทำให้จิตใจของพวกเขาโหดร้าย ซึ่งใช้อำนาจและปืนข่มขู่ประชาชนชาวนชนเผ่าด้วยกันได้รับความทุกข์ทรมาน ดังการกระทำของจ้งยี่ ลูกชายของเพี้ยตงที่เป็นทหารให้ฝรั่ง ทุกวันมีแต่ไปหากินเหล้า และทำทนายผู้สาว ไม่ว่าลูกใครหลานใครขอเพียงมีรูปร่างมันก็ไปพุดคุยด้วย หากไม่ยอมก็ใช้อำนาจขู่เข็ญ ดังที่จ้งยี่กระทำกับนางป้าในงานเทศกาลปีใหม่ของชนเผ่าม้ง เพื่อจะเอานางไปเป็นเมียของมัน ถึงแม้ว่าพ่อแม่และญาติพี่น้องจะห้ามอย่างใดก็ไม่ฟัง และในขณะนั้นจ้งยี่ได้เอาปืนออกมาขู่พ่อแม่ของนางป้า ความว่า

“ดูเอาลูกสาวของพวกมึงไปเป็นเมียกันนับว่าบุญห่วยหลายแล้ว ยังสิมาเอะอะทำไมอีก... หากไม่อย่าคายให้รับหนี้เดี๋ยวนี้ ”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 48)

(ภูเอ้าลูกสาวของพวกมึงไปเป็นเมียกับบ่าวขุนทิ่วหลายแล้ว ยังสิมาเอะอะอะเร็ดขยักอีก... ถ้าบ่อย่าคายให้รับหนี้เดี๋ยวนี้)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งมากในการารมณ์ของผู้ชาย การกระทำดังกล่าวนี้เป็นเหตุทำให้หญิงสาวที่ไม่มีความผิดคือ นางป้าจำต้องจบชีวิตลงด้วยการผูกคอตาย ภายหลังที่จ้งยี่ได้ข่มขืนนางไป นางป้าไม่อาจจะมีชีวิตต่อไปได้อีก เนื่องจากความอับอายขายหน้า การตายของนางป้าเป็นการกล่าวประณามความโหดร้ายป่าเถื่อนของจ้งยี่ และพวกที่ถือผู้หญิงเป็นเพศที่ต่ำต้อย เป็นเพียงผู้ที่บรรเทาความต้องการทางเพศของพวกเขาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับชนเผ่าแล้วโดยเฉพาะชนเผ่าม้งนั้น ภาพตัวแทนของสัญลักษณ์ทางการเมืองก็มีได้เป็นแค่เฉพาะกลุ่มฝ่ายปฏิวัติลาวเท่านั้น หากแต่บุคคลที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามที่ต่อต้าน กองกำลังปฏิวัติลาวก็ถูกนำเสนอให้เห็นในฐานะเป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองที่มีฐานะเป็นชนเผ่า ดังกรณีนายพลวังเปา ตัวอย่างเช่น

“ร้อยเอกหน่อปีเป็นทหารผู้หนึ่งที่มีชื่อเสียงอยู่ในกองทหารพิเศษของวังเปา เขาได้รับบทบาท เป็นนักรบมั่ง สมกับทุกคำปฏิญาณที่ว่าเพื่อชนเผ่ามั่ง เพื่อนายพลวังเปา”

(ชะตากรรมของร้อยเอกหน่อปี. 2002 : 14)

(ร้อยเอกหน่อปีเป็นทหารผู้หนึ่งที่มีชื่อเสียงโด่งดังอยู่ในกองทหารพิเศษของ วังเปา ท้าวได้สะแวงถวามเป็นนักรบมั่ง สิมกับทุกคำปะติยานที่ว่า เพื่อชน เผ่ามั่งเพื่อนายพลววังเปา)

นายพลวังเปาได้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเวลาราว 1 ใน 4 ทศวรรษในปฏิบัติการ ทางทหารต่อต้านกองกำลังปฏิวัติประเทศลาวที่ขึ้นอำนาจในลาวได้ในปี ค.ศ. 1975 เขามาจาก ชนกลุ่มน้อยชาวมั่งที่ถูกคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกจากกองกำลังพิเศษอเมริกัน (American Special Forces) และได้รับการ สนับสนุนด้านการเงินจากหน่วยข่าวกรองกลางของสหรัฐอเมริกา (Central Intelligence Agency : CIA) เขาตั้งฐานปฏิบัติการใหม่ที่ล่องแก่งทางภาคใต้ของทุ่งไหหิน และทำการต่อสู้จากที่นั่นเป็นเวลามากกว่า 10 ปีจนถึงปี 1975 หลังจากที่สหรัฐอเมริกาถอนทหาร ออกจากอินโดจีนเมื่อสงครามเวียดนามยุติ วังเปาพร้อมด้วยกองกำลังของเขาจำนวนหลายพันคน ได้ถูกส่งตัวไปไทยโดยทางอากาศและได้เดินทางไปยังถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้ลี้ภัย นายพลวังเปาเกิดในปี ค.ศ. 1931 ที่จังหวัดเชียงขวาง เขาเข้ารับการศึกษาศึกษาที่วิทยาลัยฝึกนายทหาร ตั้งแต่อายุ 20 ปี โดยได้รับการอุปถัมภ์จากฝรั่งเศส และได้ทำงานที่เมืองหลวงคือ หลวงพระบาง ในปี ค.ศ. 1953 เพื่อปราบกลุ่มเวียดมินห์ซึ่งปฏิบัติการเป็นกองหน้าของประเทศลาว เขาเป็น ผู้บังคับบัญชาการนายพันในช่วงหลังข้อตกลงเจนีวาว่าด้วยอินโดจีนปี ค.ศ. 1954 ซึ่งเป็นช่วง ที่ลาวเริ่มเข้าสู่สงครามกลางเมืองช่วงแรก นางพลวังเปาได้ เข้าร่วมกับกลุ่มฝ่ายขวาของนายพลพูมี หน่อสะหวัน และได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรี เจ้าสุวัณพูมาให้มียศนายพลในเดือนธันวาคม 1964 ในช่วงนี้ เขาได้สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหน่วยข่าวกรองกลางของสหรัฐอเมริกา เมื่อไปลี้ภัยและโอนสัญชาติเป็นพลเมืองอเมริกันแล้ว เขายังคงมีบทบาททำให้การต่อต้าน ของชนเผ่ามั่งต่อรัฐบาลในเวียงจันทน์คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้ โดยผ่านกลุ่มที่เรียกว่าแนวร่วมปลดปล่อย แห่งชาติลาว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเด่นชัดใด ๆ ในเดือนกุมภาพันธ์ 1994 เจ้าหน้าที่ทหารไทย ได้ยื่นฟ้องเขาเพื่อไม่ให้เขาเข้ามายังชายแดนไทยที่ติดกับลาว (ไมเคิล ลีเฟอร์. 2548 : 515-516)

นายพลวังเปาหวังครอบครองประเทศลาวในสมัยที่อเมริกาถูกรุกรานลาว
คังวังเปา ได้กล่าวกับทหารของมั่งว่า

“พวกเราจะบุกเข้าเขตปลดปล่อยแขวงเชียงขวางอีก เพื่อยึดเอาเนื้อที่คืน ก่อนสัญญาจะได้ลงมือปฏิบัติกันอยู่เวียงจันทน์และก่อนมีการปักหลักหมายแบ่งเขต”

(ไมบะเลีย. 2007 : 47)

พวกเร้าจะบุกเข้าเขตปิดปล่อยแขวงขุยงอวากอีก เพื่อยึดเอาเนื้อที่คืนก่อนสิ้นยาจะได้ลงมือปฏิบัติกันอยู่เวียงจันทน์ และก่อนมีการปักหลักหมายแบ่งเขต)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วังเปาเป็นตัวแทนผู้ที่นิยมอเมริกาต้านกับแนวลาพรรคชาติ ซึ่งได้รับรางวัลเป็นเงินหลายล้านดอลลาร์ และสวมบทบาทเป็นผู้บัญชาการทหารพิเศษ ของอเมริกา วังเปาได้ใช้อำนาจโหดร้ายต่อประชาชนลาวบรรดาชนเผ่า โดยออกคำสั่งให้ทหารบุกโจมตีเขตปลดปล่อย และวังเปาก็อ้างว่า พวกเขาเป็นกำลังพิเศษ เป็นรัฐบาลมั่งที่เป็นเอกราชของคนซึ่งอยู่ในเขตพิเศษจำทองล่องแจ้ง ซึ่งล่องแจ้งนั้นเป็นดินแดนที่อยู่นอกเขตกฎหมาย ทั้งนี้ใครอยากจะทำอะไรให้ใครก็ได้ โดยเฉพาะนายทหารวังเปาจะเอาเมียใครก็ได้ ขอเพียงแต่เขาจะเอา” (ควงไซ หลวงพะสี. 2007 : 54)

ตัวละครชนเผ่ากับการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ

1. การเป็นผู้ใช้แรงงาน

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เรื่องสั้นและนวนิยายได้แสดงให้เห็นว่า ตัวละครชนเผ่าเป็นผู้ที่ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นผู้รับใช้ให้แก่ชนชั้นที่มีอิทธิพลและร่ำรวยอยู่ในสังคม ความว่า

“คำหมั้นเป็นคนบิกินี ใบหน้ากว้าง ผมหยิก... สหายคำหมั้นได้ซัดเซพเนจรไปทั่วหมครับจ้างเลี้ยงวัวก็ไปรับจ้างถางสวนกาแฟ ปีนี้ที่บ้านนี้ ปีหน้าก็ไปอยู่บ้านอื่น ชีวิตของสหายไม่ต่างกับเครื่องมือที่พูดได้ในสมัยข้าพาส แต่ขบวนการปฏิวัติชาติได้ดึงเอาคำหมั้นออกจากชีวิตอันมีคมดั่งกล่าว สหายได้เข้าไปติดค้อนในกองไร่เขษรฐาแล้วขึ้นไปรวมอยู่ที่แขวงจำเหนือ สหายได้รับการอบรมทางการเมืองวิชาการทหาร”

(กองพันธ์ที่สอง เล่ม 1. 1980 : 12)

2. การแลกเปลี่ยนและค้าขาย

การแลกเปลี่ยนและค้าขายของตัวละครชนเผ่าที่ปรากฏออกในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยมีหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ถึงแม้ว่ามีใช่เป็นการค้าขายที่ใหญ่โตก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชนเผ่าที่เคยอาศัยอยู่ตามภูเขาลำเนาไพร พวกเขายังมีความคิดอยากทำการค้าขาย เพื่ออยากจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทำมาหาเลี้ยงชีพที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณกาล ดังกรณีในเรื่องสั้น ตะครน้าเน่า ความว่า

“เรือนโคมีโทรทัศน์ใช้แบกเคอร์ก็สามารทำธุรกิจเล็ก ๆ เพราะผู้มาดูแลแต่ละคนต้องได้จ่ายค่าผู้ละ 100 กีบ นอกนั้นยังมีเข้านม น้ำหวาน เมล็ดฟักทอง เมล็ดแตงโม ลูกอม ซึ่งเจ้าของเรือนเอามาห้อยอ้อยตาอ้อยใจเด็กบ้านนอก”

(ตะครน้าเน่า. 2002 : 62)

(เรือนโคมีโหละยาบใช้ทมิไฟท์สามารเ็ดดทุละกิดน้อยเพาะผู้มาเบี่ยงแต่ละลิมต๋องได้เสยถ่าเบี่ยงผู้ละ 100 กีบนอกนั้นยังมีเจ้าทมิมน้ำหวานแท่นทมาทอิทมาทโมเจ้าทนิมอิมฮ้างเจ้าຂອງเรือนเอีมาทอ้อยอ้อยตาอ้อยใจเด็กบ้านนอก นอก)

หรือ

“เมียผู้นี้ฉลาดกว่าเมียกกที่ได้ขายไปแล้ว เขารู้ค้าขาย สัปดาห์ หนึ่งเขาต้องลงมือเมือเมืองเซไปนสองสามครั้ง เพื่อเอาไก่เอาหนูไปขาย นับตั้งแต่ได้เมียผู้นี้ พ่อค้าลงมีเงินและของใช้สอยในเรือนมากขึ้น”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 35)

เมຍຜູ້ນີ້ສະຫລາດກວ່າເມຍກົກທີ່ໄດ້ຕາຍໄປແລ້ວ ລາວຮູ້ຄ້າຂາຍ ອາທິດໜຶ່ງລາວຕ້ອງ ລົງເມືອເມືອງເຊໂປນສອງສາມເທື່ອ ເພື່ອເອົາໄກ່ເອົາໝູໄປຂາຍ ຄ່າໄດ້ເມຍຜູ້ນີ້ ພໍ ຕຳລອງມີເງິນແລະເຄື່ອງໃຊ້ສອຍໃນເຮືອນຫລາຍຂຶ້ນ)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชนเผ่ามีการริเริ่มธุรกิจเล็ก ๆ ที่เป็นของตนเอง ซึ่งได้เกิดขึ้นจากความคิดของพวกเขาเอง การค้าขายด้วยรูปแบบนี้ส่วนมากจะเป็นความคิดของ ผู้หญิง ผู้หญิงในปัจจุบันนี้มิใช่ “แม่หญิงที่อยู่กับเข้ากับเรือน” เหมือนแต่ก่อน พวกเขາเหล่านี้มีความสามารถทำงานเท่าเทียมกับเพศชาย สามารถหารายได้มาให้แก่ครอบครัวได้อยู่ดีมีสุข

นอกจากการค้าขายเล็ก ๆ แล้วนั้น พวกเขายังเก็บของป่าที่มีค่าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยน สิ่งที่ชาวชนเผ่ามีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของพวกเขา ดังกรณีในนวนิยาย ลูกสาวของพรรค ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายถึงท้าวบ้านเป็นชนเผ่าที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการเพื่อมาพัฒนาหมู่บ้าน ผาแดง ซึ่งเป็นบ้านชนเผ่าที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เนื่องจากนโยบายของพรรคและรัฐบาลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนบ้านดังกล่าวได้รับการพัฒนาในทุกด้าน เช่น จากการทำไร่เลื่อนลอยมาทำนาขั้นบันได ทำสวนผักและโรงเรียนก็ได้รับการสร้างตั้งขึ้นเริ่มจากโรงเรียนเล็ก เด็กอนุบาล และโรงเรียนประถม นอกจากนี้ชาวบ้านยังหาเวลาว่างไปเก็บของป่าของคงเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนสินค้า และรักษาโรคมาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนให้นับวันดีขึ้น ความว่า

“อ้ายซิมมีเงินมาแต่ใส เครื่องของเหล่านั้น อ้ายเอาเครื่องป่าของคงที่พ่อแม่ประชาชนซอกหามาได้ แล้วตกลงกันเอาไปแลกเปลี่ยนเอานำร้านค้าของรัฐ นอกจากเครื่องของดังกล่าว พวกอ้ายยังแลกเปลี่ยนเอาขลุ่ยขลุ่ยป้องกันไข้ป่า ยาดีเจ็บท้องและอื่น ๆ ”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 13)

อ้ายซิมมีเงินมาแต่ใส เถียรของเหล่านั้ อ้ายเอาเครื่องป่าของคงที่พ่อแม่ประชาชนซอกหามาได้ แล้วตกลงกันเอาไปแลกเปลี่ยนเอานำร้านค้าของรัฐ นอกจากเครื่องของดังกล่าว พวกอ้ายยังแลกเปลี่ยนเอาขลุ่ยขลุ่ยป้องกันไข้ป่า ยาดีเจ็บท้องและอื่น ๆ

ด้วยบทที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นว่า การเก็บของป่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อชีวิตของผู้คนที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญ ถึงว่าเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและหล้าสมัยก็ตาม ในปัจจุบันนี้ได้เป็น “ โบราณวัตถุ ” ที่ถูกกาลเวลาทอดทิ้งหลงลืมไป แต่หากยังมีค่าต่อชีวิตของผู้คนจนเท่าใด ๆ

3. การทำไร่ทำสวน

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยพบว่า กลุ่มชนเผ่ามีการทำไร่ทำสวนที่มีรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม เช่น กรณีการทำนาขั้นบันได (ไร่แบบใหม่) ในนวนิยาย ลูกสาวของพรรคความว่า

“สหายบ้านได้เผยแผ่นโยบายของพรรคในการรักษาป่าไม้ที่เป็นทรัพยากรอันล้ำค่าของชาติ และเรียกร้องให้พวกเราหันแนวคิดจากการทำไร่เลื่อนลอยมาทำนา หรือทำไร่แบบใหม่ ซึ่งทำอยู่ที่เดิม มีการคราดไถและใส่ปุ๋ยเหมือนกันกับทำนา”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 67)

(สหทัยบ้านได้เสียชีวิตนโยบายของພັກໃນການປົກປັກຮັກສາປ່າໄມ້ທີ່ເປັນຊັບພະຍາກອນອັນລ້ຳຄ່າຂອງຊາດແລະຮຽກຮ້ອງໃຫ້ພວກເຮົາຫັນແນວຄິດຈາກການເຮັດໄຮ່ເລື່ອນລອນມາເຮັດນາ ທລີເຮັດໄຮ່ແບບໃໝ່ ຊຶ່ງເຮັດຢູ່ບ່ອນເກົ່າມີການຄາດໄຖ ແລະ ໃສ່ຝຸ່ນຄືກັນກັບເຮັດນາ)

การทํานาขั้นบันได หรือไร่แบบใหม่นี้ โดยปฏิบัติตามนโยบายของพรรคและรัฐบาลว่า ประชาชนลาวบรรดาเผ่าต้องปกป้องรักษาและสร้างสภาพพัฒนาประเทศชาติ จำกัดในการตัดไม้ทำลายป่า ฉะนั้น จึงเรียกร้องให้ประชาชนทุกคนเผ่าในทั่วประเทศยกเลิกการทำไร่เลื่อนลอยมาทำไร่แบบใหม่ ซึ่งเป็นผลดีต่อการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่คู่กับพวกเราตลอดไป

แม้ว่าชาวชนเผ่ายังสืบทอดการทำสวนเหมือนเดิมก็ตาม แต่ก็สังเกตเห็นว่า พวกเขาไม่ได้อาศัยสวนปลูกพืชผักสำหรับครัวเรือนเท่านั้น พวกเขาทำสวนเพื่อเป็นเศรษฐกิจอีกด้วย ความว่า

“มาถึงทุกวันนี้ แม่ยังมีอาชีพทำสวน สวนของแม่ปลูกกล้วย เพื่อขายส่งเข้าตลาด”

(ชีวิตและความตาย. 12005 : 129)

(ມາຮອດສູ່ມື້ນີ້ ແມ່ຍັງມີອາຊີບເຮັດສວນ ສວນຂອງແມ່ປູກກ້ວຍເພື່ອຂາຍສົ່ງເຂົ້າຕະຫຼາດ)

จากตัวบทนี้ สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพการทำสวนของชาวชนเผ่าที่ได้ทำกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมนั้นก็ยังเป็นอาชีพที่ยั่งยืนและมีความนิยมนับกันทำเรื่อยมา ซึ่งพวกเขาได้เปลี่ยนจากการทำสวนที่รับใช้เพียงครอบครัวมาขยายในการปลูกให้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นสินค้าส่งเข้าสู่ตลาด และสร้างให้ครอบครัวมีรายได้จากผลผลิต ถึงพวกเขาจะดำรงชีวิตอยู่สถานที่ห่างไกลความเจริญก็ตาม แต่พวกเขาก็มีความเฉลียวฉลาด และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำไร่ทำสวนให้สอดคล้องกับชุดกับสมัยของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ชีวิตการเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้น ผู้วิจัยพบว่า ชาวชนเผ่ามีความสามารถในการทำไร่ทำสวนตามแนวนโยบายของพรรค เช่น ทำไร่อยู่ที่เดิมหลายปี นั่นก็เพื่อเป็นการปกป้องรักษาป่าไม้ให้คงอยู่กับชีวิตของพวกเขาตลอดไป

ตัวละครชนเผ่ากับการศึกษาเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

1. การเป็นผู้มีการศึกษาในระบบ

ลาว เป็นประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังเร่งพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เมื่อปี ค.ศ. 1997 พรรคได้วางจุดประสงค์และหน้าที่หลักในการพัฒนาประเทศโดยการกำหนดให้การศึกษาเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ การศึกษาถือเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมจึงต้องเน้นการถือการศึกษาให้มากขึ้นกล่าวคือ และต้องลงทุนทางการศึกษาอย่างเหมาะสม (นรินทร์ พุดตา, 2550 : 2)

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งใหญ่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาประเทศ สถานศึกษาที่มีหน้าที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนในชาติในทุกด้านรวมทั้งการพัฒนาคุณสมบัติของสมาชิกในสังคม ฉะนั้น พรรค และรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงถือเอาการศึกษาเป็นภารกิจที่หนัก และสำคัญของพรรค และรัฐเสมอมา (สุวรรณคำ ภาพมีมิไชย, 2541 : 1)

การศึกษาเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นของความชอบธรรมตามกฎหมายของรัฐสมัยใหม่ โรงเรียนไม่เพียงแต่สอนให้นักเรียนรู้จัก “ประเทศชาติ” เท่านั้น แต่ยังเตรียมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่และสิทธิของพลเมืองอันเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งโรงเรียนมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ นอกเหนือไปจากหน้าที่ทางการศึกษาอันเป็นหน้าที่หลัก ส.ป.ป. ลาว ได้มี การดำเนินความพยายามอย่างเข้มแข็งในการชักนำให้เยาวชนเข้าสู่ระบบ (แกรนท์ อีแวนส์, 2549 : 214-215)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยาย พบว่ามีหลายเรื่องที่กล่าวถึงตัวละครชนเผ่าได้รับการศึกษาเล่าเรียน ดังเรื่องสั้น ประเพณีและชีวิต ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครนางเย็บและลูกศิษย์เล่าเรียนมาด้วยกันและมีความรู้สึกที่ติดต่อกันตลอดมา ทั้งสองมีความคิดและอุดมการณ์อันเดียวกันนั่นก็คือการศึกษาและการทำหน้าที่เพื่อปกป้องรักษาประเทศชาติ ดังตัวอย่าง

“ข้ายลึง เสียขายวันที่น้องออกเดินทางไม่มีข้ายไปส่ง แต่น้องก็ภูมิใจในคำมั่นสัญญาที่เราสองคนเคยมีต่อกัน และน้องก็เชื่อว่าข้ายอยู่ข้างหลัง แน่่อนว่าอีก 6 ปีข้างหน้า้องจะสำเร็จการศึกษากลับมา น้องขอถือโอกาสนี้ขอพอนให้ข้ายจงประสบความสำเร็จ ในการทำหน้าที่ป้องกันชาติ อยู่บนดินแดนอันแสนรักของพวกเรา”

(ประเพณี และชีวิต, 2005 : 28)

(ອ້າຍລິຈຸເສຍດາຍມືທີ່ນ້ອງອອກເດີນທາງບໍ່ມີອ້າຍໄປສົ່ງ ແຕ່ນ້ອງກໍພູມໃຈໃນຄຳທັມ ສັນຍາທີ່ເຮົາສອງຄົນເຄີຍມີຕໍ່ກັນ ແລະນ້ອງກໍເຊື່ອວ່າມີອ້າຍຢູ່ເບື້ອງທ້ອງ ແນ່ນອນວ່າອີກ ໒ ປີຕໍ່ໜ້ານ້ອງຈະຕ້ອງສຳເລັດການສຶກສາກັບມາ ນ້ອງຂໍຖືໂອກາດນີ້ວອຍພອນໃຫ້ອ້າຍ ຈົ່ງປະສົບກັບຄວາມສຳເລັດໃນການເຮັດໜ້າທີ່ປ້ອງກັນຊາດປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບຢູ່ ເທິງແຜ່ນດິນອັນແສນຮັກຂອງພວກເຮົາ)

ຈາກຕົວຢ່າງແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຕົວລະຄອນເຜົ່າຄື ນາງເບີທີ່ດຳເນີນການສຶກສາຕອນປາຍ ແລ້ວໄດ້ໄປສຶກສາຕໍ່າຮຽນຢູ່ຕ່າງປະເທດເປັນຄວາມກຽມໃຈທີ່ເຈົ້າໄດ້ສະໜັບສະໜູນ ນອກຈາກທີ່ຮູ້ບາດ ມີນໂຍບາຍສົ່ງນັກສຶກສາລາວບວກເຜົ່າທີ່ມີຜົດການຮຽນດີໄປຮຽນຕ່າງປະເທດແລ້ວ ຮູ້ບາດລາວຍັງມີ ນໂຍບາຍໃນການລຸບຮັກສາຄວາມໄວ້ຮັກສາໃນຂັ້ນພື້ນຖານຢູ່ທັງປະເທດ ໂດຍການສົ່ງຄູ່ໄປສອນ ຢູ່ຕາມໝູ່ບ້ານຂອງເຜົ່າຕ່າງ ໆ ທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກຈາກຕົວເມືອງ ເຊິ່ງໝູ່ບ້ານເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ມີເຮືອນ ເຊິ່ງບໍ່ມີເຮືອນ ດັ່ງຕົວຢ່າງ

“ນາງໄມອຳນາດາອາບແກ້ມໃນວັນເປີດໂຮງຮຽນໃໝ່ ທັງໝູ່ບ້ານເມື່ອນັ້ນມີເທສະກາດໄດ ໜຶ່ງຜູ້ເຜົ່າຜູ້ແກ່ ເດັກ ຜູ້ໂຮງທັງໝົດແລະຮາຍແດງກາຍຢ່າງສວຍງາມ ແລະກໍ່ບໍ່ມີເພີ່ນແຕ່ໄມອຳນາດາສາວ ຄົນເດີຍທີ່ມີຄວາມຕື່ນຕົວ ຜູ້ເຜົ່າຫຼາຍຄົນທັງເຮົາຕາທັງໝົດວ່າ ໂອ ໄມ່ຄາຍຈິ່ງເຫັນວັນນີ້ ວັນທີ່ຮາ ງຄອຍມີຊີວິດໃໝ່”

(ຄອກຄາຍຈອມກູເຈ. 1990 : 16)

(ນາງໄມຢານຳຕາອາບແກ້ມໃນມື້ເປີດໂຮງຮຽນໃໝ່ ທີ່ວັດພົດພື້ນບານບາງບຸນ ເຖົ້າແກ່ ນ້ອຍ ໂທຍຢຶງຊາຍຕ່າງກໍ່ເອົາເພດຂອງໃຜມັນແລະກໍ່ບໍ່ມີພຽງແຕ່ໄມຢາຄູສາວຄົນດຽວ ທີ່ມີຄວາມຕື່ນຕົວ ພໍເຖົ້າຫຼາຍຄົນທັງເຮົາຕາທັງໝົດວ່າ ໂອ ໄມ່ຄາຍ ຈິ່ງເຫັນວັນນີ້ ມື້ທີ່ຊາວພູດອຍມີຊີວິດໃໝ່)

ຫຼື

“ອະດີດຍາກໄປຮຽນຕ່າງຢູ່ທີ່ຮາບແລະຍາກຮຽນສູງຂຶ້ນໄປເຮືອນ ໆ ເພາະຢູ່ຫ່າງໄກຂອງເຈົ້າ ບໍ່ມີໃຜຮຽນສູງ ເຈົ້າຍາກໄປຮຽນເພາະຍາກໃຫ້ ມີທາງປ່າຍ ນາດີບ້ານ ດ້າໄດ້ຮຽນໂຮງ ນ້ອຍຍາກໄປຮຽນຄູສຶກສາ ນ້ອຍໄມ່ຍາກໃຫ້ຮາບບ້ານຕາງປາກໄກ ນ້ອຍສາດສະດັບປາກໄກ ບໍ່ມີ ທີ່ພິພາດາດີ”

(ຊີວິດແລະຄວາມຄາຍ. 2005 : 130)

ອະລິຍາກໄປຮຽນຕື່ຍູ່ທີ່ງຸງແລະຢາກຮຽນສູງຂຶ້ນໄປເລື້ອຍໆເພາະຢູ່ທີ່ງຸງຖິ້ນຂອງລາວ ຍັງບໍ່ ທັນມີໃຜຮຽນສູງຈັກຄົນ ລາວຢາກໄປຮຽນໂຍທາເພາະຢາກໃຫ້ມີທາງບູຢາງມາເຖິງ ບ້ານ ຖ້າບໍ່ໄດ້ຂົວທາງນ້ອງຢາກໄປຮຽນກະສິກຳ ນ້ອງບໍ່ຢາກໃຫ້ຊາວບ້ານຖາງບ່າ ເຮັດໄຮ່ ນ້ອງສົງສານລັດບ່າຈະບໍ່ມີບ່ອນເພິງພາອາໄສ)

ຈາກຕົວຢ່າງຂ້າງຕົ້ນແທ້ດີເຫັນວ່າ ການຄິດຂອງຄົນຮຸ່ນໃໝ່ທີ່ອາດມີຄວາມຮູ້ ຄວາມກ້າວໜ້າໃຫ້ແກ່ຕົນແລະອາດປ່ຽນປ່ອຍຕົນເອງອອກຈາກການຄຸ້ມຄອງແບບເກົ່າ ທີ່ນັບຖືສິດ ກອງປະເພນີດັງເດີມແລະບໍ່ສອດຄ່ອງກັບແນວທາງນະໂຍບາຍໃໝ່ຂອງພຣະກະສັດແລະຮັດຖະບານ ເດີກຊາວຜູ້ ທີ່ໄດ້ຮັບການສຶກສາເປັນກຳລັງອັນຕຳລັດຂອງປະເທດຊາດ ທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການພັດທະນາປະເທດຊາດ ໃຫ້ສິວິໄລ ຄວາມວ່າ

“ນາງປາເຣິງເວົ້າຄວາມລາວລຸ່ມຊັດຕິ ເພາະນາງເດີນໄປເຮັດໜັງສືຢູ່ເມືອງເຊໂປນ ເມື່ອໄດ້ເຂົ້າມາຮຽນໄດ້ເຂົ້າສາມາດຂາດຊາວຮັກຊາດ ຕໍ່ມາຖືກເລືອກເປັນຫົວໜ້າຂາວຮັກຊາດໃນບ້ານ”

(ລູກສາວຂອງພຣະກະສັດ ເລີ່ມ 1. 1982 : 6)

ນາງປາຮຽງເວົ້າຄວາມລາວລຸ່ມໄດ້ແຈ້ງດີ ເພາະນາງເດີນໄປຮຽນໜັງສືຢູ່ເມືອງເຊໂປນ ເມື່ອໄດ້ເຂົ້າມາຮຽນໄດ້ເຂົ້າສາມາດຂາດຊາວຮັກຊາດຕໍ່ມາຖືກເລືອກເປັນຫົວ ຫົວຂາວຮັກຊາດໃນບ້ານ)

ຈາກຕົວຢ່າງທີ່ກ່າວມາຂ້າງຕົ້ນ ສຸວັນທອນ ບຸນຜາພຸງ ໄດ້ນຳເສດຖະກະສານຊາວຮັກຊາດ ມາກ່າວເຖິງຄວາມເປັນຫຍຸ້ງຍາກ ແລະຄວາມເປັນຫຍຸ້ງຍາກທີ່ສູງຂຶ້ນມາຈາກ ວັດທະນະທຳເດີມນາງປາເຣິງເປັນຫຍຸ້ງຍາກທີ່ສູງຂຶ້ນມາ ນາງເດີນໄປເຮັດໜັງສືທີ່ເມືອງເຊໂປນ ແລ້ວນາງກໍ່ກັບມາພັດທະນາຮູ້ບ້ານຊາດຂອງນາງ ນາງໄດ້ກາຍເປັນຫົວໜ້າຂອງຂາວຮັກຊາດໃນບ້ານ ຂອງນາງ ຂາວຮັກຊາດ ຫຼືເດີມກໍ່ຄື ຂາວຮັກຊາດປະຊາຊົນປະຊາທິປະໄຕ ເຊິ່ງໝາຍເຖິງການຈັດຕັ້ງການເມືອງ-ສັງຄົມ ຂອງຂາວຮັກຊາດລາວລາວຮັກຊາດລາວລາວປະຊາຊົນປະຊາທິປະໄຕເປັນຜູ້ “ກ່ອດັ່ງ ນຳພາແລະຝຶກຝົນຮ່ວມ ທ່ານ” ຂາວຮັກຊາດເປັນຜູ້ “ກ້າວໜ້າ” ໃນບັນດາການຕ່າງ ໆ ແລະມີຄວາມຕື່ນເຕັ້ນສຳຄັນໃຫ້ເຮົາເຮົາເຮົາ “ປັບປຸງການສຶກສາແລະສ້າງສາ ປະເທດ ຊາດ” ປະຊາຊົນລາວລາວຮັກຊາດມີຄວາມຕື່ນເຕັ້ນເມື່ອໄດ້ເຫັນບ້ານເມືອງ ມີການປ່ຽນແປງ ທີ່ເຮົາເຮົາເຮົາ ໃນບ້ານເຮົາເຮົາ ໄດ້ຮັບແສງສະຫວ່າງ ດຶງດູດເຮົາເຮົາ ມີອາຍຸຍາວແລ້ວ ແຕ່ເຮົາກໍ່ອາດສຶກສາເລົ່າເຮົາ ດັ່ງຄວາມວ່າ

“โอ บ่ตายจึงเห็นวันนี้ วันที่ชาวภูคอยได้มีชีวิตใหม่ ถ้าบ่เผ่าเกินไปช้อยนี้ก็ยังอยาก
เข้าเรียนหนังสือ มันเป็นแนวโคแท้ ทำไมแต่ก่อน ในระบอบวางปาวยังปกครอง จึงมีแต่พวก
ลูกเจ้าหลานายได้เรียน”

(ดอกคาบจอมภูเขา. 1990 : 17)

(โอ บ่ตายจึงเห็นวันนี้ มีที่ชาวภูคอยได้มีชีวิตใหม่ ถ้าบ่เผ่าเกินไป ช้อยนี้ก็ยัง
อยากเข้าเรียนหนังสือ มันเป็นแนวโคแท้ เป็นขย้งแต่ก่อน ในละบอบวางปาวอิก ถอย
จึงมีแต่พวกลูกเจ้าหลานายได้เรียน)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในระบอบสังคมเก่า ประชาชนบรรดาเผ่าที่ยากจน
มี ถิ่นที่อยู่อาศัยห่างไกลจากความเจริญ ไม่ได้รับการศึกษา เพราะว่านโยบายของพวกลัทธิล่าอาณานิคม
ที่หวังให้ประชาชน “โง่จ๋าล้าหลัง” หวังเอาประชาชนเป็นเบี้ยล่างให้แก่พวกเขาตลอดไป
ดังนั้น พวกเขาจึงวางแผนนโยบายทำให้ประชาชนลาวโดยเฉพาะพี่น้องบรรดาเผ่าที่อาศัยอยู่บนคอย
เกือบร้อยละ 98 ไม่ได้เรียนหนังสือ เริ่มแต่การปฏิวัติลาวเกิดขึ้นพร้อมกับการต่อสู้ด้วยอาวุธ
เพื่อโค่นล้มระบอบปกครองเก่า พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้วางแผนนโยบายด้านการศึกษาแบบใหม่
เช่น “การศึกษาแม่นยำยกระดับความรู้ของประชาชน ในทุกด้านอย่างไม่หยุด ก่อนอื่นหมดแม่นยำ
ประชาชนลาวบรรดาเผ่า ทำให้ประชาชนทั้งหมดพ้นออกจากความบ่รู้หนังสือ ความโง่จ้าว
ให้ตื่นตัวทางด้านการเมือง และมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค” (บ่อแสงคำ วงคาลา
และคณะ. 1987 : 421)

2. การเป็นผู้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต้นและนวนิยายพบว่า กลุ่มชนเผ่าได้มีการศึกษาค้นคว้า
รูปแบบการดำรงชีวิต และอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ซึ่งได้ใช้ความคิดต่างๆ
มาประดิษฐ์เป็นอาวุธเพื่อมาใช้ในการต่อสู้ต้านกับพวกภูกราน แม้มีใช้อาวุธที่ทันสมัยก็ความแต่ก็
สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่า เน่งยาเป็นเพียงกองหลอน แต่ก็สามารถผลิตปืนได้ ความว่า

“สหยาเน่งยาได้เอาใจใส่ค้นคว้าและศึกษาตามคำราดั่งเดิมของเผ่าแก่ลาวสูงที่ประดิษฐ์ขึ้น
เพื่อป้องกันสัตว์ร้ายในครั้งอดีต เน่งยาได้ศึกษาและทำปืนใหญ่ได้ 2 ชนิด คือ ชนิดหนึ่งทำ
ด้วยไม้และอีกชนิดทำด้วยหนังวัว”

(ชีวิตกองหลอนของสหยาเน่งยาท้าว. 1982 : 93)

(สະຫຍາຍເນັງຢ່າໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ຄົ້ນຄວ້າແລະຊອກຮູ້ຕາມຕຳລາເດີມຂອງເຖົ້າແກ່ລາວສູງ ທີ່ປະດິດຂຶ້ນບ້ອງກັນສັດຮ້າຍໃນເມື່ອກ່ອນ ເນັງຢ່າໄດ້ຄົ້ນຄວ້າເຮັດບິນໃຫຍ່ໄດ້ສອງຊະນິດ ຄື ຊະນິດໜຶ່ງເຮັດດ້ວຍໄມ້ ແລະອີກຊະນິດໜຶ່ງເຮັດດ້ວຍໜັງງົວ)

ຈາກຕົວຢ່າງເຫັນດ້ວຍກິດຈະການທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ສາມາດເປັນໄປໄດ້ ດຶງເຂົາມາໄດ້ສຶກສາ ເລ່ຍເຮັດເລື່ອງ ຂອງເຕັກໂນໂລຢີການຜະລິດຕໍ່ຕາມ ແຕ່ເນັງຍາກກໍ່ເປັນຜູ້ທີ່ມີຄວາມຄິດເປັນໜຶ່ງ ສິ່ງທີ່ມີໃຈ ສາມາດເຮັດໄດ້ ນອກຈາກນັ້ນໃນດ້ານແນວຄິດແລະວັດທະນະທຳມີອິດທິພົນຢ່າງສູງຕໍ່ເຂົາເຈົ້າເນັງຢ່າງໃຫຍ່ ແຕ່ສໍາລັບເຂົາເຈົ້າ ເນັງຢ່າງເກົ່າທີ່ເປັນຜູ້ອາວຸໂສນັ້ນ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ແລະແນວຄິດດັ່ງກ່າວເປັນການເຮັດຮ້າຍ ຈິດໃຈແລະທຳລາຍວັດທະນະທຳທີ່ດີຂອງພວກເຂົາ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ສາມາດຫາດການປ່ຽນແປງ ນັ້ນ ທີ່ເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າເນັງຢ່າງເກົ່າເປັນຜູ້ທີ່ມີຄວາມທຸກທໍລະຍາ ດັ່ງເຮັດ ເລື່ອງ “ໄມ້ບະເລີຍ” “ປະເພນີ ແລະຊີວິດ” “ຈາຍະ” ຈຶ່ງເປັນເສຍເສຍເສຍສະຫຼັບເຖິງປະຫວັດສາດການພັດທະນາແລະຄວາມປ່ຽນແປງ ຕ່າງ ໆ ທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບບຸກຄົນເຮົາວ່າຄວາມຈິງແລ້ວການພັດທະນາຕາມແນວນິຍາມຂອງລັດຖະບານເປັນ ການພັດທະນາທີ່ດີຕໍ່ສັງຄົມ ເຊັ່ນ ຄວາມຕ້ອງການຈາກກຸ່ມເຮົາເຮົາ ດັ່ງເຮັດຕົວລະຄອນເນັງໃນເລື່ອງ “ໄມ້ບະເລີຍ” ເຂົາເຈົ້າເນັງຢ່າງເກົ່າມີຄຸນສົມບັດ ແລ້ວໃຊ້ວິທີການທາງໂຮງຮຽນສາດສະໜາອາການປ່ຽນຢູ່ ເປັນເວລາດົນ ແຕ່ອາການຂອງເນັງຢ່າງເກົ່າບໍ່ດີຂຶ້ນ ນັບວັນແລກກໍ່ບວມຂຶ້ນ ໃນທີ່ສຸດຈຶ່ງຖືກສົ່ງໄປຮັກສາ ຢູ່ອຸດຖານີ ປະເທດໄທ ຄວາມວ່າ

“ທີ່ເຮືອນຂອງເຮົາໄທຍາເຈົ້າເບີບກ່າວທຸກວັນ ເມື່ອຈຳເນັງຢ່າງເກົ່າຖືກນຳໄປຮັກສາຢູ່ອຸດຖານີ”

(ໄມ້ບະເລີຍ. 2007 : 35)

(ທີ່ເຮືອນຂອງເຮົາໄທຍາເຈົ້າເບີບກ່າວທຸກວັນ ເມື່ອຈຳເນັງຢ່າງເກົ່າຖືກນຳໄປຮັກສາຢູ່ ອຸດຖານີ)

ຫຼື

“ຖ້າຫາກຮັກສາໄດ້ແກ້ໄຂບໍ່ທັນກໍ່ໃຫ້ໄປຄາຍຢູ່ຮອງຮັກສາ ແລະໃນທີ່ສຸດພໍ່ກໍ່ຖືກສົ່ງ ໄປຮັກສາຢູ່ຮອງຮັກສາເມືອງອ່ອນ ແລະອີກສອງວັນຕໍ່ມາ ພາຍໃຈກໍ່ສົ່ງໄປຮອງຮັກສາແຂວງ ຈົນອາການຂອງພໍ່ກໍ່ດ່ອຍ ໆ ພາຍໃຈກໍ່ດ່ອຍ”

(ປະເພນີ ແລະຊີວິດ. 2005 : 27-28)

เท้าขาขวามีข้อได้แก่ว่าข้อเข่าขวาเริ่มมีอาการปวดและในที่สุดข้อเข่าขวาก็มีอาการปวด
อยู่เรื่อยๆ และอีกสองวันต่อมาแพทย์นัดมาพบและให้ยาแก้ปวด (จินอาภากร
ของแพทย์อยู่ด้วยในวันพบแพทย์)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชนเผ่าเห็นความสำคัญของการแพทย์
สมัยใหม่จึงปรับเปลี่ยนวิธีการรักษาอาการเจ็บป่วยจากพิธีกรรมทางไสยศาสตร์มาเป็นแพทย์
แผนปัจจุบัน ฉะนั้น ผู้วิจัยพบว่า ชาวชนเผ่าเห็นได้ชัดบทบาทและความสำคัญของวิทยาศาสตร์
การแพทย์ที่มีความก้าวหน้าทันสมัยที่สามารถกอบกู้เอาชีวิตของพวกเขาให้รอดพ้นจากความตาย

3. การเป็นผู้พิทักษ์รักษาป่าไม้แหล่งต้นน้ำลำธาร

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมอย่างใกล้ชิดและต้องการปัจจัยพื้นฐาน
ในการดำรงชีวิตเช่นเดียวกันกับสัตว์อื่นทุกชนิด ธรรมชาติเป็นตัวผลิตสร้างสิ่งที่มีมนุษย์จะนำมาใช้
ป้องกันอันตรายต่าง ๆ เช่น ป้องกันภัยจากสัตว์ร้าย โรคภัยไข้เจ็บ พายุฝน ความแห้งแล้ง
และอัคคีภัย ฯลฯ แต่ละคนจะยอมรับพลังอำนาจและโชคชะตาที่ได้รับจากธรรมชาติ คนจะถางป่า
ปลูกพืชบนดิน คัดถนนข้ามภูเขา ผลิตยารักษาโรค สร้างความอบอุ่นภายในบ้านยามฤดูหนาวและ
สร้างความเย็น ในฤดูร้อน กล่าวสั้น ๆ ก็คือ คนสร้างสรรคผลผลิตจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว
จากการศึกษางานเขียนทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า คนพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด
ทางชีววิทยาและเพื่อการดำรงอยู่ทางกายภาพด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ เท่าที่จะสามารถทำได้
เพื่อใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและป้องกันตัวเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ

ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติภายใต้อิทธิพลของมนุษย์นั้น คนจำเป็นต้อง
เปลี่ยนวิธีการปรับตัวเองในส่วนที่จะมีผลกระทบโดยตรง ในอดีตจะมีความสมดุลกันระหว่าง
ธรรมชาติและรูปแบบของวัฒนธรรมมนุษย์เฉพาะแต่ละท้องถิ่น การประดิษฐ์เทคโนโลยีใหม่
จะเป็นสาเหตุทำให้มีการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวของคนควรจะเป็นกระบวนการขับเคลื่อน
ที่ช่วยรักษาคนให้มีความ สัมพันธ์กับธรรมชาติ เพื่อให้คนสามารถเจริญเติบโตและดำรงชีวิต
อยู่ต่อไปได้ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติแวดล้อมและวัฒนธรรมของตัวเองในที่สุด
เพราะมนุษย์ชาติจะมีความ สามารถในการปรับเปลี่ยนตัวตามความจำเป็นกับธรรมชาติ
ที่ไม่มีความแน่นอนได้ (Richley H. Crapo. 1993 : 35)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องสั้นและนวนิยาย พบว่า กลุ่มชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนเขาสูง
พวกเขาได้มีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่คู่กับพวกเขาตลอดไป ความว่า

“แต่ละอาทิตย์ ชาวหนุ่มบ้านเขาได้เข้าไปในดง เพื่อตรวจและลาดตระเวน เพื่อสอดส่อง และติดตามคนฉวยโอกาสตัดไม้เขตป่าดังกล่าว”

(ผืนสีเขียวและลมหนาว. 1997 : 49)

(แต่ละอาทิตย์ชาวหนุ่มบ้านเขาเจ้าได้เข้าไปในดง เพื่อลาดตระเวนและลาดตระเวน เพื่อสอดส่องและติดตามคนฉวยโอกาสตัดไม้เขตป่าดังกล่าว)

“จากชีวิตติดพันกับธรรมชาติ ป่าดงพงไพรทำให้กะเลอทราบดีป่าดงแถบนี้ นางจำได้ทุกที่ สายห้วยที่ไหลรินไม่ขาดระยะ เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้านตลอด นับตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาถึงปัจจุบัน ชาวบ้านจึงทะนุถนอมและรักป่าดงพงไพรแถบนี้เหมือนชีวิตของพวกเขาแต่ละ อาทิตย์ชาวหนุ่มบ้านเขาได้เข้าไปในป่าเพื่อตรวจและลาดตระเวน เพื่อสอดส่องและติดตามพวกคนฉวยโอกาสตัดไม้เขตป่าดังกล่าว

(ผืนสีเขียวและลมหนาว. 1997 : 49)

(จากชีวิตติดพันกับธรรมชาติ ป่าดงพงไพรทำให้กะเลอทราบดีป่าดงแถบนี้ นางจำได้ทุกที่ สายห้วยที่ไหลรินไม่ขาดระยะ เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้านตลอด นับตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาถึงปัจจุบัน ชาวบ้านจึงทะนุถนอมและรักป่าดงพงไพรแถบนี้เหมือนชีวิตของพวกเขาแต่ละ อาทิตย์ชาวหนุ่มบ้านเขาได้เข้าไปในป่าเพื่อตรวจและลาดตระเวน เพื่อสอดส่องและติดตามพวกคนฉวยโอกาสตัดไม้เขตป่าดังกล่าว)

การตัดไม้ทำลายป่ามีผลเสียหลายอย่างมากมายต่อสภาพแวดล้อม มันจะทำให้ดินเสื่อมสภาพได้ภายใน 2-3 ปี จนเป็นแรงผลักดันให้ชาวนาต้องเคลื่อนย้ายไปถากถางป่าแห่งใหม่ต่อไป ในลักษณะการ “ทำไร่เลื่อนลอย” และก็จะมีการทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ อย่างเป็นกระบวนการ แต่ขณะเดียวกันสภาพที่คนป่าเดิมที่ถูกทิ้งไปก็จะกลับฟื้นสภาพเป็นดงใหม่ ในปีต่อมาพวกเขา ก็จะย้อนกลับมาอยู่ที่เดิมสืบต่อไปอีก เพื่อกลับมาทำไร่ซ้ำอีกรอบหนึ่ง เพราะเมื่อคืนจะกลับมีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในเรื่องสั้นและนวนิยายก็ได้บรรยายให้เห็นความคิดของเด็กชนเผ่าที่อยากมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญยิ่งต่อสิ่งที่มีชีวิตทั้งปวง ดังตัวอย่าง

“น้องอยากไปเรียนกสิกรรม น้องไม่อยากให้ชาวบ้านต่างป่าทำไร่ น้องสงสารสัตว์ป่า จะไม่มีที่พึ่งพาอาศัย”

(ชีวิตและความตาย. 2005 : 130)

(น้องอยากไปรุกรณะสิภาฯ น้องบ่อยากໃຫ້ຊາວບ້ານຖາງບ່າເຮັດໂຮ່ນ້ອງສົງສາມລັດບ່າ ຈະບໍ່ມີບ່ອນຟຶງພາອາໄສ)

หรือ

“กะเลอมีผลสำเร็จที่ประเทศชาติมอบหมายให้นั้นก็คือการปกป้องรักษาป่าและสภาพแวดล้อม”

(ผืนสีเขียวและลมหนาว. 1997 : 50)

(ກະເລີມີຜົນສຳເລັດທີ່ປະເທດຊາດມອບໝາຍໃຫ້ນັ້ນກໍຄືການປົກປັກຮັກສາປ່າ ແລະ ສະພາບແວດລ້ອມອື່ນໆ)

โดยสรุป ตัวละครชนเผ่ากับการศึกษาเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึง อุดมลักษณะของตัวละครชนเผ่าในรูปแบบใหม่ ดังเช่น การเป็นผู้ที่ได้ศึกษาในระบบ ตัวละครชนเผ่า มีโอกาสได้เข้าศึกษาเล่าเรียนเหมือนกับชนเผ่าลาว ทำให้เด็กได้เล่าเรียนตามความมุ่งหวังของตน การศึกษาทำให้ชนเผ่ามองเห็นอนาคตอันสวยงามและสามารถแก้ไขชีวิตการเป็นอยู่ของพวกเขา ให้ดีขึ้น ทั้งเป็นเจ้าการในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่กับพวกเขาตลอดไป

ตัวละครชนเผ่ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึงผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม (ยศ ตันตสมบัติ. 2537 : 11)

ยศ ตันตสมบัติ (2537 : 12-13) ยังได้นำเสนอข้อสรุปของนักมนุษยวิทยาว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจาก วัฒนธรรมอื่นและอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ในการควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 20 ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในหมู่คนลาวที่เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้บั่นทอนวัฒนธรรมดั้งเดิมของลาว หนุ่มสาวที่ตกอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงพบว่า พวกเขาถูกปลดปล่อยจากกรอบประเพณี แต่ในเวลานั้นก็ต้องเผชิญกับความสับสน ดังที่ได้แสดงออกในคอลัมน์ “รักษาหัวใจที่แตกร้าว” ที่ได้รับความนิยมทางหน้าหนังสือพิมพ์ การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่แหวกแนวประการหนึ่ง คือ การที่ชายหนุ่มลาวในเมืองหลวงบางกลุ่มได้กลายเป็นชาว “ลาวบอยนิยม” คนพวกนี้จะมี การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของตนให้ผิดจากเดิมอย่างสิ้นเชิง พวกเขาพยายามแสวงหาเอกลักษณ์ ประจำตัวในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะนั้นอเมริกามีอิทธิพลอย่างสูงอยู่ในลาว ดังนั้น คนพวกนี้จึงหันไปลอกเลียนแบบวัฒนธรรมอเมริกา ซึ่งทำให้พวกเขา ลักษณะโดดเด่นออกมาจากพวกผู้ดีเก่าที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส (แกรนท์ อีแวนส์. 2549 : 167)

1. ความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตก

สังคมลาวในสมัยที่ตกเป็นอาณานิคมให้ต่างชาติ โดยเฉพาะอเมริกา ได้ทำให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ซึ่งพวกเขาอ้างว่ามาช่วยเหลือประเทศลาว แต่ที่จริงคือ การทำให้ลาวมีความแตกแยกกัน ขาดพินกันและพวกเขาช่วยเฉพาะบุคคล ดังนั้นจึงทำให้มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูง การฉ้อโกงอย่างออกหน้าออกตา ซึ่งพาให้เศรษฐกิจตกต่ำ การปกครองขาดเสถียรภาพ เขาชนของชาติเสียอนาคต วัฒนธรรมเสื่อมเสีย และเกิดมีผู้ร้ายชายใจ ผู้หญิง กลายเป็นแม่จ้างนางขาย คนในชาติไม่สนใจการสร้างชาติพัฒนาประเทศชาติ พวกเขาส่งเสริม การนุ่งถือแบบชาวตะวันตก ส่งเสริมการบูชาเซฟติด (บ่อแสงคำ วงดาลา และคณะ. 1987 : 324)

บ่อแสงคำ วงดาลา ยังกล่าวอีกว่า แม่หญิงลาวได้ตกอยู่ในสภาพมีคมน ไม่มีสิทธิ์ เท่าเทียมกับเพศชาย กลายเป็นนางบำเรอให้แก่เพศชาย กลายเป็น “แม่จ้างนางขาย” ซึ่งผิดศีลคอง ประเพณีอัน คิงามของชาติ บางคนก็เป็นเมียช้อยของเจ้านาย ถ้าหากเป็นผู้หญิงที่ใช้แรงงานก็ไม่ได้ รับค่าแรง เท่าเทียมกับเพศชาย จากการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยาย พบว่ามีการกล่าวถึงตัวละคร ชนเผ่าที่ได้อิทธิพลจากวัฒนธรรมของตะวันตกที่พวกเขาล่าอาณานิคมนำมาเผยแพร่อยู่ในเขตที่พวกเขา ปกครอง อยู่ ดังตัวอย่าง

“สาวเข้ายอแด่แม่สื่อแม่ชักประจำชำทองล่องแจ้งฟ้าวเชื่อมตัวเข้าไปใกล้ ๆ หมอร้อยโท ที่จริงแล้วสาวเข้าก็แม่นเมียเก็บของงาที่มอบหมายให้อยู่เรือนทางใต้ มีสองหน้าที่คือ เป็นเมียเก็บของร้อยโทของงาและชอกหานางสาวเอื้อะ ๆ มาบำเรอของงา พอยงาเบื่อแล้วพวกมันก็รวมหัวกันเอาไปหลอกขายให้นายพลวังเปาราชแห่งกามหรือนายพลบ้านกาม”

(ไมบะเลียบ. 2007 : 19)

(สาวเข้ายอแด่แม่สื่อแม่ชักประจำชำทองล่องแจ้งฟ้าวเชื่อมตัวเข้าไปใกล้ ๆ หมอร้อยโทที่จริงแล้วสาวเข้าก็แม่นเมียเก็บของงาที่มอบหมายให้อยู่เรือนทางใต้ มีสองหน้าที่คือ เป็นเมียเก็บของร้อยโทของงา และชอกหานางสาวเอื้อะ ๆ มาบำเรอของงา พอยงาเบื่อแล้วพวกมันก็รวมหัวกันเอาไปหลอกขายให้นายพลวังเปาราชแห่งกามหรือนายพลบ้านกาม)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นางเข้าตัวละครหญิงชนเผ่าม้งคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สร้างความทุกข์ให้หญิงสาวชนเผ่าคนอื่น นางแสดงความรักร้ายและไม่มีความรับผิดชอบ การนำเอาไมบะเลียบไปเป็นกรณีศึกษาและจะตั้งใจจะขายนางเป็นเมียน้อยร้อยโทของงา โดยที่ไม่รู้ว่าทั้งสองเป็นพ่อลูกกัน คงไซ ได้บรรยายให้เห็นลักษณะของนางบ้านอกจากจะขาดความเมตตากรุณาแล้วก็ยัง หลอกหลวงหญิงชนเผ่าคนอื่นเพื่อผลประโยชน์ของตน การสร้างตัวละครนางเข้าจึงเป็นการสร้างตัวละครคู่ตรงกันข้ามออกมาจากสาวชนเผ่านักปฏิบัติ โดยคู่ตรงกันข้ามในที่นี้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามและทำร้ายคนชนเผ่าเดียวกัน แสดงให้เห็นการแบ่งออกเป็นสองฝ่ายในช่วงการปฏิบัติ ๆ โดยเฉพาะชนเผ่าม้ง ซึ่งเป็นกลุ่มชนเผ่าหลักที่ต่อต้านลาวอิสระ อย่างไรก็ตามการกระทำของนางเข้าเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้นมิใช่เพื่อฝ่ายคนนางเข้าจึงเป็นภาพแทนปัจเจกมิใช่ภาพแทนของหญิงชนเผ่าที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับลาวอิสระทั้งหมด (อุมารินทร์ ตูลารักษ์. 2550 : 140)

สืบเนื่องจากอเมริกาได้เข้ามารุกรานลาว ได้ส่งกำลังพลหนึ่งกองพันปิดล้อมเมืองล่องแจ้งของวังเปาซึ่งถือว่าอาณาจักรของชนเผ่าม้งโดยมีอเมริกาเป็นผู้อุปถัมภ์นั้น ไว้เพื่อรักษาความสงบ ซึ่งมีสภาพไม่ต่างกับทุกใหญ่แห่งหนึ่ง และเมืองล่องแจ้งก็ไม่มีความปลอดภัย เพราะเป็นสังคมเสรี ที่อเมริกาเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาเผยแพร่ เพื่อเป็นการรอมรามาหนุ่มสาวชาวม้ง ไม่นับถือศีลคองประเพณีที่โบราณ ดังตัวอย่าง

“สำหรับตัวเมืองล่องแจ้งเวลานี้ ประเพณีการเป่าแคนอยู่ข้างฝานอกเรือนเพื่อขอความเห็นใจ จากสาวนั้น ได้ดำเนินไปแล้ว ตัวเมืองล่องแจ้งเวลานี้เกือบจะพูดได้ว่า เป็นประเพณีส่วนหนึ่งที่โลกตะวันตกเอาความศิวิไลซ์มาให้หนุ่มสาวชาวเมืองนี้”

(ไมบะเลียบ. 2007 : 46)

สำหรับตัวเมืองล่องแจ้งเวลานี้ ประเพณีการเป่าแคนอยู่ข้างฝานอกเรือนเพื่อขอความเห็นใจจากสาวนั้น ได้ดำเนินไปแล้ว ตัวเมืองล่องแจ้งเวลานี้เกือบจะถือว่าได้ว่า เป็นประเพณีส่วนหนึ่งที่โลกตะวันตกเอาความศิวิไลซ์มาให้หนุ่มสาวชาวเมืองนี้

จากตัวบทที่กล่าวมาข้างต้นเห็นว่าวัฒนธรรมที่อเมริกานำเข้ามาเป็นผลกระทบต่อวัฒนธรรมอันดั้งเดิมที่ชาวชนเผ่าเคยนับถือกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ทำให้หนุ่มสาวหันไปนิยมวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่เหมาะสมกับชีวิตของประเพณีของลาวเรา ดังในหนังสือ “วรรณคดีลาว” บ่อแสงคำ วงศาและคณะ (1987 : 325) ได้กล่าวว่า พวกเขาโฆษณา ให้นิยมชีวิตแบบอเมริกา เช่น เปิดโรงเรียน โรงรถเดินรถ โรงเล่นการพนัน เป็นต้น เพื่อแกล้งเอาชาวหนุ่มเข้าไปสู่เส้นทางอันหาล้าง สร้างความชั่ว และก่อกรรมใส่ตนเอง... พวกเขาสร้างพวกขุนนางให้กลายเป็นคนแบบตะวันตก, อาจจะใช้เป็นผู้ปกครองสังคมลาว เพื่อผลประโยชน์ของพวกขุนนางภายในประเทศและผู้ที่ยื่นกับฝ่ายอเมริกา

2. ความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน

วัฒนธรรมลาวมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะวัฒนธรรมของไทยเนื่องจากว่าทั้งสองประเทศมีวัฒนธรรมและชีวิตของประเพณีที่คล้ายคลึงกันมาก และมีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยือนกัน แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างกันเรื่อยมา นอกจากนั้น ลาวก็สามารถรับฟังข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์รายการต่าง ๆ จากประเทศไทยได้อย่างสะดวกสบาย และคนลาวก็สามารถฟัง พูด และอ่านภาษาไทยได้โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ ฉะนั้น คนลาวจำนวนมากที่เข้ามาทำงานยังประเทศไทย ดังเรื่องสั้น ละครน้ำเมา ของขุนทะนง ชมไชยผิน ที่กล่าวถึงหญิงสาวชนเผ่าบุรุษคาทอลิกที่ทำงานเป็นคนรับใช้ที่เมืองไทย นอกจากการข้ามพรมแดนแล้ว ผู้แต่งยังได้เน้นการนำเสนออิทธิพลของสื่อไทยที่มีต่อเด็กชนเผ่าที่ได้ชมโทรทัศน์อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมข้ามพรมแดนและกระบวนการโลกาภิวัตน์ในสื่อที่มีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมบางอย่าง ดังที่เด็กชาวบรูสามารถที่จะพูดภาษาไทยได้ดีกว่าภาษาลาว ดังตัวอย่าง

“เคื่อบรู ถึงจะรู้ภาษาลาวพอๆ ๗ ๗ แต่ก็ได้พัฒนาภาษาไทยนำวิทยุและโทรทัศน์ไทย
อีกและรู้สึกว่าคุณภาษาไทยได้ดีกว่าภาษาลาวอีก”

(ละครน้ำเน่า. 2002 : 62)

(เด็กน้อยบลู เถียงจะรู้ภาษาลาวขี้บุงๆ แต่ทำได้ขี้ดขะนาภาษาไทมำวิยะยุ
และไทละพาบไทตีม และรู้สึกว่าเขาภาษาไทได้ดีกว่าภาษาลาวอีก)

นอกจากนี้ชาวบรูกะตางยังนิยมไปทำงานที่เมืองไทย เพราะเห็นว่าสาว ๆ
ในหมู่บ้านเคยไปทำงานที่เมืองไทยเพียงไม่นานก็ได้เงินจำนวนมาก โหมะเป็นตัวละครเอก
ในเรื่องที่ไฝฝืนอยากไปทำงานที่เมืองไทยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

“โหมะก็ไฝฝืนอยากไปเมืองไทย อยากไปทำงานซื้อของงาม ๆ อยากได้โทรทัศน์มาตั้งไว้
อยู่เรือนให้พ่อแม่และน้อง ๆ ได้ดูได้ติดตามละครโทรทัศน์ไม่เว้นแต่ละตอน”

(ละครน้ำเน่า. 2002 : 63)

(โหมะทำไฝฝืนยกไปเมืองไท ยกไปเร็ดจวงกิเถื่อງวามๆ ยกได้ไทละพาบ
มาตั้งไว้อยู่เรือนให้แม่และน้องๆ ได้เบิ่งได้ติดตามละครตอนไทละพาบบ่ขาด
แต่ละตอน)

จากฉวบทแสดงถึงว่า โหมะอยากไปทำงานที่ประเทศไทยนั้นก็หมายความว่าโหมะ
อยากจะทำให้ชีวิตของคนและครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม และทำให้ความไฝฝืนของโหมะเป็นจริง
เมื่อมีนายหน้าต้องการเด็กผู้หญิงไปทำงานที่เป็นคนรับใช้ที่เมืองไทยเพียงแต่ต้องอย่าให้ใครรู้
เมื่อไปถึงเมืองไทยตามที่ไฝฝืน สิ่งที่โหมะและเพื่อนพบกลับแตกต่างจากที่ทุกคนคิดฝัน
มันไม่เหมือนนางเอกในละครที่เขาได้ดูในโทรทัศน์ของไทย ที่นางเอกเป็นคนใช้แต่สุดท้าย
ได้แต่งงานกับลูกชายของเจ้านาย ดังตัวอย่างเช่น

“ละครน้ำเน่ามันจะปิดฉากด้วยความสุขขึ้นสมหวังของพระเอกและนางเอก แต่ชีวิตตัวจริง
ที่โหมะได้ประสบพบพ้อมา ถึงจะเป็นเวลาสั้น ๆ แต่ก็สร้างความผิดหวังจนสาวน้อยต้องขอ
หลาบขอจ้อจนถึงวันตาย”

(ละครน้ำเน่า. 2002 : 67)

(ละถอนนน้ำเน้ามันจะปิดสาถดด้วยถวามสุกซึ้นลิมทวัງຂອງພະເອກແລະນາງເອກ
ແຕ່ຊີວິດຕົວຈິງທີ່ໄຫມະໄດ້ປະສົບພົບພໍ້ມາ ເຖິງຈະເປັນເວລາສັ້ນໆແຕ່ກໍລ້າງຄວາມຜິດ
ຫວັງຈົນສາວນ້ອຍຕ້ອງຂໍຫລາບຂໍຈິຈົນຮອດມື້ຕາຍ)

ผู้เขียนได้เสียดสีความเป็นละครเป็นเรื่องนอมเมาให้เชื่อว่า “นางเอกคนใช้ในละคร
น้ำเน่า ถึงจะทำงานหนักหนา ถูกดูหมิ่น แต่ก็ยังมีคนรัก มีคนให้กำลังใจ ชีวิตยังมีความอบอุ่น
และมีหวัง...แต่พวกนางทั้งสองไม่มีหยังเลย ไม่มีมืออื่นไม่มีอนาคตสำหรับพวกเด็กน้อยที่ถูกขายไป”
(บุญทะนงชมไชพน. 2002 : 66) สิ่งที่พวกนางทั้งสองประสบในชีวิตจริงนี้บีบคั้นทรมานใจ
มากกว่าในโทรทัศน์ดังหลายเท่า สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของเด็กสาวทั้งสองได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า
ชีวิตจริงในเมืองไทย ทุกทรมานกว่าเห็นในโทรทัศน์ไทยหลายเท่า และเขาทั้งสองก็ไม่ใช่นางเอก
ในละครที่จะต้องพบกับความสุขตอนจบ (อุมารินทร์ สุลาภย์. 2550 : 200)

3. ความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมลาว

หลังจากการปฏิวัติปี ค.ศ. 1975 แม้ว่าจะเป็นช่วงที่สิ้นสุดการปฏิวัติชาติ
ประชาธิปไตย แต่การปฏิวัติยังคงไม่สิ้นสุด เพราะสิ่งสำคัญคือ การก้าวขึ้นสู่ความเป็นสังคมนิยม
โดยการปฏิวัติสังคมนิยม ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ
วัฒนธรรม และการพัฒนาคุณภาพของประชากร ฯลฯ นโยบายที่เกิดขึ้นในยุคนี้จึงมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อปรับปรุงและพัฒนาใน หลายด้านไปพร้อมกัน ดัง ไกสอน พมวิหาน กล่าวว่า “ก่อสร้าง
วัฒนธรรมใหม่ที่มีเนื้อในสังคมนิยม ซึ่งแสดงออกเป็นจริงถึงลักษณะปฏิวัติ ลักษณะชาติและ
ลักษณะมหาชน ... ลบล้างร่องรอยเศษเหลือของแนวคิดและวัฒนธรรมศักดินา ล้าเมืองขึ้น
เฉพาะอย่างต้องสลักถอนพิษร้ายของแนวคิดและวัฒนธรรมของลัทธิล้าเมืองขึ้นแบบใหม่ ...
เสริมขยายมูลเชื้อรักชาติรักสังคมนิยมติดพันกับจิตใจสากลกรรมาชีพ เสริมขยายมูลเชื้อออกแรงงาน
ขยันมันเพียร อดจากถ้าหาญและประดิษฐ์สร้างของประชาชนบรรดาเผ่า เชิดชูฮึดครองประเพณี
อันดีงามของประชาชนเรา สร้างชีวิตใหม่ชีวิตที่ออกแรงงานและต่อสู้เพื่อประเทศชาติเพื่อสังคมนิยม” (ไกสอน พมวิหาน. 1987 : 68)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต้นและนวนิยายลาวพบว่า ตัวละครชนเผ่ามีความสัมพันธ์
กับวัฒนธรรมหลักในสังคมลาว ดังเช่น ตัวละครชนเผ่ามีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ซึ่งแสดงออก
หลากหลายอาชีพ อาชีพครูสัมพันธ์กับชาวชนเผ่า ข้าราชการสัมพันธ์กับทหารที่เป็นคนชนเผ่า
คนยากจนสัมพันธ์กับคนชนเผ่าที่มีอิทธิพล เป็นต้น ดังกรณีในเรื่องครูอาสาสมัคร ที่มีตัวละครเอก
เป็นคนชนเผ่าลาวอาสาสมัครมาเป็นครูที่บ้านสะกิด ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าอาล็ก เมื่อครูไปถึง
หมู่บ้านนั้นได้ทราบว่าเคยมีครูคนหนึ่งที่มาสอนอยู่บ้านนี้ แต่ยังไม่ได้ลงมือทำก็ถูกชาวบ้านไล่
ออกจากหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ทำให้ครูมีความลำบากใจและหาทุกวิถีทางเพื่อจะทำให้ชาวบ้านเข้าใจและ

ให้ความร่วมมือ ในที่สุดแผนการของครูก็สำเร็จผล ในที่สุดครูก็ได้รับความรักจากชาวบ้าน
เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

“จากวันนั้นเป็นต้นมา ข้อยก็ได้กลายเป็นลูกรักของครอบครัวอย่างไม่นึกไม่ฝัน
เพ็นรักข้อยเหมือนลูกของพวกเขา จะเฮอก็รักข้อยเหมือนพี่ร่วมอุทรเดียวกัน”

(ครูอาสาสมัคร. 1984 : 112)

(จากมีนับเป็นต้นมา ข้อยก็ได้กลายเป็นลูกรักของครอบครัวอย่างบ่บักบ่ฝัน เพ็นรัก
ข้อยถิ่ลูกถิ่ງของเฮา จะเฮอ็รักข้อยถิ่อายร่วมอุทรเดียวกัน)

หรือ

“จะเฮอ น้องที่รัก พี่เป็นครูอาสาสมัคร พี่ยังจะต้องไปทุกแห่งทุกหนตามความเรียกร้อง
ของชาติ ขอให้้องจงตั้งใจเรียน มีความรู้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ พี่จะเขียนจดหมายมาหาน้อง”

(ครูอาสาสมัคร. 1984 : 119)

(จะเฮอ็บักที่รักแพง อ้ายเป็นครูอาสาสมัคร อ้ายยังจะต้องไปทุกแห่งทุกหน
ตามความเรียกร้องของชาติ ขอให้้องจงตั้งใจเรียน มีความรู้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ
จะบ่บักบ่ฝันถิ่บักบ่ฝัน)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ
ถึงแม้ว่าลาวเป็นประเทศหนึ่งที่ประกอบด้วยเผ่าพันธุ์จำนวนมากก็ตาม แต่ทุกคนเผ่าได้มีความสามัคคี
เป็นจิตหนึ่งใจเดียวกัน ดังที่พรรคได้วางนโยบายเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ออกมา “ทุกคนเผ่าในลาวดำรงชีวิต
อยู่ด้วยความสามัคคีช่วยเหลือกัน เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเสมอ
ภาคระหว่างชนเผ่า สร้างความเท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมระหว่างเผ่าต่าง ๆ
ทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนบรรดาเผ่าให้ดีขึ้น เสริมขยายมูลเชื้ออันดีงาม เอกลักษณ์
ของแต่ละชนเผ่าและความสามารถของทุก ๆ ชนเผ่าเข้าในการกิจรวมของชาติ” (มติของคณะ
บริหารงานศูนย์กลางพรรคเกี่ยวกับเผ่าชนในระยะใหม่. 1992 : 1)

จากตัวบทที่กล่าวมานั้น เห็นว่า พรรคมีนโยบายเกี่ยวกับชนเผ่าในลาวอย่างชัดเจน
เพื่อเป็นการปลุกกระตุ้นให้ลูกหลานของทุกคนเผ่ามีส่วนร่วมในการ “ปกป้องรักษาและสร้างส
บ้านเมือง” ดังในเรื่อง “ลูกสาวของพรรค” ตัวละครเอกนางพิมพ์ เป็นชนเผ่าลาวไปเป็นครูสอน
อยู่หมู่บ้านผาแดงซึ่งเป็นหมู่บ้านของชนเผ่ามอญ เมื่อนางไปถึงหมู่บ้านนางได้ทำหน้าที่

เป็นผู้โฆษณาและบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ที่นางรู้และเห็นให้ชาวชนเผ่ามองกองได้รับทราบ
ดังตัวอย่าง

“เมืองหลวงเวียงจันทน์งามอีหลี โดยเฉพาะประชาชนผู้ออกแรงงานเขางามทั้งกายและ
ใจก่อน นี่พวกเขาถูกกดขี่ขูดรีดอย่างหนัก แต่หลังจากได้รับการปลดปล่อยและมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ
ประเทศชาติ พวกเขาปฏิบัติคำสั่งทุกประการของพรรค เพื่อสร้างชีวิตใหม่ชีวิตที่ไม่มีการกดขี่ขูดรีด
พร้อมนั้นพวกเขาได้หล่อหลอมตนเองให้กลายเป็นคนใหม่คนสังคมนิยม”

(ลูกสาวของพรรค เล่ม 1. 1982 : 24)

(เมืองหลวงเวียงจันทน์งามอีหลีโดยสະເພາະປະຊາຊົນຜູ້ອອກແຮງງານເຂົາງາມທັງກາຍ
ແລະໃຈ ກ່ອນນີ້ເຂົາຖືກກົດຂີ່ຂູດຮີດຢ່າງໜັກໜ່ວງ ແຕ່ຫຼັງຈາກໄດ້ຮັບການປົດປ່ອຍ
ແລະມີສິດເປັນເຈົ້າຂອງປະເທດຊາດ ພວກເຂົາປະຕິບັດຄຳສັ່ງທຸກປະການຂອງພັກ
ເພື່ອສ້າງຊີວິດໃໝ່ ຊີວິດທີ່ປາສະຈາກການກົດຂີ່ຂູດຮີດ ພ້ອມນັ້ນພວກເຂົາໄດ້ຫຼົ່ວຫລອມຕົນ
ເອງໃຫ້ກາຍເປັນຄົນໃໝ່ຄົນສັງຄົມນິຍົມ)

จากตัวบทที่กล่าวมานั้น นางครูพิมพ์ต้องการอยากสื่อให้ชาวบ้านได้รับรู้สิ่งที่
พวกเขาไม่เคยรับรู้มาก่อน สื่อให้รู้ถึงการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในสองระบอบสังคม
มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้น เรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยยังสะท้อน
ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่มีเผ่าพันธุ์ที่แตกต่างกัน แต่พวกเขาเหล่านี้ล้วนแต่มีอุดมการณ์
อันเดียวกันนั่นก็คือ ทุกคนเป็นข้าราชการทำงานเพื่อประเทศชาติและเพื่อความสุขของประชาชน
บรรดาเผ่าเช่นเดียวกัน ดังตัวละคร นางหมายใจ ชนเผ่าลาวเป็นหัวหน้าสมาคมแม่หญิงและ
ท้าวเย็บเจอ ชนเผ่าม้งเป็นทหารในเรื่อง “ค้างคิงที่ป่าลึก” นักเขียน จันทิ เดือนสะหวัน
ได้บรรยายว่า นางหมายใจต้องเดินทางไปตั้งสมาคม แม่หญิงลาวรักชาติ อยู่เขตบ้านป่า
และมีเย็บเจอเป็นเพื่อนร่วมทางและเป็นผู้ป้องกันของนางหมายใจ การเดินทางด้วยเท้ามีอุปสรรค
หลายอย่าง เช่น ฝนตกหนัก น้ำป่าไหลหลาก ทั้งสองต้องค้างคิงในป่าคงลึกหนึ่งคืน แต่คืนนั้น
ก็ผ่านไปด้วยดี และทำให้นางหมายใจหญิงสาวเผ่าลาวเข้าใจเย็บเจอที่เป็นชายชนเผ่าม้งมากยิ่งขึ้น
ดังนั้นเสียงของนางหมายใจ ว่า

“นางหมายใจเริ่มมีความเหลื่อมใสในตัวของนักรบคนนี้ นางรู้สึกว่าคุณนี่ช่างสูงส่ง
น่านับถือซึ่งคนทั่วไปมักจะถือว่า เป็นคนชนเผ่าที่ขาดการศึกษา เป็นคนทำใหญ่ มือใหญ่

รู้เพียงการออกแรงงานทางเท้าและมือ นางมีความสงสารเขาและเสียใจที่มีความหวาดระแวงเขาเกินไปในเวลาเดินทางครั้งแรก”

(คำงคินที่ป่าลึก. 1999 : 7)

(นางหมายใจเลื่อมมิตถวามเขลือมใสในทิวຂອງນັກຮີບຄົນນີ້ນາງຮູ້ສຶກວ່າຄົນຜູ້ນີ້ຊ້າງສູງສິ່ງໜ້ານັບຖືຊຶ່ງຄົນທົ່ວໄປມັກຈະຖືວ່າເປັນຄົນຊົນເຜົ່າທີ່ຂາດການສຶກສາເປັນຄົນຕົນໄທຍ່ມີໄທຍ່ຮູ້ພຽງແຕ່ການອອກແຮງງານທາງຕີນແລະມີ ນາງມີຄວາມສົງສານເຂົາແລະເສຍໃຈທີ່ມີຄວາມວາດລະແວງເຂົາເກີນໄປໃນເວລາເດີນທາງເທື່ອທຳອິດ)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ความคิดของนางหมายใจที่เป็นชนเผ่าลาว มักจะคิดว่า คนชนเผ่าอื่นเป็นคนที่ด้อยการศึกษา แต่ที่จริงแล้วความคิดเหล่านั้นมันเป็นเพียงแค่ความเชื่อของกลุ่ม คนใดคนหนึ่งอยู่ในสังคมที่ชอบเอาอคติเอาเปรียบคนอื่นเท่านั้น มิใช่ความเป็นจริง กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้เป็นคนขยันหมั่นเพียร กล้าหาญ อดทน มีจิตใจบริสุทธิ์ กล้าเสียสละ เพื่อความสมบูรณ์พูนสุขของชาติ ในที่นี้นางหมายใจก็กลายเป็นเพื่อนหญิงที่ดีของเย็บเจอ เพราะความรักมันไม่มีพรมแดนที่ไม่ให้หญิงชายถึงจะเป็นชนเผ่าใดก็ตาม ดังตัวอย่าง

“ข่าวการแต่งงานของสุกันหนุ่มป่าไม้และกะเลอได้แผ่ไปทั่วหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อหัวใจหากไผ่หามาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งสองได้จัดงานวิวาห์ตามฮัตคองประเพณี ให้สัญญาต่อกันจะทำมาหากิน สร้างครอบครัวแบบใหม่ เป็นครอบครัววัฒนธรรม สร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวที่มีแต่ความสุข”

(ผินสีเขียว และถนนวน. 1997 : 50)

(ຂ່າວການແຕ່ງງານຂອງສຸກັນໜຸ່ມປ່າໄມ້ແລະກະເລີໄດ້ແຜ່ໄປທົ່ວໜຸ່ມບ້ານທີ່ຢູ່ໃກ້ຄຽງເມືອງຫົວໃຈທາກໄຝທາມາເປັນເວລາບາດແລ້ວ ທັງສອງໄດ້ຈັດງານວົວາຕາມຮີດຄອງປະເພນີໃຫ້ສັນຍາຕໍ່ກັນຈະທຳມາທາກິນ, ສ້າງຄອບຄົວແບບໃໝ່, ເປັນຄອບຄົວວັດທະນະທຳ ສ້າງຄອບຄົວໃຫ້ເປັນຄອບຄົວທີ່ມີແຕ່ຄວາມຜາສຸກ)

จากตัวบทสะท้อนให้เห็นภาพอันสวยงามของงานแต่งงานระหว่างหนุ่มชนเผ่าลาว และสาวเผ่าละเวนที่ได้จัดงานวิวาห์ตามฮัตคองประเพณี ดัง บท สันตสมบัติ (2540 : 99) กล่าวว่า การแต่งงานเป็นปรากฏการณ์สากลที่พบเห็นได้ในสังคมแทบทุกแห่งหนทั่วโลก การแต่งงาน

เป็นการประกาศให้สังคมรับรู้และเห็นชอบกับการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างสามีกับภรรยา การแต่งงาน จึงเป็นการสัมพันธ์ทางเพศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ กฎหมายและการเมืองระหว่างสามีภรรยา และครอบคลุมความ สัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดที่เคยมีอยู่และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต งานแต่ง ซึ่งมีความหมายสำคัญของชีวิตของคนสองคนที่เพิ่งจะเริ่มชีวิตเป็นครอบครัว ในสังคมลาว ได้เน้นความสำคัญของการอุปการณครอบครัว ครอบครัวที่ดีได้รับการให้ความหมายโดยรัฐ ผ่านนโยบายสามดี คือ พลเมืองดี พัฒนาคดี และสร้างครอบครัววัฒนธรรมดี โดยให้ความหมายว่า “ครอบครัววัฒนธรรมดี หมายถึงครอบครัวมีความสุข มีความเสมอภาพ มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดี พร้อมเพียงกันศึกษาอบรมลูกเด้าให้เป็นผู้สืบทอดที่ดีของครอบครัวและประเทศชาติ ” (อุมารินทร์ คุลารักษ์. 2550 : 135)

นอกเหนือจากนั้น เรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย ยังสะท้อนให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนชนเผ่าที่มีอิทธิพลกับเด็กกำพร้ายากจนเป็นชนเผ่าลาว ดังตัวละคร “ซ้อย” ในนวนิยายเรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1” ตัวละคร “ซ้อย” เกิดในครอบครัวเผ่าลาว ที่ยากจน พ่อถูกศัตรูจับ หาวว่าเขาเป็นแนวร่วมลาวรักชาติ ยังเหลือเพียงแม่และลูก จำต้องออกจาก บ้านไปหาทำงานรับจ้าง ในที่สุดสองแม่ลูกได้หยุดอยู่หมู่บ้านของเผ่าม้ง และได้ทำงานเป็นคนรับใช้ อยู่ในบ้านของเพ็ชรดง ทำงานอยู่ที่นี่ไม่นาน ผู้เป็นแม่ได้ล้มป่วยและเสียชีวิต เนื่องจากทำงานหนัก การกินไม่เพียงพอ จากนั้นมา “ซ้อย” ได้รับการงานทั้งหมดที่เป็นงานของแม่ทำในที่ผ่านมา ทุกวันเขาต้องถูกเพ็ชรดงและเมียดูค้ำว่าดื้ออย่างรุนแรง ดังตัวอย่าง

“บักเสื่อหยา มึงอยากฆ่าลูกกูไซไม บักขี้ทุกข์ บักโง่”

(เส้นทางแห่งชีวิต เล่ม 1. 2002 : 32)

(บั๊กเลือยฮัก มึงยากข้าลูกกูแม่บ่ บักขี้ทุกข์ บักโง่)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนผู้ยากจนเวลาใดก็ย่อมถูกกดขี่ขูดรีดจากชนชั้น ผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลอยู่ในสังคม ในแต่ละวันเขาจะทำงานอย่างหนัก แต่ก็ไม่ได้ได้รับความ เป็นธรรม ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจ

จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในมิติตามความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม อื่นที่สะท้อนจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยพบว่า ผู้แต่งต้องการนำเสนอให้เห็นถึงบทบาท และหน้าที่ของชนเผ่าที่มีต่อประเทศชาติบ้านเมือง ไม่ว่าจะอยู่ในยุคสงคราม ยุคที่ประเทศได้รับการ ปลดปล่อย ซึ่งผู้แต่งทั้งหมดล้วนมีทัศนะตรงกันว่า บรรดาชนเผ่าเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับบุคคล หรือวัฒนธรรมอื่นอย่างมากมาย ซึ่งเป็นเหตุให้วิถีชีวิตของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ

ของสังคมที่เคยอาศัยอยู่มาก่อน กลุ่มชนเผ่ามีส่วนร่วมกับการปฏิบัติเพื่อทำการต่อสู้กอบกู้เอกราช และนำเอาความสงบสุขมาให้กับประเทศชาติบ้านเมืองและประชาชนลาวด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากนี้ ชนเผ่าในทัศนะของผู้แต่งก็มองเห็นว่า พวกเขามีบทบาทที่หลากหลายซึ่งปรากฏอยู่ในสังคม ดังเช่น ชนเผ่าที่เป็นเด็กกำพร้ายากจน เป็นคนชั้นต่ำ ซึ่งพวกเขาก็มักจะได้รับการกดขี่ข่มเหงจากผู้ที่มีอิทธิพลซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายแนวลาวยุติธรรม อย่างไรก็ตามบรรดาชนเผ่าที่มีฐานะเป็นคนชั้นต่ำเหล่านั้นก็ต่างพยายามดิ้นรน เพื่อให้ตนมีชีวิตอยู่รอดและกลายเป็นพลเมืองที่ดีที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติบ้านเมืองได้ ถึงแม้ว่าพวกเขานั้นจะเป็นคนยากจน ครอบครัวยากจนแตกแยกขาดพรากจากกัน ไร้พ่อแม่อบรมเลี้ยงดู แต่พวกเขาก็สามารถที่จะทำให้ตนเองกลายมาเป็นผู้ที่มีการศึกษาเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคมยุคปัจจุบัน อีกทั้งภาพเสนอที่ชี้ให้เห็นว่าชนเผ่ามีบทบาทหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์รักษาป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำลำธารที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของมวลมนุษยชนทั้งหลาย อนึ่ง ผู้เขียนยังแสดงทัศนะให้เห็นว่ากลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มีชีวิตที่ “เลือนลาง” ไม่หาคูณึ่งสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เมื่อพวกเขาได้มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ของชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่สะท้อนภาพจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยพบว่า ภาพเสนอเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของบรรดาชนเผ่าที่ถูกสร้างขึ้น จากความสัมพันธ์ภายในสังคมกับกลุ่มชนอื่นนั้นมีปรากฏใน 4 ลักษณะ คือ

- 1) ตัวละครกับการปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งกลุ่มชนเผ่ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยครอบครัว เครือญาติ ดังเช่น การเป็นทหาร เป็นกองพล เป็นเด็กกำพร้าที่ยากจน เป็นคนใช้แรงงาน และยังคงแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของผู้ที่มีอิทธิพลและเป็นแม่จ้างนางขายอยู่ในสังคมได้อย่างชัดเจน
- 2) ตัวละครชนเผ่ากับการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มชนเผ่ามีการประกอบอาชีพในรูปแบบการทำธุรกิจค้าขายเล็ก ๆ ที่สามารถหารายได้ให้แก่ครอบครัวของเขา 3) ตัวละครชนเผ่ากับการศึกษา เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มชนเผ่าเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา อีกทั้งยังต้องการเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีในสังคมที่ทันสมัย และยังเป็นผู้ที่สามารถนำเอาความรู้มาพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ ตลอดจนเป็นผู้ที่พยายามจะปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่กับชีวิตของพวกเขาตลอดไป และ 4) ตัวละครชนเผ่ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมพบว่า กลุ่มชนเผ่าได้รับอิทธิพลจากหลากหลายวัฒนธรรม ดังเช่น วัฒนธรรมของสังคมตะวันตก วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงวัฒนธรรมกระแสหลักของสังคมลาวด้วยเช่นกัน

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่องอัตลักษณ์ชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006) มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยในมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมชุมชนและความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น รวมทั้งวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพแทนและทัศนยะของผู้ประพันธ์ต่อการสร้างอัตลักษณ์ของชนเผ่า โดยศึกษาจากเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975-2006 มีเรื่องสั้น 18 เรื่อง และนวนิยาย 6 เรื่อง

สรุปผล

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975-2006) สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยสะท้อนภาพอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าใน 2 มิติ คือ อัตลักษณ์ของชนเผ่าที่เกิดจากความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมชนเผ่าหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความสัมพันธ์ “ภายใน” ชนเผ่าของตนเอง ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้เสนอให้เห็นภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบรรดาชนเผ่าที่สัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม กล่าวคือเป็นชนเผ่าที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บ้างก็อยู่ตามพื้นที่สูงโดยเฉพาะเขตภูเขา บ้างก็อยู่ในพื้นที่ป่าลึก อีกทั้งยังเป็นสังคมชนบทที่ห่างไกลจากความเจริญ มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสังคมเกษตรกรรม มีภาษาและการแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะ และมีคติความเชื่อและศาสนาที่เป็นแบบดั้งเดิม กล่าวคือมีการนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับชีวิตของผู้คน

การนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในมิติความสัมพันธ์ภายในนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นการนำเสนอภาพแทนให้เห็นความบริสุทธิ์ของสังคมชนเผ่า ซึ่งเป็นชนเผ่าที่ยังสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างเด่นชัด ผู้ประพันธ์เสนอภาพอัตลักษณ์ของชนเผ่าที่มีความผูกพันทางสายเลือดและเครือญาติ อันเป็นความสัมพันธ์ภายในระดับครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและกัน ดังเช่นการใช้ประโยชน์จากสัตว์ต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ทั้งหมดมิได้เป็นกลุ่มชนเผ่า หากแต่ทั้งหมดล้วนเป็นชาวลาวกลุ่มซึ่งถือเป็นบุคคลอื่น (The Others) ที่นำเสนอภาพของบรรดาชนเผ่า เนื้อหาการนำเสนอภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าที่ปรากฏ

อยู่ในเรื่องสั้นและนวนิยาย พบว่ามีการกล่าวถึงลักษณะสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศอันเป็นที่อยู่อาศัยของตัวละครชนเผ่าไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบรรดาชนเผ่าในลักษณะและรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งก็อธิบายว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยบ้าง แหล่งทำมาหากินบ้าง ทั้งนี้ลักษณะภูมิประเทศของสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่มักสะท้อนภาพว่าเป็นดินแดนในพื้นที่สูง โดยเฉพาะเทือกเขาสูง และมักจะเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้ประพันธ์พยายามที่จะนำเสนอให้เห็นว่า แหล่งธรรมชาติเหล่านั้นมิได้ถือว่ามีลักษณะเป็นพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นเสมือน “พื้นที่แห่งจิตวิญญาณ” ของบรรดาชนเผ่าด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่าผู้ประพันธ์ได้นำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่ากับธรรมชาติในแง่ของสังคม กล่าวคือ มีการนำเอาชื่อลักษณะเด่นทางกายภาพของพื้นที่แหล่งธรรมชาติ ดังเช่น ภูเขา แม่น้ำ มาตั้งเป็นชื่อบ้านนามเมืองของตน ธรรมชาติในทัศนะของบรรดาชนเผ่าที่ผู้ประพันธ์พยายามนำเสนอจึงมิได้หมายถึงสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่เป็นจริงเท่านั้น หากแต่ยังมีนัยความสำคัญเสมือนเป็นชีวิตและจิตใจของผู้คนชนเผ่า กล่าวคือเป็นทั้งแหล่งให้กำเนิดสรรพชีวิต เป็นแหล่งสร้างสุขทางใจ อันอุดม เป็นต้น

ส่วนวิธีการดำรงชีวิตของบรรดาชนเผ่าภายในวัฒนธรรมชนเผ่าของตน พบว่าภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน ล้วนเป็นวิถีแบบเรียบง่าย เช่น ผู้หญิงก็จะทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือน เย็บปักทักทอผ้า รวมทั้งการทำเกษตรกรรมต่าง ๆ ในขณะที่ภาพเสนออัตลักษณ์ว่าด้วยความเชื่อและพิธีกรรมนั้น พบว่าผู้ประพันธ์ยังนำเสนอว่าชนเผ่ามีความผูกพันและเชื่อในเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเจ็บไข้ได้ป่วย ที่เชื่อว่าเกิดจากอำนาจผีบ้าง เป็นต้น

ส่วนอัตลักษณ์ที่เกิดจากมิตีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ๆ นั้น พบว่าภาพของเหล่าตัวละครชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาร่วมสมัย มีความแตกต่างและเปลี่ยนแปลงไปจากภาพลักษณ์ของชนเผ่าที่ปรากฏเฉพาะในมิตีของวัฒนธรรมชนเผ่าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคืออัตลักษณ์ที่แสดงออกมามักปรากฏในรูปแบบที่สัมพันธ์กับมิตีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองลาว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ การเป็นนักปฏิวัติทางการเมืองที่มีบทบาทหน้าที่เป็นทหารกองพลอน และเป็นฝ่ายสนับสนุนพรรคปฏิวัติในยุคนสงครามอินโดจีน เป็นบุคคลที่มีความสำนึกและจิตใจรักชาติ ต้องการต่อสู้รักษาบ้านเมืองให้ได้รับอิสรภาพเสรี อีกทั้งยังเป็นสมาชิกกลุ่มต่อต้านอาณานิคมที่เข้ามาปกครองครอบงำประเทศ นอกจากภาพลักษณ์ที่เป็นมิตีที่สัมพันธ์กับการเมืองแล้ว พบว่า ตัวละครชนเผ่าที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นมานั้นยังมีภาพของบทบาทที่มีได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองเท่านั้น กล่าวคือ ตัวละครชนเผ่ายังมีฐานะและชนชั้นทางสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์กับสังคมหรือ

ชุมชนภายนอกด้วยเช่นกัน ได้แก่ การเป็นเด็กกำพร้า การเป็นแม่จ้างนางขาย การเป็นผู้ใช้แรงงาน การเป็นผู้มีอิทธิพลที่ทางมิชอบ เช่นการค้าสิ่งเสพติดโดยเฉพาะฝิ่น ซึ่งตัวละครที่แสดงบทบาทเป็นผู้มีอิทธิพลที่ทางมิชอบจะเป็นฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับกลุ่มแนวลาวัณยคติ

อัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาที่มีมิติความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ๆ นั้น ยังพบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ได้มีการสร้างภาพว่าตัวละครชนเผ่าเป็นกลุ่มชนที่ต้องการแสวงหาความรู้ และเป็นสังคมที่ยังขาดการศึกษาตามระบบ เป็นสังคมที่ยังต้องมีการพัฒนาทางเทคโนโลยี ในขณะที่กลุ่มชนเผ่าเป็นบุคคลที่มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น จึงมีภาพของการเป็นผู้ที่รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติด้วยโดยเฉพาะป่าไม้ ส่วนภาพตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จะพบว่าผู้ประพันธ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าตัวละครชนเผ่านั้นได้มีความสัมพันธ์กับมิติทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคมตะวันตก ประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวลุ่ม และการแสดงบทบาททางเพศที่มีความหลากหลายและเลื่อนไหลปรากฏอยู่ด้วยเช่นกัน ดังกรณีการที่มีบรรดาหญิงชนเผ่าที่ได้ก้าวไปสู่การเป็นทหารเพื่อกอบกู้ชาติ การที่หญิงชนเผ่าได้ก้าวเข้าไปสู่เวทีของการขายแรงงาน หรือเข้าสู่ธุรกิจบริการที่เกิดจากสภาพของกลุ่มชนเผ่าที่ได้ไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมหรือกลุ่มชนอื่น ๆ นั่นเอง

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยจำนวน 24 เรื่องที่ปรากฏภาพตัวละครชนเผ่าซึ่งที่ผ่านมาในแวดวงวิชาการวรรณกรรมลาวศึกษานั้นยังไม่ค่อยมีผู้ที่สนใจศึกษามากนัก เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครชนเผ่าในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัยทั้งในมิติของวัฒนธรรมชนเผ่าและความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงใคร่ขออภิปรายผลการ วิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยายลาวในฐานะที่เป็นวรรณกรรมลาวร่วมสมัย

ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันของลาวในลักษณะต่าง ๆ เช่น วิยะดา พรหมจิตต์ (2541) ศึกษาพัฒนาการเรื่องสั้นลาวกับความสัมพันธ์ทางสังคม, อุมารินทร์ ดุลารักษ์ (2550) ศึกษาแม่หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ค.ศ. 1975 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าการศึกษาพัฒนาการและตัวละครแม่หญิงลาวในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยนั้นไม่ครอบคลุมถึงการศึกษาตัวละครชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวมากนัก

ส่วนการศึกษาตัวละครคนเหล่านั้น ที่ผ่านมาผู้ที่ศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยายก็มักจะมุ่งศึกษาเฉพาะวรรณกรรมในสังคมไทยเป็นหลัก ซึ่งยังไม่ค่อยมีการศึกษาวรรณกรรมลาวมากนัก อีกทั้งยังมุ่งเน้นศึกษาในเชิงภาพลักษณ์ (Image) มากกว่าการศึกษาในเชิงอัตลักษณ์ (Identity) ดังเช่น พินอ่ำไพ ทิพยมนตรี (2543) ศึกษาภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย ซึ่งมุ่งศึกษาพัฒนาการภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทยประเภทผจญภัย เป็นต้น ฉะนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงถือได้ว่าเป็น “งานบุกเบิก” ของการศึกษาตัวละครคนเผ่าในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยที่ปรากฏอยู่ในแวดวงการศึกษาในประเทศไทย โดยในการวิจัยครั้งนี้สามารถมองเห็นการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของชนเผ่าผ่านมิติความสัมพันธ์ภายในชนเผ่าและภายนอกชนเผ่าที่เป็นสังคมวัฒนธรรมอื่น ซึ่งอัตลักษณ์ของชนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวนั้นมีความหลากหลายและเลื่อนไหลไม่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีความสัมพันธ์กับมิติการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของลาวเป็นอย่างมาก โดยสามารถจำแนกอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ อัตลักษณ์ทางความเชื่อและศาสนา อัตลักษณ์ทางการเมืองการปกครอง อัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางเพศและชนชั้น

อัตลักษณ์ทางความเชื่อและศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ และความเชื่อเรื่องธรรมชาติ

อัตลักษณ์ทางการเมืองและการปกครอง ได้แก่ การเป็นกลุ่มปฏิวัติ การเป็นทหารสนับสนุนการต่อต้านอาณานิคม การเป็นกลุ่มลาวฮักชาติ

อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีถิ่นอาศัยในพื้นที่ห่างไกล ความเจริญ การมีภาษาและเครื่องแต่งกายเป็นลักษณะเฉพาะตน การมีกลุ่มพี่น้องและเครือญาติที่สัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต

อัตลักษณ์ทางเพศและชนชั้น ได้แก่ การเป็นผู้หญิงชนเผ่า การเป็นผู้ชายชนเผ่า การเป็นกำพร้า การเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม การเป็นผู้ขายแรงงาน การเป็นหญิงบริการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการจัดจำแนกภาพอัตลักษณ์ที่ผู้ประพันธ์พยายามนำเสนอให้ผู้อ่านได้นั้นจะพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครคนเผ่ากับโครงสร้างทางสังคมในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เช่นภาวะของการเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมจึงมีภาพของการเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมปรากฏแทรกอยู่ด้วย โดยเฉพาะการเป็นเด็กกำพร้า การเป็นผู้ขายแรงงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง การต้องทำงานบริการที่ผิดกฎหมาย เช่น การค้าประเวณี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาอัตลักษณ์ตัวละครคนเผ่าที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายลาวร่วมสมัย (ค.ศ. 1975 - 2006) ไม่เพียงแต่จะเป็นการจุลประภาสให้เกิดการศึกษาวรรณกรรมลาวร่วมสมัยในสังคมไทยได้อีกประการหนึ่งแล้ว ยังพบว่าเป็นการนำเอากรอบ

แนวคิดทฤษฎีในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาว่าด้วยเรื่องอัตลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการตีความและมองเรื่องราวของตัวละครในวรรณกรรมให้มีความชัดเจนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้นด้วย

นอกเหนือจากการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยใคร่ขอกล่าวถึงปัญหาที่พบในการทำการวิจัยในครั้งนี้ด้วย กล่าวคือในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมที่นำมาศึกษานั้น พบว่ามีความยุ่งยากและลำบากในการเก็บรวบรวมมาก เนื่องจากยังไม่มีผู้รวบรวมวรรณกรรมลาวไว้เป็นอย่างดีมีระบบ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องค้นหาเอกสารและตัวบท (Text) ที่มีอยู่กระจัดกระจายบ้างก็อยู่ตามร้านขายหนังสือ บ้างก็อยู่ในหอสมุด บ้างก็ไม่มีปรากฏเผยแพร่หากแต่เป็นสมบัติส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ความสนิทสนมและสอบถามกับบุคคลในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลมา ซึ่งก็ใช้เวลานานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าจะนำมาวิเคราะห์ตีความได้ให้ครอบคลุมและลุ่มลึกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่า บรรดาเรื่องสั้นและนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครคนเหล่านั้น ยังขาดนักเขียนที่เป็นชาวชนเผ่า ซึ่งนักประพันธ์ทั้งหมดนั้นล้วนแต่เป็นชาวลาวลุ่มทั้งนั้น แต่ตัวจริงแล้วนักเขียนที่เป็นชนเผ่านั้นก็ปรากฏมีอยู่ในแวดวงการขีดเขียนของสังคมลาวด้วยเช่นกัน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ชัดว่าข้อเด่นของงานวิจัยฉบับนี้อยู่ที่ยังเป็นการ “บุกเบิก” การศึกษาในมิติของตัวละครในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยที่มุ่งเน้นการศึกษาตัวละครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเฉพาะเท่านั้น ซึ่งยังไม่มีผู้สนใจศึกษามากนักในแวดวงการศึกษานในประเทศไทย และในประเทศลาวเองก็ดาม อีกทั้งการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเรื่องอัตลักษณ์กับการศึกษาวรรณกรรมลาวและไทยเองก็ยังไม่มามากนักด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการทดลองประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวมาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวทางวรรณกรรมของลาวนี้ จะนำมาซึ่งความเข้าใจ “โลกทางวรรณกรรม” ในสังคมลาวได้ชัดเจนและมีความแตกต่างจากการศึกษาวรรณกรรมที่มุ่งเน้นการศึกษาตามองค์ประกอบทางวรรณกรรม ซึ่งได้เคยปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานพอสมควร อันจะทำให้เข้าใจกลวิธีการสร้างสรรค์วรรณกรรมร่วมสมัยในบริบทของสังคมลาวที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งในทางความคิดและวัฒนธรรม รวมถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมได้มากยิ่งขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาอัตลักษณ์ตัวละครชนเผ่าในวรรณกรรมลาวร่วมสมัย โดยเน้นกรณีศึกษาเฉพาะข้อมูลประเภทเรื่องสั้นและนวนิยายลาวนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจจึงควรมีการศึกษาการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของตัวละครอื่น ๆ เช่น ผู้หญิง เด็ก คนชรา นักการเมือง เจ้าอาณานิคม คนต่างชาติ หรือศึกษาวิจัยจากวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น กวีนิพนธ์ลาวร่วมสมัย ที่สะท้อน

แก่นเรื่องหรือแนวคิดทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้เข้าใจกลุ่มข้อมูลประเภท
วรรณกรรมร่วมสมัยของลาวให้ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- แกรนท์ อีแวนส์. ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลาง แผ่นดินเอเชียอาคเนย์.
แปลโดยคุณหญิง เฮย์มอนด์. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรีนติ้ง เฮาส์, 2549.
- คลาร์ กริฟฟิธส์. ลาวและกัมพูชา. แปลโดย พวงนิล คำปิงส์. กรุงเทพฯ : หน้าค่างสู่โลกกว้าง,
2544.
- ศรีศิลป์ บุญขจร. นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500). กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- จุฬาพรรษ์ (งามจรี) ผดุงชีวิต. วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว ขอมและลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.
กรุงเทพฯ : ศยาม, 2544.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. ตำนานและพงศาวดารพวน : อุดมการณ์สมานฉันท์ระหว่างเผ่าพันธุ์.
อาศรมวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- ฉลาดชาวย ระมิดานนท์. “ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเขาในประเทศไทย,” ใน เอกสาร
การสนชววิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน้าที่ 8-15. หน้า 349-396.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539.
- _____. แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท”. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2545.
- จินดา เสงสมบุรณ์. ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็กจัดจำหน่าย, 2542.
- ธัญญา สังขพัฒน์านนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี : นาค, 2539.
- _____. วิธีสังคมกับวิถีแห่งปัจเจกบุคคล : มุมมองและน้ำเสียงที่แตกต่างระหว่างเรื่องสั้น
ร่วมสมัยลาว. เอกสารประกอบการสัมมนาวรรณกรรมลาว : ความสัมพันธ์กับวรรณกรรม
ไทย, 2540.
- _____. “โฉมหน้าเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาว,” ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม. กรุงเทพฯ :
นาค, 2538.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ. ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นัทธนัย ประสานมาม. “การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ในนวนิยายเรื่อง เสียงเพริกจากท้องน้ำ
ของประทีปชุมพล,” วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 1(4) : 75 ;
กันยายน-ธันวาคม, 2549.

นรินทร์ พุฒา. วัฒนธรรมทางวัฒนธรรมในแบบเรียนลาว. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

นิยะพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2550.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ. กรุงเทพฯ :

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. “บทบาทของหมาในตำนานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์,”

วารสารอักษรศาสตร์. 35(2) : 213-214 ; กรกฎาคม- ธันวาคม, 2549.

ประคอง นิมนานเหมินทร์. พระพุทธเจ้าในตำนานและนิทานพื้นบ้านไทย-ไท. กรุงเทพฯ :

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

พระยาอนุমানราชชน. วรรณไวทยากร : วรรณคดี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

ภิญโญ เวชโซ. วิเคราะห์เรื่องสั้นของ สุกร บุนนาค. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.

มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ. วิเคราะห์เรื่องสั้นของอิสรา อมันตกุล. วิทยานิพนธ์ ภศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ไมเคิล ลีเฟอร์. พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดยจุฬาร

เอื้อรักสกุล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ :

: ราชบัณฑิตยสถาน, 2545.

———. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ :

ราชบัณฑิตยสถาน, 2524.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

———. หลักช้าง : การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในได้คง. กรุงเทพฯ : วิถีธรรม, 2542.

วิระดา พรหมจิตต์. พัฒนาการเรื่องสั้นลาว : ความสัมพันธ์กับสังคม. วิทยานิพนธ์ อ.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์. วิเคราะห์เรื่องสั้นของ แพร่เยื่อไม้. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.

ศิราพร ฐิตะฐาน. “แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคม,” ใน เอกสารการสอน

ชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วยที่ 1-7. หน้า 1-40. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.

ศิราพร ฐิตะฐาน และคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. นนทบุรี :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). วาทกรรมอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2547.

———. ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2547.

สมโชติ อ๋องสกุล. “แม่,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10. หน้า 5419-5429. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

สมภาพ นาคพันธ์. วิเคราะห์เรื่องสั้นของอิงอร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

สกุลรัตน์ แซ่คำน. วิเคราะห์ลักษณะตัวละครเอกกิตติในนวนิยายแนวจิตวิทยาของโสภาค สุวรรณ. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

สายทิพย์ นุกุลกิจ. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2534.

สุรพงษ์ อัมตะมัย. “ละครที่ไร้บท : ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการบริเวณชายแดนภาคใต้,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 25(2) : 72 ; เมษายน-มิถุนายน, 2549.

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. 13 คนเผ่าในลาวตอนใต้ : วิถีชีวิตและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่าในแขวงเซกอง สปป.ลาว, 2544.

สุวรรณก้า ภาพมีไชย. ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดแผนกศึกษาประจำกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว). วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, 2546.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อิงอร สุพันธุ์วนิช. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อุมารินทร์ คูลารักษ์. แม่หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ค.ศ. 1975. วิทยานิพนธ์ ปรัช. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

ໄກສອນ ພິມວິຫານ. ນິພົນເລືອກເພີ່ນ 2 ກ່ຽວກັບການສ້າງເສດຖະກິດໃນສະໄຫມຂ້າມ
ຜ່ານກ້າວ ຂຶ້ນສັງຄົມນິຍົມ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງຊາດ, 1987.

———. ມະຕິຂອງຄະນະບໍລິຫານງານສູນກາງພັກກ່ຽວກັບວຽກງານເຜົ່າຊົນໃນໄລຍະໃຫມ່.
1992.

ກົມຊົນເຜົ່າ. ບັນດາເຜົ່າໃນ ສ ປ ປ ລາວ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມມັນທາຕຸລາດ, 2005.

ຄຳເລື່ອນ ສຸລາວັນ ແລະຄະນະ. ປະເພນີການປິ່ນປົວຂອງເຜົ່າກະຕູ. ວຽງຈັນ :
ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 1995.

ຄັດທະພອນ. ຊົງກວ້ານວາກົວຜູ້ບໍ່ຍອມຈຳນົນ. ໂຮມເລື່ອງສັ້ນຮັບຕ້ອນວັນສ້າງຕັ້ງກອງທັບ
ປະຊາຊົນລາວ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມສຶກສາ, 1999.

ຄຳແດງ ກົມມະດຳ ແລະຄຳແພງ ທິບມຸນຕີ. ທ່ອງທ່ຽວບັນດາເຜົ່າຢູ່ລາວ. ວຽງຈັນ :
ສະຖາບັນເຜົ່າພັນ ວິທະຍາຄະນະກຳມະການວິທະຍາສາດສັງຄົມ, 1992.

ຈັນທິ ເດືອນສະຫວັນ. ເສັ້ນທາງແທ້ຊີວິດ ເຫລັ້ມ 1. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມນະຄອນ
ຫລວງວຽງຈັນ, 2002.

———. ຄ້າງຄົນທີ່ປ່າເລິກ : ລາງວັນຊີໂຣເລື່ອງສັ້ນປະຈຳປີ 2542. ວຽງຈັນ :
ໂຮງພິມນະຄອນ ຫລວງວຽງຈັນ, 1999.

———. ນາງກາຍິງ : ລາງວັນຊີໂຣເລື່ອງສັ້ນປະຈຳປີ 2542. ວຽງຈັນ :
ໂຮງພິມນະຄອນຫລວງ ວຽງຈັນ, 1999.

———. ຊະຕາກຳຮ້ອຍເອກຫນ່ວຍ : ໂຮມເລື່ອງສັ້ນຮັກນີ້ຊົ່ວນິລັນດອນ. ວຽງຈັນ :
ໂຮງພິມນະຄອນ ຫລວງວຽງຈັນ, 2002.

———. ໄປຢູ່ນຳທ່ານຕູ້. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 2004.

ສີວຽງແຂກ ກອນນິວົງ. ວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 2005.

ສຸເນດ ໂພທິສານ ແລະທານູໄຊ ພູມມະຈັນ. ປະຫວັດສາດລາວ(ດຶກດຳບັນ-ປັດຈຸບັນ) ກະຊວງ
ຖະແຫລງຂ່າວແລະວັດທະນະທຳ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 2000.

ສ. ພວງດອກຊ້ອນ. ຜ່າຮົ່ວມໍລະນະ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມສຶກສາ, 1999.

ສ. ບຸບຜານຸວົງ. ລູກສາວຂອງພັກ ເຫລັ້ມ 1. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງຊາດ, 1982.

———. ກອງພັນທີສອງ ເຫລັ້ມ 1. ພິມເທື່ອທີ 4. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງຊາດ, 1980.

ແສງພູໄຊ ອິນທະວິຄຳ. ຜົນສີຂຽວແລະລົມທນາວ. ວາລະສານວັນນະສິນ :

ສຳນັກພິມວັນນະສິນ ພິດະພາ, 1987.

ສຸຂີ ນໍລະສິນ. ຈາເຢະ : ໂຮມເລື່ອງສັ້ນດອກຕິດທມາບານ. ວຽງຈັນ : ພິມຈຳຫນ່າຍ
ສປ ປ ປ ລາວ, 2004.

- ສຸກສະຫວ່າງ ສີມານະ. ການຄອງຊັບຂອງເຜົ່າຂະມຸ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 1997.
- ສໍສອນພິດ ພານຸວົງ ແລະອ່ຽນແບຮດ. ບັນດາເຜົ່າດັງເດີມແຂວງເຊກອງ. ແນວລາວສ້າງຊາດ
ແຂວງເຊກອງ, 2007.
- ສິລາ ວິລະວົງ. ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ. ວຽງຈັນ : ເຄເວດການພິມ, 2000.
- ໄຊສົມບູນ. ດອກຄາຍຈອມພູເຂົາ ວາລະສານວັນນະສິນ. ເມສາ : ສຳນັກພິມວັນນະສິນ,
1990.
- ຊາຍເຊໂປນ. ລາວຮຸ່ງ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມສຶກສາ, 1999.
- ຊິງລໍ ໄມລໍແລະລິເຊັງ ຈີໄຊ. ຕົວລະຄອນໃນນິທານພື້ນເມືອງເຜົ່າມົ້ງ. ພາກວິຊາພາສາລາວ-
ວັນນະຄະດີ : ໂຄງການຈົບຊັ້ນພາສາລາວ ວັນນະຄະດີ ມະຫາວິທະຍາໄລ
ແຫ່ງຊາດລາວ, 2004.
- ດວງໄຊ ຫລວງພະສີ. ໄມບະເລຍ. ພິມຄັ້ງທີ 3. ວຽງຈັນ : ດວງມາການພິມ, 2007.
- . ສາມອ້າຍນ້ອງ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມຈຳຫນ່າຍປຶ້ມແຫ່ງລັດ, 1995.
- ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ ແລະຄະນະ. ວັດຈະນານຸກົມປະກອບພາບ. ວຽງຈັນ : ຈຳປາການພິມ,
2005.
- ໄຕຄຳ ຄຸ່ມວິໄຊ. ຮູບພາບຕົວລະຄອນແມ່ຍິງລາວຜ່ານບາງບົດປະພັນວັນນະຄະດີ
ສະໄຫມໃຫມ່. ໂຄງການຈົບຊັ້ນພາສາລາວ ວັນນະຄະດີ ມະຫາວິທະຍາໄລ
ແຫ່ງຊາດລາວ, 2002.
- ທອງດີ ວົງດອນແຄ. ສິລະປະການພັນລະນາດ້ານແນວຄິດຈິດຕະສາດຂອງຕົວລະຄອນໃນປຶ້ມ
ເລື່ອງສັ້ນຍື່ມນັ້ນແລະແພງແມ່ຂອງອຸທິນ ບຸນຍາວົງ. ໂຄງການຈົບຊັ້ນພາສາລາວ
ວັນນະຄະດີ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ, 2004.
- ປົວແກ້ວ ຈະເລີນລັງສີ. ການປະຕິວັດລາວ ແລະວັນນະຄະດີປະຕິວັດລາວ. ວຽງຈັນ :
ພິມເທື່ອທີ 2. ສຳນັກພິມແລະຈຳຫນ່າຍປຶ້ມແຫ່ງ ສ ປ ປ ລາວ, 1993.
- ບໍ່ແສງຄຳ ວົງດາລາ ແລະຄະນະ. ວັນນະຄະດີລາວ. ກະຊວງສຶກສາ ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າ
ວິທະຍາ ສາດສັງຄົມ, 1987.
- ບຸນເສີນ ແສງມະນີ. ປະເພນີແລະຊີວິດ. ວຽງຈັນ : ສື່ສະຫວາດການພິມ, 2005.
- . ແສງສະຫວ່າງຈາກພູດອຍ. ວຽງຈັນ : ສື່ສະຫວາດ ການພິມ, 2005.
- ບໍ່ປາກົດຜູ້ແຕ່ງ. ຊີວິດກອາຫລອນຂອງສະຫາຍເນັ້ງຢ່າທາວ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງຊາດ,
1982.

ບຸນໄຊຊິງ ເນັ່ງຊາຢູ. ຮູບພາບຕົວລະຄອນມົ້ງໃນວັນນະຄະດີລາວໃນສະໄຫມປັດຈຸບັນ.

ໂຄງການ ຈົບຊັ້ນພາສາລາວ ວັນນະຄະດີ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ, 2001.

ປາກກາແດງ. ຄູອາສາສະຫມັກ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 1984.

ມະຫາສິລາ ວິລະວົງ. ປະຫວັດສາດລາວແຕ່ບູຮານເຖິງປີ ຄ.ສ 1946. ວຽງຈັນ :

ໂຮງພິມແຫ່ງລັດ, 2001.

ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ. ຕາຍຢ່າງມີກຽດ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມແຫ່ງຊາດ, 1982.

———. ວັນນະຄະດີປັດຈຸບັນ : ກຳເນີດແລະທ່າອ່ຽງ. ເອກະສານປະກອບການສຳມະນາ
ວັນນະຄະດີລາວ : ຄວາມສຳພັນກັບວັນນະກຳໄທ, 1997.

Chazée, Laurent. The Peoples Of Laos Rural and Ethnic- Diversities. Bangkok : White
Lotus, 2002.

Gay, Patrick. Tresor Du Laos. Vientiane : Imprime a Singapour Par Saik Wah Press
Pte Ltd, 1997.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เรื่องขออนุญาต

เรื่องย่อนวนิยาย

1. ศ. บุษผานวง. ลูกสาวของพรรค. เล่ม 1. เวียงจันทน์ : ส ป ป.ลาว, 1982.

บ้านผาแดงเป็นบ้านของชนเผ่าม้งอาศัยอยู่ในชนบทของแขวงสะหวันนะเขต หลังจากประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1975 พรรคและรัฐมีนโยบายพัฒนาบ้านเมืองให้ดีขึ้น ฉะนั้นบ้านผาแดงซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการแต่งตั้งให้พนักงานของพรรคเข้าไปประจำอยู่ บ้านดังกล่าวด้วย ในจำนวนนั้นมีนางพิมพ์พา ซึ่งนางได้เรียนจบจากโรงเรียนครูแล้ว นางได้สมัครใจมาสอนอยู่บ้านผาแดงพร้อมกับเพื่อนอีกสองคน คือ ท้าวป้านรับผิดชอบงานปรับปรุงอำนาจ การปกครองและท้าวอาเพ็งช่วยปรับปรุงทางการทหารประจำหมู่บ้าน การทำงานของพวกเขามีความยุ่งยากมาก เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ซึ่งมีหลายครั้งพวกเขาถูกชาวบ้านต่อต้าน และหวังทำร้าย ด้วยความอดทนความพยายามและความดีของพวกเขา จึงสามารถทำให้ชาวบ้านเข้าใจและร่วมมือเป็นอย่างดี จนทำให้บ้านผาแดงกลายเป็นบ้านแบบอย่างของแขวงสะหวันนะเขต ในที่สุด

2. ศ. บุษผานวง. กองพันที่สอง. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. เวียงจันทน์ : ส.ป.ป. ลาว, 1980.

ท้าวคำหมั้น เผ่าม้ง ซึ่งเป็นนักรบ กองพันที่สองของฝ่ายประเทศลาวได้เข้าไปจำอยู่ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ตามสัญญาที่ได้ตกลงกันระหว่าง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแนวลาวยุติวัติ และฝ่ายเวียงจันทน์กองพันที่ 2 ถูกวงล้อมของฝ่ายอเมริกาและก็ได้เจรจกันระหว่าง 2 ฝ่าย แต่ไม่ได้ผล กองพันที่ 2 จึงได้ใช้ยุทธวิธีเพื่อผ่าวงล้อมออกไปหาเขตปลดปล่อยของแนวลาวยุติวัติ จากนั้น กองพันที่ 2 ก็ได้สู้รบในสนามรบอย่างองอาจกล้าหาญ

3. จันทิ เดือนสะหวัน. เส้นทางแห่งชีวิต. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. เวียงจันทน์ : นครหลวงเวียงจันทน์, 2002.

ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวิตของเด็กกำพร้าผู้หนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบล่าเมืองขึ้น ชีวิตของเขาทุกข์ยากลำบากและถูกกดขี่ข่มเหงจากพวกศักดินา เด็กกำพร้าต้องทนทุกข์ทรมานจากอุปสรรคนานาประการ ในที่สุดก็ไปพบชีวิตใหม่เป็นชีวิตแห่งอิสรภาพโดยมีกระแสแห่งการปฏิวัติ เพื่อลบล้างอำนาจที่ไม่ยุติธรรม และต้องการปลดปล่อยสังคมลาวให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก นอกเหนือจากนี้ยังสื่อให้เห็นน้ำใจเด็ดเดี่ยวและเสียสละของกองทัพและประชาชนชาวลาว ที่มีต่อประเทศชาติ

4. ดาวเหนือ. พายุชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. เวียงจันทน์ : ขั้วหลวง, 1979.

นักเขียนได้กล่าวถึง ชีวิตของเด็กชายกำเ้งที่เกิดในครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่เป็นหนี้ จนชั้นที่มั่งมีร่ำรวยแต่ไม่สามารถหาเงินได้ ฉะนั้นได้ส่งลูกชายไปรับใช้อยู่ในครอบครัวที่มั่งมี ดังกล่าว นั้นซึ่งเป็นครอบครัวเผ่าม้ง และมีอิทธิพลอยู่ในหมู่บ้านนั้น ทุก ๆ วันเด็กชายต้องได้ ทำงานอย่างหนักหน่วง แต่อาหารการกินไม่เพียงพอ ยิ่งไปกว่านั้น ยังถูกทุบตีทรมาร และคิดว่า ร้ายสาหัสพิศอย่าง เป็นระยะเวลาสามปี เขาจึงได้กลับบ้าน เพราะขาของเขาหัก เพราะถูกปืน ของเจ้านาย ในเวลาที่ไปล่าเนื้อด้วยกัน แต่เนื่องด้วยสภาพครอบครัวของกำเ้งยากจนแม่ก็ได้ เสียชีวิตไปยังเหลือเพียงพ่อและน้องสาว ฉะนั้น กำเ้งจึงได้ตัดสินใจไปหาการปฏิวัติ และกลายเป็นพนักงานปฏิวัติ

5. ดวงไซ หลวงพระสี. โมบะเลีย. พิมพ์ครั้งที่ 3. เวียงจันทน์ : ดวงนาการพิมพ์, 2007.

โมบะเลียกำเนิดในครอบครัวชาวเผ่าม้งที่ทุกขียากครอบครัวหนึ่งอยู่ลี้ภัยแห่ง แขวงเชียงขวาง อายุของนางประมาณสิบสามปี นางต้องตื่นแต่เช้าทุกวันถึงแม้ว่าอากาศหนาวเพียงใด ก็ตามเพราะนางต้องตื่นไปตักน้ำ และทำงานทุกอย่างอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดีกว่า แม้ว่านางจะ ทำงานอย่างหนักหน่วงแต่ก็ยังถูกค่าสารพัด เรื่องนี้ได้กำเนิดเกิดขึ้นในปี 1969 พวกมันได้ปฏิบัติ คำบัญชาสามเกลี้ยง ฆ่าเกลี้ยง ทำลายเกลี้ยง และเผาเกลี้ยง เขตนี้เป็นเขตของพวกทหารวางปาว ซึ่งเป็นคนม้งและเป็นทหารฝ่ายอเมริกา มีหลายครั้งที่โมบะเลียถูกพวกนายทหารข่มขู่และหวังจะ ข่มขืน นางอยู่ด้วยความหวาดกลัว แต่เพราะจิตใจอันแข็งแกร่งของโมบะเลีย นางได้เคลื่อนไหว เป็นสายลับให้แก่ฝ่ายแนวลาอิสระ นางพร้อมด้วยลุงไซเกอได้เกลี้ยกล่อมเจ้านาย และพลทหาร ของฝ่ายวางปาวไปสู่การปฏิวัติเป็นจำนวนมากในนั้นก็มีพ่อของนาง โมบะเลียได้จับปืนสู้รบกับ พวกภูฏานจนได้รับชัยชนะอย่างสง่างามและทำให้พ่อแม่และโมบะเลียได้พบกันอย่างมีความสุข

6. ดวงไซ หลวงพระสี. สามยายน้อง. สำนักพิมพ์จำหน่ายปิ่นแห่งรัฐ, 1995.

ผู้เขียนได้เล่าถึงสามพี่น้องร่วมสาบานกัน ซึ่งมีลาวลุ่ม ลาวสูงและลาวเทิง เช่น เชียงอ่อน ไมคำ และดงขาว ซึ่งได้ร่วมกันต่อสู้ นอกนั้นยังกล่าวถึงยาแข่งและไมพัวชายหนุ่มหญิง สาวชนเผ่าม้งพวกเขาได้รับการปลุกฝังจากการปฏิวัติทำให้เขาทั้งสองมีความขยันหมั่นเพียร และห้าวหาญในการใช้แรงงานที่เข้มแข็งในการต่อสู้ พวกเขาทั้งสองมีความรักทามกลางสงคราม ภูฏานของจักรพรรดิคำด้าว แต่เขามีอุดมคติเดียวกัน คือ ต้องการสร้างครอบครัวด้วยกัน ในหนทางการปฏิวัติเพื่อสืบต่อการปฏิวัติต่อไป ถึงการต่อสู้จะยุ่งยากลำบากเพียงใดก็ตามแต่พวกเขา ก็ได้ฟันฝ่าเพื่ออนาคตอันสว่างไสวของประเทศชาติ

เรื่องสั้น

1. คัดทะพอน. “ขงกวานบาท้วผู้ไม่ยอมจำนน,” เรื่องสั้นค่านับรับเดือนวันก่อตั้งกองทัพประชาชนปฏิวัติลาว 20 มกราคม 1949 – 20 มกราคม 1999. โรงพิมพ์ศึกษา, 1999

ขงกวานบาท้วมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และถูกจับตัวไปสอบสวนมีข้อหาว่าเป็นสายลับให้ แก่แนวลาอิสระ และก็มีข้อต่อรองว่าถ้าไม่ยอมเข้าคุกให้เอาลูกชายไปเป็นทหาร ให้แก่ฝ่ายราชอาณาจักรลาว ด้วยความสงสารพ่อลูกชายจึงได้ไปเป็นทหารเพื่อปลดปล่อยพ่อออกจากคุก เมื่อได้เป็นทหาร แล้วท้าวบวพร้อมด้วยเพื่อน ได้สืบเอาความลับของกองทหารไปรายงานให้แก่แนวลาอิสระแล้วหลบหนีเข้าป่า เมื่อลูกชายหายตัวเขาก็ได้จับพ่อไปสืบเอาความลับอีก ถึงจะถูกทูปตีทรมานเพียงใดก็ตามเขาไม่ยอมไขความลับอย่างเด็ดขาด เพราะไม่มีหลักฐานจึงถูกปล่อยตัวออกมา จากนั้น ขงกวานได้นำพาประชาชนในบ้านร่วมแรงต่อต้านกับพวกฝ่ายขวาร่วมกับแนวลาอิสระจนได้รับชัยชนะ

2. จันที เดือนสะหวัน. “นางกาอิง,” รางวัลซีไรต์เรื่องสั้นประจำปี พ.ศ.2542. เวียงจันทน์ : นครหลวงเวียงจันทน์, 1999

นางกาอิงเกิดอยู่ในครอบครัวชาวม้งที่ยากจนอยู่ในชนบทแห่งหนึ่งของแขวงเชียงขวาง นางถูกส่งไปอยู่กับหมอจู่เป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในบ้านดังกล่าวเพราะว่าพ่อของนางเป็นหนี้ยาฝิ่นหมอจู่แต่ไม่มีฝิ่นใช้จึงเอาลูกสาวให้ จากนั้นพ่อแม่ของนางได้เสียชีวิต นางกาอิงถูกหมอจู่ทูปตีทรมานอย่างหนักในขณะที่นางกาอิงมีอายุเพียงเก้าขวบเท่านั้น แต่ละวันไม่ได้กินข้าวนางจัดเซพเนจรไปตามหมู่บ้านเพื่อขอทานกิน เสื้อผ้าขาดวัน ร่างกายหม่นหมองชาวบ้านไม่มีใครดูแลเพราะกลัวหมอจู่จะทำร้ายเขา จากนั้นไม่นานนางได้รับการช่วยเหลือจากทหารของแนวลาอิสระ และนางถูกส่งไปเรียนอยู่เขตปลดปล่อยจนเรียนจบวิทยาลัยครู และเตรียมตัวไปสอนอยู่ที่แขวงเชียงขวางที่เป็นบ้านเกิดของนาง

3. จันที เดือนสะหวัน. “ชะตากรรมของร้อยเอกหมอปี,” รวมเรื่องสั้นรักชั่วนิรันดร์. นครหลวงเวียงจันทน์, 2002.

ร้อยเอกหมอปีเป็นทหารของฝ่ายอเมริกา เป็นเวลาหลายปีหมอปีเห็นการฆ่าคนลาวของพวกอเมริกา หมอปีจึงเอาปืนจู่โจมอเมริกาแล้วถูกเขาจับไปขังคุก หลังจากออกคุกหมอปีได้กลับมาบ้านเกิดเมืองนอนของคน แต่นิจจาเมื่อไปถึงบ้านของคนความหวังที่จะได้พบลูกเมียสุดที่รักต้องพังทลาย เพราะเมียได้เสียชีวิตไปเกือบปีแล้ว เนื่องจากลูกตายในท้อง หมอปีร้องไห้ หลายวันต่อมาเขาก็หายตัวไปอย่างไม่มีร่องรอย

4. จันทิ เดือนสะหวัน. ไปอยู่กับท่านผู้. เวียงจันทน์ : วรรณศิลป์, 2004.

ท้าวผู้เป็นนายทหารเผ่าม้งผู้เก่งกล้ามีไหวพริบในการต่อสู้กับศัตรู เมื่อพูดถึงชีวิตของนายและพลทหารเผ่าม้งของแนวถาวรรักษาดิ ที่ดำรงชีวิตอยู่ตามป่าตามดงเพื่อดักทำร้ายศัตรูด้วยความยุ่งยากลำบาก ทากัด ขุนกิน ถูกศัตรูดักสกัดจนทำให้เพื่อนนักรบด้วยกันเสียสละชีวิต ชาวบ้านเผ่าม้งแถบนั้นมีความเชื่อเรื่องเจ้าฟ้า เพราะมีคนไม่หวังดีจำนวนหนึ่งได้สร้างเรื่องเจ้าฟ้าขึ้นมาว่า เจ้าฟ้าจะมาเกิดและประทานทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ชาวบ้านทำให้เขาเชื่อไม่ทำมาหากิน คนตายก็ไม่ฝังเพื่อรอเจ้าฟ้าเอาน้ำทิพย์มารดให้ฟื้นคืนชีพ ในขณะนั้นท้าวผู้ได้เข้ามาแก้ไขปัญหานี้ ชาวบ้านจึงรู้ว่าคนถูกหลอก ท้าวผู้สามารถแก้ไขปัญหานี้ทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน ฉะนั้นท่านจึงได้รับความรักและนับถือจากทุกคน

5. จันทิ เดือนสะหวัน. “ค้างคืนในป่าลึก,” รางวัลซีไรต์เรื่องสั้นประจำปี พ.ศ. 2542. เวียงจันทน์ : นครหลวงเวียงจันทน์, 1999.

นางหมายใจหัวหน้าสมาคมผู้หญิงได้รับคำสั่งจากสำนักงานแขวงเวียงจันทน์ เพื่อไปก่อตั้งสมาคมผู้หญิงลาวรักษาดิในเขตน่านห้วยหวาย(บ้านป่า)จากสำนักแขวงไปบ้านดังกล่าวต้องใช้เวลาหนึ่งวัน สำนักแขวงได้แต่งตั้งให้ท้าวเย็บเจอเป็นเพื่อนร่วมเดินทางและทั้งป้องกันนางหมายใจ เย็บเจอเป็นคนชนเผ่าม้ง เขาเป็นกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่ยังเด็กเย็บเจอเป็นทหารป้องกันสำนักแขวง ในขณะที่เดินทางนั้นฝนได้ตกลงมาอย่างหนักทำให้พวกเขาจำต้องหยุดพัก หลังจากฝนหยุดตกพวกเขาไม่สามารถเดินทางต่อไปได้อีกเพราะมีน้ำห้วยใหญ่อุดูข้างหน้า ฉะนั้นทั้งสองคนได้ค้างคืนอยู่ในป่าแห่งนั้น เช้าวันต่อมาพวกเขาได้เดินทางออกไปจนถึงจุดที่หมาย นับแต่วันนั้นเป็นต้นมาทั้งสองได้เป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน จากนั้นไม่นานเย็บเจอได้รับหน้าที่เข้าร่วมสนามรบที่นครหลวงเวียงจันทน์ ก่อนไปเขาได้ขอพบนางหมายใจเป็นครั้งแรก วันนั้นพวกเขามีโอกาสไขความในใจสู่กันฟัง สองเดือนกว่าผ่านไปนางหมายใจได้รับข่าวเย็บเจอเสียสละชีวิตในสนามรบ

6. สุชี นอละสิน. “จาเยะ,” รวมเรื่องสั้นดอกคดหมาบาน. เวียงจันทน์ : วรรณศิลป์, 2004.

จาเยะเกิดในครอบครัวเผ่าก้อที่บ้านดอนแขวงเมืองหลวงพระบางและเป็นชายคนเดียวที่มีโอกาสไปเรียนวิทยาลัยครูที่แขวงหลวงพระบางเป็นระยะเวลาสามปี หลังจากเรียนจบจาเยะได้กลับ มาสอนที่บ้านของครอบครัวจาเยะ ได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าสำนักงานการศึกษาเมือง จาเยะได้แต่งงานกับนางเกียลและทั้งสองก็ให้กำเนิดลูกเป็นแฝดชาย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สร้างความเศร้าสลดใจแก่ผู้เป็นแม่ นางร้องไห้เพราะว่าความเชื่อของชนเผ่าที่ว่าผู้ใดเกิดลูกเป็นแฝดหรืออวัยวะไม่ครบสามสิบสอง เขา พูดว่า นั่นเป็นผิต้องไล่ครอบครัวนั้นออกจากหมู่บ้านและฆ่าเด็กแฝดเรณดังกล่าว นั้น ด้วยเหตุนี้เกียลได้ชวนจาเยะฆ่าลูกหนึ่งคนในเวลากลางคืนที่ยังไม่มีใครรู้ว่าเขาทั้งสอง

เกิดถูกแฝด แต่จนยะย็นยันว่าจะเลี้ยงลูกนี้ไม่ใช่ลูกผีแต่เป็นลูกของเรา เมื่อรุ่งเช้าชาวบ้านเอาอาวุธมา และหมอผีมาปราบจาเยะได้ไล่ชาวบ้านไม่ให้ใครมาใกล้ จนลูกของเขาอายุหกเดือนลูกชายทั้งสอง กำลังน่ารักน่าเอ็นดูและชาว บ้านก็ไม่มีใครเป็นอะไรเมื่อเป็นดั่งนั้นพ่อแม่ทั้งสองก็ยอมรับและทำพิธี บายศรีสู่ขวัญให้แก่หลาน ชายทั้งสอง

7. ส. พวงดอกซ้อน. “ผ่ารู้วาระ,” เรื่องสั้นคำนำรับต้อนรับวันก่อตั้งกองทัพประชาชน ปฏิวัติลาว 20 มกราคม 1949 - 20 มกราคม 1999. โรงพิมพ์ศึกษา, 1999.

ถ้ากลางเป็นคนเผ่ากระเหรี่ยงซึ่งได้รับหน้าที่จากผู้บัญชาการให้นำพานักรบที่บาดเจ็บอยู่ สนามรบเพื่อเดินทางไปรักษาอยู่แนวหลัง หนทางที่จะไปมีความเสี่ยงต่ออันตรายมากเพราะเป็น เขตที่มีศัตรูเคลื่อนไหวและไม่ทราบว่าจะเวลาใดจะมีการโจมตี เมื่อเดินทางไปได้ระยะหนึ่งก็ถูกพวก ทหารอเมริกันเอาระเบิดมาทิ้งใส่อย่างหนักหน่วง แต่ขบวนของกำกวงได้เข้าหลบอยู่ในถ้ำ เสียระเบิดสิ้นสุดลงก็พบพวกทหารราบมาปิดล้อมถ้ำดังกล่าวพวกเขาทั้งขบวนระเบิดเข้าใส่และเผา พริกแห้งเข้าไปในถ้ำทำให้ทุกคนมีอาการอึดอัดร้อนโรยแรงกำกวงได้นำปากกลุ่มผ่าวงปิดล้อมออกไป นุกกับพวกเขา ในที่สุดก็สามารถตีเอาชนะพวกเขา

8. แสงฟูไซ อินทะวีคำ. “ผืนสีเขียวและลมหนาว,” วารสารวรรณศิลป์. พฤษภา, 1997.

กะเลอเป็นสาวชาวเผ่าละเวนนางเป็นสาวที่มีอายุมากกว่าสาวคนอื่นในหมู่บ้านทุกคนพูด เยาะเย้ยนางแต่นางก็ไม่หวั่นไหวเพราะนางมีแฟนอยู่แล้ว คนรักของนางไปเป็นทหารได้สามปีแล้วแต่ ยังไม่เห็นกลับมา แต่นางก็ยังตั้งหน้าทำงานองคกรชาวหมู่บ้านอย่างขยันขันแข็ง ในบ้านมีหนุ่มชื่อ ว่า สุกัน ซึ่งเป็นพนักงานป่าไม้ประจำหมู่บ้านได้มีการติดต่อกับนางกะเลอและได้แต่งงานกันตามฮี ตคลองประเพณี ทั้งสองให้สัญญาต่อกันและกันว่าจะสร้างครอบครัวและจะทำมาหากินด้วยกัน ให้กลายเป็นครอบครัวที่มีความสุข

9. ไชสมบุญ. คอกถายจอมภูเขา. วารสารวรรณศิลป์. เมษา, 1990.

นางโมย่าเป็นชนเผ่าม้งได้รับหน้าที่ไปเป็นครูสอนอยู่บ้านน้ำจัน ซึ่งเป็นบ้านเผ่าม้ง เหมือนกันเมื่อนางไปถึงก็บอกจุดประสงค์กับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็มีความภาคภูมิใจ เพราะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านรอคอยมานานแล้วชาวบ้านจึงได้ร่วมกันสร้างโรงเรียนขึ้น และนางก็สอน ด้วยความภาคภูมิใจ แต่สิ่งเหล่านั้นได้คว่นหายจากนางไป นักเรียนเหลือเพียง 5 คน นางได้ขึ้น เรือนนั้นลงเรือนนี้แต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากพ่อแม่เหล่านั้นเลย แต่ละวันนางร้องไห้มีหลายครั้ง นางอยากกลับไปหาพ่อแม่แต่คิด เห็นผู้ที่อยากเรียนก็ต้องทำให้นางอยู่ นางเปลี่ยนการสอน มาเป็นตอนเย็นจุดตะเกียงน้ำมันหมู ตอนกลางวันไปทำไร่ทำสวนกับชาวบ้านนับวันได้รับความรัก ความสงสารและนับถือเพิ่มมากขึ้น วันต่อมาก็มีนักเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่มีบุคคลจำนวนหนึ่ง ที่ปองร้ายและได้เผาโรงเรียน แต่ต่อมาก็สามารถเอาชนะบุคคลเหล่านั้นได้

10. ช่มโพทง. “ถิ่นคอย,” วารสารวรรณศิลป์. เมษายน, 1988.

นางเกิดในครอบครัวเผ่าม้งที่ทุข่ยาก นางได้ออกจากบ้านมารับใช้ในบ้านของ ผู้ร่ำรวยอีกบ้านหนึ่ง นางทำงานอย่างหนักหน่วงแต่ก็ถูกเมียของเจียจั่วทุบตีทำร้ายตำราพัด พร้อมนั้นนางยังถูกหมอเจียจั่วจะทำร้ายแต่มีคนมาพบเห็นก่อน นางก็เลยกลับบ้านหาพี่ไมเอือ และเล่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับนางที่บ้านของเจียจั่ว เช้าของวันต่อมาไมเอือได้ชวนน้องหนี ในระหว่างทางไมเอือได้เป็นไข้และเสียชีวิตในวันต่อมา ลีจำต้องเดินทางต่อไปคนเดียว เพราะความเมื่อยล้าทำให้ล้มหมดสติไป ตื่นขึ้นมาก็ปรากฏว่านางได้รับความช่วยเหลือจากแนวลาว อีสระ นางได้สั้กค้อยของลำเลียง ต่อมานางก็ได้มีโอกาไปเรียนต่อที่ประเทศเวียดนาม

11. ชายเซโปน. “ลาวฮ่ง,” เรื่องสั้นค่านับรื้อถอนวันก่อตั้งกองทัพประชาชนปฏิวัติลาว 20 มกราคม 1949 - 20 มกราคม 1999. โรงพิมพ์ศึกษา, 1999.

โป๊ยเป็นชาวบ้านลาวฮ่งมีอาชีพทำไร่โป๊ยต้องตื่นแต่เช้าทุกๆ วันหลังจากที่โป๊ย ทำอาหารให้ลูกและสามี เพราะว่าสามีโป๊ยถูกฝรั่งเศสทุบตีในเวลาไปเป็นคนงานให้แก่พวกฝรั่งเศส จนได้รับบาดเจ็บอย่างหนัก เมื่อกลับมาบ้านเหลือเพียงหนึ่งห่มกระดูก ฉะนั้นจึงทำงานอะไรไม่ได้ งานทุกอย่างตกเป็นภาระของโป๊ย ในวันต่อมาโป๊ยได้พบกับทหารอีสระและได้รับความช่วยเหลือ ทำให้อาการป่วยของสามี ได้รับการรักษาจนอาการดีขึ้น

12. บุนเสน แสงมะณี. “ชีวิตและความตาย,” รวมเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนประจำปี2005. เวียงจันทน์ : สีสะหวาดการพิมพ์, 2005.

เรื่องได้กล่าวถึงนางแพงพัน พายหลังจากเรียนจบวิทยาลัยครูปากเซได้รับหน้าที่ ไปสอนอยู่เมืองสะหมัวแขวงสาละวัน เขตบ้านสะไลซึ่งเป็นบ้านของเผ่าฮาลัก (สอนชั้นประถม) นักเรียนของนางทุกคนมีความหวังเพื่ออนาคตของตนเองเช่น อะลีซึ่งเป็นนักเรียนชายคนหนึ่ง ที่อยากเรียนวิชาวิศวกรรมโยธาเพราะอยากมีทางปูยางไปบ้าน หรือการกสิกรรมเพื่อไม่ให้พ่อแม่ ประชาชนต่างป่าทำไร่ เพราะสงสารนก แต่ความหวังของนักเรียนคนนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเขาได้เสียชีวิตไปในขณะที่เขาซุดหลุมปลูกต้นมะพร้าวอยู่หลังโรงเรียนซึ่งได้ซุดถูกระเบิด ที่ยังไม่แตกสมัยสงคราม เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้อำนวยการและครูแพงพันมีความโศกเศร้า เสียใจเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ถึงครูแพงพันหมดกำหนดสอนอยู่โรงเรียนดังกล่าวแล้ว แต่นางก็ขออาสาสมัครสอนอยู่โรงเรียนนี้ต่อไป

13. บุนทะนอง ชมไซหม. “ละครน้ำเน่า,” รวมเรื่องสั้นสร้างสรรค์สังคม คนขายคน. โรงพิมพ์หนุ่มลาว, 2002.

ผู้เขียนได้กล่าวถึงเรื่องของเด็กหญิงของเผ่า บรูคะตางชื่อว่า โหมะ ที่กำเนิดอยู่ใน ครอบครัวที่ยากจนอยู่ในหมู่บ้านชนชนบท ภาคใต้ของลาว พวกเขาไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปาใช้ ชาวบ้านมีอาชีพทำไร่ทำสวน ทั้งหมู่บ้านมีโทรทัศน์ เพียงสามเครื่อง ในตอนเย็นของแต่ละวัน

หนุ่มสาวผ่านรูกระดาง ได้คู่ละครและ ฟังวิทยุไทย ซึ่งพวกเขาได้คู่ละครเรื่องหนึ่ง คนใช้เป็นคนอีสาน ทุกวัน เจ้านายดูคำว่าร้าย แต่สุดท้ายเขาได้แต่งงานกับลูกชายของเจ้าของบ้านอย่างมีความสุข เด็กสาวในบ้านดังกล่าวยังมีความ หวังอยากไปทำงานอยู่ที่ประเทศไทย ไม่นานความหวังก็กลายเป็นความจริง เมื่อมีนายหน้ามาติดต่อ เขาคนไปทำงานที่เมืองไทย เมื่อไปถึงโหมะพร้อมด้วยเพื่อนอีกหนึ่งคน ได้ไปรับใช้อยู่ในครอบครัวหนึ่ง ซึ่งรับราชการ สิ่งที่พวกเขาได้รับวันแรกก็คือ คำดูคำว่าร้าย ทำงานอยู่ที่นั่นได้เดือนกว่า แต่ไม่ได้เงินเดือน เขาบอกว่า ต้องทำงานให้คุ้มค่างับเงินที่ได้จ่ายให้นายหน้า พวกนางจึงรู้ว่าตนถูกขาย เขาหาหนทางหลบหนี และตำรวจได้ช่วยเหลือและส่งกลับประเทศ

14. บุนเสน แสงมะณี. “ประเพณีและชีวิต,” รวมเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนประจำปี2005. เวียงจันทน์ : สีสหวรรณการพิมพ์, 2005.

กล่าวถึงครอบครัวชนเผ่าม้งครอบครัวหนึ่งที่อาศัยอยู่ในชนบท มีอาชีพทำไร่ ซึ่งมีลูกชาย 2 คน ผู้เป็นที่ซื่อสัตย์ขยันขันแข็งแล้วมีลูก 2 คน และมีลูกเป็นน้องเขาเป็นนักเรียนมัธยม เขามีความหวังว่าเมื่อเรียนจบมัธยมปลายแล้วเขาจะไปเรียนการทหาร แต่มีเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้นกับครอบครัวของลือ นั่นก็คือผู้เป็นที่ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ไปเพราะว่าเป็นไข้ทรพิษ เพราะการเชื้อมีคนมาขโมยไปโรงพยาบาลตั้งแต่แรก ฉะนั้นเมื่อไปถึงโรงพยาบาลก็เข้าเกินไป ไม่สามารถรักษาได้ เมื่อพี่ชายเสียชีวิตไปพ่อและแม่อยากให้ลือแต่งงานกับพี่สะใภ้เพื่อไม่ให้เสียสายเลือดของผู้เป็นที่และไม่มีคนทำไร่ พ่อแม่ก็แก่แล้วแต่ลือ ปฏิเสธความตั้งใจของพ่อเพราะลือยังจะไปเรียนต่อเพื่ออนาคตอันสว่างไสว พี่สะใภ้ก็เห็นดีกับน้องลือ อีกอย่างหนึ่งลือก็มีคนรักแล้วในที่สุดลือก็ได้ไปเรียนวิชาการทหารตามประสงค์ของเขา

15. บุนเสน แสงมะณี. “แสงสว่างจากภูคดอย,” รวมเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนประจำปี2005. เวียงจันทน์ : สีสหวรรณการพิมพ์, 2005.

ครอบครัวลือเป็นชนเผ่าม้ง ลือนมีอาชีพเป็นครูสอนอยู่โรงเรียนประถมของบ้านผาบ่อง ซึ่งเป็นบ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ในขณะที่นั้นมีการอิสระได้ผ่านมาและนายทหารคนหนึ่งได้มอบเด็กชื่อ บุนหันให้ลือเลี้ยงและบอกว่าให้เลี้ยงเด็กคนนี้ไว้ด้วย เขาเป็นลูกกำพร้า พ่อแม่ได้ถูกถูกระเบิดของอเมริกาตายหมดแล้ว เมื่อใดประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยแล้ว เราจะมารับเขา เขา ลือได้ให้เด็กคนนั้นเรียนจนจบประถมแล้วเรียนต่อมัธยมและก็ได้ไปเรียนอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยที่ประเทศเวียดนาม แล้วกลับ มาเยี่ยมครอบครัวพ่อลือ อายุของพ่อมากแล้ว เป็นครูถึง 40 ปีแล้ว แต่เขาไม่ยอมเกษียณอายุราชการเพราะอาชีพครู ซึ่งเป็นอาชีพที่สูงจรด ในเวลาที่ทั้งสองพบกัน พวกเขามีความภาคภูมิใจมาก ซึ่งตรงกับวันครูแห่งชาติ วันที่ 7 ตุลาคม แต่เขาไม่เคยได้รับดอกไม้ครั้งนี้เป็นครั้งแรก เขาดีใจมาก และ ปฏิญาณตนว่าจะเป็นครูสอนจนวันตาย

16. ปากกาแดง. “ครูอาสาสมัคร,” ชุมนุมนักเขียนหนุ่มชุดตรวจสอบ. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 1984.

กล่าวถึงครูอาสาสมัครผู้หนึ่งที่สมัครไปสอนอยู่บ้านสะกิดเมืองบาเจียง ซึ่งเป็นบ้านเผ่าอาล็กเป็นบ้านอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสวนกาแฟ เมื่อครูไปถึงวันแรกชาวบ้านก็ถูกขมาสนทนา เพราะบ้านนี้เป็นบ้านที่ชาวบ้านไม่รู้หนังสือสักคน ไม่เคยเรียนหนังสือสักครั้งเพราะเคยมีคนมาสอนครั้งหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้ทำอะไรก็ถูกชาวบ้านจับไล่หนีก่อน แต่ครูอาสาสมัครคนนี้ก็พยายามเข้าไปพูดคุยและทำสวนกาแฟช่วย พ่อเฒ่าจะโรง ซึ่งเป็นคนที่มีอิทธิพลในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนมากเชื่อฟังเขา ผ่านการพูดคุยกับพ่อเฒ่าจะโรง หนึ่งวันทำให้พ่อเฒ่าชวนครูมาพักอยู่เรือนเดียวกันและชักชวนลูกสาวจะเรอเรียนหนังสือ เรียนสามเดือนก็อ่านได้เขียนเป็น พ่อก็แปลกแล้วก็ชวนพ่อเรียนได้เดือนหนึ่งและก็สามารถอ่านออก เขียนได้ ก็ชักชวนชาวบ้านมาเรียนอยู่เรือนของพ่อจะโรง นักเรียนเพิ่มมากขึ้นก็ได้สร้างโรงเรียน ในที่สุดหมู่บ้านนี้ก็สามารถประกาศลบล้างความไม่รู้หนังสือได้

17. ไม่ปรากฏผู้แต่ง. ชีวิตกองหลอนของสหายน่งยาทาว. เสียงก้องของ ทีวีประชาชนปฏิบัติ. สำนักพิมพ์จำหน่าย ส.ป.ป. ลาว, 1982.

น่งยาเป็นผู้หนึ่งของขบวนการกองหลอนเมืองปากแซงแขวงสะหวันนะเขต สหายน่งยาหวีบริบฉลาดคล่องแคล่ว มีความบากบั่นขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ต่อประเทศชาติอย่างไม่มีขอบเขต มีความเป็นห่วงเป็นใยต่อหน้าที่การงานอยู่เสมอเป็นเวลาอันยาวนานที่เขาได้ดำเนินการต่อสู้อันสุดแสนลำบากเขาจึงกลายเป็นผู้แบกภาระหน้าที่อันหนักหน่วงที่สุด แต่เขาก็ไม่ได้อ่อนเพลียเสียกำลังใจแต่ประการใดเขาได้ตั้งหน้าปฏิบัติภาระหน้าที่อันสำคัญนี้เปรียบเสมือนชีวิตของเขา ความทุรกันดารและความลำบากยากเข็นที่เขาเคยประสบมาก่อนนั้นได้กลายเป็นทุนอันประเสริฐสำหรับชีวิตกองหลอนของเขาที่ได้อุทิศผลงานให้แก่การปฏิบัติ นับวันยังเพิ่มขึ้นและสง่างาม

18. อุทิน บุนขาว. “ดาบอย่างมีเกียรติ,” เสียงก้องทีวีประชาชนปฏิบัติ. ส.ป.ป. ลาว, 1986.

เรื่องได้กล่าวถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง หมู่บ้านแห่งนี้รวมมีหลายชนเผ่าที่อาศัยอยู่ด้วยกัน แต่พวกเขาก็มีความสามัคคีเป็นเอกภาพกันด้านกับพวกศัตรูผู้รุกราน เพราะว่ามีผู้นำของหมู่บ้านนั่นก็คือสหายน่งยาของ เขาเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีรักเอ็นดูคนอื่นเหมือนกับพี่น้องลูกหลานของตนเองเสียสละทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของคนอื่น และเด็ดเดี่ยวไม่ยอมต่อศัตรูอย่างเด็ดขาด สหายน่งยาได้กลายเป็นจตุรรวมของชนเผ่าและก็เป็นที่ยรักของคนทั้งหลาย ศัตรูของสหายน่งยาก็คือศัตรูของชนเผ่าทั้งมวลวันหนึ่งขณะที่น่งยาทำงานอยู่ในไร่พร้อมทั้งทหาร พนักงาน และประชาชน ศัตรูซึ่งหวังเอาชีวิตของน่งยาของมานานแล้วได้ยิงปืนใส่กลุ่มคนเหล่านั้น น่งยาได้หาหนทางช่วยคนเหล่านั้น

จึงได้หลบ ไปทางอื่น เพื่อหลอกให้ศัตรูยิงปืนมาทางตนเอง จุดประสงค์ให้ทุกคนรอดจากความตาย
เสียงปืนเจียบลงเห็นเย็บของสิ้นใจด้วยความเวทนา การเสียชีวิตของเข็ชของเป็นการเสียสละนับว่า
คุ้มค่าและไม่มีใครจะลืมวีรกรรมของสหายลงได้

ภาคผนวก ข

ชื่อและบทบาทของตัวละครในเรื่องฮั่นและนวนิยายลาวร่วมสมัย

ชื่อและบทบาทของตัวละครในเรื่องสั้นและนวนิยายอาวร่วมสมัย

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อตัวละคร	อาชีพ
1	นวนิยาย กองพันที่สอง	1. คำหมั่น 2. พ่อเฒ่าลอบบี 3. แม่มุขวา 4. นางป้า 5. ท้าวคู่	ทหารกองพันที่สอง ชาวไร่ ชาวไร่ ชาวไร่ ทหารกองพันที่สอง
2.	พายุชีวิต	1. พ่อเฒ่าจางวาง	เจ้ากกเจ้าเหล่า
3.	โมบะเลีย	1. โมบะเลีย 2. อุงไซเกอ 3. ท้าวคู่ 4. ยงชา 5. วาญปาว 6. นางเบ้า 7. นางขวา 8. เน่งจื้อ	คนรับใช้ ทหารแนวลาวัรักษาดิ สายลับ ทหารฝ่ายอเมริกา นายทหารฝ่ายอเมริกา เมียน้อย แม่เหือน ทหารฝ่ายอเมริกา
4.	ลูกสาวของพรรค	1. ลำพิ่ง 2. นางป้าเรียง 3. นางไผ่ 4. อาพิ่ง 5. พ่อคำตวง	นายบ้าน ชาวหนุ่มบ้าน ชาวหนุ่มบ้าน ทหารแนวลาวัรักษาดิ ชาวนา
5.	สามอ้ายน้อง	1. นางไมพัว 2. ดงขาว 3. ไมคำ 4. วาขง 5. ยางเซง 6. จงจื้อ	ชาวไร่ ทหารฝ่ายลาวรักษาดิ ทหารฝ่ายลาวรักษาดิ ชาวไร่ ชาวไร่ ชาวไร่

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อตัวละคร	อาชีพ
6.	เส้นทางแห่งชีวิต	1. เพี้ยตง 2. จงยี่ 3. เลาชั่ว 4. เจีย	เจ้ากกเจ้าเหล่า ลูกชายเพี้ยตง แม่เอือน แม่เอือน
7.	เรื่องสั้น ครั้งคืนที่ป่าเล็ก	1. เขียวเจอ	ทหารฝ่ายแนวลาจักรชาติ
8.	จาเยะ	1. จาเยะ 2. เกียลล	ครู แม่เอือน
9.	ชีวิตกองหลอนของสะหายเน่งย่าทาว	1. เน่งย่าทาว	กองหลอน
10.	ชงกวันบาแก้วผู้บ่ยอมจำนน	1. ชงกวันบาแก้ว 2. ท้าวบัว	นายบ้าน ทหารฝ่ายอเมริกา
11.	ชะตากรรมร้อยเอกหนอปี	1. หนอปี	ทหารฝ่ายอเมริกา
12.	ชีวิตและความตาย	1. อะลี	นักเรียน
13.	ดอกกายจอมภูเข	1. ไมย่ำ 2. แม่เฒ่าเขียบี่ 3. เบรียซ่า 4. บ่าลี	ครู ชาวไร่ พนักงาน นักเรียน
14.	ดาอย่างมีเกียรติ	1. เขียวซอง	นักปฎิวัติ
15.	นางกาอิง	1. นางกาอิง	เด็กกำพร้า
16.	ไปอยู่นันทันธุ์	1. นันทันธุ์ 2. บ่าคิว 3. เล่าจู่ 4. เขียวซ่า	นายทหารแนวลาจักรชาติ สายลับ ทหารแนวลาจักรชาติ ทหารแนวลาจักรชาติ
17.	ประเพณีและชีวิต	1. ลีจู่ 2. เขียว 3. ลีซง 4. ลีปาว 5. ลีเฮอ	นักเรียน นักเรียน ชาวไร่ ชาวไร่ ชาวไร่

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อตัวละคร	อาชีพ
18.	ผีนีลเขียวและลมหนาว	1. นางกะเลอ	ชาวหมู่บ้าน
19.	ผ่าร่วมอตะนะ	1. คำกาบ	ทหารแนวลาารักชาติ
20.	ลาวสู่่ง	1. เอื้อยโป๊ย	ชาวไร่
21.	ละครน้ำเน่า	1. นางโหมะ	เด็กหญิง
22.	ถิ่นคอบ	1. นางไมเฮอ 2. นางลี	คนรับใช้ คนรับใช้
23.	แสงสว่างจากภูคอบ	1. ลีจู	ครู
24.	ครูอาสาสมัคร	1. จะเฮอ 2. จะโรค	ชาวสวน ชาวสวน

ภาคผนวก ค
ประวัติและผลงานของผู้แต่ง

ประวัติและผลงานของผู้แต่ง

1. จันทิ เดือนสะหวัน

จันทิ เดือนสะหวัน เกิดวันที่ 6 ตุลาคม 1940 ที่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งที่เมืองคำแขวงเชียงขวางในครอบครัวยากจน เมื่ออายุ 5 ขวบ พ่อของเขาดูถูกทหารฝรั่งเศสจับไปใส่คุกที่เมืองหนองแรด ในข้อกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายลาวอิสระ ในฤดูฝนปี 1945 เนื่องจากไม่มีที่พึ่งพาอาศัยแม่และจันทิ จึงได้ออกจากบ้านไปทุกแห่งทุกหนเพื่อหาที่อยู่อาศัย และได้ไปหยุดอยู่บ้านของชนเผ่าม้งระหว่างชายแดนลาว-เวียดนาม จากสภาพแวดล้อมของสังคมและชีวิตที่อับจนของสองแม่ลูกในที่สุดแม่ก็เสียชีวิตที่กระท่อมร้าง เพราะความอดอยากและเจ็บป่วย จันทิได้กลายเป็นคนกำพร้า จันทิต้องทำหน้าที่แทนแม่อยู่ในเรือนของพระยาพิชัยคง

ปี 1951 จันทิ ได้หนีออกจากเรือนพิชัยคง แล้วไปหากองทหารลาวอิสระ จากนั้นจันทิถูกส่งไปที่ศูนย์กลางแนวลาวอิสระและได้เรียนหนังสือพร้อมทั้งได้รับการอบรมแนวคิดปฏิวัติ หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษา จันทิ เดือนสะหวัน ได้เริ่มทำงานเป็นเสมียนให้ผู้นำของฝ่ายแนวลาวยุติธรรม เช่น เจ้าสุก วงศ์ก พุมิ วงวิจิต เจ้าสุพานวง ไกสอน พมวิหาน เป็นต้น

ปี 1961-1962 ถูกส่งไปเรียนหนังสือพิมพ์ปฏิวัติที่ฮานอย ประเทศเวียดนาม ภายหลังเรียนจบก็ได้ประจำการอยู่สถานีวิทยุกระจายเสียงฝ่ายประเทศลาว และเป็นหัวหน้าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ลาวยุติธรรม

ตลอดระยะสงครามการต่อต้านพวกล่าอาณานิคมอเมริกา จันทิได้กลายเป็นนักหนังสือพิมพ์ของทุกสนามรบที่สำคัญ ก่อนก้าวเข้าสู่เส้นทางทหาร จันทิ เดือนสะหวัน เป็นนักอ่านนักค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีลาวและวรรณคดีสากลเป็นจำนวนมากกว่าหนึ่งร้อยเรื่อง โดยเฉพาะบรรณานวณนิยายของรัสเซีย จีน ฝรั่งเศส เวียดนาม เป็นต้น

จันทิ เดือนสะหวัน มีผลงานการเขียนออกสู่สายตาของมหาชน ดังเช่น นวนิยายเรื่อง “เส้นทางแห่งชีวิต” รวบรวมเรื่องสั้น “ชะตาชีวิต” “รักชั่วฉันทันตร” “รางวัลชีไรซ์เรื่องสั้นประจำปี พ.ศ. 2542” “ไปอยู่หน้าท่านคู้” ปัจจุบันจันทิ เดือนสะหวัน รับผิดชอบตำแหน่งเป็นประธานสมาคมนักประพันธ์ลาว และเป็นนักเขียนชีไรซ์เรื่องสั้น “ค้างคืนที่ป่าลึก” ในปี ค.ศ. 1999

2. ส. บุนผานวง

ส. บุนผานวง ยังยืนยันปากคำว่า “ชายเซโปน” มีชื่อจริงว่า สุวันทอน บุนผานวง เกิดวันที่ 13 เมษายน 1925 ที่บ้านเซโปน เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต

สุวันทอน เข้าโรงเรียนตั้งแต่อายุ 6 ปี และได้โยกย้ายไปเรียนอยู่ที่เวียงจันทน์กับญาติจนจบชั้นประถมในปี 1937 ที่เวียงจันทน์ แล้วจึงกลับไปหาครอบครัวที่สะหวันนะเขต เนื่องจากสภาพสังคมมีความยุ่งยากพ่อแม่จึงได้ส่งสุวันทอนไปเรียนต่อที่เมืองเว้ ประเทศเวียดนาม

จนถึงปี 1944 สภาพอยู่ที่เวียตนามสับสนเพราะสงครามโลกครั้งที่ 2 สุวันทอนได้หยุดเรียนกลับมาประเทศ และได้ไปเรียนเป็นครู 1 ปี จากนั้นก็ไปสอนหนังสือที่สะพานมะเข้

1945 สุวันทอน ได้เข้าร่วมขบวนการปฏิวัติที่เซโปน เพื่อทำการตีและปลดปล่อยเอาเมืองพินและเมืองแก้งคัน ในขณะนั้นสุวันทอนได้เขียนเรื่องสั้น “นักรบนิรนาม” “ทางร่วมสาย”

1948 สุวันทอน เป็นนักหนังสือพิมพ์ “สามรรคศิธรรม” ได้ไม่นานก็กลับไปภาคใต้ และได้ส่งบทกวีเข้าประกวดก็ได้รับรางวัลที่ 1 หลังจากนั้น สุวันทอนได้ถูกส่งไปประจำอยู่สำนักหนังสือพิมพ์อิสระ ซึ่งได้เขียนข่าว บทบันทึก กวี จำนวนมากมายออกในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ

1955 สุวันทอนถูกส่งไปเป็นโฆษกภาษาลาวอยู่วิทยุกระจายเสียงเวียตนาม ทั้งเรียบเรียงและเขียนข่าวออกอากาศ

ภายหลังเหตุการณ์ วันที่ 9 สิงหาคม 1960 สุวันทอนได้รับหน้าที่จากศูนย์กลางไปทำงานอยู่วิทยุเป็นกลางที่เชียงขวาง ทั้งเขียนและเรียบเรียงข่าวมากที่สด

1975 เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “เสียงประชาชน” และปี 1979 สุวันทอนเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวารสาร “วรรณศิลป์”

1990 เป็นต้นมา สุวันทอนถูกเลือกตั้งเป็นประธานคณะสร้างตั้งสมาคมนักประพันธ์ลาว ทั้งเป็นประธานสมาคมนักประพันธ์ลาวคนแรก สุวันทอน บุปผานวง เสียชีวิตวันที่ 6 ธันวาคม 2003

สุวันทอน บุปผานวง เป็นนักประพันธ์ที่มีผลงานอย่างมากมายทั้งกวี เรื่องสั้น และนวนิยาย เช่น นวนิยาย “หวานคืนหลัง” “สองเอื้อยน้อง” “กองพันที่สอง” “ลูกสาวของพรรค” “สองฝากฝั่ง” นอกนี้แล้วยังมีหนังสือรวมเรื่องสั้น “ประเทศชาติของพวกเรา” และหนังสือกวี “พื้นเมืองลาว” นอกจากนี้แล้ว สุวันทอน บุปผานวง มีเรื่องสั้นและกวีที่ตีพิมพ์ออกในหน้าหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ อย่างมากมาย สุวันทอน บุปผานวง เป็นนักเขียนอาวุโส และมีชื่อเสียงของลาวอีกคนหนึ่ง และเป็นนักเขียนซีไรต์ นวนิยายเรื่อง “สองเอื้อยน้อง” ในปี 2000 ผลงานของสุวันทอน ถูกแปลเป็นภาษาเวียตนาม ภาษาเขมร ภาษารัสเซีย เป็นต้น

3. แสงพูไซ อินทะวีคำ

แสงพูไซ อินทะวีคำ เกิดเมื่อปี 1967 ที่บ้านโพนขาม เมืองคำ แขวงเชียงขวาง จบการศึกษา ปริญญาตรี ด้านการเกษตรกรรมเมื่อปี 1987 ที่ลาว

1987 -1993 ทำงานที่ศูนย์ล้าหวดและแบ่งเขตคินกสิกรรม

1993 -1996 นักข่าวเศรษฐกิจ วิทยุภาคใต้ลาว

1996-1999 บรรณาธิการสถานีโทรทัศน์แขวงจำปาสัก

1999-2000 ทำงานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมชุมชน

2000 -2003 คณะบรรณาธิการวารสารวรรณศิลป์และป็นนักเขียนประจำวารสาร
ดังกล่าว

2003 ถึงปัจจุบัน เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน
เป็นประธานสมาคมดังกล่าว และมีผลงานการเขียน ดังนี้

2003 กวีร่วมเล่นกับนักเขียนหลายคน “คมกวี” จัดพิมพ์โดยวรรณศิลป์

2003 บทความเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัย จัดพิมพ์โดยวรรณศิลป์

2004 รวมเรื่องสั้น “วิญญาณสะอื้น” ร่วมกับนักเขียนหลายคน จัดพิมพ์โดย
สมาคมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน

2004 รวมเรื่องสั้น “ฝันเห็นอดีต” ร่วมกับนักเขียนหลายคนจัดพิมพ์โดยสมาคมส่งเสริม
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน

มาถึงปัจจุบันนี้ม้งานเขียนไว้แล้วประมาณ 60 เรื่อง

4. สุชี นอละสิน

สุชี นอละสิน เกิดที่ บ้านเวินไซ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ในวันที่ 7 มิถุนายน
1946

ปี 1968-69 ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนการช่างปากปาก จากนั้นได้เข้าเรียนที่ศูนย์ฝึกอบรม
การ บิน เมื่อจบก็ได้เข้าทำงานที่บริษัทการบินลาว เริ่มเข้าสู่วงการเขียนในต้นทศวรรษ ที่ 70
เขียนกวีสะท้อนสังคม ตั้งแต่เริ่มเขียนจนถึงปัจจุบันมีผลงานเรื่องสั้นประมาณ 50 เรื่องและบทกวี
มากกว่า 100 บท มีหนังสือรวมเล่ม คือ รวมเรื่องสั้น “ดอกคดหมานาน” และรวมกวี “ลี้จจะกวี”

5. คาวเหนือ

คาวเหนือ มีชื่อจริงว่า เทียบ วงปะกาย อยู่ที่บ้านไซสะหว่าง เมืองไซธานี นครหลวง
เวียงจันทน์

1961 เข้าร่วมขบวนการต่อสู้ปลดปล่อยชาติ1968ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ 1971
เป็นนักเขียนประจำวิทยุกระจายเสียงกองทัพปลดปล่อยประชาชนลาว 1974 เขียนหนังสือเรื่อง
“พายุชีวิต”

1975 เขียนหนังสือเรื่อง “จำวนเมือง” 1976 สอนโรงเรียนชาวนนครหลวงเวียงจันทน์

1978 เขียนหนังสือเรื่อง “พิศอดีต” 1985 เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แรงงาน
และเขียนหนังสือเรื่อง“เขไซชีวิต” 1986 เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มิตรภาพ

1988 ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ 1991 เกษียณราชการ และเป็นบรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ธุรกิจ-สังคม

เทียบ วงปะกาย เป็นนักเขียน ชิโรสนวนิยายเรื่อง “ พายุชีวิต” ในปี 2003
เทียบ วงปะกาย เสียชีวิตเมื่อเดือน สิงหาคม 2008

6. ไชสมบุญ

ไชสมบุญ เกิดในปี 1959 ที่บ้านน้ำจืด เมืองหมอก แขวงเชียงขวาง เริ่มเขียนมาตั้งแต่ยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา ในเวลาอายุ 13 ปี ที่เขาเขียนบทบันทึก และเขียนเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัวให้เพื่อน ๆ อ่าน หลังจากเรียนจบมัธยมปลาย ในปี 1980 เขาได้จากบ้านเกิดไปศึกษาวิชาแพทย์ชั้นสูงอยู่ที่ ส. ป. โมงโกรี ปัจจุบันได้กลับมาเป็นทันตหมอก อยู่โรงพยาบาล แขวงเชียงขวาง

ไชสมบุญ ได้เขียนเรื่องสั้นตีพิมพ์ออกสู่สายตาของมวลชนตามหน้าหนังสือพิมพ์ และวารสารวรรณศิลป์ และได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดเรื่องสั้น คือ เรื่อง “ควันทมิ้อและขาดเหงื่อ” ในปี 1985

7. ดวงไข หลวงพะสี

ดวงไข หลวงพะสี เกิดวันพุธที่ 5 กรกฎาคม 1944 ที่บ้านทาดหลวง นครหลวงเวียงจันทน์ ดวงไขเริ่มเขียนในปี 1960 จึงถือว่าเขาเป็นนักเขียนอาวุโสคนหนึ่ง ดวงไขมีชีวิตโศกโชน อยู่กับสงคราม และความตาย ทั้งเคยตายมาแล้ว 54 ชั่วโมงอยู่สนามรบ

1990 ดวงไข หันปลายปากกาจากบทพู่มาทางลีลาเนื้อหาประเภทบทชีวิตและความรัก เป็นส่วนมาก เช่น เรื่อง “หลวงพะบางที่รัก” “น้ำของสีขาว” “หนุ่มลาวสาวเวียดนาม” เป็นต้น

ดวงไข ทำงานทุกอย่าง แต่มาเอาดีทางการเขียน ผลงานเกือบทุกบทที่เขาประพันธ์ขึ้นมา มีส่วนหนึ่งที่เป็นชีวิตของเขาที่สอดแทรกเข้าไปในเรื่อง นับตั้งแต่เริ่มเขียนในปี 1960-2008 ดวงไข หลวงพะสี ได้มีผลงานและพิมพ์หนังสือออกเผยแผ่ถึง 85 เล่ม จุดพิเศษของดวงไข คือเป็นผู้มีความสามารถเขียนวรรณกรรมได้เกือบทุกประเภท ดังเช่น หนังสือประเภทประวัติศาสตร์ ประวัติผู้นำ คอผู้กู้ชาติ ความรู้รอบตัว นวนิยายความรัก การ์ตูน เป็นต้น

8. บุญเสน แสงมะณี มีถิ่นกำเนิดอยู่เมืองปากซัน แขวงบริคำชัย จบการศึกษามัธยมปลายจบมหาวิทยาลัยครูเวียงจันทน์ จบมหาวิทยาลัยนานาชาติจากนครหลวงมอสโก อดีตสหภาพโซเวียต สาขาภาษาและพิธีการต่างประเทศ ปัจจุบันสังกัดอยู่กระทรวงศึกษาธิการ

บุญเสน แสงมะณี เป็นคนชอบอ่าน ชอบเขียนเรื่องสั้น เรื่องยาว ละคร สารคดี นิทาน และบทบันทึกเหตุการณ์ บุญเสน แสงมะณี มีผลงานการเขียนเรื่องสั้นเป็นร้อย ๆ เรื่อง บรรดาเรื่องดังกล่าวถูกตีพิมพ์ลงในวารสารวรรณศิลป์ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเช่น “กลับคืนสู่บ้านแม่” ได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดเรื่องสั้นในปี 1980 เรื่อง “คนคือคน” ได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดเรื่องสั้นในปี 1994 เป็นต้น

นอกจากนั้นยังได้พิมพ์ออกเป็นเล่ม เช่น “ขี้มบ่ยอมเป็นอดีต” “แผ่นดินแม่” “คืนนี้มีเพียงสายฝน” “สายน้ำที่บ่ไหลกลับ” “นิทานเกิดขึ้นที่แผ่นดินรัสเซีย” “สมุดบันทึกสี่ฟ้า” “วันที่รอคอย” “ใบไม้ใบสุดท้าย” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนิทานสำหรับเด็ก และละครวิทยุ เช่น

เรื่อง “ย้ายชัอย่างใด” นุนเสน แสงมะณี ได้รับรางวัลสินไซ อันดับที่ 1 เรื่องสั้น “ประเพณีและชีวิต” ในปี 2004 และเป็นนักเขียนซีไรต์เรื่องสั้น “ประเพณีและชีวิต” ในปี 2005 .

9. นุนทะนอง ชมไชฝน

นุนทะนอง ชมไชฝน เกิดวันพฤหัสบดีที่ 6 สิงหาคม 1953 ที่บ้านหาดทรายชุม เมืองโขง แขวงจำปาสัก ปี 1957 จากภาคใต้ขึ้นมาอยู่เวียงจันทน์ ตามการโยกย้ายหน้าที่ของพ่อ ปี 1960-1965 เรียนชั้นประถมที่โรงเรียนประถมบริบูรณ์โพธิ์ไช ปี 1966-1971 เรียนวิทยาลัย เวียงจันทน์ สอบเอาใบประกาศนียบัตรชั้นมัธยมต้นได้ทั้ง 2 ใบ (ของลาวและของฝรั่งเศส) ปี 1972 สอบชิงทุนการศึกษาของรัฐบาลได้ทั้งสองสถาบันคือ แผน ก. ภาษาอังกฤษ และสถาบัน กฎหมายและการปกครอง (ตัดสินใจเลือกอาชีพทนายความ)

ปี 1973 เริ่มมีบทความออกตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน และวารสารต่าง ๆ ของสถาบัน (หลังจากจบปลาตปากกาอยู่เป็นเวลา 3 ปี เริ่มต้นด้วยการเขียนภาพล้อเลียนแล้วเป็น บทความ เรื่องสั้นและนวนิยาย) 1974 หนังสือ “ด้านสว่างของความมืด” (รวมเรื่องสั้นและ บทความ) ถูกจัดพิมพ์จำหน่าย

1975 สมาคมนักธรรมศาสตร์ศึกษา แต่งตั้งเป็นหัวหน้าบรรณาธิการวารสาร “สนธศ” ได้จัดพิมพ์จำหน่ายหนังสือ “เพื่อการปฏิวัติของประชาชนไทยและอีสานที่ถูกกดขี่ขูดรีด” หลังจากขายอยู่หลายเดือน หนังสือถูกสั่งห้ามขาย

1976 สถาบันกฎหมายและการปกครองอุกขุบ นักศึกษาทั้งหมดต้องได้เรียนการเมือง ก่อนไปศึกษาต่อ หรือโยกย้ายออกมาทำงาน นุนทะนองได้เลือกอาชีพนักเขียน เข้าสังกัดอยู่ กรมพิมพ์จำหน่ายหนังสือ (กระทรวงแถลงข่าว)

1977 การแปลเรื่อง “เหล็กที่ซบแล้วคือแวนนีแหละ” เป็นงานใหญ่สำหรับปีนี้ และปีต่อไป ในปี 1978 นามปากกาสหายไฟ ถือกำเนิดผลงานเรื่องสั้นมากมายปรากฏตามหน้า หนังสือพิมพ์รายวันวารสารต่าง ๆ นุนทะนอง ชมไชฝน เป็นบรรณาธิการวารสารวรรณศิลป์ เป็นผู้ก่อตั้งสโมสรนักเขียนหนุ่มที่แขวงสะหวันนะเขต

นุนทะนอง มีผลงานอย่างมากมาย หนังสือรวมเรื่องสั้นของหลายนักเขียน “แรงใจ” “เพื่อเจ้า” และก่อตั้งวงดนตรี “คนหนุ่ม” ออกเทปชุด “หนุ่มสาว” 1987 และ “คารม” 1988 และปี 1989 หนังสือ “ถนนล้านช้าง” “ข้างถนน” ออกมาสู่สายตามวลชน

1990 หนังสือนวนิยายเรื่อง “ออกทาง” และร่วมก่อตั้งสมาคมนักประพันธ์ลาว โดยได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากรรมการฝ่ายพิมพ์จำหน่ายและโฆษณา

1991- ปัจจุบัน เป็นนักเขียน นักกวี นักแต่งเพลง และนักหนังสือพิมพ์ ที่มีผลงานออกมาสม่ำเสมอ ผลงานถูกแปลเป็นภาษาไทย ดังเช่นรวมเรื่องสั้น “ควายโดยสาร” เป็นต้น

10. ปากกาแดง

“เขาขอรูทศิวิธและมันสมองที่เขาอยู่เพื่อการเขียน” เขาตั้งใจที่จะทำให้ปากกาที่เขาถืออยู่ในมือเป็น “ปากกาแดง” ปากกาที่คมกล้าของการปฏิวัติ ปากกาแดง มีชื่อจริงว่า บุนทอน ชินนะจัก เรื่องของเขาออกสู่สายตาคนหาชนในตอนที่เขาเรียนอยู่ปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัย สร้างครูเวียงจันทน์เขาเรียนด้านภาษาและวรรณคดี ถึงชีวิตการเขียนของเขาจะเริ่มด้วยอายุ 30 ปี แต่เขาก็หนุ่ม...

ปากกาแดงมีผลงานการเขียนพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และวารสารวรรณศิลป์ อย่างต่อเนื่องทั้งกวี เรื่องสั้นและนวนิยาย เช่น รวมเล่มกับนักเขียนหลายคน “ฮัม... ที่บ่ยอมเป็นอดีต” และนวนิยายเรื่อง “อินาง” เป็นต้น

11. ฮัมโพทอง

ฮัมโพทอง มีชื่อจริงว่า โพไซ จันทะวงศา เกิดวันที่ 4 เดือน พฤษภาคม 1958 ที่บ้านแสนชุม เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ เรียนจบโรงเรียนสร้างครูชั้นกลางเลข 4 สาย วิทยาศาสตร์ ที่เวียงจันทน์

เริ่มต้นเขียนหนังสือ ตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา ชอบเขียนเพลง ขับร้องท่อนสั้น เรื่องสั้น กวี เป็นต้น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ้วยหนุ่มชนเผ่า ปัจจุบันเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์อบรม ร่วมพัฒนา กรมคุ้มครองการศึกษาภาคเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธานเด็กอาสาทั่วประเทศ และเป็นสมาชิกสมาคมนักประพันธ์ลาว

ฮัมโพทอง มีแรงจูงใจในการเขียนเพราะว่าเขาทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก ้วยหนุ่มชนชน เห็นว่า เด็ก ้วยหนุ่ม ผู้หญิงที่อยู่ห่างไกลความเจริญยังด้อยโอกาสในการพัฒนา จึงอยากเชิญชวนทุกคนช่วยกันพัฒนาโดยเฉพาะเขตภูคอย ที่ผ่านมามีเคยส่งเรื่องเข้าประกวด และได้รับรางวัลหลายเรื่อง แต่ไม่ได้พิมพ์เป็นเล่ม เพียงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และวารสารวรรณศิลป์

12. อุทิน บุนยาวง

อุทิน บุนยาวง เกิดเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1942 ที่บ้านนาเทา เมืองแก่นท้าว แขวงไชยบุรี อุทินบุนยาวงเป็นลูกชายคนโต มีพี่น้อง 7 คน อุทิน เป็นกำพร้าพ่อตั้งแต่อายุ 16 ปี เมื่อเรียนจบมัธยมปลาย ของวิทยาลัยเวียงจันทน์แล้ว ในปี 1963 ได้เริ่มทำงานหลายอย่างเพื่อเลี้ยงชีพ ดังเช่น เป็นพนักงานอยู่ห้องสมุด ของสำนักงานแถลงข่าวอเมริกัน อุทินมีโอกาส อ่านหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษหลายเรื่อง ทำให้อุทินอยากจะเป็นนักเขียน และตัดสินใจเริ่มเขียนหนังสือในปลายทศวรรษที่ 60

เริ่มแรก อุทินเขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของสามัญชน ส่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน และต่อมาได้รวมพิมพ์เป็นเล่ม ในปี 1966 เช่น “โลกนี้คือละครก้อม”

ซึ่งใช้นามปากกาว่า “แสง พุฒาเงิน” จากนั้นมา อุทินก็เขียนเรื่องสั้นส่งตีพิมพ์ในวารสารรายเดือนเป็นประจำ ดังเช่น วารสาร “เพื่อนแก้ว” “คำร่าคัมพันธ์” “พิมพ์ลาว” “สัมพันธ์บันเทิง”

เรื่องสั้นของอุทินในยุคแรกมีเนื้อหาหลากหลายสมควร เขาเขียนเรื่องรักหวาน รักแบบลม ๆ รักบ่สมหวัง ของหญิงสาวผู้ค้าค้อย เช่น “เรารักกันบ่ได้” “ทางสายคู่เวียง” “เสียงสะอื้นจากเวียงภูคา” “ดอกไม้ที่ไร้ค่า” เป็นต้น นอกนั้นยังเขียนเรื่องตลก เสียดสีประเพณี สังคม เช่น เรื่อง “หมอนข้างและหนามหมากจับ” “ผู้หญิงนอผู้หญิง” “แมลงไม้เข้าตา” “กรรมของไผ่” “อำนาจพอน” “ฝนรินที่ห้วยหม้อ” “ราคาของความตาย” “ตายอย่างหมา” เป็นต้น อุทิน บุญขาวเขียนหนังสืออาชีพนานตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 70 ซึ่งเป็นนักเขียนเรื่องประจำวารสาร “ไผ่หนาม” ของมหาสิลา วีระวง

เมื่อประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยในปี 1975 อุทิน บุญขาว ได้เป็นพนักงานอยู่กรมพิมพ์จำหน่ายในฐานะเป็นนักเขียนเรื่องสั้นรับใช้ตามนโยบายของพรรค มีผลงานพิมพ์ออกอย่างค่อนเนื่อง เช่น เรื่อง “งามบ้านเกิด” “ดาวขึ้นที่ดอนนาง” “ปลาคอโลพา” มีรวมเรื่องสั้นร่วมกับนักเขียนอื่น เช่น “เสียงก้องขอรัฐวิระชน” “ยัมนั้น” “แค้นนั้น” เป็นต้น

อุทิน ได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาหลายประเทศในแถบเอเชีย และอุทิน บุญขาวได้ไปเป็นบรรณาธิการภาษาลาวและนักแปลประจำสำนักพิมพ์ที่กรุงมอสโก ประเทศรัสเซีย ในปี 1981-1985 อุทินมีผลงานออกอย่างค่อนเนื่อง เช่น รวมเรื่องสั้น “แพงแม่” และยังได้แปลเรื่องสั้นญี่ปุ่น “ตำนานดาวประหลาด” “พระจันทร์เทิงหน้าน้ำ” ในปี 1998 อุทินได้รับหน้าที่ไปสอนภาษาและวัฒนธรรมลาวอยู่ที่มหาวิทยาลัยเพื่อการศึกษาต่างประเทศแห่งโตเกียว เรื่องสั้นของอุทิน บุญขาวได้แปลเป็นภาษาไทย และอังกฤษ อุทิน บุญขาว เสียชีวิตเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2000 ที่บ้านสวนไผ่พันกอ ที่เมืองไซทานี นครหลวงเวียงจันทน์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางไมพอน คงพะสี

วันเกิด วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2506

สถานที่เกิด เมืองเวียงไซ แขวงห้วยพัน ประเทศลาว

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านคงโคก เมืองไซธานี นครหลวงเวียงจันทน์

โทรศัพท์ (Tel) (856-21) 770493 (Mobile) (856-20) 2246916

E-mail : mayphone63@yahoo.com

ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

ประวัติการศึกษา

ค.ศ. 1970 ประถมศึกษา เมืองเวียงไซ แขวงห้วยพัน

ค.ศ. 1974 มัธยมศึกษาตอนต้น เมืองเวียงไซ แขวงห้วยพัน

ค.ศ. 1977 มัธยมศึกษาตอนปลาย เมืองซำเหนือ แขวงห้วยพัน

ค.ศ. 1980 ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เอกสาขาภาษาลาว
มหาวิทยาลัยสร้างครูเวียงจันทน์

ค.ศ. 2008 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาลาว
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม